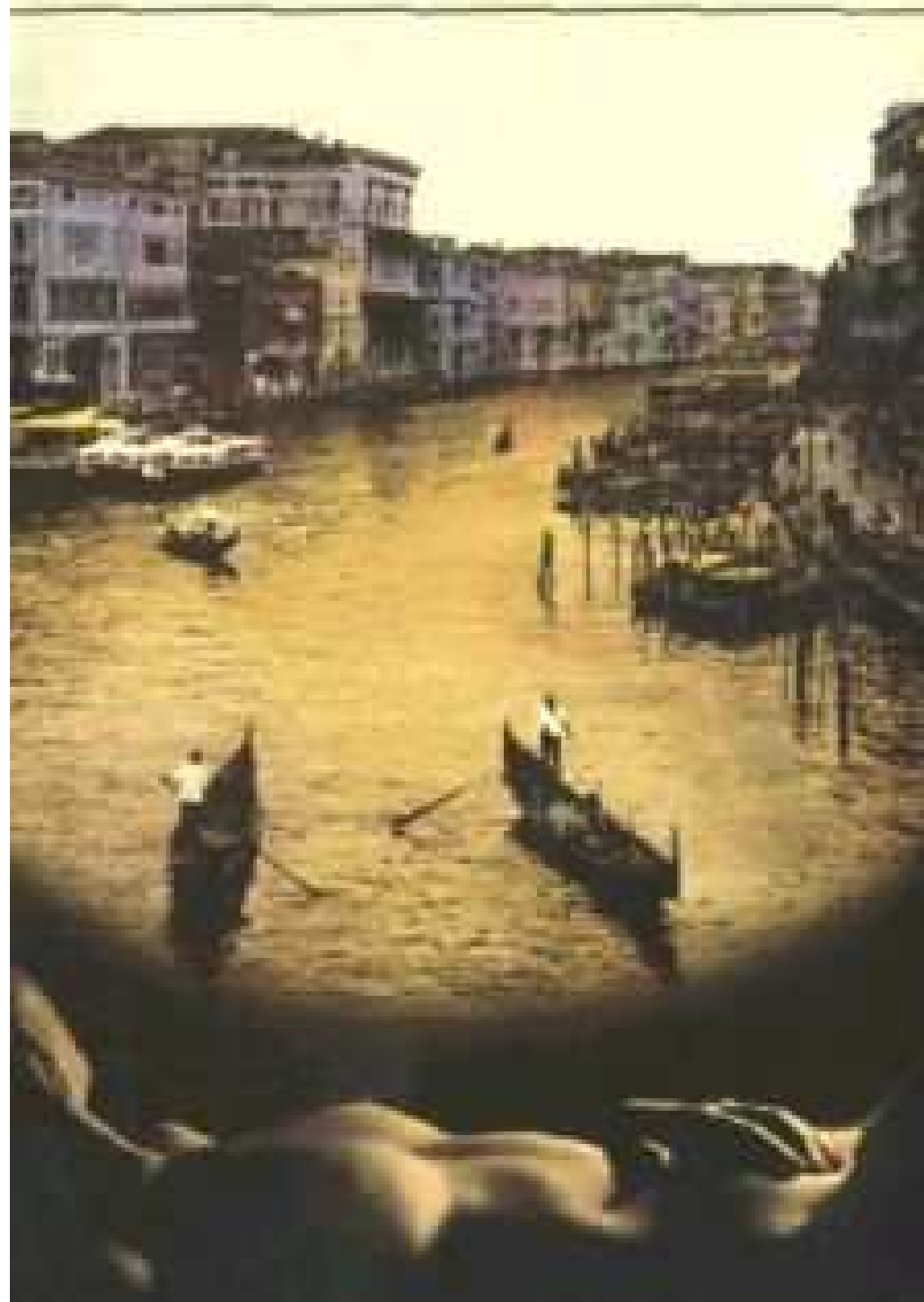

Európa és Farkbányák

Ernest Hemingway

A folyón át a fák közé

Ernest Hemingway

A folyón át a fák közé

Európa Könyvkiadó Budapest/1989

Fordította Göncz Árpád

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

Ernest Hemingway *Across the River and into the Trees*
Penguin, Harmondsworth, 1966 Copyright © Ernest Hemingway.

Simultaneous publication U. S. and Canada. Renewed 1955,

Mary Hemingway as widow of author.

All rights elsewhere than U. S., Hemingway
Foreign Rights Trust, through March 16, 1962
assignment by Mary Hemingway as widow and
legatee of author.

Hungarian translation © Göncz Árpád, 1971

Második kiadás

HU ISSN-0324-2722

I

Pirkadat előtt két órával indultak, s kezdetben nem kellett törniük a jeget, mert a csatornán más ladik is járt előttük. Minden ladik farában ott állt a csákyás – sötét volt, s így nem láthatták, csak hallották –, kezében a hosszú csákyával. A puskás a vadászszéken ült, a széket az elemőzsiás és lőszeresládára erősítették, a puskás két vagy több puskája meg nekitámasztva a fölrakott facsaliknak. Minden ladikban volt valahol egy zsák is, benne egy vagy két eleven vadkacsatojó, vagy egy tojó meg egy gácsér, és minden ladikban volt egy kutya is, és a kutya nyugtalanul megmeggocant, megreszketett a sötétben fönn elhúzó récék szárnyának neszére.

A ladikok közül négy továbbfolytatta az utat a főcsatornán az északi nagy lagúna felé. Az ötödik már befordult egy mellécsatornába. Most a hatodik fordult be délnek egy sekély lagúnára, és ott már nem volt szabad a víz.

Egy álló jég volt az egész, frissen hízott az éjszaka hirtelen, szélcsöndes hidegében. Meghajlott, rugalmasan feszült a ladikos csákyájának. Majd elpattant, mint az üveg, de a ladik csak egy csöppet hatolt előre.

– Adjon egy evezőt – mondta a puskás a hatodik ladikban. Fölállt, és óvatosan nekikészült. Hallotta a sötétben elhúzó récéket, és érezte, hogy a kutya nyugtalanul mocorog. Észak felől hallotta, hogyan tör a jeget a többi ladik.

– Vigyázzon – mondta a ladik farában a csákyás. Még fölborítja.

– Érték én a ladikhoz – mondta a puskás.

Elvette a ladikostól a hosszú evezőt, és megfordította, hogy a tolla legyen fölfelé. Megfogta a tollat, előrehajolt, és átdöfte az evező nyelét a jégen. Érezte a sekély lagúna szilárd fenekét, ránehezedett az evező széles tollára, s először két kézzel maga felé húzva, majd nyelét egész a ladik faráig hátranyomva előrehajtotta a ladikot, törte a jeget. Ahogy a ladik beleszaladt, a jég darabokra tört, mint a síküveg, hátulról meg a ladikos lökte előre a nyílt vizű csatornán.

Kis idő múltán a puskás, aki keményen és kitartóan dolgozott, s beleizzadt nehéz öltözékébe, megkérdezte a ladikost:

– Hol a les?

– Ott balra. A másik öböl közepén.

– Forduljak már?

– Ha tetszik.

– Mi az, hogy ha tetszik? Maga ismeri a vizet. Elég mély itt, hogy odajussunk?

– Apály van. Ki tudja?

– Ha nem sietünk, följön a nap, mire odaérünk. – A ladikos nem felelt.

Jól van, te mogorva fráter, gondolta magában a puskás. Akkor is odaérünk. Már az út kétharmadán járunk, s ha rühelled, hogy törnöd kell a jeget a lelőtt kacsákért, hát neked rossz.

– Nyomd meg, öregem – mondta angolul.

– Mi? – kérdezte a ladikos olaszul.

– Mondom, gyerünk. Mindjárt világos lesz.

Följött a nap, mire odaértek a lagúna fenekére lesüllyesztett nagy tölgyhordóhoz. A hordót fűvel meg sással benőtt lejtős földhányás vette körül, a puskás vigyázva kiugrott rá, s érezte, hogy a talpa alatt ropog a fagyott fű. A ladikos kiemelte az összeszerkesztett vadászszéket és lőszeresládát, és odaadta a puskásnak, az meg lehajolt, és berakta a nagy hordó fenekére.

A puskás, akin combig erő csizma és öreg tábori zubbony volt – a zubbony bal vállán egy érthetetlen folt, s a vállpántján, ahonnét a csillagokat eltávolította, több kis világos pötty –,

bemászott a hordóba, a ladikos meg leadta neki a két puskáját.

Nekitámasztotta a puskákat a hordó falának, s a beásott hordó deszkájába vert két kampóra odaakasztotta közéjük a másik töltényeszsákot. Aztán az egyik puskát az egyik, a másikat a másik oldalon nekitámasztotta a töltényeszsáknak.

– Víz van? – kérdezte a ladikost.

– Nincs – mondta a ladikos.

– A lagúna vize iható?

– Nem. Rossz.

A puskás keményen dolgozott, törte a jeget, hajtotta a ladikot, és megszomjazott, érezte, hogy fejébe száll a vér, de uralkodott magán, és megkérdezte: – Segítsek törni a jeget, míg kirakja a csalit?

– Ne – mondta a ladikos, és vadul megtaszította a ladikot, rá a ladik orra alatt repedező, ropogó vékony jégre. A ladikos nekilátott, az evező tollával zúzta a jeget, és jobbra-balra, a háta mögé hajigálta a csalogatókat.

Ez is jókedvében van, gondolta a puskás. A marha állat. Dolgoztam, mint a ló, idefelé jövet. Ez meg csak a maga súlyát húzta, mást nem. Mi az isten baja van? Végül is ebből él, nem?

Úgy helyezte el a vadászszékét, hogy teljesen elfordulhasson jobbra is, balra is, kibontott egy töltényesdobozt, megrakta a zsebét, aztán a töltényeszsákban is kibontott egy dobozzal, hogy ott legyen a keze ügyében. Vele szemben, ahol a hajnali fényben csillogva nyúlt el a lagúna, ott volt a fekete ladik, a tagbaszakadt ladikos evezővel csépelte a jeget, és hajigálta a csalit, mintha valami undorító holmitól igyekeznék szabadulni.

Már világosodott, a puskás látta a lagúnán túl a szomszéd földnyelv lapos csíkját. Azon túl, tudta, két másik les van, aztán messze-messze mocsár, majd a tenger. Megtöltötte mindkét puskáját, és jól az agyába véste, hogy hol a csalit kirakó ladik.

A háta mögül szárnyak suhogását hallotta, leguggolt, jobb kézzel megragadta a jobb oldali puskát, fölnézett a hordó pereme alól, majd fölállt, hogy rálőjön a két récére, amely a fakószürke égen feketén, fékezésre tárt szárnyal rézsút siklott a csali felé.

Behúzta a fejét, lapos szögben megemelte a puskát, elébe s jól alája a második récének, aztán a lövés eredményét meg se nézve simán fölemelte a puskát, föl, föl, balra elébe a másik récének, amely fölcsapott balra, s mikor a ravaszt meghúzta, látta, hogy röptében összecukodik a szárnya, és lehullik a csalik közé a tört jégre. Aztán jobbra nézett, és megpillantotta az első réce fekete foltját ugyanott a jégen. Tudta, hogy óvatosan lőtt; az első récére a ladiktól messze, jobb felé, a másodikra meg jóval fölébe, balra; engedte messze balra szállni, hogy a ladik minden szóráson kívül essék. Gyönyörűen ráduplázott, olyan lövés volt, ahogy az a nagykönyvben meg van írva, megfontolt, a ladik helyzetét figyelembe vevő lövés, és ez nagyon jóleső érzés volt, miközben újra töltött.

– Hallja-e – kiáltott oda az ember a ladikból –, ne lövöldözzön a ladik felé.

Még hogy én olyan agyalágyult csibész lennék, gondolta a puskás. Még hogy ilyet.

– Szórja ki a csalikat – kiáltott oda az embernek a ladikban. – De siessen. Addig nem lövök, míg kint nincs valamennyi. Legfeljebb fölfelé.

Az ember a ladikban nem szólt semmit, amit ő is hallott volna.

Hát ez hihetetlen, gondolta magában a puskás. Ért a vadászathoz. Tudja jól, hogy idefelé a fele munkát vagy még többet, én végeztem. Az életben biztonságosabban vagy óvatosabban nem lőttem még kacsát. Akkor meg mi baja? Föjlajánlottam, hogy segítsek neki kirakni a csalit. Hogy a fene enné meg.

Most jobb felől hasogatta dühösen a jeget a ladikos, és ahogy a csalit szórta, minden mozdulatáról lerítt a gyűlölet.

Ne hagyd elrontani a multságodat, mondta magában a puskás. Nem lesz valami nagy vadászat, ha csak a nap később el nem olvasztja a jeget. És valószínűleg nem sok madarat lősz, ne hagyd hát, hogy elrontsa a multságodat. Ki tudja, hányszor vadászatsz még récére, ne hagyd hát, hogy bárki is elrontsa a multságodat.

Figyelte, hogyan derül az ég alja a hosszan elnyúlt mocsár fölött, megfordult a beásott hordóban, s messze-messze a befagyott lagúnán, a mocsáron túl megpillantotta a hóborította hegyeket. Ilyen mélyről nem látszottak a lábuknál a dombok, a hegység hirtelen szökött föl a síkról. Ahogy elnézett a hegyek felé, hűvös szellőt érzett az arcán, s már tudta is, hogy onnét fog fújni a szél, a nappal együtt támad, s hogy a tengerről, ha a szél megzavarja, biztosan beröpül néhány madár.

A ladikos kiszórta valamennyi csalit. Két bolyban úsztak, az egyik elöl balra, ahol majd a nap kél, a másik meg a puskás jobb keze felől. A ladikos most kidobta a madzagra kötött tojót és a horgonyt, a csörgőréce meg lebuktatta a fejét a víz alá, kiemelte, bemártotta, vizet szórt a hátára.

– Mit gondol, nem kéne körül még egy kis jeget törni? – kiáltott oda a puskás a ladikosnak.
– Nincs annyi víz, hogy vonzza őket.

A ladikos nem szólt semmit, csak nekifogott, és tördelte körben az evezővel a jég cakkos szélét. Fölösleges volt, és ezt a ladikos tudta is. De a puskás nem tudta, és arra gondolt, nem értem, de akkor se hagyom, hogy tönkregyegye a multságom. Azért is meglesz, nem hagyom, hogy tönkregyegye. Ahányszor vadászni mégy, mindig lehet, hogy utoljára mégy, és hülye állat lennél, ha hagynád tönkretenni. Csak nyugalom, gyerek, mondta magában.

2

De nem volt gyerek. Ötvenéves volt, gyalogos ezredes az Egyesült Államok hadseregében, s hogy az orvosi vizsgálatot kiállja, azelőtt való nap, hogy Velencébe jött volna vadászni, annyi mannitol-hexanitrátot vett be, amennyi elég lett volna, hogy... hogy kiállja a vizsgálatot, mondta magában.

Az orvos ugyancsak szkeptikus volt. De ismétlés után tudomásul vette az eredményeket.

– Hallja, Dick – mondta. – Ez nem javallt; sőt kifejezetten ellenjavallt fokozott intraokuláris és intrakraniális nyomás esetén.

– Fogalmam sincs, miről beszél – mondta a puskás, aki akkor épp nem, illetőleg csak feltételes jövőben volt az, hanem az Egyesült Államok hadseregének főtiszt rangból visszaminősített gyalogos ezredese.

– Rég ismerem, ezredes úr. Vagy legalábbis úgy rémlik, rég – mondta az orvos.

– Rég ám, de milyen rég – mondta az ezredes.

– Ez úgy hangzik, mint egy slágerszöveg – mondta az orvos. – De mindenesetre ügyeljen, nehogy nekimenjen valaminek, vagy szikra érje, ha így fölpisztálgatta magát nitroglicerinnel. Terhet kéne húzassanak magával, mint egy benzinmotorral.

– Jó az EKG-m? – kérdezte az ezredes.

– Csudás az EKG-je, ezredes úr. Lehetne akár egy huszonöt éves férfié. Vagy akár egy tizenkilenc éves kölyöké is.

– Akkor meg mit beszél? – kérdezte az ezredes. Ennyi mannitol-hexanitrát néha felkavarta kissé a gyomrát, és alig várta már, hogy vége legyen a vizsgálatnak. Alig várta már, hogy lefeküdjön, és bevegjen egy seconalt. Akár harcászati kézikönyvet írhatnék magas vérnyomású

szakaszok számára, gondolta. Bár megmondhatnám neki. Miért ne tegyek töredelmes vallomást a bíróságnak? Azt már nem, mondta magában. Az ember mindig a bűncselekmény hiányának megállapítását kérje.

– Magát hányszor találták kupán? – kérdezte az orvos.

– Tudja jól – mondta az ezredes. – Rajta van az egészségügyi lapomon.

– És hányszor verték kupán?

– Ó, istenem. – Majd azt kérdezte: – Erre a hadsereg kíváncsi, vagy mint az orvosom kérdi?

– Mint az orvosa. Csak nem hiszi, hogy be akarom húzni?

– Dehogyan, Wes. Ne haragudjon. Szóval pontosan mi is érdeklí?

– Hogy hányszor volt agyrázkódása.

– Igazi?

– Mikor elájult, vagy utólag nem emlékezett semmire.

– Volt vagy tíz – mondta az ezredes. – A pólót is beleszámítva. Plusz-mínusz három.

– Minden részvétem a magáé, öregem – mondta az orvos. – Ezredes úr – tette hozzá.

– Mehetek? – kérdezte az ezredes.

– Igen, uram – mondta az orvos. – Jó bőrben van.

– Köszönöm – mondta az ezredes. – Nincs kedve eljönni vadkacsára, le a mocsarakba, a Tagliamento torkolatába? Ragyogó terület. Néhány rendes olasz palié, fönt találkoztam velük Cortinában.

– Ott szárcsát szoktak löni?

– Nem. Ott igazi vadkacsát. Rendes palik. Jó terület. Igazi réce. Vad, nyársfarkú, meg csörgőréce. És vadlúd. Jó, mint otthon, kölyökkorunkban.

– Én huszonkilenc-harmincban voltam kölyök.

– Ez az első piszokság, amit a maga szájából hallok.

– Pedig nem annak szántam. Csak azt akartam mondani, hogy én nem tudhatom, milyen is volt az, mikor még jól lehetett vadkacsázni. És különben is: városi gyerek vagyok.

– Látja, ez az egyetlen istenverte baj magával. Még nem láttam városi gyereket, aki egy lukas garast megért volna.

– De ezt maga se mondja komolyan, ugye, ezredes úr?

– Hát persze, hogy nem. Tudja jól, hogy nem.

– Jó bőrben van, ezredes úr – mondta az orvos. Kár, hogy nem mehetek vadászni magával. De még löni se tudok.

– Egye fene – mondta az ezredes. – Nem számít. Más se tud ebben a hadseregben. Csak szeretném, ha ott lenne.

– Majd adok magának valamit azon kívül, amit úgyis szed.

– Van, ami használ?

– Tulajdonképpen nincs. Bár már dolgoznak rajta.

– Csak dolgozzanak – mondta az ezredes.

– Dicséretre méltó állásfoglalás, uram.

– A fene álljon magába, hallja – mondta az ezredes. – Hát igazán nem jön el vadászni?

- Kacsát kapok Longchamps-nál is, a Madison Avenue-n – mondta az orvos. – Azt nyáron hűtik, télen fűtik, nem kell hajnalban fölkelnem, és hosszú alsót húznom.
- Hát jó, maga Városi Gyerek. Tudja is azt maga.
- Nem is akarom – mondta az orvos. – Jó bőrben van, ezredes úr.
- Köszönöm – mondta az ezredes, és kiment.

3

Ez tegnapelőtt volt. Tegnap Triesztből Velencébe jött kocsin, azon a régi országúton, amely a síkvidéken át Montfalconéból Latisanába vezet. Jó sofőrje volt, teljesen fölengedett mellette elől a kocsiiban, és csak nézte a tájat, amit még kölyökkorából ismert.

Most egészen másmilyen, gondolta. Talán mert a távolságok annyira megváltoztak. Ha az ember öregszik, minden összemegy. Meg az utak is jobbak most, nem porosak. Kocsival csak egyszer jártam erre, egy camionnal. Máskor mindig gyalog. Hajói emlékszem, akkoriban mindig egy csöpp árnyékot kerestem, ha ledöglöttünk, meg a kutat a parasztportán. És árkokat is, gondolta, árkot gyakran kerestem, igen.

Fordult az út, és egy szükséghídon átmentek a Tagliamento fölött. Zöldellt a két part, s a túlsó oldalon, ahol a folyó sodra volt, emberek horgásztak. A fölrobbantott hidat épp ádáz szögecsverőkkel reparálták, s nyolcszáz méterrel arrébb egy romos udvarház szétzúzott főés melléképületei, amelyeket még Longhena épített, mutatták, hogy a közepes bombázók hol szórták le bombaterhüket.

– Nézze csak – mondta a sofőr. – Csupa ép híd meg vasútállomás. De azon túl fél mérföldnyire, akármerre megy, ilyeneket lát.

– Ebből az a tanulság – mondta az ezredes –, hogy sose építsen udvarházat, vagy templomot, vagy ha temploma van, ne festesse meg Giottóval a freskóit, ha híd van a fél mérföldnyi körzetében.

– Tudtam, hogy van benne valami tanulság, uram mondta a sofőr.

Elmentek a romvilla előtt, és ráfordultak az egyenes útra az árokparti, még téli-fekete füzek s a csupa eperfamezők közt. Előttük egy férfi taposott biciklin, nyitott újságot tartott a két kezében, olvasott.

– Nehézbombázók esetén a tanulság egy mérföld – mondta a sofőr. – Valahogy így, nem?

– És távirányított rakéták esetén – mondta az ezredes – okosabb, ha kétszázötvennel számol. És még okosabb, ha rádudál arra a biciklistára.

A sofőr rádudált, a férfi föl sem nézett, a kormányhoz sem ért, csak kihúzódott az útszélre. Mikor elmentek mellette, az ezredes szerette volna megnézni, milyen újságot olvas, de a cím be volt hajtva.

– Azt hiszem, az ember okosabban teszi, ha egyáltalán nem épít magának szép házat, templomot, vagy festet bele freskót azzal a nem tudom kivel, akit említett.

– Giottóval, azt mondtam. De lehet Piero della Francesca vagy Mantegna is. Vagy Michelangelo.

– Maga rengeteget tud a festőkről, ugye, uram? – kérdezte a sofőr.

Itt épp egyenes volt az országút, és úgy száguldottak, hogy az egyik tanya a másikba olvadt, szinte összemosódtak, s az ember csak azt látta, ami messze volt, és közeledett hozzá. Oldalt egybefolyó sík téli alföldet láttak. Nem vagyok benne biztos, hogy szeretem a sebességet, gondolta az ezredes. Brueghel megveszett volna, ha így kell néznie egy tájat.

– Festőkről? – felelt a sofőr kérdésére. – Egy keveset, Burnham.

– Jackson vagyok, uram. Burnham fenn van Cortinában, az üdülőközpontban. Az ám a pompás hely, uram.

– Hülyülök, Jackson – mondta az ezredes. – Bocsásson meg. Pompás hely. Jó kaja. Jó kiszolgálás. Az embert senki se zaklatja.

– Igenis, uram – hagyta helyben Jackson. – A Madonnák, tudja, azért kérdeni a festőkről. Gondoltam, meg kéne nézнем néhány képet, aztán elmentem abba a nagy házba Firenzében.

– Az Uffizibe? A Pittibe?

– Tudom is én, hogy hívják. A legnagyobb. És addig néztem azokat a képeket, míg már torkig voltam minden Madonnával. Én mondom, ezredes úr, ha nem bukik valaki az ilyen képekre, ennyi Madonna egy életre elég. Van erről nekem egy elméletem. Ezek bolondulnak a bambinókért, tudja, minél kevesebbük van enni, annál több a bambinójuk, egyik jön a másik után. No hát, szerintem a festők is pont ilyen bambinóbolondok, mint minden olasz. Akiket maga említett az előbb, azokat nem ismerem, nem tudom, hogy azokra is áll-e, de maga majd megmondja. De valahogy ebből a sok Madonnából úgy látom, márpedig mondhatom, láttam eleget, valahogy úgy látom, hogy ezek a közönséges madonnafestők mind ezt a bambinóbolondot bizonyítják, ha ugyan érti, hogy mit mondok.

– Meg azt, hogy mást nem festhettek, csak szentképet.

– Igen, uram. Gondolja, hogy van valami az elméletemben?

– Persze. Bár, gondolom, egy kicsit azért bonyolultabb a dolog.

– Persze, uram. Ez csak amolyan előzetes feltevés.

– Van más elmélete is a művészetről, Jackson?

– Nincs, uram. Még csak ezt a bambinóelméletet gondoltam át. Bár szerintem inkább a hegyvidékről festettek volna szép képeket, ott fenn, a cortinai üdülőközpont körül.

– Tiziano odavalósi – mondta az ezredes. – Vagy legalábbis azt mondják. Lementem a völgybe, és megnéztem a házat, ahol állítólag született.

– Klassz hely, uram?

– Nem különösen klassz.

– Hát, ha lefestette azt a fönti tájat, a sziklákat a naplemente fényében, és a fenyőket, a havat, meg azokat a hegyes templomtornyokat...

– Campaniléket – mondta az ezredes. – Mint az ott előttünk Ceggiában. Harangtornyotjelent.

– Hát, ha igazán jó képeket festett arról a hegyvidékről, fenemód vennék tőle egyet.

– Gyönyörű nőket festett.

– Hiszen ha kocsmám volna, autósvendéglőm vagy valami fogadóm, akkor, mondjuk, használni tudnék egy olyat is – mondta a sofőr. – De ha valami nő képét vinném haza, az asszony Rawlinstól Buffalóig kergetne. És még szerencsém lenne, ha odaérnék Buffalóba.

– Odaajándékozhatná a helyi múzeumnak.

– A helyi múzeumban nincs más, csak nyílhegyek, indián tolldíszek, skalpolókések, skalpok, megkövesedett halak, békepipák, fényképek a Májevő Johnstonról, meg valami gonosztevő bőre, akit fölötöttek, aztán egy doktor megnyúzta. Oda nem illenek egy női kép.

– Látja ott azt a campanilét a síkság túlsó oldalán? – kérdezte az ezredes. – Majd megmutatom, hol harcoltam kölyökkoromban.

– Itt is harcolt, uram?

– Mhm – mondta az ezredes.

- Abban a háborúban kié volt Trieszt?
- A krautoké. Már úgy értem, az osztrákoké.
- És elfoglaltuk?
- Csak egész a végén, mikor már mindennek vége volt.
- És kié volt Firenze meg Róma?
- A mienk.
- Hát, gondolom, akkor még nem volt olyan átkozott rossz az embernek.
- Uram – mondta szelíden az ezredes.
- Bocsánat, uram – mondta sietve a sofőr. – A Harminchatodik Hadosztálynál szolgáltam, uram.
- Látom a vállszalagján.
- A Rapidóra gondoltam, uram, nem akartam pimasz vagy tiszteletlen lenni.
- Nem is volt az – mondta az ezredes. – Csak épp a Rapidóra gondolt. Higgye el, Jackson, aki hosszú ideig szolgál, annak mindnek megvan a maga Rapidója, néha nem is egy.
- Én többet nem bírtam volna ki, uram.

A kocsi vidám kis városkán ment át, San Dona di Piavén. Ép volt és új, de nem csúfabb, mint egy középnyugati kisváros, virágzó és vidám, nem úgy, mint a nyomorúságos és komor Fossalta, valamivel följebb a folyó mentén, gondolta az ezredes. Hát Fossalta sose heverte ki az első világháborút? Az előtt, hogy szétverték, nem is láttam, gondolta. Tizenhét évben, a nagy, június tizenötödikéi offenzíva előtt keményen lötték. Aztán mi löttük, igazán rondán, mielőtt visszafoglaltuk volna. Eszébe jutott, hogyan indult meg a támadás Monastierből, haladt át Fornacén, s ezen a téli napon most arra gondolt, hogy is volt akkor nyáron.

Pár héttel ezelőtt átutazott Fossaltán, és kiment a mélyúton, hogy megkeresse a helyet, ahol megsebesült, kinn a folyóparton. Könnyen megtalálta, a folyókanyárban, s ahol a nehéz géppuska állt, a tölcserít már simán benőtte a fű. Legelő volt, juh- vagy kecskelegelő, s már úgy festett, mint egy mesterséges mélyedés a golfpályán. Az iszapkék folyó itt lomhán folyt, nád szegélyezte, és az ezredes, minthogy közel s távol nem volt senki, a parton leguggolt, és ahol annak idején napvilágnál a fejét se dughatta ki, átnézett a folyón, és pontosan ott, ezt háromszögeléssel állapította meg, ahol annak idején oly rútul megsebesült, elvégezte a dolgát.

– Nem nagy eredmény – mondta hangosan a folyónak és a folyó partjának, mely súlyosan, őszi esőktől ázottan hallgatott. – De az enyém.

Fölállt és körülnézett. Közel s távol senki, a kocsit meg benn hagyta a mélyútban Fossalta legszélső és legsiralmasabb, újjáépített háza előtt.

– Most befejezem az emlékművet – mondta, nem is magának, hanem a holtaknak, s kivett a zsebéből egy öreg solingeni zsebkést, amelyet a német vadászok használnak, kikattintotta, megforgatta, csinos kis lyukat ásott a nyirkos földbe. Majd a jobb lába bakancsán megpucolta a pengét, és egy barna tízezer lírás papírpénzt dugott a lyukba, letaposta, és visszarakta a gypet, amit kikanyarított.

– Ez évi Ötszáz lírával számolva húsz esztendő a Medaglia d'Argento ál Valore Militaréért. A Viktória Keresztért, azt hiszem, tíz guinea jár. A Kiváló Szolgálatért Érdemkeresztért semmi. Az Ezüst Csillag is ingyen van. Az aprót megtartom – mondta.

Most már jó, gondolta. Itt a merde, a pénz, a vér; ni, hogy nő a fű; és a vas mellett a földben ott van Gino fél lába, Randolfo mindkét lába szára, és az én jobb lábam térdkalácsa. Csuda egy

emlékmű. Együtt van minden.

Termékenység, pénz, vér és vas. Mint egy ország. Ahol a termékenység, pénz, vér és vas, ott a haza. Bár még szén is kéne. Még egy kis szén.

Aztán átnézett a folyón az annak idején csupa rom újjáépített fehér házra, és beleköpött a folyóba. Jó messzire kellett köpnie, épp hogy sikerült.

– Aznap éjjel nem tudtam köpni, és még aztán sem, jó ideig-mondta. – De ahhoz képest, hogy nem rágok gumit, már egész jól köpök.

Lassan visszaballagott oda, ahol a kocsit hagyta. A sofőr aludt.

– Ébresztő, fiam – mondta. – Forduljon meg, és ezen az úton induljon Treviso felé. Itt nem kell térkép. Majd én mondom, hogy hol merre forduljon.

4

Most, útközben Velence felé, miközben szigorúan uralkodott magán, és nem gondolt rá, mennyire szeretne ott lenni már, a nagy Buick elhagyta San Dona utolsó házát is, és ráfutott a Piave hídjára.

Átmentek a hídon, ott voltak a folyó olasz partján, és megint megpillantotta a régi mélyutat. Sima volt és jellegtelen, mint a folyó mentén végig. De látta innét a régi állásokat. És az egyenes sík úton, amit ők tartottak annak idején, a csatornában kétoldalt, ahol a halottak feküdtek, most füzek nőttek. Az offenzíva végén nagy öldöklés volt, és valaki, hogy a part menti állásokat és az utat a hőségben tisztán tartsa, elrendelte, hogy a halottakat dobják a csatornába. Sajnos, a csatornák zsilipjei a folyó alsó szakaszán még osztrák kézen voltak, s így le voltak zárva.

A víz tehát alig folyt, a halottak hosszú ideig ottmaradtak, s tekintet nélkül a nemzetiségükre, úsztak, puffadtak, arccal le, arccal föl, míg szédületes méretet nem öltöttek. Mikor sikerült végre szervezett viszonyokat teremteni, munkáscsapatok halászták éjjelként a hullákat, és temették el az út közelében. Az ezredes kereste, hol zöldebb a fű az út mentén, de nem találta. De a csatorna vizén rengeteg kacsa, liba volt, s az út mentén végig emberek horgásztak.

Úgy látszik, kihantolták mindet, gondolta az ezredes, és a nervesai nagy ossarió-ban temették el.

– Itt harcoltunk, mikor még kölyök voltam – mondta az ezredes a sofőrnek.

– Fene egy lapos vidék ez ahhoz, hogy itt harcoljon az ember – mondta a sofőr. – A folyót tartották?

– Azt – mondta az ezredes. – Tartottuk, aztán elvesztettük, és megint visszaszereztük.

– Egy magaslat nincs, ameddig a szem ellát.

– Ez volt a baj – mondta az ezredes. – Az ember kénytelen volt még olyan csöpp magaslatot is kihasználni, ami nem is látszott, meg az árkokat, házakat, csatornatöltéseket, sövényeket. Olyan ez, mint Normandia, csak még laposabb. Gondolom, ilyen lehetett Hollandiában harcolni.

– Egy biztos, ez a folyó csöppet sem hasonlít a Rapidóhoz.

– Derék öreg folyó ez – mondta az ezredes. – Ott fenn bőven volt víz is benne, akkoriban még nem volt ez a sok vízi erőmű. És ha leapadt, akkor is megmaradtak a ravasz, mély vizű csatornák a kavics és murva közt.

Tudta, hogy unja mindenki a mások háborúját, elhallgatott hát. Az kinek-kinek a maga ügye, gondolta. Úgy általában senkit sem érdekel, csak a katonákat, katona meg nincs sok. Az ember nevel, aztán a java elesik, s különben is, mindig úgy ficánkolnak valamiért, hogy ügyet se vetnek, nem is figyelnek rád. Mindig az jár az eszükben, amit ők láttak, s míg beszélsz, arra gondolnak, hogy mit mondjanak majd ők, s hogy az mit nyom a latban az előléptetésük vagy az előjogaik

szempontjából. Minek untatom ezt a gyereket, hisz hiába a tűzkeresztje, a sebesülési emlékérmé, és a többi, nem katona ez, csak egy akarata ellenére egyenruhába bújtatott ember, aki a maga érdekében szolgál tovább a hadseregben.

– Maga mi volt civilben, Jackson? – kérdezte.

– A bátyámmal garázsunk volt a wyomingi Rawlinsban, uram.

– És visszamegy?

– A bátyám elesett a Csendes-óceánon, és a pali, aki a garázst vezette, nem értett hozzá – mondta a sofőr. Elvesztettük, amit befektettünk.

– Az baj – mondta az ezredes.

– Demégmenyire – mondta a sofőr, és hozzátette –, uram.

Az ezredes az utat figyelte. Tudta, hogy ha az útról nem térnek le, hamarosan odaérnek a várt keresztezéshez; mégis türelmetlen volt.

– Tartsa nyitva a szemét, és az első mellékúton forduljon be balra – mondta a sofőrnek.

– Gondolja, uram, hogy ez a nagy kocsi elmegy ilyen mély utakon?

– Majd meglátjuk – mondta az ezredes. – A fenébe is, ember, három hete nem esett.

– Ilyen mély földön nem bízom a mellékutakban.

– Ha megfeneklünk, ökrökkel huzatom ki.

– A kocsira gondolok, uram.

– Jó, akkor most arra gondoljon, amit mondtam, és ha járhatónak látszik, forduljon be balra az első mellékútra.

– Azt hiszem, az lesz ott, a sövény mögött – mondta a sofőr.

– Hátral nem jön semmi. Álljon meg, mielőtt befordulna, én majd kiszállok, és megnézem.

Kiszállt a kocsiból, átvágott a széles betonon, és egy pillantást vetett a keskeny földútra, mellette a gyors vízű csatornára és azon túl a sövényre. A sövényen túl alacsony, vörös tanyaházat és egy nagy istállót látott. Az út száraz volt. Még a kordé kereke se süppedt bele. Visszaszállt a kocsiba.

– Valóságos bulvár – mondta. – Ne aggódjon.

– Igenis, uram. A magáé a kocsi, uram.

– Tudom – mondta az ezredes. – Még mindig fizetem. Mondja, Jackson, magát mindig a frász leli, ha betonról mellékútra kell letérnie?

– Nem, uram. Csak a dzsip, meg az ilyen alacsony építésű kocsi közt óriási a különbség. Tudja, milyen közel van itt az úthoz a differenciál meg az alváz?

– Lapát van a kocsiban, és láncot is hoztam. Majd azt nézze meg, mi lesz, ha elhagytuk Velencét.

– Végig ezzel a kocsival megyünk?

– Még nem tudom. Majd meglátom.

– Gondoljon a sárhányóra, uram.

– Majd ledobjuk a sárhányót, mint az indiánok Oklahomában. Úgyis sok a kocsin a sárhányó. Mindene sok, csak a motorja nem. Jackson, ez aztán motor.

– Ez az, uram. Élvezet ilyen erős motorral jó úton vezetni. Ezért nem szeretném, hogy a kocsinak valami baja essék.

– Ez rendes dolog, Jackson. De most már ne lelje tovább a frászt.

– Nem lel, uram.

– Akkor jó – mondta az ezredes.

Ő maga is megnyugodott, mert a sűrű barna erdősáv mögött egy mozgó vitorlát pillantott meg. Nagy vörös vitorla volt, meredeken lejtett az árboc csúcsa felől, és lassan haladt a fák mögött.

Vajon miért indul meg az ember szíve, valahányszor látja, hogy vitorla húz át a tájon? És miért indul meg a szívem, ha a nagy, lassú, fakó ökröket látom? Bizonyára a léptük teszi, meg hogy olyanok, a színük, s hogy olyan nagyok... De hisz megindít egy szép nagy öszvér is, egy sor jól táplált málhás öszvér. És ugyanígy, ha prérikutyát látok, vagy szürke, gőgös farkast, amint fölszegi nehéz, gonosz szemű fejét, s a járása, mint egyetlen más állaté sem.

– És farkast látott-e Rawlins környékén, Jackson?

– Nem, uram. Kihaltak, még az én időm előtt; méreggel irtották ki őket. De prérikutya még bőven akad.

– Szereti a hangját?

– Éjszaka szívesen hallgatom.

– Én is. Jobban szeretem, mint bármi mást, kivéve, ha hajót látok átvitorlázni a tájon.

– Ott épp láthat egyet, uram.

– A Sile-csatornán – mondta az ezredes. – Vitorlás bárka, és Velencébe tart. A hegyek felől fúj a szél, egész jól halad. Ha kitart ez a szél, az éjjel ugyancsak hideg lesz, s majd jól húznak a vadkacsák. Most forduljon be balra, és végigmegyünk a csatorna partján. Ez jó út itt.

– Mifelénk már nemigen lőnek vadkacsát. De Nebraskában, a Platté mentén, rengeteg van.

– Vadászni nincs kedve, ott, ahova megyünk?

– Inkább nem, uram. Nem vagyok valami nagy vadász, inkább aludnék egyet. Tudja, holnap vasárnap.

– Tudom – mondta az ezredes. – Ha kedve tartja, akár délig ki se nyissa a szemét.

– Elhoztam a vízhatlan hálósákom is. Abban majd jól alszom.

– Nem is biztos, hogy szüksége lesz rá – mondta az ezredes. – Kincstári kaját hozott? Ezek, tudja, itt olasz kosztón élnek.

– Biztos, ami biztos, hoztam néhány konzervet, ha kell, még másnak is jut.

– Nagyszerű – mondta az ezredes.

Előrenézett, kereste, hol köt be a csatorna útja az autóútba. Tudta, hogy ilyen tiszta időben, mint a mai, észre fogja venni. Túl a mocsáron – barna volt, mint a Mississippí torkolatvidéke Pilot Town körül, télvíz idején, s a nád meghajlott az erős északi szélben – megpillantotta a torcellói templom szögletes tornyát, s azon túl a buranói magas campanilét. Az ég palakék volt, s tizenkét bárka vitorláját látta, amint fut a széllal Velence felé.

Meg kell várnom, míg átjutunk a Dese folyón Noghera fölött, onnét már tisztán látom, gondolta. Fura visszagondolni rá, hogyan verekedtünk azon a télen, végig a csatorna mentén, hogy megvédjük, s még csak nem is láttuk. Egyszer egészen Nogheráig eljutottam, tiszta idő volt és hideg, mint ma, és akkor megpillantottam a vízen át. De ott sose jártam. Mégis az én városom, mert már kölyökkoromban harcoltam érte, és most, hogy megéltem fél évszázadot, tudják, hogy harcoltam érte, és hogy egy kicsit az enyém is, és rendesek velem.

Gondolod, hogy ezért olyan rendesek? – kérdezte önmagától.

Lehet, gondolta. Lehet, hogy azért rendesek, mert egy nyamvadt ezredes vagyok a győztes

oldalon. Bár nem hiszem. Mindenesetre remélem, hogy nem. Ez nem Franciaország, gondolta.

Az ember harcolva tör utat a városba, mely élete nagy szerelme, és nagyon ügyel, nehogy bárminek is baja essék, és ha van egy kis esze, nagyon vigyáz, nehogy visszamenjen, mert ott óhatatlanul összetalálkozik majd néhány pléhgalléros nagyfejűvel, aki nehezményezi, hogy harcolva tört utat a városba. *Vive la France et les pommes de terre frites. Liberté, Véralité et Stupidité.*¹ A francia katonai gondolkodás híres clartéja. Nem is volt egy katonafilozófusuk du Picq óta. Az is csak egy szerencsétlen kis senki ezredes volt. Mangin, Maginot és Gamelin. Szabad a választás, uraim. Három filozófiai iskola. Az első: orra verem őket. A második: elbújok e mögé az izé mögé, ami nem fedezi a balszárnyamat. A harmadik: homokba dugom a fejem, mint a strucc; bízom Franciaország katonai erejében és nagyságában, aztán utánam az özönvíz.

Az, hogy utánam az özönvíz, nagyon is nyájas és szelíd kifejezés rá. Persze, gondolta, ha az ember túlságosan leegyszerűsíti a dolgokat, igazságtalanná válik. Emlékezz csak arra a sok nagyszerű ellenállóra, emlékezz Fochra, aki harcolt és szervezett, és emlékezz, milyen nagy volt a nép. Emlékezz a barátaidra, és emlékezz a halottaidra. Emlékezz rengeteg mindenre, és megint csak a legjobb barátaidra, és a legnagyobb népre, amelyet életedben ismertél. Se keserű ne légy, se ostoba. És mi köze ennek a katonamesterséghez?

Hagyd a fenébe, mondta önmagának. Most szórakozásból utazol.

– Jackson – mondta –, maga boldog?

– Igen, uram.

– Jól van. Hamarosan olyan helyre érünk, ahonnét szeretném, ha maga is látná a kilátást. Csak egy pillantást vessen rá. Gyakorlatilag az egész művelet teljesen fájdalommentes.

„Hát ez meg mit lovagol rajtam?” gondolta a sofőr. „Mert tábornok volt, most azt hiszi, mindent tud? Ha jó tábornok volt, miért nem hagyták meg tábornoknak? Úgy megverték, hogy beledilizett.”

– Itt a kilátás, Jackson – mondta az ezredes. – Álljon ki az út szélére, hadd vessünk rá egy pillantást.

Az ezredes meg a sofőr átballagott az út velencei oldalára, és átnézett a lagúnán; a vizet fölkorbácsolta az erős, hideg, hegyi szél, a szél, amely élesen, geometriai pontossággal rajzolta ki az épületek körvonalát.

– Az ott közvetlenül velünk szemben Torcello – mutatta az ezredes. – Ott éltek az emberek, mikor a vízigótok elkergették őket a szárazföldről. Ők építették azt a szögletes tornyú templomot, látja? Valamikor harmincezer ember élt ott, és azt a templomot az Úr tiszteletére építették, hogy ott imádják. Majd azután, hogy megépítették, a Sile folyó torkolata feltöltődött, vagy egy árvíz megváltoztatta, és az egész vidéket, amin átjöttünk, elöntötte a víz, csak moszkítót termelt, és az embereket malária sújtotta. Haltak egyre-másra, a vének összeültek, és úgy döntöttek, hogy kijjebb húzódnak valami egészséges helyre, ami hajóval védhető, és ahova a vízigótok, lombardok és más rablók nem tudnak utánuk menni, mert a rablóknak nincs hajójuk. A torcellói legények mind nagyszerű hajósok, így aztán bárkán hordtak ki minden egyes követ a házaikhoz, olyan bárkán, mint amelyet az előbb láttunk, és fölépítették Velencét. Elhallgatott. – Nem untatom, Jackson?

– Nem, uram. Fogalmam sem volt, hogy Velencét kik építették.

– A torcellói legények. Szívósak voltak, és nagyszerű ízléssel építkeztek. Eredetileg egy kisvárosból származtak, a partról följebb, Caorléból. De mikor a vízigótok lerohanták őket, csatlakozott hozzájuk a környező falvak és tanyák népe. Szent Márk tetemére is egy torcellói legény akadt rá, aki fegyvert szállított Alexandriába, egy hajórakomány friss disznóhús közt csempészte ki onnét, így járt túl a hitetlen vámőrök eszén. Ez a legény hozta Szent Márk porhüvelyét Velencébe, ő

1 Éljen Franciaország és a rósejbn. Szabadság, Korrupció és Ostobaság.

a város védőszentje, és egy székesegyházat emeltek a tiszteletére. De addigra már a kereskedők olyan messze eljutottak keletre, hogy a székesegyház az én ízlésemnek ugyancsak bizánci. Szébbet, mint az elején, Torcellóban, sosem építettek. Az ott Torcello.

Igen, az volt.

– A Szent Márk tér az, ugye, ahol a galambok vannak, meg az a nagy templom, az a mozipalotaféle?

– Pontosan, Jackson. Telibe találta. Ha annak nézi. No már most, ott Torcellón túl a gyönyörű buranói campanilét látja, az kis híján ugyanolyan ferde, mint a pisai ferde torony. Ez a Burano egy sűrűn lakott kicsi sziget, ahol az asszonyok csuda szép csipkét, a férfiak meg bambinókat csinálnak, és napközben az üveggyárakban dolgoznak a szomszéd szigeten, ott távolabb, ahol azt a másik campanilét látja. Az Murano. Napközben a világ gazdagjainak csuda szép üveget gyártanak, aztán hazajönnek a csöpp vaporettó-n, bambinót gyártani. Bár nem mindegyikük tölt minden éjszakát a feleségével. Éjszakánként vadkacsára is vadásznak, hosszú kacsázópuskával, a mocsár szélén, a lagúnán, amit innét lát. Telihold idején egész éjjel hallja az ember a pufogatást. – Elhallgatott.

– No már most, Muranón is túl Velencét látja. Ez az én városom. Még rengeteg mindent tudnék mutatni magának, de gondolom, most már mennünk kell. De nézze meg jól. Az ember innét látja legjobban, hogy az egész hogy lett. És még soha senki nem nézte innét.

– Gyönyörű innét. Köszönöm, uram.

– Szívesen – mondta az ezredes. – Hát akkor gyerünk.

5

De továbbra is csak nézte, és most éppolyan csodálatos volt, éppúgy megindította, mint amikor tizennyolc éves korában először látta, és nem értett belőle semmit, csak azt tudta, hogy gyönyörű. Abban az évben nagy hideggel köszöntött be a tél, és a hegyek a síkon túl mind fehérek voltak. Az osztrákoknak mindenképpen itt kellett megkísérelniük az áttörést, ebben a szögletben, amelyet csak a Sile és a Piave régi medre védett. Ha az ember a Piave régi medrét tartja, még ott van a Sile is, ahova visszavonulhat, ha az első vonal elesik. A Silén túl azonban már semmi, csak a csupasz síkság, és a venetói meg a lombardiai alföld jó úthálózata, az osztrákok tehát újra meg újra támadtak egész télen át, hogy megszerezzék ezt a jó utat, amelyen épp most mentek, és amely egyenesen Velencébe vezetett. Azon a télen az ezredes, aki akkor hadnagy volt, s ráadásul egy idegen hadseregben, ami utóbb egy kissé mindig gyanússá tette a saját hadseregében, és nem tett jót a karrierjének, egész télen torokgyulladásal bajlódott. Attól gyulladt be a torka, hogy annyit volt vízben. Az ember soha nem száradhatott meg, s akkor már jobb volt, ha hamar átmedvesedett, és úgy is maradt.

Az osztrák támadások rendszertelenül, de makacs kitartással követték egymást, az ember először súlyos ágyútűzet kapott, ettől azt várták, hogy majd harc képtelenné teszi, s ha a tüzet fölemelték, az ember ellenőrizte az állásait, és megszámlálta az embereit. De arra már nem volt ideje, hogy a sebesültekkel törődjön, mert tudta, hogy nyomban megindul a támadás, aztán megölte azokat, akik a mocsáron át, derékig vízben, fejük fölé tartott puskával feléje kecmeregtek, lassan, ahogy az ember a mocsárban kecmeregni szokott.

Ha a tüzet nem emelték volna föl, mikor a támadás megindult, igazán nem tudom, mit tehettünk volna, gondolta olykor az ezredes, illetve akkor még hadnagy. De mindig fölemelték, és hátrább helyezték, ahogy a támadás előrehaladt.

Ha elvesztettük volna az öreg Piavét, és a Silére támaszkodtunk volna, a tüzet a második és harmadik vonalra helyezték volna hátra; minthogy e vonalak teljesen tarthatatlanok voltak, az osztrákoknak csak egészen előre kellett volna hozniuk az ágyúikat, és a támadás során mindvégig

durrogatniuk, míg át nem törnek rajtunk. De Istennek hála, az ilyesmi mindig valami hülye főkatonától függ, gondolta az ezredes, és ők mindig kicsiben csinálták.

Egész télen fájt a torka, és öldökölte a vállszíjakra aggatott nyeles gránátokkal, nehéz borjúval, rohamsisakban közeledő embereket. Ők voltak az ellenség.

Nem gyűlölte őket; semmit sem érzett irántuk. Egy terpentinbe áztatott öreg zoknival kötötte be a torkát, úgy parancsnokolt, s a támadásokat puskatűzzel, a pergőtűz után épen maradt vagy még használható géppuskák tüzével verték vissza. Az embereit tisztességgel megtanította lőni, ami ritkaság az európai csapatoknál, és arra is, hogy legyen merszük nézni a közeledő ellenséget, s minthogy mindig volt egy csöndes perc, mikor szabadon lőhettek, ezt nagyon jól megtanulták.

De az embernek pergőtűz után mindig számolnia kellett, gyorsan számolnia, hogy tudja, hány lövése van. Azon a télen háromszor sebesült, de mind a három ajándék seb volt; apró sebek a vastaghúson, csontot egy sem ért, s végül már szentül hitte, hogy halhatatlan, hisz tudta, hogy már rég meg kellett volna ölje őt a pergőtűz, ami a támadásokat mindig megelőzte. Végül aztán alaposan és végérvényesen eltalálták. Egyetlen korábbi sebesülése sem intézte úgy el, mint ez a nagy most. Talán mert elvesztettem a halhatatlanságot, gondolta. Hát, ha jól meggondoljuk, ez ugyancsak nagy veszteség.

Ez a táj nagyon sokat mondott neki, többet, mint hogy azt bárkinek el tudta vagy el akarta volna mondani, s most ült a kocsiban, és boldog volt, hogy fél óra múlva Velencében lesz. Bevett két mannitol-hexanitrátot; 1918 óta mindig tudott köpni, úgyhogy be tudta venni víz nélkül is, és megkérdezte:

– Hogy érzi magát, Jackson?

– Jól, uram.

– A mestrei elágazásnál balra térjen le, akkor a bárkákat is látjuk a csatornán, és kikerülünk a fő forgalomból.

– Igenis, uram – mondta a sofőr. – Majd szól az elágazásnál?

– Hát persze – mondta az ezredes.

Mestrébe hamar megérkeztek, és máris úgy érezte magát, mint mikor először járt New Yorkban, régesrég, mikor az még ragyogott, fehér volt és gyönyörű. Azt úgy loptam magamnak, gondolta. De akkor még nem volt füst. S most mindjárt ott leszünk az én városomban, gondolta. Istenem, micsoda gyönyörű város.

Bekanyarodtak balra, végimentek a csatorna mentén, ott kötötték ki a halászbárkákat, az ezredes kinézett rájuk, és repesett a szíve a barna hálók, a vesszőből font varsák, és a bárkák tiszta, szép ívei láttán. Nem mert festőiek. Fene, aki a festőiséget megeszi. Csak mert istenverte szépek.

Elhaladtak a hosszú sor bárka előtt, a lassú vizű csatorna mentén, amely a Brentából kapja a vizét, és ő a Brenta hosszan elnyúló partjára gondolt, a nagy villákra, a villák gyepére, kertjeikre, a platánokra és ciprusokra. Szeretném, ha ott temetnének el, gondolta. Ismerős vagyok ott. De nem hinném, hogy el lehetne intézni, gondolta. Nem is tudom. Ismerek néhány embert, aki talán megengedné, hogy a kertjébe temessenek. Majd megkérdezem Albertót. Bár lehet, hogy beteg ötletnek tartaná.

Valamikor sokat járt az esze azon, hogy hol legyen az a szép hely, ahova szeretné, ha eltemetnék, s hogy a föld mely részeinek szeretne részévé lenni. A bűdös, rothadó rész nem tart sokáig, gondolta, s az ember végül is afféle trágya csak, s még a csontjának is van valami haszna. Szeretném, ha kinn, a birtok szélén temetnének el, ahonnét azonban látni még a bájos öreg házat és a nagy magas fákat. Nem hiszem, hogy ez nagyon a terhükre lenne. A föld részévé lehetnék, ahol esténként a gyerekek játszanak, és talán reggelenként is, és ugrani tanítják a lovaikat, és a lovak patája dobog a gyepen, és mikor sok a légy, pisztráng szökken ki a medencéből. Már rajta jártak a Mestréből Velencébe vezető autóúton, a csúf Breda-gyár mellett, mely akár az indianai

Hammondban is lehetett volna.

– Itt mit gyártanak, uram? – kérdezte Jackson.

– A vállalat Milánóban mozdonyt gyárt – mondta az ezredes. – Itt meg majdnem mindent, ami a vasiparban létezik.

Velence innét száználmas képet mutatott, s ő mindig is utálta ezt az autótutat, bár gyors volt, s az ember látta innét a bójákat és a csatornákat.

– Ez a város megél a maga emberségéből – mondta Jacksonnak. – Valamikor a tengerek királynője volt, vagány emberek lakták, pöktek a világra, mint senki más. Ha jól megismeri az ember, vagányabb város, mint Cheyenne, bár itt mindenki nagyon udvarias.

– Nem mondhatnám, hogy Cheyenne különösen vagány város, uram.

– De Caspernél mindenesetre vagányabb.

– És gondolja, uram, hogy az vagány város?

– Olajváros. Derék város.

– De nem hiszem, hogy vagány volna, uram. Vagy hogy valaha is az volt.

– Helyes, Jackson. Lehet, hogy ott más az ismeretségünk. Az is lehet, hogy mást értünk ugyanazon a szón. De ez a város itt, Velence, ahol mindenki nagyon udvarias és jó modorú, éppolyan vagány, mint a montanai Cooke City, az Őslakók Ökörsütésének napján.

– Szerintem az igazán vagány város Memphis.

– Annyira nem, mint Chicago, Jackson. Memphis csak néger szemmel vagány. Vagány Északon és Délen, de Keletje, Nyugatja nincs. És Chicagóban nem akad egy jó modorú ember. De ebben az országban, ha igazán vagány várost akar, ahol ráadásul ragyogóan főznek is, menjen Bolognába.

– Ott még sose jártam.

– Nos, itt a Fiat-garázs, itthagyjuk a kocsit – mondta az ezredes. – A kulcsot leadhatja az irodában. Itt nem lopnak. Míg font beáll, én beülök a bárba. Van emberük, az majd lehozza a csomagot.

– És itt meri hagyni, uram, a puskáját és a vadászuccot a csomagtartóban?

– Nyugodtan. Itt nem lopnak. Egyszer már mondtam.

– Csak a drága holmiját félttem, uram.

– Maga olyan fenemód nemes lelkű, hogy az néha már undorító – mondta az ezredes. – Vegye ki a vattát a füléből, hogy hallja, amit mondok.

– Hallottam, uram – mondta Jackson. Az ezredes elgondolkozva nézte, de a haragja nem engedett föl.

Rohadt csibész ez, gondolta Jackson, de tud fenemód rendes is lenni.

– Szedje ki a cuccomat, meg a magáét, állítsa be fenn a kocsit, nézze meg az olajat, vizet meg a gumikat – mondta az ezredes, és az olaj- meg gumifoltos betonon átsétált a bár bejáratához.

6

Mikor a bárba belépett, az első asztalnál egy háború utáni milánói újjgazdag ült, kövéren és közönségesen, ahogyan csak egy milánói képes, drága küllemű és hallatlanul kívánatos barátnőjével. Negroni-t ittak, ami kétféle édes vermut és ásványvíz keveréke, és az ezredes elgondolkodott, vajon mennyi adót csalhatott le ez az ember, hogy megvehette magának ezt a karcsú, nercbundás lányt, és a luxuskocsit, melyet, mint látta, a sofőr az előbb vitt fel a hosszú

csigarámpán a garázsba. A pár pofátlanul megbámulta, mint az ilyesfajta szokták, ő meg könnyedén tisztelgett, és azt mondta olaszul: – Elnézést, hogy egyenruhában vagyok. De ez egyenruha. Nem maskara.

Aztán hátat fordított nekik, nem várta meg, hogy lássa megjegyzése hatását, és odament a bárpulthoz. A bárpulthoz az ember szemmel tarthatta a poggyászát, mint ahogy a két pescecane² is vigyázott a magáéra.

Valószínűleg commendatore, gondolta. A nő gyönyörű, remek bőr. Sőt fenemód gyönyörű. Vajon milyen lenne az, ha nekem is lenne pénzem, hogy ilyen nőt vegyek magamnak, és nerbbe bújtassam? Elég, amim van, gondolta, ezek meg menjenek, és kössék föl magukat.

A mixer kezét fogott vele. Ez a mixer anarchista volt, de csöppet se bánta, hogy az ezredes ezredes, örömet lelte benne, büszke volt rá, és élvezte a gondolatot, hogy egy anarchistának ezredese is van, s az alatt a néhány hónap alatt, mióta ismerték egymást, valami olyasféle érzés alakult ki benne, mintha ő találta volna ki, vagy legalábbis ő alkotta volna meg az ezredest, valami olyasféle öröm, mintha részt vett volna a campanile, sőt a torcellói öreg templom építésében.

A mixer hallotta a beszélgetést, vagyis az asztalnál tett nyers megjegyzést, és boldog volt.

Már leszólt az ételliften egy Gordon-ginért, meg egy Campariért, és azt mondta: – Mindjárt fölküldik ezen a kézzel húzott izén. Hogy mennek a dolgok Triesztben?

– Valahogy úgy, ahogy elképzeli.

– Még elképzelnem se tudom.

– Akkor ne is erőlködjék – mondta az ezredes –, legalább nem lesz aranyere.

– Ha ezredes lennék, én nem bánám.

– Nem is bánom.

– Fog maga még futni, mintha a hasa menne – mondta a pincér.

– Csak Pacciardi őkegyelmességének meg ne mondja – mondta az ezredes.

A mixer meg az ő közös tréfája Pacciardi őkegyelmességére, az Olasz Köztársaság hadügyminiszterére utalt. Az az ezredessel egyidős volt, és vitézül harcolt az első világháborúban, Spanyolországban is harcolt mint zászlóaljparancsnok, ott ismerte őt meg az ezredes, mikor ugyanott megfigyelő volt. Az a komolyság, amivel Pacciardi őkegyelmessége magára vállalta egy védhetetlen ország hadügyminiszteri tisztét, köteléket jelentett az ezredes és a mixer közt. Mindketten ízigvérig gyakorlati emberek voltak, és a kép, hogy Pacciardi őkegyelmessége védi az Olasz Köztársaságot, mindkettőjük humorérzékét csiklandozta.

– Elég fura odafent – mondta az ezredes –, de bánom is én.

– Gépesítenünk kell Pacciardi őkegyelmességét mondta a mixer. – És fel kell szerelnünk atombombával.

– Van nálam három a csomagtartóban – mondta az ezredes. – Az új, nyeles típus. De nem hagyhatjuk így fegyvertelenül. El kell látnunk kolbázmérgezés- meg lépfenebacilussal is.

– Nem hagyhatjuk cserben Pacciardi őkegyelmességét – mondta a mixer. – Jobb egy napig oroszlanak, mint száz évig gyáva nyúlnak lenni.

– Jobb talpon meghalni, mint térdepelve élni mondta az ezredes. – Bár sok helyt jobb ész nélkül lehasalni, ha az ember szeretné a bőrét megmenteni.

– Ezredes úr, csak semmi felforgató kijelentést!

2 Szó szerint: cápa. Itt: spekuláns.

– A puszta kezünkkel fojtjuk meg őket – mondta az ezredes. – Máról holnapra milliónyi ember ragad vitézi kardot.

– A markuk ragad? – kérdezte a mixer.

– Arról szó ne essék – mondta az ezredes. – Az csak a Nagy összkép egy apró részlete.

Ekkor jött be a sofőr az ajtón. Az ezredes észrevette, hogy miközben tréfálgozott, nem ügyelt az ajtóra, és most bosszankodott, mint mindig, ha csütörtököt mondott az ébersége vagy óvatossága.

– Hol az ördögbe volt el ilyen sokáig, Jackson? Iszik valamit?

– Köszönöm, nem, uram.

Prűd csibész, gondolta az ezredes. De ideje már leszállni róla; helyesbített hát.

– Egy perc, és indulunk – mondta az ezredes. – Próbáltam ettől a barátomtól itt olaszul megtanulni. Megfordult, hogy megnézzé magának a milánói spekulánsokat; de már elmentek.

Kezdek már szörnyű lassú lenni, gondolta. Még észreveszi valaki. Talán éppen Pacciardi ökegyelmessége, gondolta.

– Mivel tartozom? – kérdezte a mixert.

A mixer megmondta, és ránézett bölcs olasz szemével, mely most nem volt vidám, bár a sarkába, ahonnet ragyogni szokott, a vidámság láthatóan odavéste a nyomát. Remélem, semmi baja, gondolta a mixer. Istenemre, vagy bármi másra, remélem, semmi komoly baja.

– Isten veled, ezredes úr – mondta.

– Ciao – mondta az ezredes. – Jackson, a hosszú rámpán megyünk le, és a kijáratnál észak felé fordulunk, ahol azok a kis motorcsónakok állnak. A lakkozottak. A két koffert majd hozza a hordár. Hadd hozza, hisz hatósági engedélye van rá.

– Igenis, uram – mondta Jackson.

Kimentek az ajtón, és egyikük se nézett hátra senkire. Az imbarcaderó-n az ezredes kifizette az embert, aki a két koffert hozta, és körülnézett, ismerős csónakost keresett.

Nem ismerte meg az elsőnek odaérő motorcsónak gazdáját, de az ráköszönt: – Jó napot, ezredes úr. Én vagyok az első.

– A Grittiig mennyi?

– Tudja jól, ezredes úr. Itt nincs alku. Szabott tarifánk van.

– S aszerint?

– Háromezer-ötszáz.

– A vaporetto hatvanért elvisz.

– Semmi akadály, hogy azzal menjen – mondta a vörös, de szelíd képű idősebb csónakos. – A vaporetto ugyan nem viszi el a Grittiig, de megáll a Harryn túl az imbarcaderó-n, s onnét fölhívhatja a Grittit, hogy küldjenek a csomagjáért.

Ugyan mit kapok én azért a fenelette háromezeröttszáz líráért; és ez itt derék öregember.

– Küldjem oda az öregot ? – mutatott a csónakos egy rozszant öregemberre, aki alkalmi füss-ide, füss-oda megbízatásokat teljesített a dokk környékén, mindig készen, hogy a könyöküknél fogva kéretlenül is kisegítse vagy besegítse az utasokat, mindig készen, hogy bármi kéretlen szolgálatot teljesítsen, s a kéretlen szolgálat befejeztével meghajoljon, és odatartsa az ember elé vén filckalapját.

– Majd ő elviszi magukat a vaporetto-hoz. Az húszpercenként jár.

– Egye fene – mondta az ezredes. – Vigyen el minket a Grittibe.

– Con piacere³ – mondta a csónakos.

Az ezredes és Jackson leszállt a motorcsónakba, mely olyan volt, akár egy versenymotor. Csillogott a lakkozása, gyönyörűen karban volt tartva, s egy csónakmotorra alakított csöpp Fiat autómotor hajtotta, mely földi életében egy vidéki orvos kocsijában szolgált, s az öreg egy autótemetőben vette; azoknak a gépelefánt-temetőknél egyikében, amelyet az ember a mi világunkban feltétlenül megtalál minden lakott hely közelében; aztán helyrehozták, átalakították, hogy új életet kezdjen a város csatornáin.

– Hogy működik a motor? – kérdezte az ezredes. Hallotta, hogy liheg, mint egy sebzett harckocsi vagy rohamlöveg, csak erő híján kisebb zajjal.

– Csak-csak – mondta a csónakos. Szabad kezével megfelelő mozdulatokat tett.

– Egy kis Universalt kellett volna vennie. Az a legjobb és legkönnyebb kis csónakmotor, amit ismerek.

– Igen – mondta a csónakos. – Akad még egy és más, amit vennem kéne.

– Talán most jó esztendeje lesz.

– Az mindig megeshet. Sokpescecano jár ide mostanában Milánóból a Lidóra, a játékkaszinóba. De nincs, aki magától kétszer szállna be ebbe a csónakba. Pedig jó kis csónak. Jól épült, kényelmes. Persze nem olyan szép, mint egy gondola. Csak éppen motor kéne belé.

– Talán tudok magának egy dzsipmotort keríteni. Amit már kislejtettek, de magának még jól megtenné.

– Ne mondjon már ilyeneket – mondta a csónakos. Ilyesmi nincsen. Még gondolni se akarok rá.

– Nyugodtan gondolhat – mondta az ezredes. – Komolyan mondom.

– Igazán?

– Igazán. Persze ígérni semmit sem ígérhetek. Majd utánanézek. Magának hány gyereke van?

– Hat. Két fiú, négy lány.

– A mindenit, akkor maga nem hitt a Rendszerben. Csak hat.

– Hát nem is hittem.

– Engem nem muszáj etetnie – mondta az ezredes. Ha hitt volna is, abban sincsen semmi. Vagy azt hiszi, fölrónám ezt valakinek, csak mert mi győztünk?

Épp túljutottak a csatorna unalmas részén, amely a Piazzale Romától a Ca' Foscariig nyúlik, bár csöppet sem unalmas ez sem, gondolta az ezredes.

Igazán nem kell mindenütt palotának meg templomnak lennie. Kinézett jobbra, szél felé, gondolta. Végül is vízen vagyok. Hosszú, alacsony, kellemes épület, s a szomszédjában egy trattoria.

Itt kéne élnem. A nyugdíjamból jól ki is jönnék. Nem a Grittiben. Egy ilyesféle ház valamelyik szobájában, a víz mellett, ahol a csónakok járnak. Dél előtt olvashatnék, ebédig a városban sétálhatnék, s mindennap megnézhetném a Tintorettókat az Accademiában, vagy elmehetnék a Scuola San Roccóba, olcsó és jó kis fogadóban étkezhetnék a piac mögött, vagy esténként éppen főzhetne nekem a háziasszonyom is.

3 Szívesen.

Ebédelni, azt hiszem, okosabb volna kinn, s utána testmozgás kedvéért sétálni egyet. Itt jól lehetne sétálni. Azt hiszem, sehol jobban. Úgy még nem sétáltam itt, hogy ne élveztem volna. Akkor megismerhetném, gondolta, és igazán az enyém lenne.

Különös, ravasz város, itt elmenni az egyik helyről egy megadott másik helyre jobb mulatság, mint keresztretjvényt fejteni. Nincs sok, ami a becsületünkre válnék, de az egyik, hogy sose verettük, és nekik is, hogy tiszteletben tartották.

Istenem, hogy szeretem, mondta, s milyen boldog vagyok, hogy segítettem megvédeni taknyos kölyökkoromban, mikor még nem is tudtam tisztességesen olaszul, s még csak nem is láttam, míg azon a derűs téli napon hátra nem mentem azt az apró sebet bekötöztetni, és meg nem pillantottam, amint kiemelkedik a tengerből. Mer de, gondolta, jól megálltuk a helyünket azon a télen ott fenn az útkeresztezésnél.

Bár újra vívhatnám azt a harcot, gondolta. Azzal, amit most tudok, és azzal, amink most van. Bár az nekik is megvan, és a lényeg ma is változatlan, csak a légifölény fogalma új.

S miközben mindvégig a csónak agyonstrapáit, de gyönyörűen lakkozott, rézzel finoman szegett orrát figyelte, amint a barna vizet szeli, és a vereté mindenütt gyönyörűen ragyog, látta a forgalom apró fennakadásait is.

Átmentek a fehér híd alatt és a befejezetlen fahíd alatt. Aztán elhagyták jobb kéz felől a vörös hidat, és átmentek az első magasan ívelő fehér híd alatt. Aztán ott volt a fekete vashíd a Rio Nuovóba vezető csatorna fölött, és elmentek a két összeláncolt, de egymást nem érintő cölöp mellett: akárcsak mi, gondolta az ezredes. Figyelte, hogy feszíti őket a dagály, s hogy a lánc hogy beleette magát a fába, mióta e cölöpöket először látta. Akárcsak mi, gondolta. A mi szobrunk. S vajon hány szobrunk áll e város csatornáiban?

Majd, még mindig lassan, továbbhaladtak a nagy kandeláberig, a Canale Grandé bejáratának jobb sarkán, ott kezdetét vette a motor érchangú gyötrődése, és ez némileg fokozta a sebességet.

Most épp az Accademia tövében jártak, a cölöpök közt kéznyújtásnyira mentek el egy súlyosan megrakott fekete dízelmotoros bárka mellett, mely vágott fával, fahasábokkal volt teli, tűzifával a Tenger Városának nyirkos házai számára.

– Ez bükk, nem? – kérdezte az ezredes a csónakost.

– Bükk, meg valami más, olcsóbb fa is, most épp nem jut eszembe, mi.

– A bükk olyan a kandallóban, mint a kőszén a kályhában. Hol vágják ezt a bükköt?

– Nem vagyok hegylakó. De azt hiszem, valahol Bassano fölött, a Grappa túlsó oldalán. Egyszer én is jártam a Grappán, megnéztem, hol van a bátyám eltemetve. Csoportkirándulást szerveztek Bassanóból, elmentünk a nagy ossarió-ba. De Féltre felé jöttünk vissza. Láttam, hogy túloldalt, ahol az ember a hegyről lejön a völgybe, szép erdők vannak. A hadiúton jöttünk le, ott rengeteg fát szállítottak.

– Melyik évben maradt ott a bátyja a Grappán?

– Tizennyolcban. Hazafi volt, fölleskült d'Annunzio szaván, és önként jelentkezett, mielőtt még az évjáratát behívták volna. Alig ismertük, olyan korán elment.

– Hányan voltak testvérek?

– Hatan. Kettő az Isonzónál esett el, egy a Bainsizzán, egy a Carsón. Aztán ott maradt a bátyám is, akit említettem, a Grappán, és maradtam én.

– Megszerzem magának azt a kurva dzsipmotort a sebváltóval együtt – mondta az ezredes. – De most elég a halálból, nézzük, hol laknak a barátaim.

A Canale Grandén tartottak fölfelé, könnyű volt megállapítania, hol laknak a barátai.

– Az ott Contessa Dandolo háza – mondta az ezredes.

Azt nem mondta, csak gondolta, hogy a Contessa már elmúlt nyolcvan, hogy vidám, mint egy kölyöklány, és csöppet sem fél a haláltól. Vörösre festi a haját, és ez jól áll neki. Jó pajtás, és csodálatos asszony.

A palazzója kellemes épület jóval beljebb épült, mint a csatorna partja, kert van előtte és magánkikötő, ahova sok gondola jár, egyik ekkor, másik akkor, hozza a lelkes, vidám, szomorú és csalódott embereket. De a legtöbb mégis vidám, mert Contessa Dandolóhoz megy látogatóba.

Most, a csatornán a hegyekről jött fagyos szél ellen fölfelé küszködve, mikor a házak rajza tiszta volt és éles, akár egy téli napon, mint ahogy persze ez a mai is az, megértették a város régi varázsát és szépségét. És az ezredes szemében ezt még csak fokozta, hogy a palazzók lakói közül sokakat ismert; vagy ahol nem lakott senki, tudta, a háznak mi hasznát veszik.

Az ott Alvarito anyjának a háza, gondolta, de nem mondta ki.

Nemigen lakik itt, inkább Treviso mellett, az udvarházban, ahol fáik vannak. Megviseli, hogy Velencében nincsenek fák. Elvesztett egy nagyszerű férfit, és tulajdonképpen semmi sem érdekli már, csak a munka.

De a család annak idején George Gordonnak, vagyis Lord Byronnak adta bérbe a házat, és most senki nem alszik Byron ágyában, sem abban a másik ágyban két emelettel lejjebb, ahol ő annak idején a gondolas feleségével hált. A két ágy nem szentség, nem ereklye. Csak két fölösleges ágy, amelyet azóta egy s más okból nem használnak, többek közt talán azért sem, mert tisztelik Lord Byront, akit a városban ugyancsak szerettek, minden hibája ellenére. Ahhoz, hogy a városban szeressék az embert, vagány gyereknek kell lennie, gondolta az ezredes. Róbert Browningra, Mrs. Robert Browningra meg a kutyájára füttyültek. Ők nem voltak velenceiek, akármennyi jót írtak róla. Tulajdonképpen mi is az, hogy vagány gyerek? – kérdezte önmagától. Az ember olyan magától értetődő természetességgel használja a szót, hogy a jelentését is ismernie illik. Szerintem olyan embert jelöl, aki megteremti a szerepét, aztán kitart mellette. Vagy egyszerűen olyan embert, aki jól eljuttatja a szerepét. S ezen nem színházat értek, gondolta. Akármilyen szép is a színház.

Ez pedig, gondolta, mikor közvetlenül a víz partján megpillantotta a kicsi villát, ez csúf, mint azok a házak, amelyeket az ember Havre vagy Cherbourg kikötőjéből jövet a vonatról lát, mikor Párizs banlieue-in át a városba érkezik. Elnyomják a rossz helyre ültetett fák, és nem az a hely, ahol az ember szívesen ellakna, ha nem muszáj. Ő pedig itt lakott.

Rajongtak érte, mert tehetséges volt, mert rossz volt, s mert bátor volt. Nincstelen zsidógyerek lévén, a tehetségével, a szónoki dagályával rontott rá a hazájára. Nem ismerem mást, aki olyan silány jellem és olyan aljas lett volna, mint ő. De az egyetlen ember, aki szerintem hozzá fogható, soha vásárra nem vitte a bőrét, nem ment el a háborúba, gondolta az ezredes, Gábiel d'Annunzio meg (vajon mi lehetett az igazi neve, gondolta, hisz egy ilyen igazi országban senkit nem hívnak d'Annunzióknak, és talán zsidó sem volt, bár igazán mindegy, hogy az volt-e vagy sem) úgy futott az egyik fegyvernem karjából a másikéba, mint más az egyik nő karjából a másikéba.

A gyalogság kivételével valamennyi fegyvernem kellemes volt, ahol d'Annunzio szolgált, és megbízatása is mind rövid és könnyen teljesíthető. Eszébe jutott, hogyan veszítette el d'Annunzio a fél szemét, mikor földerítő repülést végzett Trieszt vagy Pola fölött, és a gépe szerencsétlenül járt, s hogy utóbb mindig fekete kötést hordott a szemén, és aki ezt nem tudta, márpedig akkor szinte senki sem tudta, azt hitte, hogy a Velikin, vagy a San Michelén, vagy valami más ronda helyen lőtték ki, a Carsón túl, ahol mindenki meghalt vagy megrokkant, akit csak ismert. De d'Annunzio végeredményben csak hősködött és handabandázott. A gyalogos megtanul egy fura mesterséget, gondolta; talán a legfurábbat. Ő, Gábiel, repült, de nem volt repülő. A gyalogságnál szolgált, de nem volt gyalogos. Mindig, mindenütt a látszat.

És az ezredesnek eszébe jutott a nap, mikor ott állt egy rohamszakasz élén, a szakadó esőben, az egyik soha véget nem érő télen, mikor örökké esett az eső, vagy legalábbis valahányszor díszszemlét tartottak, vagy szónokolt valaki a csapatoknak, s a félszemű d'Annunzio, fekete kötéssel a szemén, s falfehéren, fehérén, mint a piacon hátára fordított friss nyelvhal hasa, amelynek a

barnája se látszik, fehéren, mintha harminc órája halott lenne, elkiáltotta magát: Morire non é basta⁴! – és az ezredes, akkor hadnagy, arra gondolt: Mi a szart akarnak ezek még?

De követte a szónok szavait, és a végén, mikor d'Annunzio alezredes, író és nemzeti hős, igazolt és hiteles, ahogy egy hősnek lennie kell, bár az ezredes nem hitt a hősökben, egy perc néma csöndet kért tiszteletadásul dicsőséges halottainknak, kemény vigyázzba állt. De a katonái, hangszórók akkor még nem lévén, a szónoktól valamivel távolabb, nem követték a szónoklatot, s a dicsőséges halottaink tiszteletére elrendelt egyperces néma csöndet arra használták, hogy egy emberként, egy hangon, harsány Evviva d'Annunzio!-t üvöltsenek.

Mert d'Annunzio már máskor is beszélt hozzájuk győzelmek után és vereségek előtt, és tudták, hogy ha a szónok elhallgat, mit kell üvölteniük.

Az ezredes, mert akkor még hadnagy volt, s mert szerette a szakaszát, csatlakozott hozzájuk, s parancsoló hangon velük üvöltötte: Evviva d'Annunzio!, s ily módon adott feloldozást mindazoknak, akik nem figyeltek oda az előadásra, szónoklatra, szóáradatra, s próbált osztozni a bűnükben, mint ahogy egy hadnagy a maga szűk lehetőségei közt mindent megpróbálhat, csak egy védhetetlen állást tartani, csak támadáskor a maga frontszakaszát értelmesen irányítani nem.

De most épp az előtt a ház előtt mentek el, ahol szegény elnyűtt öregfiú élt nagy, szomorú és soha kellően nem szeretett színésznőjével, s a nő csodaszép kezére, változékony arcára gondolt, mely nem volt szép, de az embert a szerelem, a dicsőség, a gyönyör és a bánat teljességével ajándékozta meg; és a karja hajlatára, amelytől megszakadt az ember szíve, és azt gondolta: Istenem, meghaltak, s még csak azt sem tudom, melyikük hol van eltemetve. De remélem, itt a házban jól érezték magukat.

– Jackson – mondta –, az a kis villa balra ott egy nagy íróé, Gábrrielé d'Annunzióé volt.

– Igen, uram – mondta Jackson –, örülök, hogy most ezt is tudom. Még sose hallottam a nevét.

– Ha érdekli, fölsorolhatom, mi mindent írt – mondta az ezredes. – Egész jó angol fordításai vannak.

– Köszönöm, uram – mondta Jackson. – Majd ha ráérek, szívesen olvasnék tőle valamit. Csinos és ügyes kis háza van. Mit mondott, hogy hívják?

– D'Annunzio – mondta az ezredes. – Író.

S csak magában tette hozzá, mert nem akarta Jacksont megzavarni, és bakafántoskodni sem akart vele, mint aznap már többször is, hogy író, poéta, nemzeti hős, a fasizmus dialektikájának megfogalmazója, halálosan önző ember, repülő, az első gyorsnaszád parancsnoka vagy utasa, gyalogos alezredes, aki azt se tudta, hogy kell nemhogy egy századot, de egy szakaszt elvezetni, a Notfurno nagy és szeretetre méltó írója – akit tisztelünk –, és széllelbélelt senki.

Már ott volt előttük a Santa Maria del Giglio gondolaátkezőhely, s azon túl a Gritti stégje.

– Itt szállunk meg, Jackson.

Az ezredes rámutatott a csatorna partján a kétemeletes, halványpiros, kellemes kis palotára. Valamikor a Grand Hotel melléképülete volt, most különálló szálló, mégpedig nagyon jó. Valószínűleg a legjobb, ha az ember nem kívánja, hogy a talpát nyalják, körülbánolják, agyonhízelegjék a kitűnő szállodák e városában, és az ezredes szerelmes volt belé.

– Nekem jó lesz, uram – mondta Jackson.

– Hát jó is – mondta az ezredes.

A csónak vitézül beállt a stég gerendafalához. Minden mozdulata, gondolta az ezredes, a vén

4 Meghalni nem elég!

motor vitézségének egy-egy diadala. Nincsenek már csatalovaink, mint volt az öreg Traveller, vagy Marbot Lysette-je, aki maga is harcolt Eylaulnál. Nekünk a berágott, de eltörni csak azért sem hajlandó hajtókarok vitézsege maradt; a hengerfeje, mely nem megy szét, bár minden joga megvan rá, meg más mindenféle.

– A stégnél vagyunk, uram – mondta Jackson.

– Hol a fenébe lennének másutt, ember? Ugorjon ki, én majd elintézem ezt a sportférfiút.

Odafordult a csónakoshoz, és megkérdezte: – Ugye, háromezer-ötszázat mondott?

– Annyit, ezredes úr.

– Az elaggott dzsipmotorról meg nem feledkezem meg. Fogja, és vegyen rajta zabot a lovának.

A kapus, aki épp a kofferokat vette el Jacksontól, meghallotta, és elnevette magát.

– Nincs az a lódoktor, aki ezt a lovat meggyógyítaná.

– Még fut – mondta a csónakos.

– De versenyt nem nyer – mondta a kapus. – Hogy van, ezredes úr?

– Jobban nem is lehetnék – mondta az ezredes. – És hogy vannak a Rend tagjai?

– Mind jól.

– Helyes-mondta az ezredes. – Bemegyek, és meglátogatom a Nagymestert.

– Már várja önt, ezredes úr.

– Akkor hát ne várassuk, Jackson – mondta az ezredes. – Kísérje el ezt az úriembert a portára, és szóljon nekik, hogy megjöttem. Nyitasson az őrmesternek egy szobát – mondta a kapusnak. – Csak ma éjjel maradunk.

– Alvarito báró kereste, uram.

– Majd Harrynál találkozunk.

– Rendben van, ezredes úr.

– És a Nagymester hol van?

– Majd előkerítem.

– Mondja meg neki, hogy a bárban vagyok.

7

A bár ott volt közvetlenül a Gritti halijával szemközt, jóllehet a hall szó, gondolta az ezredes, nem határozza meg pontosan e bájos bejárat jellegét. Nem Giotto határozta meg, mi a kör? Nem, azt mértanból tanultam. Erről eszébe jutott kedvenc anekdotája a festőről: – Ez semmi – mondta Giotto, miközben tökéletes kört rajzolt. Ki az istennyila mondta ezt, és hol?

– Jó estét, titkos tanácsos úr – mondta a bárpincérnek, aki nem volt ugyan teljes jogú tagja a Rendnek, de megbántani mégsem akarta. – Miben állhatok a rendelkezésére?

– Igyék, ezredes úr.

Az ezredes kinézett az ablakon, és a bár ajtaján a Canale Grandé vizére. Láttá a gondolák nagy fekete kikötőoszlopát, és a téli este fényét a szélfújta vízen. A csatorna túlsó partján ott állt az öreg palota, a csatornán egy testes, fekete, fából épült bárka közeledett, tompa orra hullámot vert, bár hátulról fújta a szél.

– Egy nagyon száraz Martinit kérek – mondta az ezredes. – Duplát.

Ekkor lépett be a szobába a Nagymester. Hivatalos, főpincéri öltözékét hordta. Minden ízében szép férfi volt, mosolya a szívében támadt, vagy ahol a teste középpontja volt, és nyíltan, gyönyörűen sugárzott ki a felszínre, az arcra.

Finom volt az arca is, hosszú, egyenes venetói orrával; szeme nyájas, derűs, hűséges, haja a korához képest, ami csak két évvel volt több, mint az ezredesé, tiszteletet parancsolóan fehér.

Mosolyogva jött, nyíltan és mégis összeesküvő módján, hisz kettőjüknek sok közös titkuk volt; kinyújtotta a kezét, hosszú, erős, lapátujjú nagy kezét, az ezredes meg feléje nyújtotta az ő kétszer átlótt s így némileg kacskas kezét, így létrejött a kapcsolat Veneto két régi lakosa közt; mindkettő férfi volt, testvér, mert tagja az emberfajnak, az egyetlen klubnak, amelynek mindketten egyaránt megfizették a tagsági díját, és testvér a régi haza szeretetében, amelyet annyiszor győztek le, és mindig diadalt aratott vereségében is, és amelyet fiatalkorukban mind a ketten védelmeztek.

Kézfogásuk csak addig tartott, míg mindketten tévedhetetlenül meg nem érezték a kapcsolatot és a találkozás örömét, s akkor a maitre d'hôtel azt mondta: Ezredes úr!

És az ezredes azt mondta: – *Gran Maestro*.

Aztán az ezredes fölszólította a *Gran Maestrót*, hogy igyék vele ő is egy pohárral, de a maitre d'hôtel azt mondta, hogy szolgálatban van. Így hát nem is ihat, és tilos is.

– Tilos ám... ezt ni – mondta az ezredes.

– Hát persze – mondta a *Gran Maestro*. – De a kötelességét mindenkinek teljesítenie kell, és itt a szabályok ésszerűek, s mi mind eleget teszünk nekik; én különösen, már csak a példamutatás kedvéért is.

– Nem is ok nélkül lett *Gran Maestro* – mondta az ezredes.

– Adjon egy kis Carpano *punto e mezzó-t*⁵ – mondta a *Gran Maestro* a bárpincérnek, aki valami meg nem fogalmazott és ki nem nyilvánított jelentéktelen oknál fogva még mindig nem volt tagja a Rendnek. – Hogy az ordiné-re igyunk.

Ily módon a szabályokat és a parancsnoki példamutatás kötelezettségét megsértve, az ezredes és a *Gran Maestro* gyorsan lehajtotta a poharát. Nem siettek, és a *Gran Maestro* sem aggódott. Csak épp hamar ment.

– Akkor hát tárgyaljuk meg a Rend ügyeit – mondta az ezredes. – A titkos tanácssteremben vagyunk?

– Ott – mondta a *Gran Maestro*. – Legalábbis én annak nyilvánítom.

– Lássunk hozzá – mondta az ezredes.

A Rendet, ezt a teljesen képzeletbeli szervezetet, az ezredes és a *Gran Maestro* alapította jó néhány tárgyalás után. Neve: *El Ordine Militar, Nobile y Espirituoso de los Caballeros de Brusadelli*. Az ezredes is, a főpincér is beszélt spanyolul, s minthogy rendalapításra az a legalkalmasabb nyelv, ezt a rendet is spanyol névre keresztelték, egy különösen hírhedt, adócsaló, milánói multimilliomos spekuláns neve után, aki egy anyagi természetű vita során a nyilvánosság és a bíróság színe előtt azzal vádolta fiatal feleségét, hogy hallatlan szexuális igényeivel megfosztotta őt józan ítélőképességétől.

– *Gran Maestro* – mondta az ezredes –, mit hallott *Tiszteletre méltó Vezetőnk*ről?

– Semmit. Mostanában mélyen hallgat.

– Bizonyára elmélkedik.

– Bizonyára.

– Talán új s még nagyszerűbb disznóságokon töri a fejét.

– Talán. Engem nem tájékoztatott.

– De akkor is megbízhatunk benne.

– A haláláig – mondta a *Gran Maestro*. – Azután meg hadd süljön a pokolban, emlékét akkor is tisztelni fogjuk.

– Giorgio – mondta az ezredes. – Adjon a *Gran Maestro*-nak még egy rövid Carpanót.

– Ha ez az ön parancsa – mondta a *Gran Maestro* –, mást nem tehetek, mint hogy engedelmeskedem.

Koccintottak.

– Jackson! – kiáltotta az ezredes. – Eltávozást kap. Kaja itt. Holnap tizenegy nulla-nulla órakor jelentkezik a hallban, s ha valami szarba nem keveredik, addig látni se akarom. Pénze van?

– Igenis, uram – mondta Jackson, és arra gondolt, a vén csibész tényleg olyan bolond, mint ahogy mondják. De igazán szólhatott volna rendesen is, minek így üvöltöni?

– Látni se akarom – mondta az ezredes. Jackson belépett a szobába, és valami vigyázállásfélében megállt előtte.

– Még látni is unom magát, mert mindig olyan búvalbaszott, és a viláért nem hajlandó örülni valaminek. Az isten szerelmére, örüljön egyszer már valaminek.

– Igenis, uram.

– Értette, mit mondtam?

– Igenis, uram.

– Ismételje.

– Ronald Jackson, azonossági szám T5/100678, továbbszolgáltató gkv., holnap délelőtt, a dátumot nem tudom, uram, tizenegy óra nulla-nulla perckor jelentkezem a Gritti Szálló halijában, addig nem kerülök az ezredes úr szeme elé, és örülök valaminek. Vagyis hogy – tette hozzá – minden tőlem telhetőt elkövetek a cél megvalósítása érdekében.

– Bocsásson meg, Jackson – mondta az ezredes. – Én egy állati nagy... szóval, hogy az vagyok.

– Elnézést kérek, de a véleményem eltér az ezredes úrétól – mondta Jackson.

– Köszönöm, Jackson – mondta az ezredes. – Talán mégse vagyok. Remélem, magának van igaza. Most húzza a csíkot. Szobája itt lesz. És itt kajálhat. De próbáljon meg örülni valaminek.

– Igenis, uram – mondta Jackson.

Mikor elment, a *Gran Maestro* megkérdezte az ezredest : – Ez miféle gyerek? Ez is afféle szomorú amerikai?

– Az – mondta az ezredes. – Az istenit neki, bőven van belőlük. Szomorúak, álszentek, jól tápláltak és rosszul képzettek. Ha rosszul képzettek, az az én hibám. De akad köztük jó is.

– Mit gondol, állták volna úgy a sarat a Grappán, a Pasubión és a Piavénái, mint mi?

– A jók igen. Talán jobban is. Bár tudja, a mi hadseregünkben még azért se sütik el szívesen a puskát, hogy önmagukat sebesítsék meg.

– Uramisten – mondta a *Gran Maestro*. Ő is, meg az ezredes is emlékezett még azokra, akik úgy határoztak, hogy inkább nem hálnak meg, s még arra se gondoltak, hogy aki csütörtökön hal meg, annak pénteken már nem kell meghalnia, és arra, hogy az egyik katona hogyan tekerte be a másik lábszárvédős lába szárát egy homokzsákkal, nehogy a puskapor nyomot hagyjon rajta, s

hogyan eresztett bele egy golyót olyan messziről, ahonnan még, gondolta, eltalálja a vastaghúst, de a csontot nem, s aztán hogyan lőtt ki még kétszer a mellvéd fölött, alibi kedvéért. Ezt mindketten tudták, s épp ez volt az oka, meg az, hogy szívből utáltak mindenkit, aki a háborúból hasznot húzott, hogy megalapították a Rendet.

Tudták ők ketten, akik szerették és tisztelték egymást, hogy azok a szerencsétlen kölykök, mert nem akarnak meghalni, elosztják egymás közt a gyufásdoboz tartalmát, hogy legyen mivel megfertőzniük a sebeiket, s kimaradhassanak a legközelebbi gyilkos homloktámadásból.

Tudták, van, aki tízcentime-os nagy rézpénzt rak a hóna alá, hogy sárgaságot kapjon. És ismerték azokat a jómódú nagyvárosi kölyköket is, akik inkább paraffint fecskendeztek a térdük kalácsa alá, csak hogy el ne vigyék őket a háborúba.

Tudták, hogyan lehet fokhagymával olyan tünetet előidézni, amelynek révén az ember kimaradhat a támadásból, és tudtak minden vagy majdnem minden más trükköt; hisz az egyik őrmester, a másik meg hadnagy volt a gyalogságnál, s mindketten harcoltak a három kulcsponton, a Pasubión, a Grappán és a Piavénái, ahol ennek mind értelme volt.

És harcoltak az Isonzónál és a Carsón, részt vettek e két korábbi ostoba tömegmészárlásban. De mindketten szégyenkeztek azok miatt, akik parancsot adtak rá, s egyik csatát se tartották másnak, mint szégyenletes ostobaságnak, amit a legokosabb elfelejteni, bár az ezredes emlékezett rájuk, mert szakmai szempontból volt mit tanulni belőlük. Ezért hát megalapították a Brusadelli-rendet, mely nemes is volt, harcos is, szent is, és nem volt több tagja, csak öt.

– És mi újság a Rendben? – kérdezte az ezredes a *Gran Maestro*-i.

– A Magnificent szakácsát commendatoré-vá léptettük elő. Az ötvenedik születésnapján háromszor is emberként viselkedett. Állítását bizonyíthatatlanul is hitelesnek fogadtam el. Még sosem hazudott.

– Nem. Sose hazudott. De ez olyan állítás, amelynek hitelét fenntartással kell fogadni.

– Hittem neki. Látszott rajta, hogy egy vasa sincs.

– Még emlékszem, milyen vagány kölyök volt, mi csak lilomtiprónak hívtuk.

– *Anch'io*⁶

– S télire van valami kézzelfogható terve a Renddel?

– Nincs, főparancsnok úr.

– Mit gondol, nem kéne hódolatunkat nyilvánítani Pacciardi őkegyelmessége előtt?

– Ahogy parancsolja.

– Bár ezt inkább hagyjuk – mondta az ezredes. Egy pillanatra elgondolkodott, és intett, hogy még egy száraz Martinit kér.

– És ahhoz mit szólna, ha hódoló körmenetet rendeznénk valami történelmi helyen, például a Szent Márk téren vagy a torcellói öreg templomban Nagy Pártfogónk, Főtisztelendő Brusadelli tiszteletére?

– Kétlem, hogy e pillanatban az egyházi hatóságok megengednék.

– Akkor a télre ejtsük el minden nyilvános megmozdulás tervét, s csak a magunk körében munkálkodjunk a Rend üdvére.

– Azt hiszem, ez volna a legokosabb – mondta a *Gran Maestro*. – Rendezni kell sorainkat.

– S maga, személy szerint, hogy van?

– Csapnivalóan – mondta a *Gran Maestro* –, alacsony a vérnyomásom, gyomorfekélyem van, és el vagyok adósodva.

– És boldog?

– Folyton – mondta a *Gran Maestro*. – A munkámat nagyon szeretem, rendkívüli és érdekes emberekkel találkozom, meg sok belgával is. Az idén sáskák helyett ők járnak ránk. Korábban a németek. Hogy is mondta Caesar? „És mind közül a belgák a legderekbak.” De korántsem a legjobban öltözöttek. Egyetért velem?

– Láttam én Brüsszelben egészen jól öltözött belgákat is – mondta az ezredes. – Az jól táplált, vidám főváros. Nyerj, veszíts, vagy húzd a csíkot.

– Flandriában kellett volna harcolnunk annak idején.

– Minthogy nem annak idején születtünk, eleve nem harcolhattunk annak idején – mondta az ezredes.

– Bár condottierékkal harcolhattunk volna, csak gondolkodni kellett helyettük, és tudomásul vették. Maga gondolkozhatott volna, én meg továbbítottam volna a parancsait.

– S el kellett volna foglalnunk nekik néhány várost, hogy amit kigondoltunk, tiszteletben tartsák.

– És ki is foszthattuk volna őket, ha védekeznek mondta a *Gran Maestro*. – Melyiket foglalta volna el?

– Ezt nem – mondta az ezredes. – Vicenzát, Bergamót és Veronát. De nem feltétlenül ebben a sorrendben.

– Még kettőt el kellett volna foglalnia.

– Tudom – mondta az ezredes. Most megint tábornok volt, és boldog volt. – Úgy hiszem, Bresciát megkerültem volna. Az ügyis elesett volna magától.

– És ön hogy van, főparancsnok úr? – kérdezte a *Gran Maestro*, mert ez a városfoglalósi nem az ő kenyere volt.

Ő egy trevisói házikóban volt otthonos, a régi városfal tövében, a sebes vizű folyó partján. A gyom belelógott a vízbe, a gyom oltalmában halak időztek, és kapkodták a szürkületkor vizet érő rovarokat. És otthonos volt minden olyan hadműveletben, amelyhez nem kellett több, mint egy század, ezeket úgy értette, mint ahogy ahhoz értett, hogyan kell illő módon felszolgálni egy kis étteremben; vagy akár egy nagyban is.

De mikor az ezredes megint tábornokká lett, mint ahogy annak idején volt is az, és csupa olyasmin kezdett gondolkodni, ami őneki éppúgy magas volt, mint ahogy a matematika is magas olyasvalakinek, aki csak számolni tud, egyszeriben idegenül érezte magát, kapcsolatuk feszültté vált, s azt kívánta, bár térne vissza az ezredes azokhoz a dolgokhoz, amelyeket együtt ismertek meg, mikor az hadnagy, ő meg őrmester volt.

– És Mantovával mit kezdene? – kérdezte az ezredes.

– Nem tudom, ezredes úr. Nem tudom, ki ellen harcol, nem tudom, milyen erőik vannak, sem azt, hogy milyen erő áll az ön rendelkezésére.

– Mintha az előbb azt mondta volna, hogy condottieré-k vagyunk, és a támpontunk ez a város meg Padova.

– Ezredes úr – mondta a *Gran Maestro*, és ettől semmivel sem lett kisebb –, én, őszintén szólva, semmit sem tudok a condottieré-kről. Igazában azt sem, hogy akkoriban hogy harcoltak. Én csak annyit mondtam, hogy szívesen harcoltam volna azokban az időkben az ön parancsnoksága alatt.

– Azok az idők már nincsenek többé – mondta az ezredes, és megtört a varázs.

A pokolba is, gondolta az ezredes, talán nem is volt semmiféle varázs. A pokolba veled is, mondta önmagában. Hagyd ezt, és félszáz éves fejjel légy végre ember.

– Még egy Carpanót? – kérdezte a *Gran Maestro*.

– Ezredes úr, megengedi, hogy tekintettel a gyomorfekélyemre, visszautasítsam?

– Igen. Igen. Persze. Fiam, hogy is hívnak csak, Giorgio, ugye? Még egy száraz Martinit. *Secco, molto secco e doppio*⁷.

Varázst törni, gondolta, az nem az én mesterségem. Az én mesterségem, hogy fegyveres férfiakat öljek. Ahhoz, hogy én megtörjem, a varázsnak is fegyvert kell viselnie. De hisz annyi mindent megöltünk, ami nem viselt fegyvert. Jól van, varázstörő, vonulj vissza.

– *Gran Maestro* – mondta. – Maga változatlanul *Gran Maestro*, a *condottieré*-k meg le vannak...

– Le vannak azok már réges-régen, főparancsnok úr.

– Pontosan – mondta az ezredes. De a varázs nem tört meg.

– Vacsoránál találkozunk – mondta az ezredes. – Mi lesz az?

– Amit csak kíván, s ha történetesen nem volna, majd megszerzem.

– Friss spárgájuk van?

– Tudja, hogy az ilyentájt nincs. Áprilisban kapunk, Bassanóból.

– Akkor találjon ki valamit, majd azt eszem – mondta az ezredes.

– Hányan lesznek? – kérdezte a *maître d'hôtel*.

– Ketten – mondta az ezredes. – A bisztró hánykor zár?

– Akkor szolgáljuk fel a vacsorát, amikor ön enni kíván, ezredes úr.

– Majd megpróbálok értelmes időben ideérni mondta az ezredes. – Isten vele, *Gran Maestro* – mondta, és kacska kezével megszorította a *Gran Maestro* kezét.

– Isten vele, főparancsnok úr – mondta a *Gran Maestro*.

A varázs megint helyreállt, szinte hiánytalanul.

De nem volt teljesen hiánytalan, és ezt az ezredes is tudta, és arra gondolt: miért vagyok én mindig ilyen kurva, miért nem tudok fölhagyni ezzel a fegyveres mesterséggel, nyájas és jó lenni, mint ahogy szeretnék?

Szeretnék mindig igazságos lenni, de nyers vagyok, és goromba vagyok, és még csak nem is védekezésül, nehogy nyaljak a fölötteseimnek, vagy nyaljak a világnak. Arra a kis időre, amim hátra van, jobb embernek kell lennem, nem ilyen vaddisznónak. Ma este majd megpróbáljuk, gondolta. De kivel, gondolta, és hol, és az Isten segítsen, hogy ne legyek rossz.

– Giorgio – mondta a bárpincérnek, akinek leprafehér volt a képe, csak dudorok nem voltak rajta, és nem csillogott ezüstösen.

Ami azt illeti, Giorgio nemigen kedvelte az ezredest, vagy az is lehet, hogy egyszerűen csak piemonti volt, s igazából senkit se szívelt; ez érthető is határvidéki hűvös embereknél. A határvidékiek nem bíznak senkiben, ezt az ezredes tudta is, és nem várt semmit senkitől, amivel az nem tartozott neki.

– Giorgio – mondta a sápadt képű bárpincérnek –, ezeket írd fel, légy szíves.

Kiment, és járása, mint mindig, még akkor is, ha nem kellett, kissé túlzottan magabiztos

7 Szárazát, nagyon szárazat és duplát.

volt, és mindig megújított terve szerint, hogy majd nyájas lesz, kedves és jó, üdvözölte a portást, aki barátja volt, az igazgatóhelyettest, aki tudott szuahéliul, Kenyában töltötte a hadifogságot, és igen-igen barátságos, jóvágású, s ha még nem is Rend-tag, de tapasztalt fiatalember volt.

- És a *cavaliere ufficiale*⁸ aki a szállót igazgatja? – kérdezte. – A barátom?
- Nincs itt – mondta az igazgatóhelyettes. – Persze csak pillanatnyilag – tette hozzá.
- Melegen üdvözlöm – mondta az ezredes. – És megmutatná valaki a szobámat?
- A szokásos. Megfelel most is?
- Hogyne. Az őrmesterről gondoskodtak?
- Gondját viseljük.
- Helyes – mondta az ezredes.

Az ezredes elindult a szobájába, a boyjal, aki a poggyászát vitte.

- Erre, ezredes úr – mondta a boy, mikor a lift kissé pontatlanul megállt a felső emeleten.
- Nem tudja tisztességesen kezelni azt a felvonót? – kérdezte az ezredes.
- Nem, ezredes úr – mondta a boy. – Ingadozik az áram.

8

Az ezredes nem szólt semmit, csak elindult a boy előtt a folyosón. Az tágas volt, széles, magas, a Canale Grandéra néző szobák ajtajai közt előkelően nagy a távolság. Minthogy a szálló azelőtt palota volt, természetes, hogy valamennyi szobából ragyogó kilátás nyílt, csak azokból nem, amelyeket a szolgálknak építettek.

Az ezredes hosszúnak találta az utat, bár nagyon rövid volt, s mikor előkerült a kurta, fekete, bal szemüregében üvegszemet viselő szobapincér, s őszinte, széles, de féloldalas mosolyát rá villantva a nagy kulccsal matatni kezdett a zárban, az ezredes szerette volna, ha az ajtó gyorsabban nyílik.

- Nyissa már ki – mondta.
- Nyitom, ezredes úr – mondta a pincér –, de ismeri ezeket a zárat.

Igen, gondolta az ezredes, ismerem, de akkor is szeretném, ha már nyitva volna.

– Hogy van a családja? – kérdezte a pincért, aki kitérte végre az ajtót, s így az ezredes beljebb kerülhetett a szobába, amelyben egy magas, fekete, tükrös *armoire*⁹ és két jó ágy állt, mennyezetéről nagy csillár csüngött, s ahonnan a még csukott ablakon át ki lehetett látni a Canale Grandé szélverte vizére.

A víz szürke volt, mint az acél a gyorsan fakuló téli fényben, és az ezredes azt mondta: – Arnaldo, nyissa ki az ablakot.

- Nagyon fúj a szél, ezredes úr, s az áramhiány miatt gyöngén fűtik a szobát.
- A csapadékhiány miatt – mondta az ezredes. Nyissa ki az ablakot. Mindet.
- Ahogy parancsolja, ezredes úr.

A pincér kinyitotta az ablakot, és az északi szél befújta a szobába.

- Kérem, szóljon le a portára, és kérje meg őket, hogy hívják fel ezt a számot. – Miközben

8 A „lovag” magasabb fokozata.

9 Ruhásszekrény

az ezredes bent volt a fürdőszobában, a pincér elintézte a hívást.

– A Contessa nincs odahaza, ezredes úr – mondta. De azt mondják, valószínűleg megtalálja Harrynél.

– Az ember az égvilágon mindent megtalál Harrynél.

– Igen, ezredes úr. Talán csak a boldogságot nem.

– Hát én bizony azt is – biztosította őt az ezredes. A boldogság, mint tudja, vándorünnep.

– Azzal tisztában vagyok – mondta a pincér. – Hoztam egy üveg Camparit és egy üveg Gordon-gint. Készítsek egy Camparit ginnel és szódával?

– Derék fiú maga – mondta az ezredes. – Honnét hozta? A bárból?

– Nem. Vettem, mialatt nem volt itt, hogy ne költjön majd annyit a bárban. A bár nagyon drága.

– Az igaz – helyeselt az ezredes. – De nem lett volna szabad ilyesmire költenie a pénzét.

– Vállaltam a kockázatot. Mint mind a ketten már oly sokszor. A gin háromezer-kétszáz líra volt, és törvényes. A Campari nyolcszáz.

– Maga nagyon derék fiú – mondta az ezredes. Hogy ízlett a kacsá?

– A feleségem még mindig emlegeti. Még soha nem ettünk vadkacsát, mert olyan drága, nem nekünk való az. De a szomszédasszony megtanította rá, hogyan kell elkészíteni, és a szomszédokat is meghívtuk rá. Nem is hittem, hogy ilyen jó lehet. Valami pompás, mikor az ember foga közt szétfoszlik egy darabka hús.

– Szerintem is. Nincs jobb falat, mint ezek a hízott kacsák a vasfüggönyön túlról. Tudja, ezek a Duna menti búzamezőkről szállnak ide. Ezek itt csak egy töredékük, de mindig erre jöttek, mikor még nem volt sörétes puska, akkor is.

– Nem értek én a vadászathoz – mondta a pincér. Ahhoz mi mindig szegények voltunk.

– Hisz Venetóban sokan vadásznak szegények is.

– Igen. Persze. Az ember egész éjjel hallja a lövöldözést. De mi még annál is szegényebbek voltunk. Olyan szegények, hogy azt el se tudja képzelni, ezredes úr.

– Azt hiszem, el tudom.

– Talán – mondta a pincér. – A feleségem eltette a tollat is, és megkért, köszönjem meg.

– Ha egy kis szerencsém lesz holnapután, megint bőven jut mindkettőnknek. Olyan zöld fejű nagy kacsá. Mondja meg a feleségének, hogy ha szerencsénk lesz, jó húsú kacsát hozok, kövéret, mint a disznó, attól, amit az oroszoknál föl zabált, és gyönyörű tollút.

– Ha szabad megkérdeznem, ezredes úr, ön hogy vélekedik az oroszokról?

– Ők a mi potenciális ellenségeink. Katona lévén, kész vagyok harcolni ellenük. De nagyon kedvelem őket, és nem ismerek náluk derekabb népet, s olyat sem, amelyik jobban hasonlítana ránk.

– Nekem sose volt olyan szerencsém, hogy megismerhettem volna őket.

– Majd megismeri, öregem. Csak várjon. Ha csak Pacciardi őkegyelmessége föl nem tartóztatja őket a Piave vonalán, ahol nincs már víz többé. Elvezették a vízi erőművekhez. Lehet, hogy Pacciardi őkegyelmessége harcolni fog ott. De nem sokáig, azt hiszem.

– Nem ismerem Pacciardi őkegyelmességét.

– Én igen – mondta az ezredes. – Most pedig szóljon nekik, hogy hívják fel Harryt, és kérdezzék meg, hogy a Contessa ott van-e. Ha nincs, hívják megint odahaza.

Az ezredes elfogadta az italt, amit Arnaldo készített, az üvegszemű pincér. Nem kívánta, és tudta, hogy árt neki.

De elfogadta, régi garázda vaddisznó módján, mint ahogy világéletében mindent elfogadott, majd macskaléptekkel, mert bár öreg macska volt, még macskaléptekkel járt, odament a nyitott ablakhoz, és kinézett a csatornára, mely szürke volt már, mintha Degas festette volna legszürkébb napjai egyikén.

– Köszönöm az italt – mondta az ezredes, és Arnaldo, aki épp telefonált, biccentett, és elmosolyodott üvegszemű mosolyával.

Bár ne kéne üvegszemet viselnie, gondolta az ezredes. Én már csak azokat szeretem, akik harcoltak vagy megrokkantak.

Hisz más is lehet kitűnő ember, és kedveled is őket, és a jóbarátaid; de igazán gyöngéd szeretetet mégiscsak azok iránt érzel, akik ott voltak, és megkapták a büntetésüket, ami kijár mindenkinek, ha elég ideig ott van.

Ragadnak hozzám a kriplik, gondolta, miközben itta a nem kívánt italt. Én minden csibészt szeretek, ha alaposan eltrafálták, márpedig mindenkit eltrafálnak, ha ottmarad.

Igen, mondta a másik jobbik fele. Szereted őket.

Bár senkit ne szeretnék, gondolta az ezredes. És élném a világomat.

A világodat, mondta a jobbik fele, és hogy élnéd a világodat, ha nem szeretsz senkit?

Jól van no, több embert szeretek, mint ennek a kurva világnak bármelyik, életben maradt gyereke, mondta az ezredes, de nem fennhangon.

Fennhangon azt mondta: – Mire ment a telefonnal, Arnaldo?

– Cipriani még nincs ott – mondta a pincér. – Azt mondják, bármelyik pillanatban megérkezhet, s most tartom a vonalat, hátha megjön.

– Drága multság – mondta az ezredes. – Kérdezze meg, ki van már ott, és ne lopjuk az időt. Szeretném pontosan tudni, hogy ki.

Arnaldo körültekintő megbeszélést folytatott a telefonon.

Befogta a kagylót a tenyerével, és közölte: – Ettoreval beszélek. Azt mondja, Alvarito báró nincs ott. Andrea gróf ott van, meglehetősen becsípett, de Ettore szerint nem annyira részeg, hogy ön ne érezne jól magát vele. A hölgyek, mint minden délután, most is ott vannak, és van ott egy gyönyörű görög hercegnő is, ön ismeri, és többen mások, akiket nem ismer. És valami gyülevész had az amerikai konzulátusról, már dél óta.

– Mondja meg neki, hogy hívjon fel, ha a gyülevész had elment, és akkor átmegek.

Arnaldo telefonon tárgyalt, aztán az ezredeshez fordult, aki az ablakból a Dogana kupoláját nézte. – Ettore azt mondja, megpróbálja kirakni őket, de fél, hogy Ciprianinak nem lesz ínyére a dolog.

– Mondja meg, hogy ne rakja ki őket. Ma délután nem kell dolgozniuk, miért ne szopnák le magukat, mint bárki más? Csak egyszerűen nem akarom látni őket.

– Ettore azt mondja, majd visszahívja. Azt üzeni, hogy szerinte maguktól is föladják a hadállásaikat.

– Köszönöm, hogy telefonált – mondta az ezredes.

Figyelte, hogy egy gondola fölfelé küszködik szél ellen a csatornán, és arra gondolt, hogy amíg az amerikaiak ott isznak, addig nem megy. Tudom, hogy unatkoznak. Még itt, a városban is. Unatkoznak. Tudom, a város hideg, a fizetésük kicsi, a tüzelő drága. És csodálom a feleségüket vitéz erőfeszítésükért, hogy Keokukot átplántálják Velencébe, és a gyerekeiket, mert máris úgy

beszélnek olaszul, mint egy-egy kis velencei. De ma nincs fényképmutogatás, Jack. Ma semmi fénykép, semmi szeszközi vallomás, nem kívánt bajtársi pohár, és unalmas siránkozás a konzuli szolgálat keserveiről.

– Ma nincs második, harmadik, negyedik alkonzul, Arnaldo.

– Van egy-két nagyon kellemes ember a konzulátuson.

– Mhm – mondta az ezredes. – Tizennyolcban volt itt egy átok rendes konzul. Kedvelte mindenki. Csak a nevére emlékeznék.

– Nagyon messzire visszaemlékszik, ezredes úr.

– Olyan messzire, hogy az már nem is tréfadolog.

– És mindenre emlékszik a régi időkből?

– Mindenre – mondta az ezredes. – Carrollnak hívták azt a konzult.

– Hallottam róla.

– Maga akkor még nem is élt.

– Gondolja, ezredes úr, hogy az ember nem tudhatja, mi történt a városban születése előtt?

– Tökéletesen igaza van. És mondja csak, mindig mindenki tudja, hogy mi minden történik a városban?

– Nem mindenki. Csak majdnem mindenki – mondta a pincér. – Végül is a lepedő az lepedő, és valakinek váltania, valakinek meg mosnia is kell. Ez persze nem vonatkozik az ilyesféle szállodák lepedőire, mint ez.

– Éreztem én már fene jól magam az életben lepedő nélkül is.

– Az természetes. De a gondolasok, bár náluk aztán nincs készségebb, és az én szememben rendesebb ember sem, egymás közt csak beszélnek.

– Az természetes.

– Meg a papok is. A gyónási titkot ugyan soha meg nem sértik, de egymás közt ők is beszélnek.

– Erre számítani kell.

– És beszélnek egymás közt a gazdasszonyaik is.

– Jogukban áll.

– Meg a pincérek – mondta Arnaldo. – Az emberek beszélgetnek az asztalnál, és azt hiszik, a pincér töksüket. A pincérnek a szakmája tiltja, és nem is próbál hallgatódzni. De néha akarva-akaratlanul meghall valamit. És persze, mi is beszélünk egymás közt. Itt a szállodában természetesen soha. Még folytathatnám.

– Azt hiszem, értem a lényegét.

– A borbélyokról és a fodrászokról ne is szóljunk.

– És a Rialton mi hír járja?

– Majd meghallja Harrynál. Kivéve persze, ami önre vonatkozik.

– Énrám?

– Mindenki tud mindent.

– Fenemód kellemes.

– Van, aki nem érti azt a torcellói dolgot.

- Vesszek meg, ha magam is értem.
- Ezredes úr hány éves, ha szabad kérdezni?
- Ötven plusz egy. De miért nem nézi meg a portán? Kitöltöttem a bejelentőt a Questurának.
- Öntől szerettem volna hallani, hogy gratuláljak.
- Fogalmam sincs, miről beszél.
- Engedje meg, hogy akkor is gratuláljak.
- Nem fogadhatom el.
- Önt nagyon kedvelik itt a városban.
- Köszönöm. Ez igen nagy bók.

Ekkor megszólalt a telefon.

– Majd én fölveszem – mondta az ezredes, és Ettore kérdő hangját hallotta: – Kivel beszélek?

- Cantwell ezredessel.
- Feladták a hadállásaikat, ezredes uram.
- És merre vonulnak vissza?
- A Piazza felé.
- Helyes. Mindjárt ott leszek.
- Asztalt foglaljak?
- Egy sarokasztalt – mondta az ezredes, és letette a kagylót.
- Elmegyek Harryhoz.
- Jó vadászatot.
- Csak holnapután hajnalban megyek vadászni, *botté*-val¹⁰, a mocsarak közé.
- Hideg lesz.
- Azt elhiszem – mondta az ezredes, majd fölvette a vízhatlan köpenyét, s mikor a sapkáját tette a fejére, megnézte az arcát a hosszú tükörben.
- De csúf vagy – mondta a tükörnek. – Látott már ennél csúfabb pofát, Arnaldo?
- Láttam – mondta Arnaldo. – Az enyémet. Minden reggel, valahányszor borotválkozom.
- Jobban tennénk, ha mindketten sötétben borotválkoznánk – mondta az ezredes, és kiment.

9

Mikor Cantwell ezredes kilépett a Gritti Palace Hotel kapuján, épp lemenőben volt a nap. A tér túlsó oldalán sütött még, de a gondolasok inkább a Gritti árnyékába húzódtak a hideg szél elől, mintsem hogy kihasználják a nap maradék melegét a tér széljárta felén.

Miután ezt fölmérte, az ezredes jobbra tért, végigment a téren, s jobb felé fordult a kövezett utcába. De mielőtt befordult volna, egy pillanatra megállt, és szemügyre vette a templomot, a Santa Maria del Gigliót.

Milyen szép, tömör és mégis légi szállításra kívánczóan könnyed épület, gondolta. Soha

észre nem vettem, hogy egy pici templom így hasonlíthat egy negyvenhét tonnás harckocsíhoz. Meg kell tudnom, mikor épült, és ki építette. Vesszek meg, bár életem végéig itt csatangolhatnék a városban. Életed végéig, gondolta. Jó fej vagy. Hengerfej. Beszív, sűrít, robban, ürít. Míg a fojtószelep meg nem fojtja. Gyerünk, gyerek, mondta önmagának. Soha még Beteg nevű ló nem nyert versenyt.

És különben is, gondolta, ahogy megnézte a boltok kirakatait, amelyek mellett elment, a *charcuterie*¹¹ kirakatát, a parmezánsajtjával, kötözött sonkájával San Danieléből, föl-vágottaival, *alla cacciatore*¹², jó skót whiskys és hamisítatlan Gordon-gines üvegeivel, a késesét, a régiségkereskedését, ahol volt néhány szép darab, néhány öreg térkép és metszet, egy másodrendű éttermét, mely nagy költség árán elsőrendűnek álcázta magát, majd átment az első hídon, amely egy szárnycsatorna fölött ívelt át, és lépcsőn kellett megmászni nem is érzem olyan rosszul magam. Csak ez a zúgás. Emlékszem, mikor először volt, azt hittem, talán sáska a fán, és nem akaródzott megkérdezni a kis Lowryt, de mégis megtettem. Ő meg azt felelte: – Nem, tábornok uram, nem hallok semmiféle tücsköt, sem sáskát. A szokott éjjeli neszeztől eltekintve néma csönd van.

Aztán, miközben a hídra fölkapaszkodott, érezte a szúrást, és a másik oldalt, lefelé jövet, megpillantott két bájos lányt. Szépek voltak hajadonfőtt, szegényes, de sikkes ruhájukban, szaporán pergették a szót, s miközben könnyű léptekkel fölfelé mentek, fújta a szél a hajukat, és velencei nők lévén, a lábuk szára hosszú volt, és az ezredes azt mondta magában: Okosabb, ha abbahagyom a kirakatnézést, megmászom a következő hidat, aztán már csak két sarok, befordulok jobbra, és ott vagyok Harrynál.

Így is tett, érezte a hídon a szúrást, de járni a régi lépteivel járt, s csak egy-egy gyors pillantást vetett azokra, akik mellett elment. Rengeteg itt az oxigén a levegőben, gondolta, miközben nekifeszült a szélnek, és mélyeket lélegzett.

Aztán kinyitotta Harry bárjának az ajtaját, s már benn is volt, megint sikerült, otthon volt.

A bárban egy hórihorgas, kiélt arisztokrata képű, vidám kék szemű, és mint a csikasz farkas, laza testtartású férfi üdvözölte: – Itt a rohadt vén ezredes!

– Andrea, te gazember!

Összeölelkeztek, s az ezredes érezte a tenyere alatt Andrea legkevesebb húszesztendő, de még mindig elegáns tweedzakójának durva szövetét.

– Jó színben vagy, Andrea.

Ez hazugság volt, és ezt mindketten tudták.

– Én aztán igen – mondta Andrea, megismételve a hazugságot. – Mondhatom, még soha ilyen jól nem éreztem magam. De te is pompás színben vagy.

– Köszönöm, Andrea. Mienk a föld, makkegészséges csibészeké.

– Az ötlet jó, mondhatom, egy csöppet se bánám, ha hirtelen az enyém lenne.

– Te csak ne panaszkodj. Legalább hat láb négy hüvelyknyi a tied lesz belőle.

– Hat láb hat – mondta Andrea. – Te vén gazember. Még mindig úgy gürcölsz *dans la vie militaire*^{13?}

– Hát olyan nagyon azért nem gürcölök – mondta az ezredes. – Épp vadászni készülök San Relajóba.

– Tudom. De most ne viccelődj itt spanyolul. Alvarito keresett. Azt üzeni, visszajön.

11 Hentes

12 Vadász módra

13 A katonaéletben

– Jó. És a kedves feleséged meg a gyerekeid hogy vannak?

– Kutya bajuk, és megkértek, ha találkozunk, adjam át neked az üdvözetüket. Lent vannak Rómában. Ott jön a szerelmed. Vagy egy a sok közül. – Olyan magas volt, hogy kilátott a már szinte vaksötét utcára, de ezt a lányt az ember még mélyebb sötétben is megismerte volna, mint most volt az utcán.

– Hívd meg, igyunk meg együtt egy pohárral, mielőtt elviszed a sarokasztalhoz. Hát nem gyönyörű?

– Az.

Aztán a lány bejött a szobába, nagyokat lépett, magas volt és szép, a szél összezilálta a haját, és csillogott a fiatalsága. Bőre sápadt volt, szinte olajbarna, arcéle szíven ütötte nemcsak őt, de más is, eleven szálú haja a vállára hullott.

– Helló, gyönyörűségem – mondta az ezredes.

– Ó, helló – mondta a lány. – Már félttem, hogy nem talállok itt. Bocsáss meg, hogy így elkéstem.

Hangja halk volt, finom, és óvatosan beszélt angolul.

– *Ciao*, Andrea – mondta. – Hogy van Emily és a gyerekek?

– Valószínűleg ugyanúgy, mint délben, mikor ezt legutóbb kérdezted.

– Jaj, ne haragudj – mondta a lány, és elpirult. Olyan izgatott vagyok, és mindig azt mondom, amit nem kell. Akkor mit kérdezzek? Jól érezted magad itt ma délután?

– Jól – mondta Andrea. – Régi barátom és legszigorúbb bírám társaságában.

– Az ki?

– A skót whisky szódával.

– Ha egyszer bosszantani akar, hadd bosszantson mondta a lány az ezredesnek. – De ugye te nem fogsz bosszantani?

– Vidd át magaddal, Renáta, a sarokasztalhoz, és beszélgessetek. Unlak titeket.

– Én viszont nem unlak téged – mondta az ezredes.

– Az ötlet különben nem rossz. Mit szólnál hozzá, Renáta, ha meginnánk egy pohárral?

– Én szívesen, ha Andrea nem haragszik.

– Én sose haragszom.

– Velünk tartasz, Andrea?

– Nem – mondta Andrea. – Menjetek át a ti asztalotokhoz. Hánynom kell, ha látom, hogy nem ül ott senki.

– Ég veled, Caro. Kösz az italt, amit nem ittunk meg.

– *Ciao*, Ricardo – mondta Andrea –, és egy szót se többet.

Feljűk hórihorgas szép hátát fordította, és belenézett a bárpult fölött a tükörbe, amit azért tettek oda, hogy a vendég lássa, mikor ivott már túl sokat, és eldönthesse, hogy nem tetszik, amit lát. – Ettore – mondta –, ezt a semmiséget írja a számlámra.

Gondosan megvárta a felöltőjét, beletántorodott, az embernek, aki hozta, pontosan annyi borralalót nyomott a markába, amennyit kellett, plusz még húsz százalékot, aztán kísétált.

A sarokasztalnál Renáta azt mondta: – Mit gondolsz, megsértettük?

– Nem. Téged szeret, engem meg kedvel.

– Andrea olyan rendes. És olyan rendes vagy te is.

– Pincér! – kiáltott az ezredes; majd megkérdezte: Iszol te is egy száraz Martinit?

– Igen – mondta a lány. – Úgy szeretnék.

– Két nagyon száraz Martinit – mondta az ezredes. Montgomery. Tizenötszörös túlerővel.

A pincér, aki ott volt a sivatagban, elmosolyodott, elment, és az ezredes Renátához fordult.

– Rendes vagy – mondta. – És azonkívül szép is vagy, kedves is vagy, és szeretlek.

– Mindig ezt mondjátok, és én nem tudom, hogy ez mit jelent, de szeretem hallani.

– Most hány éves is vagy?

– Majdnem tizenkilenc. Miért?

– És nem tudod, hogy ez mit jelent.

– Nem. Miért kéne tudnom? Az amerikaiak mindig ezt mondják, mielőtt elmennek. Úgy látszik, szükségét érzik. De én is nagyon szeretlek így, mindegy, hogy ez mit jelent.

– Hát akkor érezzük jól magunkat – mondta az ezredes. – És ne gondoljunk semmire.

– Az jó volna. Ilyenkor estefelé különben is alig tudok gondolkodni.

– Itt az ital – mondta az ezredes. – Tudod: azt nem mondjuk, hogy csin-csin.

– Emlékszem még. Sose mondom, hogy csin-csin, sem azt, hogy az egészségedre, sem azt, hogy talpig.

– Csak fölemeljük a poharat, egymás felé, és ha akarod, összeértetjük a szélét.

– Akarom – mondta a lány.

– A Martini jéghideg volt, valódi Montgomery, s miután összeértették a poharuk szélét, érezték, hogy vidáman izzik végig a felsőtestükön.

– És most épp mit csinálsz? – kérdezte az ezredes.

– Semmit. Még mindig arra várok, hogy iskolába menjek.

– Most hova?

– A jó isten tudja. Valahova, ahol megtanítanak angolul.

– Fordítsd oldalt a fejedet, és az én kedvemért emeld föl az állad.

– Ezt komolyan mondd?

– Igen. Komolyan.

A lány félrefordította a fejét, és fölemelte az állat, és nem volt benne semmi hiúság, semmi kacérkodás, és az ezredes érezte, hogy megmoccan a szíve, mintha egy alvó állat moccanat volna meg a vackán, s okozott volna jóleső ijedelmet a mellette alvó másik állatnak.

– Ó, te – mondta. – Soha nem támadt még kedved, hogy a Mennyek Királynőségére pályázz?

– Az szentségtörés lenne.

– Az – mondta az ezredes. – Gondolom, az, és vissza is vonom a javaslatot.

– Richárd – mondta a lány. – Nem, nem tudom kimondani.

– Mondd csak.

– Nem.

Az ezredes arra gondolt: megparancsolom, hogy mondjad. És a lány azt mondta: – Nagyon

kérlek, ne nézz így rám.

– Bocsáss meg – mondta az ezredes. – önkéntelenül visszaestem a mesterségembe.

– És ha történetesen férj-feleség lennénk, akkor otthon is üznéd a mesterségedet?

– Nem. Esküszöm, hogy nem. Soha. Eszem ágában sincs.

– Senkivel?

– A te nemedből senkivel.

– Nem tetszik, ahogy ezt a „nemedből”-t mondod. Ez úgy hangzik, mintha a mesterségedet üznéd.

– Kidobom a mesterségemet azon a fenelette ablakon át, ni, bele a csatorna vizébe.

– Látod? – mondta a lány. – Már is a mesterségedet üzöd.

– No jó – mondta az ezredes. – Szeretlek, a mesterségemet meg hagyjuk szépen békén.

– Add ide a kezed – mondta a lány. – Így. Fölteheted az asztalra.

– Köszönöm – mondta az ezredes.

– Ne köszönd – mondta a lány. – Meg akartam simogatni a kezed, mert egész héten, minden éjjel, vagy azt hiszem, majdnem minden éjjel arról álmodtam, olyan fura, vegyes álmom volt, azt álmodtam, hogy a kezed az Úr keze.

– Ez nem jó. Ilyesmit ne álmodj.

– Tudom. De hát ha egyszer ezt álmodtam?

– Nem vagy te egy kicsit golyós?

– Nem tudom, ezt hogy érted, és kérek, hogy ne neved ki, ha én megmondom neked az igazat. Ha egyszer ezt álmodtam?

– És mit művelt a kéz?

– Semmit. Vagy lehet, hogy az egész nem igaz. Hisz csak egy kéz volt.

– Ilyen? – kérdezte az ezredes, és undorodva nézett rá formáját vesztett kezére, és eszébe jutott az a két alkalom, mikor ez lett a kezéből.

– Nem ilyen volt. Ez volt. Megérinthetem, ha vigyázok, hogy ne fájjon?

– Nem fáj. A fejem szokott fájni, a lábam szára, és a lábam. Nem hiszem, hogy a kezem bármit érezne még.

– Nincs igazad – mondta a lány –, Richard. Ebben a kézben még nagyon sok érzés van.

– Még nézni se igen szeretem. Tudod, mit, beszéljünk másról.

– Jó. De te nem álmodsz róla.

– Nem. Nekem más álmaim vannak.

– Igen. Képzelem. Én viszont erről álmodom mostanában. De most, hogy már óvatosan hozzáértem, ha tetszik, beszélhetünk vidám dolgokról is. Tehát miről beszéljünk?

– Nézzük az embereket, és beszéljük meg őket.

– Nagyszerű – mondta a lány. – De ne legyünk rosszmájúak. Csak szellemesek. Te is, meg én is.

– Jó – mondta az ezredes. – Pincér. Ancora due Martini¹⁴!

14 Még két Martinit!

Nem akaródzott Montgomeryt kérnie úgy, hogy más is meghallja, mert arról a két emberről, aki a szomszéd asztalnál ült, lerítt, hogy angol.

A férfi valamikor épp meg is sebesülhetett, gondolta az ezredes, bár a külsejéről ítélve ez igazán nem valószínű. Az isten adja, hogy ne legyek goromba. Inkább Renáta szemével nézzem, gondolta. Valószínűleg az a legszebb minden közt, ami szép rajta, ilyen hosszú és becsületes szempillát még sose láttam, nem is használja a szemét semmi másra, mint hogy becsületesen és egyenesen nézzen az ember szemébe vele. Istenverte szép ez a lány, de mit kezdek vele? Gonosz dolog ez. Ő az utolsó, igaz és egyetlen szerelmed, gondolta, és az nem lehet rossz. Csak szerencsétlen. Nem, gondolta, fene egy szerencse, és te is nagyon szerencsés vagy.

A szoba sarkában ültek egy pici asztalnál, és a jobbjukon négy nő ült egy nagyobb asztalnál. A négy közül az egyik gyászban volt; olyan színpadias gyászban, hogy az ezredesnek az apácát játszó Lady Diana Manners jutott eszébe, Max Reinhardt Mirákulum-ában. A nőnek vonzó, telt, természetlőtől vidám arca volt, s ehhez nem illett a gyász.

Ült az asztalnál egy másik nő is, annak háromszor olyan fehér volt a haja, mint amilyen fehér haj csak lehet, gondolta az ezredes. A többiek arca semmit nem mondott neki.

– Ezek melegek? – kérdezte a lányt.

– Nem tudom – mondta az. – Mind nagyon rendes emberek.

– Márpedig én azt mondom, melegek. De az is lehet, hogy csak jó barátok. Vagy ez is, meg az is. Nekem édes mindegy, ez nem kritika.

– Olyan kedves vagy, ha szelíd vagy.

– Gondolod, hogy a gentle-man szelíd embert jelent?

– Nem tudom – mondta a lány, és az ujja könnyedén végigcirógatta a kacska kezét. – De szeretlek, ha szelíd vagy.

– Igazán nagyon igyekszem, hogy szelíd legyek mondta az ezredes. – Mit gondolsz, ki az a csibész ott annál az asztalnál, a nőkén túl?

– Hát nem tart valami soká a szelídséged – mondta a lány. – Kérdezzük meg Ettore-t.

Megnézték a férfit a harmadik asztalnál. Az arca mint egy nagyra nőtt, kiábrándult menyété vagy görényé. Ragyás és foltos, akár a hold, ócska teleszkópon. Ilyen lenne Goebbels képe, ha Herr Goebbels valaha is ült volna égő repülőgépből, és nem tudott volna kiugrani, mielőtt a tűz elérte.

Szüntelenül leskelődött, mintha egy-egy jól célzott, fürkész pillantás elég volna, hogy választ kapjon a kérdésre, és képe fölött a fekete hajnak mintha semmi köze nem lenne az emberfajhoz. Mintha megskalpolták volna, és póthajat viselne. Érdekes figura, gondolta az ezredes. Vajon honfitársam? Igen, bizonyára.

Mikor az asztalnál ülő, idősebb, virulóan egészséges nőhöz szólt, a szája sarkán kibuggyant egy-egy csöpp nyál. Az asszony olyan, mint bármelyikünk édesanyja a Ladies' Home Journal valamelyik illusztrációján. A Ladies' Home Journal több más lappal együtt rendszeresen járt a trieszti tiszti klubba, és az ezredes mindig átlapozta, ha megjött. Csudálatos egy képeslap, gondolta az ezredes, a szexet a gyönyörű ételekkel kombinálja. Bennem erre is, arra is étvágyat gerjeszt.

De mit gondolsz, ki lehet az a pali? Egy olyan amerikai karikatúrája, akit félig áthajtottak a húsdarálón, majd olajban gyöngén kisütöttek. Nem vagyok éppen szelíd, gondolta.

Odajött hozzájuk az aszott képű, mélységesen és megingathatatlanul tiszteletlen Ettore, aki imádta a tréfát, és az ezredes megkérdezte: – Ki az a kísérteties pali ott?

Ettore a fejét rázta.

A pali kurta volt, fura képéhez csöppet sem illő fekete haja fényesen csillogott. Olyan, gondolta az ezredes, mintha öreg korára elfelejtett volna parókat cserélni. Ámbár csuda egy pofa,

gondolta az ezredes. Olyan, mint egyik-másik domb Verdun környékén. Nem hiszem, hogy Goebbels lenne, és ezt a képet az utolsó napokban szerezte volna, mikor istenek alkonyát játszottak. Komm' süsser Tod¹⁵ gondolta. Hát a végén bevásároltak maguknak egy jókora süsser Tod-ot, az biztos.

– Miss Renáta, nem parancsolsz egy finom Süsser Töd szendvicset?

– Nem, köszönöm – mondta a lány. – Bár Bachot szeretem, és biztos, hogy Cipriani azzal is szolgálna.

– Nem akartam Bachot bántani – mondta az ezredes.

– Tudom.

– A fenébe is – mondta az ezredes –, Bach tulajdonképpen hadat viselt ellenünk. Mint ahogy te is – tette hozzá.

– Minek most engem bántanunk?

– Lányom – mondta az ezredes. – Mikor tanulod meg végre, hogy én azért ugrotlak, mert szeretlek?

– Most – mondta a lány. – Most tanultam meg. De tudod, azért mégis mulatságosabb, ha nem ugratsz nagyon durván.

– Helyes. Megtanultam.

– Hányszor gondolsz rám egy héten?

– Mindig.

– Nem igaz. Komolyan.

– Mindig. Komolyan.

– És mit gondolsz? Ez mindenkinek rossz?

– Nem érdekel – mondta az ezredes. – Ez is olyasmi, ami nem érdekel.

– Én azért remélem, hogy nem mindenkinek. El se tudtam képzelni, hogy másoknak is rossz lehet.

– Hát most már el tudod.

– Igen – mondta a lány. – Most már igen. Megtanultam, egyszer s mindenkorra. Helyesen mondtam?

– Elég annyi, hogy megtanultam – mondta az ezredes. – Ettore, az a pali, meg a társaságában az a kellemes külsejű nő nem a Grittiben lakik, ugye?

– Nem – mondta Ettore. – A férfi itt lakik a szomszédban, de néha a Grittiben étkezik.

– Helyes – mondta az ezredes. – Csuda szép lenne, ha akkor találkoznék vele, mikor épp le vagyok konyulva. És a nő? A felesége? Az édesanyja? A lánya?

– Most megfogott – mondta Ettore. – Nem tartottuk szemmel. Itt Velencében se nem szeretik, se nem gyűlölik, nem utálják, nem félnek tőle, és nem gyanús senkinek. De igazán tudni szeretne róla valamit? Mert akkor megkérdezem Ciprianit.

– Hagyjuk a csudába – mondta a lány. – Így kell ezt mondani?

– Hagyjuk a csudába – mondta az ezredes.

– Mikor úgylis alig van időnk, Richárd. Ne órá vesztegessük.

– Én úgy nézem, mint egy Goya-arcot. Minden arc kép is.

– Nézd az enyémet, én meg majd a tiedet. Kérlek, hagyjuk a csudába azt az embert. Hisz nem azért jön ide, hogy bárkit is bántson.

– Akkor hát hadd nézzem az arcodat, de te az enyémet ne.

– Nem – mondta a lány. – Ez így nem becsületes. Nekem egész héten emlékezni kell az arcodra.

– És mit gondolsz, nekem a tiedre nem? – kérdezte az ezredes.

Ettore odajött az asztalukhoz, képtelen volt egy összeesküvésből kimaradni, s minthogy vérbeli velencei lévén, gyorsan összegyűjtötte az értesüléseit, közölte: A kollégám, aki a szállodájában dolgozik, azt mondja, esténként megiszik három-négy jeges whiskyt, aztán csak ír-ír, mint aki megveszekedett, késő éjszakáig.

– Ragyogó olvasmány lehet, azt hiszem.

– Azt hiszem – mondta Ettore. – De Dante aligha így dolgozott.

– Dante is egy vieux con¹⁶ volt – mondta az ezredes. Már úgy értem, embernek, nem írónak.

– Igaza van – mondta Ettore. – Nem hiszem, hogy Firenzén kívül találna embert, aki Dante életét ismeri, és ne értene egyet önnel.

– Hogy tipornák Firenzét liliomon.

– Nehéz művelet – mondta Ettore. – Már sokan próbálták, de keveseknek sikerült. Mért utálja úgy, ezredes úr?

– Azt bonyolult volna megmagyarázni. Ott volt a régi ezredem állomáshelye – depositó-t mondott –, kölyökkoromban.

– Így már értem. Nekem is megvan az okom rá, hogy utáljam. Ezredes úr ismer jó várost?

– Igen – mondta az ezredes. – Ezt itt. Milánó egy részét; meg Bolognát. És Bergamót.

– Cipriani bőven tart raktáron vodkát arra az esetre, ha az oroszok bejönnének – mondta Ettore, aki szerette a vaskos tréfát.

– Hoznak azok vodkát, vámmentesen.

– Azt hiszem, Cipriani mégis fölkészült rájuk.

– Akkor ő az egyetlen – mondta az ezredes. – Mondja meg neki, hogy alantos tiszteltől ne fogadjon el odesszai bankra szóló csekket, és köszönöm a honfitársamra vonatkozó adatokat. De nem akarom lopni az idejét.

Ettore elment, a lány odafordult az ezredeshez, belenézett acélkék, öreg szemébe, rátette mindkét kezét a kacská kezére, és azt mondta: – Most egészen szelíd voltál.

– Te meg nagyon-nagyon szép vagy, és szeretlek.

– Ezt mindenesetre jólesik hallani.

– És a vacsoráról hogy vélekedsz?

– Haza kell szólnom, és meg kell kérdeznem, jöhetnek-e.

– Miért vagy olyan szomorú?

– Szomorú?

– Az.

– Igazán nem vagyok az. Soha még boldogabb nem voltam. Igazán. Hidd el, Richárd. De hogy ereznéd magad te, ha tizenkilenc éves lány létedre beleszeretnél egy ötvennél is idősebb férfiba, és tudnád, hogy az meg fog halni?

– Ez egy kicsit vastag volt – mondta az ezredes. – De nagyon szép vagy, akkor is, ha ilyet mondasz.

– Én sose sírok – mondta a lány. – Soha. Ez törvény. De most olyan jó volna sírni.

– Ne sírj – mondta az ezredes. – Most szelíd vagyok, és minden mást egyen meg a fene.

– Mondd még egyszer, hogy szeretsz.

– Szeretlek és szeretlek és szeretlek.

– És mindent megteszel, hogy ne halj meg?

– Meg.

– A doktor mit mondott?

– Háát...

– Nem rosszabb?

– Nem – hazudott.

– Akkor igyunk meg még egy Martinit – mondta a lány. – Tudod, amíg téged meg nem ismertelek, sosem ittam Martinit.

– Tudom. De fenemód belejöttél.

– Nem kéne bevenned az orvosságodat?

– De – mondta az ezredes. – Be kéne vennem az orvosságomat.

– Adjam én be?

– Add – mondta az ezredes. – Add be te.

Továbbra is csak ültek a sarokasztalnál, és az emberek jöttek-mentek. Az ezredes egy kicsit szédelgett az orvosságtól, várta, hogy elmúlik. Mindig így vagyok vele, gondolta. Egye meg a fene.

Látta, hogy a lány nézi, és rámosolygott. Régi mosoly volt, már ötven éve nyűtte, azóta, hogy először mosolygott, de ép, mint a nagyapja sörétes puskája. Azt hiszem, most a bátyám használja, gondolta. Igen, mindig jobban lőtt, mint én, őt illeti.

– Ide hallgass, Lányom – mondta –, engem ne sajnálj.

– Nem sajnállak. Csöppet sem. Csak szeretlek.

– Nem jó mesterség. – Ofició-t mondott mesterség helyett, mert ha épp elhagyták a franciát, és mások előtt nem akaródzott angolul szólalni, spanyolul szoktak beszélgetni. A spanyol érdes nyelv, gondolta az ezredes, érdekesebb néha, mint a kukoricacsutka. De az ember meg tudja mondani rajta, amit gondol, és az ül.

– És un oficio bastante malo¹⁷ – ismételte –, engem szeretni.

– Az. De ha egyszer nincs jobb.

– Írsz még verseket?

– Ó, az csak afféle kislány-verselgetés volt. Mint ahogy pingál is egy kislány. Bizonyos életkorban mindenki tehetséges.

Vajon milyen életkorban öregszik meg itt az ember, ebben az országban? – gondolta az ezredes. Velencében soha senki nem vénül meg, de mindenki hamar felnőtt. Magam is nagyon hamar felnőttem Venetóban, és soha nem is voltam olyan öreg, mint huszonegy éves koromban.

– Édesanyád hogy van? – kérdezte kedvesen.

– Nagyon jól. Senkit nem fogad, és szinte senkit meg nem látogat, mióta gyászol.

– Gondolod, hogy megharagudnék, ha gyerekek lennének?

– Nem tudom. Nagyon intelligens, ismered. De akkor, gondolom, hozzá kéne mennem valakihez. Ahhoz pedig igazán semmi kedvem.

– El is vehetnék.

– Nem – mondta a lány. – Ezt végiggondoltam, és szerintem nem szabad. Ez éppúgy elhatározás kérdése, mint az, hogy nem sír az ember.

– Lehet, hogy hibás az elhatározásod. Isten látja lelkem, én is hibáztam néha, s ha hibáztam, sok ember az életével adta meg az árát.

– Ez talán túlzás, szerintem. Nem hiszem, hogy sokat hibáztál volna.

– Hát sokat éppen nem – mondta az ezredes. – De eleget. Az én mesterségemben három hiba bőven elég, és nekem ki is volt a három.

– Olyan jó volna ismerni őket.

– Untatnának – mondta az ezredes. – Nekem meg pokol, ha csak gondolok is rájuk. És különben is, mi köze ehhez egy kívülállónak?

– Én kívülálló vagyok?

– Nem. Te az én igaz szerelmem vagy. Az utolsó, egyetlen és igaz szerelmem.

– És az elején vagy a végén követted el?

– Az elején. A közepén. És a végén.

– Beszelnél róluk? Úgy szeretnék érteni egy kicsit a te szomorú mesterségedhez.

– Már úgyis megette a fene – mondta az ezredes. Elkövettem, és megfizettek érte. Csak ezért az ember nem maga fizet.

– Hát nem beszélsz róla, és nem mondod meg, hogy miért?

– Nem – mondta az ezredes. Ezzel lezárta a kérdést.

– Akkor hát örüljünk.

– Örüljünk – mondta az ezredes. – Ennek a mi egyetlen életünknek.

– Lehet, hogy van más is. Más élet.

– Nem hinném – mondta az ezredes. – Fordítsd oldalt a fejed, gyönyörűségem.

– Így?

– Így – mondta az ezredes. – Pontosan így.

Eljutottunk tehát az utolsó menetig, gondolta az ezredes, és még csak azt se tudta, hogy ez hányadik. Csak három nőt szerettem, és mind a hármat elvesztettem.

Az ember ugyanúgy veszi el őket, mint ahogy egy zászlóalj elveszít; rosszul ítéli meg a helyzetet; teljesíthetetlen parancsot ad, és képtelen feltételt szab. Meg embertelenségből.

Három zászlóalj vesztettem el életemben, és három nőt, és most az enyém a negyedik, és a legdrágább, és mi az isten lesz ennek a vége?

Mondja csak, tábornok úr, úgy közbevetőleg, ha egyszer már erről beszélünk, és ilyen nyíltan beszéljük meg a helyzetet, és semmiképpen nem haditanácsot tartunk, mint arra ön, tábornok úr, olyan gyakran rámutatott : HOLA LOVASSÁGA, TÁBORNOK ÚR?

Ezt szerettem volna én is tudni, mondta magában. A parancsnok nem tudja, hol a lovassága, és a lovassága se tudja pontosan, hol van, sem azt, hogy mi a feladata, s többen, épp elegendően elcsatangolnak, mint ahogy a lovasok mindig, minden háborúban elcsatangoltak, mióta olyan nagy lovat adtak alájuk, a lovasság alá.

– Szépségem – mondta. – Ma très chère ét bien aimée¹⁸. Unalmas vagyok ma, bocsáss meg.

– Nekem te sosem vagy unalmas, szeretlek, és úgy szeretném, ha vidámak lennénk ma este.

– Fenemód vidámak leszünk – mondta az ezredes. Tudsz valamit, aminek ma különösképpen örülnünk kéne?

– Hát örülhetünk magunknak, meg örülhetünk a városnak. Te néha olyan vidám vagy.

– Igen – mondta az ezredes. – Néha.

– És gondolod, hogy most nem leszünk?

– Dehogynem. Hát persze. Miért ne?

– Látod azt a hullámos hajú fiút ott? Az természetes hullám, csak egy picit segít neki, ügyesen, hogy még csinosabb legyen.

– Látom – mondta az ezredes.

– Az nagyon jó festő, de elől műfoga van, mert valamikor egy kicsit pédéraste volt, és a többi pédéraste megtámadta éjszaka a Lidón, holdtöltekor.

– Te hány éves is vagy?

– Tizenkilenc leszek.

– És ezt honnan tudod?

– A gondolieré-től. Ez a fiú nagyon jó festő, ahhoz képest, hogy ma él. Manapság kevés az igazán jó festő. De hogy műfoga legyen huszonöt éves korára, ki hallott már ilyet.

– Én nagyon őszintén szeretlek – mondta az ezredes.

– Én is nagyon őszintén szeretlek. Akármit jelent is ez amerikaiul. Szeretlek olaszul is, a józan eszem és minden kívánságom ellenére.

– Nem szabad olyan fene nagy dolgokat kívánnunk – mondta az ezredes. – Hisz mindig ki vagyunk téve annak, hogy megkapjuk.

– Igazad van – mondta a lány. – De amit most kívánok, azt szeretném is megkapni.

Egyikük sem szólt semmit, aztán a lány azt mondta: – Ez a fiú, azazhogy most már férfi, és rengeteg nővel jár, hogy eltitkolja, micsoda, egyszer megfestette az arcképemet. Ha akarod, a tied lehet.

– Köszönöm – mondta az ezredes. – Nagyon-nagyon szeretném.

– Nagyon romantikus. A hajam kétszer olyan hosszú, mint valaha is volt, és olyan vagyok rajta, mintha most szállnék ki a tengerből, de még a hajam se vizes. Márpedig, ha az ember kiszáll a tengerből, a haja a fejére tapad, és a vége csapzott. Majdnem olyan, mint egy félig döglött patkány. De apu rendesen megfizetett a képért, s minthogy alig hasonlít rám, ilyennek biztos szívesen látsz.

– Én olyannak látlak, mint mikor a tengerből kiszállsz.

– Hát persze. Csúfnak. De emlékül talán szívesen elfogadod.

– Édesanyád nem fogja sajnálni?

– Anyu nem fogja sajnálni. Sőt azt hiszem, örülni fog, hogy megszabadul tőle. Jobb képeink is vannak.

– Nagyon szeretlek téged is, meg édesanyádat is.

– Ezt megmondom neki – mondta a lány.

– Gondolod, hogy az a ragyás kis mitugrász tényleg író?

– Igen. Ha Ettore azt mondja. Tréfálni szeret, de hazudni nem hazudik. Richárd, mi az, hogy mitugrász? De őszintén mondd meg.

– Hát ez egy kicsit rázós. De azt hiszem, leginkább még olyan embert jelent, akinek nincs tisztességes mestersége (oficio), s valahogy bosszantóan pöffeszkedik.

– Meg kell tanulnom a szót helyesen használni.

– Ne használd – mondta az ezredes.

Aztán megkérdezte: – Mikor kapom meg az arcképedet?

– Ma este, ha akarod. Majd becsomagoltatom, és valakivel elküldetem. Hol fogod fölakasztani?

– A szállásomon.

– És nem megy majd be senki, és nem tesz megjegyzéseket, és mond csúnyákat rólam?

– Senki. Csak azt próbálja meg. És különben is, azt mondom majd, hogy a lányom arcképe.

– Neked volt lányod?

– Nem. De mindig szerettem volna.

– Éppenséggel lehetnék a lányod is, meg minden más.

– Az vérfertőzés lenne.

– Nem hiszem, hogy ez olyan szörnyűség egy ilyen vén városban, amely annyi mindent látott, mint ez itt.

– Ide hallgass, Lányom.

– Jó – mondta a lány. – Ez szép volt. Tetszett.

– Helyes – mondta az ezredes, és a hangja egy csöppet megvastagodott. – Nekem is.

– Érted már, hogy miért szeretlek, mikor tudom, hogy okosabb lenne, ha nem szeretnélek?

– Ide figyelj, Lányom. Hol vacsorázunk?

– Ahol neked tetszik.

– Jó lesz a Grittiben?

– Persze.

– Akkor telefonálj haza, és kérj engedélyt.

– Nem. Úgy határoztam, hogy nem kérek engedélyt, csak hazaiüzenek, hogy hol vacsorázom. Hogy ne aggódjanak.

– De igazán van kedved a Grittihez?

– Igazán. Mert kellemes hely, mert te ott laksz, és mert az lát bennünket, aki akar.

– Mióta vagy te ilyen?

– Mindig ilyen voltam. Sosem törődtem vele, hogy más mit gondol. És soha nem csináltam olyasmit, amit szégyellnem kellett volna, azonkívül, hogy kislány koromban hazudós voltam és barátságatlan.

– Bár elvehetnék feleségül, és öt fiunk lehetne mondta az ezredes.

– Én is szeretném – mondta a lány. – És elküldenénk őket a világ öt sarkába.

– A világnak öt sarka van?

– Nem tudom – mondta a lány. – Mikor mondtam, valahogy azt hittem, annyi. És most megint örülünk, ugye?

– Igen, Lányom – mondta az ezredes.

– Ó – mondta a lány. – Az emberek biztos nagyon bonyolultak. Ugye megfoghatom a kezedet?

– De hisz olyan csúf, hogy még ránézni is utálok.

– Nem is tudod, milyen a kezed.

– Ez ízlés dolga – mondta az ezredes. – Mondhatom, nincs igazad, Lányom.

– Lehet, hogy nincs. De most akkor is örülünk, és ami csak rossz, az mind elmúlt.

– El, mint a köd a szagztatott terep mélyedéseiből, ha fölkel a nap – mondta az ezredes. – Te vagy a nap.

– Szeretnék hold is lenni.

– Az is vagy – mondta az ezredes. – És bármelyik bolygó, amelyik csak tetszik, és én majd pontosan meghatározom neked a bolygó helyét. A mindenit, Lányom, lehetsz egy csillagkép is, ha kedved tartja. Constellation. Csakhogy ez repülőgép.

– Hold leszek. Annak is sok a gondja.

– Igen. És rendszeresen meghozza a bajt. De mindig megtelik, mielőtt elfogyna.

– Néha olyan szomorúnak látom ott a csatorna fölött, hogy azt már nem is lehet elviselni.

– Pedig jó ideje ott van már – mondta az ezredes.

– Mit gondolsz, ne igyunk erre még egy Montgomeryt?- kérdezte a lány, és az ezredes fölfigyelt rá, hogy az angolok már elmentek.

Egyébként nem figyelt semmi másra, csak a lány bájos arcára. Ez lesz egyszer a halálom, gondolta. Másrészt viszont, gondolom, valamiféle koncentráció. De átkozott könnyelműség.

– De – mondta. – Miért ne?

– Olyan jól érzem magam tőle – mondta a lány.

– Még én is megérezem a hatását, úgy, ahogy Cipriani készíti.

– Cipriani okos ember.

– Több. Tehetséges.

– Egyszer az övé lesz egész Velence.

– Nem az egész – mondta az ezredes. – Te sosem leszel az övé.

– Nem – mondta a lány. – És ha kellek neked, a másé sem.

– Kellesz, Lányom. De nem akarom, hogy az enyém légy.

– Tudom – mondta a lány. – Egy okkal több, hogy szeresselek.

– Akkor kerítsük elő Ettore-t, és telefonáltassunk haza. Mindjárt a képről is szólhatnál nekik.

– Igazad van. Ha még ma szeretnéd megkapni, akkor szólnom kell az inasnak, hogy csomagoltassa be, és küldje el neked. Arra is meg kell kérnem, hogy szóljon anyunak, és mondja meg neki, hol vacsorázunk, és ha akarod, éppen engedélyt is kérhetek.

– Nem – mondta az ezredes. – Ettore, két Montgomeryt, két szuper-Montgomeryt, olajbogyóval, de ne nagyokkal, és legyen szíves, hívja fel a hölgy lakását is, és ha kapott vonalat, szóljon. És mindezt olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak lehet.

– Igenis, ezredes úr.

– Nos, Lányom, akkor hát örülünk tovább.

– Én már elkezdtem, mikor te megszólaltál – mondta a lány.

10

Most épp a Gritti felé tartottak, az utca jobb oldalán. Hátról érte őket a szél, s a lány haját előrefújta. Hátról kettéválasztotta a haját, és előrefújta az arca köré. Nézték a kirakatokat, és a lány megállt egy ékszerész kivilágított kirakata előtt.

Sok szép régi ékszer volt a kirakatban, ők meg álltak, nézték, megmutatták egymásnak a legszebbeket, s ilyenkor elszakadt egymástól a kezük.

– Melyik az, amelyiket úgy igazán szeretnéd? Reggel megvehetnem neked, Ciprianitól kapnék rá kölcsönt.

– Egyiket sem – mondta a lány. – Igazán nem akarok semmit, csak észrevettem, hogy te sose adsz nekem semmi ajándékot.

– Hisz sokkal gazdagabb vagy, mint én. És a kintinből mindig hozok neked valami apróságot, és én fizetem, amit iszol és megeszel.

– És elviszel gondolázni, meg mindenféle gyönyörű helyekre vidéken.

– Eszembe se jutott, hogy drágakövet szeretnél.

– Nem is. Csak olyan jó kapni, és az ember ránéz, ha viseli, és elgondolkodik.

– Megint tanultam valamit – mondta az ezredes. De mit vehetnék én neked a zsoldomból, ami a nagy négyszögű smaragdjaiddal fölérne?

– Hát nem érted? Azokat örököltem. A nagyanyámról maradtak rám, az az édesanyjától örökölte, ő meg az ő édesanyjától. Mit gondolsz, az ugyanolyan, ha az ember holtaktól örökölt drágakövet hord?

– Még soha nem gondolkodtam rajta.

– Ha akarod, neked adom, ha szereted a drágaköveket. Nekem csak olyanok, mintha egy Párizsban készült ruhát vennék föl. Ugye, te nem szeretsz díszegyenruhában járni?

– Nem.

– És ugye kardot se szívesen viselsz?

– Nem. De mennyire nem.

– Te nem vagy olyan katona, én meg nem vagyok olyan lány. De egyszer azért adj valamit, ami megmarad, és amit fölvehetek, hogy ha fölveszem, mindig örüljek neki.

– Értem – mondta az ezredes. – Meglesz.

– Te hamar megtanulod, amit nem tudtál – mondta a lány. – És olyan aranyos gyorsan határozol. És úgy szeretném, ha a tieid lennének a smaragdok, és a zsebedben hordhatnád, mint egy talizmánt, és megtapogathatnád, ha magányosnak érzed magad.

– Ha dolgozom, én nemigen vágom zsebre a kezem. Általában egy pálcát pörgetek, vagy más ilyesmit, vagy ceruzával mutogatok.

– De néha-néha azért belenyúlhatsz a zsebedbe, hogy megtapogasd.

– Mikor dolgozom, nem vagyok magányos. Ahhoz túlságosan keményen kell gondolkoznom, hogy valaha is magányosnak érezzem magam.

– De most nem dolgozol.

– Nem. Most csak készülök rá, hogy majd nyakamba szakad a munka.

– Márpedig én akkor is neked akarom adni. Azt tudom, hogy anyu majd megérti. Meg nem is kell megmondanom neki jó ideig. Nem ellenőrzi a holmimat. A szobalányom meg soha el nem árulna.

– Nem hiszem, hogy szabad volna elfogadnom.

– De szabad, nagyon kérlek, szerezd meg nekem azt az örömet.

– Nem tudom, hogy ez tisztességes dolog-e.

– Ez olyan, mintha nem tudnád, hogy szűz vagy-e. Amit azért csinálsz, hogy örömet szerezz vele valakinek, akit szeretsz, az nagyon is tisztességes.

– Jó – mondta az ezredes. – Akár helyes, akár nem, elfogadom.

– Most mondd szépen, hogy köszönöm – mondta a lány, és ügyesen, gyorsan, mintha ékszertolvaj lenne, becsúsztotta a smaragdokat az ezredes zsebébe. – Magammal hoztam, mert egész héten ezen gondolkodtam, és már rég elhatároztam.

– Azt hittem, hogy a kezemre gondoltál.

– Richárd, ne légy szemtelen. És buta se légy. Hisz a kezed fogja simogatni. Erre nem gondoltál?

– Nem. Buta voltam. Tehát mit szeretnél a kirakatból?

– Azt a picit négyert ott, amelyiknek ébenfa az arca, és gyémántszilánkkal van kirakva a turbánja, és a turbánján elől egy csöpp rubin van. Majd brossnak hordom. Régen ilyet viselt a városban mindenki, és az arc a bizalmas szolgájuk arca volt. Már régóta vágyom rá, de szerettem volna, ha tőled kapom ajándékba.

– Reggel elküldöm.

– Ne. Te add ide délben, ebéd után, mielőtt elmegy.

– Rendben – mondta az ezredes.

– Most pedig menjünk, különben nem érünk oda vacsorára.

Elindultak, kart karba öltve, s mikor fölértek az első hídra, lecsapott rájuk a szél.

Hogy a fene enne meg, mondta magában az ezredes, mikor beléállt a szűrés.

– Richard – mondta a lány. – Vágd zsebre a kezed, szerezz örömet nekem, és tapogasd meg. Az ezredes megtette. – Csudálatos érzés – mondta.

II

A hidegből, szélből a Gritti Palace Hotel főbejáratán át egyszerre a hall fényébe és melegébe léptek.

– Jó estét, Contessa – mondta a kapus. – Jó estét, ezredes uram. Hideg lehet kinn.

– Az – mondta az ezredes, és a hideg mértékét, a szél erejét nem jelezte egyetlen durva vagy

trágár szóval sem, mint tette volna mindkettőjük gyönyörűségére, ha a kapussal négy szemközt beszél.

Mikor beléptek a tágas lépcsőházhoz, a felvonóhoz vezető hosszú folyosóra, és jobb kéz felől elhagyták a bár bejáratát, a Canale Grandéra nyíló ajtót, az étterem bejáratát, a *Gran Maestro* jött ki a bárból.

Hosszúra szabott, hivatalos fehér zakót viselt, rájuk mosolygott, és köszöntötte őket: -Jó estét, grófnő. Jó estét, ezredes úr.

- *Gran Maestro* - mondta az ezredes.

A *Gran Maestro* mosolygott, még mindig meghajolva. - Ma este a bárban vacsorázunk, a túlsó végén. Ilyenkor télen ott nincs senki, az étterem meg túl nagy. Fenntartottam egy asztalt. Finom tengeri rákunk van, ha kezdetnek megfelel.

- Friss?

- Magam láttam reggel, mikor a kosárban megjött a piacról. Még élt, sötétzöld vo't, és ugyancsak barátságatlan.

- Mit szólnál hozzá, Lányom, ha rákkal kezdenénk a vacsorát?

Az ezredes tudatosan szólította így, és ennek tudatában volt a *Gran Maestro*, meg a lány is. De a szó mindhármuknak mást mondott.

- Megmondtam, hogy akkor is önnek tegyék félre, ha beállítana néhány pescecane. Lementek a Lidóra a kaszinóba. Ne legyen az övék.

- A rák nagyon jó lesz - mondta a lány. - Hidegen, majonézzel. A majonéz sűrű legyen. - Ezt olaszul mondta.

- De nem lesz nagyon drága? - kérdezte komolyan az ezredestől.

- Ay hía mía¹⁹ - mondta az ezredes.

- Nyúlj be a jobb zsebedbe - mondta a lány.

- Majd teszek róla, hogy ne legyen nagyon drága mondta a *Gran Maestro*. - Inkább magam fizetem ki. Könnyen kijönne egy heti béremből.

- Hitelez a TRUST-nek - mondta az ezredes; a szó a trieszti megszálló erők rejtjele volt. - Nekem csak egy napi zsoldomba kerül.

- Dugd be a kezed a jobb zsebedbe, mindjárt gazdagnak érzed magad - mondta a lány.

A *Gran Maestro* megérezte, hogy ez a tréfa csak nekik kettőjüknek szól, és elment. Örvendett a lány miatt, mert tisztelte és csodálta, és örvendett az ezredes miatt.

- Gazdag vagyok - mondta az ezredes. - De ha ugratsz vele, visszaadom, kiteszem az asztalterítőre, mindenki szeme láttára.

Nem is gondolt rá, és máris ellentámadásba lendült; most ő ugratta gorombán a lányt.

- Nem adod - mondta a lány. - Mert máris megszeretted.

- Én fogom, amit szeretek, és ledobom a legmagasabb szirtről, és még azt se várom meg, amíg földet ér.

- Nem, nem dobod le - mondta a lány. - Engem nem fogsz ledobni semmiféle szirtről.

- Nem - ismerte be az ezredes. - És bocsáss meg, hogy ilyen csúnyákat mondtam.

- Nem mondtál semmi csúnyát, és különben sem hittem el - mondta a lány. - Most menjek a

19 Jaj, Lányom

mosdóba, ott hozzam rendbe magam, és ott fésülködjem meg, vagy menjek föl hozzád a szobába?

– Ahogy kedved tartja.

– Akkor természetesen hozzád megyek föl, megnézem, hol laksz, és milyen ott.

– És az emberek?

– Velencében úgyis mindenki mindent tud. De a családomat is ismerik, és azt is tudják, hogy én milyen lány vagyok. És rólunk is tudnak, rólad meg rólam. Van hitelünk, van mit költenünk.

– Jó – mondta az ezredes. – Gyalog vagy liften?

– Liften – mondta a lány, és az ezredes hallotta, hogy a hangja megváltozik. – Hívod a liftet, vagy fölviszük magunk?

– Fölviszük magunk – mondta az ezredes. – Mindig lelépek a lifttel.

A lift ment rendesen, de a végén zökkent egy kicsit, és ki kellett igazítani, és az ezredes arra gondolt: – Leléptél, mi? Okosabb lenne megint lelépned.

A folyosó most nem csupán szép volt, de izgalmas is, és a kulcsot a kulcslyukba bedugni sem köznapi művelet, hanem valóságos szertartás volt.

– Íme – mondta az ezredes, mikor az ajtót kitartha. Ez az.

– Kedves – mondta a lány. – De szörnyű hideg így, hogy nyitva van az ablak.

– Becsukom.

– Ne, kérlek. Hagyd nyitva, ha így szereted.

Az ezredes megcsókolta, és ott érezte csodálatos, nyúlánk, fiatal, hajlékony és arányos testét a maga kemény, derék, de elgyötört testén, s miközben csókolta, semmire sem gondolt.

Hosszan csókolták egymást, állva, kitaróan, a Csatornára néző nyitott ablak hidegében.

– Drága! – mondta a lány. Majd: – Drága!

– Nekünk semmi se drága – mondta az ezredes. Semmi.

– Elveszel, és lesz öt fiunk?

– El! El!

– Igazán akarod?

– Persze.

– Akkor csókolj meg újra, és ölelj, hogy érezzem az egyenruhád gombjait, de ne nagyon fájjon.

Álltak, és kitaróan csókolták egymást. – Most valami kiábrándítót mondok, Richard – mondta a lány. Én mindig valami kiábrándítót mondok.

Megmondta kereken, és az ezredes ugyanúgy fogadta, mint a jelentést, amely három zászlóaljának egyikétől érkezett, s amelyben a zászlóaljparancsnok közölte a teljes igazságot, s annál rosszabbat már nem is közölhetett volna.

– És ez biztos?

– Biztos.

– Szegény kis Lányom – mondta.

A szóban most nem volt semmi homály, valóban a lánya volt, sajnálta és szerette.

– Mindegy – mondta. – Fésülködj meg, szedd rendbe a szádat meg mindent, és jól megvacsorázunk.

– Előbb még egyszer mondd, hogy szeretsz, és szorítsd hozzám nagyon a gombjaidat.

– Szeretlek – mondta az ezredes szertartásosan. Aztán a fülébe súgta, olyan halkán, amilyen halkán csak súgni tudott, ahogy fiatal hadnagy korában, járőrben, súgott, mikor azok ott voltak tőle ötlépésnyire. Csak téged szeretlek, legdrágább, utolsó, egyetlen és igaz szerelmem.

– Akkor jó – mondta a lány, és megcsókolta, olyan erősen, hogy érezte a vére édes-sós ízét az ajkán belül. És ezt is kedvelem, gondolta az ezredes.

– Most pedig megfésülködöm, megint megigazítom a számat, és te addig nézhetsz.

– Ne csukjam be az ablakot?

– Ne – mondta a lány. – Mindent hidegben csinálunk.

– Kit szeretsz?

– Téged – mondta a lány. – Nem vagyunk valami szerencsések, ugye?

– Nem tudom – mondta az ezredes. – Rajta, fésülködj.

Az ezredes bement a fürdőszobába, hogy kezét mosson vacsora előtt. A fürdő volt a szoba egyetlen kiábrándító része. Minthogy a Gritti eredetileg palotának épült, annak idején nem hagytak helyet a fürdőszobáknak, és később, mikor bevezették a vizet, a fürdőszobák a folyosó végére kerültek, aki használni akarta, annak időben szólnia kellett, hogy fűtsék be, és hozzanak törülközőt.

Ezt a fürdőszobát önkényesen a szoba egyik sarkából kanyarították ki, és az ezredes úgy érezte, defenzív és nem offenzív fürdőszoba. Kézmosás közben kényszerítette magát, hogy belenézzen a tükörbe, és szemügyre vegye az arcát, nem maradt-e rajta rúzsnyom.

Olyan, mintha egy hanyag mesterember faragta volna fából, gondolta.

Megnézte a különféle hegeket és barázdákat, még azelőttről, hogy a plasztikai sebészetet kitalálták volna, és a fejsebeit követő ragyogó plasztikai műtétek vékony vonalait, amelyeket csak a beavatott szem fedezett föl.

Hiába, ha egyszer más gueule²⁰ vagy fapadé²¹ nem áll rendelkezésemre, gondolta. Fenemód szegényes választék. Még jó, hogy le van sülvé, így talán mégsem olyan átok ronda. Istenemre, micsoda csúf ember.

Nem vette észre sem a szeme edzett acélkékjét, sem a szeme sarkában a nevetős kis ráncokat, sem azt, hogy betört orra akár egy gladiátoré a legrégebb szobrokon. És az alapjában véve kedves száját sem, amely igazán könnyörtelen is tudott lenni.

A fenébe veled, mondta a tükörnek. Te lestrapált nyomorék. Hát csatlakozzunk a hölgyekhez?

A fürdőszobából bement a szobába, és megint fiatal volt, mint a legelső támadása idején. Ami semmirevaló, az ott maradt a fürdőszobában. Mint mindig, gondolta. Azért van.

Où sont les neiges d'antan? Où sont les neiges d'autre-fois? Dans la pissoir toute la chose comme ca.²²

A lány, akinek Renáta volt a keresztneve, kinyitotta a nagy armoire két ajtaját. Belül mindkettőn tükör volt, s a lány most fésülködött.

Nem hiúságból fésülködött, nem is, hogy azt tegye az ezredessel, amit, tudta, megtehetne és

20 Pofa

21 Homlokzat

22 Hol van a tavalyi hó? Hol van az egykori hó? A vécében van az egész.

meg is tenne. Fáradtságosan és kíméletlenül fésülte a haját, mert sűrű volt, és élő, mint a parasztasszonyoké, vagy mint a gyönyörű arisztokrata nőké, és ellene szegült a fésűnek.

– Szörnyen összekuszálta a szél – mondta. – Azért még szeretsz?

– Szeretlek – mondta az ezredes. – Segíthetek?

– Nem, világéletemben magam fésülködtem.

– Igazán állhatnál oldalt.

– Nem. Amit oldalról látsz, az az öt fiunkért van, s hogy neked legyen hol megpihentetned a fejedet.

– Csak az arcodra gondoltam – mondta az ezredes. De köszönöm, hogy arra is fölhívtad a figyelmemet. Megint rossz megfigyelőnek bizonyultam.

– Szemérmetlen vagyok.

– Nem – mondta az ezredes. – Amerikában az ilyesmit drótból és habszivacsból csinálják, akár a harcokcsik üléseit. És az ember sose tudhatja, melyik valódi, hacsak nem olyan rossz gyerek, mint én.

– Az itt nem szokás – mondta a lány, és a fésűvel előrelendítette elválasztott haját, az félig eltakarta az arcát, s ferdén a vállára hullott.

– Úgy szereted, ha elegáns?

– Így nem elegáns, de átok gyönyörű.

– Föl is rakhatnám, meg minden, ha te értékelnéd az eleganciát. De a hajtűkkel amúgy sem boldogulok, úgy meg olyan hülyén fest. – Gyönyörű volt a hangja, az ezredest mindig Pablo Casals csellójátékára emlékeztette, attól érezte úgy magát, mintha megsebesült volna, és a fájdalmát nem bírná elviselni. De az ember mindent elvisel, gondolta.

– Nagyon szeretlek, úgy, ahogy vagy – mondta az ezredes. – Soha szebb nőt, mint te, még nem ismertem. Sőt nem is láttam, még a nagy festők képein sem.

– Nem tudom, miért nincs itt még az a kép.

– Jó lesz, ha az enyém lesz – mondta az ezredes, s önkéntelenül megint tábornok volt. – Bár egy kép mindig csak a döglött ló irhája.

– Nagyon kérlek, ne légy durva – mondta a lány. Úgy nem kívánok ma este semmi durvaságot.

– Visszaestem a sale métier-m²³ zsargonjába.

– Nem az – mondta a lány. – Ölelj meg szelíden és szorosán. Kérlek. Az a legrégebb és legszebb mesterség, bár aki űzi, az többnyire méltatlan rá.

Szorosan magához ölelte, amennyire csak tudta, de úgy, hogy ne fájjon, s a lány azt mondta: – Ha ügyvéd lennél vagy pap, nem kellenél nekem. Akkor se, ha kereskedő. Akkor se, ha valami nagy ember. Szeretem, hogy ez a mesterséged, és szeretlek téged is. Kérlek, ha akarsz, súgj nekem valamit.

Az ezredes súgott; magához szorította, s alig hallhatóan, mint emberi fülnek a kutyasíp, fájó szívvel, becsületesen és egyenesen súgta neki: – Szeretlek, te boszorka. És a lányom is vagy. És nem törődöm a veszteségünkkel, hisz a hold az anyánk és az apánk. Most pedig menjünk vacsorázni.

A végét olyan halkán súgta, hogy aki nem szerette, az meg se hallotta volna.

– Jó – mondta a lány. – Jó. De előbb csókolj meg még egyszer.

12

A bár legtávolabbi sarkában ültek asztalhoz; az ezredesnek itt mindkét szárnya fedezve volt, és szilárdan támaszkodott a szoba sarkára. A *Gran Maestro* értette a dolgát, hisz ragyogó őrmester volt egy jó gyalogoszázadban, egy kitűnő ezredben, s éppúgy nem ültette volna ki az ezredet a szoba közepére, mint ahogy ostoba védőállást se foglalt volna el.

– A rák – mondta a *Gran Maestro*.

A rák lenyűgöző volt. Kétszer akkora, mint egy rendes rák, s így főve korántsem olyan barátságatlan, inkább halott énje emlékműve; kimeredt szeme, s két kényes hosszú csápja, mely arról is tájékoztatta, amit ostoba szeme nem árult el neki, maga a tökély.

Egy csöppet Georgie Pattonre hasonlít, gondolta az ezredes. De ez nyilván soha nem fakadt sírva, ha meg volt hatva.

– Mit gondolsz, nem lesz rágós? – kérdezte a lány olaszul.

– Nem – biztosította őket a *Gran Maestro*, miközben még mindig meghajolva, a rákot tartotta. – Biztos, hogy nem rágós. Csak nagy. Ismerik ezt a fajtát.

– Helyes – mondta az ezredes. – Ám lássuk.

– És italt mit parancsolnak?

– Mit innál, Lányom?

– Te mit?

– Capri Biancót – mondta az ezredes. – Szárazát és nagyon hideget.

– Már meg is van – mondta a *Gran Maestro*.

– És most örülünk – mondta a lány. – Megint örülünk, és nem leszünk szomorúak. Hát nem félelmes ez a rák?

– Az – mondta az ezredes. – Hát még ha puha is lenne.

– Az lesz – mondta a lány. – A *Gran Maestro* nem hazudik. Ugye gyönyörű, hogy van ember, aki nem hazudik.

– Gyönyörű és egészen ritka dolog – mondta az ezredes. – Épp az előbb gondoltam egy emberre, akit Georgie Pattonnek hívtak, és aki valószínűleg életében nem mondott igazat.

– Te hazudtál valaha?

– Négyyszer. De mind a négyyszer nagyon fáradt voltam. Persze ez nem mentség – tette hozzá.

– Én kislány koromban rengeteget hazudtam. De többnyire csak meséket találtam ki. Vagy remélem, hogy csak azt. A saját hasznomra sose hazudtam.

– Én igen – mondta az ezredes. – Négyyszer.

– Ha nem hazudsz, lett volna belőled tábornok?

– Ha úgy hazudtam volna, mint mások, már rég háromcsillagos tábornok lennék.

– És boldogabb lennél, ha az lennél?

– Nem – mondta az ezredes. – Nem lennék.

– Akkor dugd a jobb kezed, az igazi kezed a zsebedbe, és mondd meg, hogy milyen érzés.

Az ezredes megtette.

– Csudálatos – mondta. – De mégis visszaadom, azt tudod.

– Ne. Ne add vissza, kérlek.

– Erről most ne beszéljünk. Ekkor láttak neki a ráknak.

Puha volt, farokhúsa jellegzetesen sikamlós, ollója remek; sem túlságosan sovány, sem túlságosan kövér.

– A rák együtt hízik a holddal – mondta az ezredes a lánynak. – Újholdkor nem érdemes rákot enni.

– Ezt nem tudtam.

– Gondolom, azért, mert holdtöltekor egész éjjel eszik. De az is lehet, hogy a telihold hozza meg a táplálékát.

– Ugye, a dalmát partokról hozzák a rákot?

– Onnét – mondta az ezredes. – Az a ti halban gazdag partotok. Vagy talán úgy kellene mondanom, hogy a mi gazdag partunk.

– Így mondd – válaszolt a lány. – Nem is tudod, milyen fontos, hogy mindent kimondjon az ember.

– És milyen fene fontos, hogy papírra is vesse.

– Nem – mondta a lány. – Ebben nem értek veled egyet. A papír nem ér semmit, ha szívből ki nem mondd.

– És mi van, ha nincs szíved, vagy a szíved nem ér egy fabatkát sem?

– Neked van szíved, és az igenis ér valamit. Vesszek meg, ha el nem cserélném egy újra, gondolta az ezredes. Nem tudom, az összes izmaid közül miért épp ennek kell cserbenhagynia. De nem mondta ki, és zsebre dugta a kezét.

– Csudálatos érzés – mondta –, és csoda szép vagy te is.

– Köszönöm – mondta a lány. – Ezt egész héten nem fogom elfelejteni.

– Nézz a tükörbe, az is elég.

– A tükör untat – mondta a lány. – Nem elég az egy nőnek, hát még egy lánynak, ha szeret valakit, hogy rúzszt kenjen a szájára, aztán összedörzsölje az ajkát, hogy a rúzs egyenletes legyen, meg hogy a túlságosan is sűrű haját fésülgesse. Ha az ember hold szeretne lenni, meg mindenféle csillag, meg a férfival szeretne együtt lenni, hogy öt fia legyen tőle, akkor ez a női piperészkedés nem valami izgalmas.

– Hát akkor házasodjunk össze, de nyomban.

– Nem – mondta a lány. – Erre még el kell szánnom magam, mint ahogy sok minden másra is. Egy egész hosszú hetem van, hogy elszánjam magam.

– Majd én is elszánom – mondta az ezredes. – De ez nagyon érzékenyen érint.

– Most ne beszéljünk róla. Jólesik, de fáj. Okosabb, ha megkérdezzük, hogy a *Gran Maestro* milyen pecsenyét tartogat nekünk. Kérlek, idd ki a borodat. Még meg se kóstoltad.

– Majd most – mondta az ezredes. – Megkóstolta: halvány volt és hideg, mint a görög borok, de nem gyantás; telt és gyönyörű, mint Renáta.

– Rád hasonlít.

– Tudom. Azért akartam, hogy megkóstold.

– Kóstolom – mondta az ezredes. – És most megiszom egy egész pohárral.

– Te jó ember vagy.

– Köszönöm – mondta az ezredes. – Majd erre gondolok egész héten, és megpróbálok az lenni. – Aztán a *Gran Maestro*-t hívta.

Mikor a *Gran Maestro* odajött hozzájuk, cinkos-vidáman és a gyomorfekélyére ügyet se vetve, az ezredes megkérdezte: – Szóval mi volna az a hús, amit érdemes ennünk?

– Magam sem tudom biztosan – mondta a *Gran Maestro*. – De majd utána nézek. A honfitársam itt van hallótávolságban. Nem engedte, hogy a túlsó sarokba ültessem.

– Jó – mondta az ezredes. – Majd kap tőlünk valami megírnivalót.

– Tudja, egész éjszaka ír. Egy kollégámtól hallottam, ahol lakik.

– Jó – mondta az ezredes. – Ez arra vall, hogy iparkodó ember, még ha kiélte is a tehetségét.

– Mind iparkodunk – mondta a *Gran Maestro*.

– Ki így, ki úgy.

– Akkor megyek, és utána nézek, hogy mi van igazi hús.

– De alaposan.

– Majd iparkodom.

– De gyorsan vált az esze.

A *Gran Maestro* elment, és a lány megjegyezte: Aranyos ember, és élvezem, hogy téged ennyire szeret.

– Jó barátok vagyunk – mondta az ezredes. – Remélem, talál neked egy szép szelet marhahúst.

– Remek sütni való marhánk van, egy adag – bukkant fel s mondta a *Gran Maestro*.

– Fogadd el, Lányom. Én örökké azt eszem az étkezdében. Angolosan kéred?

– Egész angolosan.

– *Al sangue* – mondta az ezredes –, mint John mondta, mikor franciául beszélt a pincérrel. *Crudo, bleu*, vagyis jó angolosan.

– Jó angolosan – mondta a *Gran Maestro*. – És ön, ezredes úr?

– Scaloppine Marsalában, vajban párolt kelvirággal. És egy articsóka vinaigrette-et, ha van. És hozzá mit, Lányom?

– Krumplipürét, közönséges salátával.

– Neked még nőöd kell.

– Igen. De nem szeretnék rossz irányban túlzottan nagyra nőni.

– Ez szerintem nyomós érv – mondta az ezredes. – És mit szólnál egy flaska valpolicellaihoz?

– Flaska borunk nincs. Mint ön is tudja, ez előkelő szálló. Mi csak palackozott bort tartunk.

– Látja, erről megfeledkeztem – mondta az ezredes. – Emlékszik rá, mikor még harminc centesimo volt egy liter?

– És az üres flaskákkal a bakterokat hajigáltuk a katonayonatról?

– És mikor a Grappáról visszafelé jövet kidobáltuk a megmaradt kézigránátjainkat, és gurultak lefelé a hegyoldalon?

– És aki látta a robbanásokat, azt hitte, áttörték a frontot, és fiamme neré-t²⁴ viseltünk a

nyitott szürke zubbonyunkon, s alatta szürke szvettert?

– És én nyakaltam a grappá-t, s még az ízét sem éreztem?

– Belevaló kölykök voltunk – mondta az ezredes.

– Azt hiszem – mondta a *Gran Maestro*. – Vásott kölykök, és ön volt köztünk a legvásottabb.

– Az – mondta az ezredes. – Azt hiszem, én voltam a legvásottabb. Ugye ezt megbocsátod, Lányom?

– Akkori képed nincs?

– Nincs. Nem is volt, csak d'Annunzio úrról. Meg a legtöbben rossz útra is tértek közülünk.

– De mi nem – mondta a *Gran Maestro*. – Megyek már, megnézem, mi van a marhaszelettel.

Az ezredes, aki most megint alhadnagy volt, egy camion-on, arca csupa por, csak az acélkék szeme látszott, az is karikás volt és gyulladt, elgondolkozva ült.

A három kulcsállás, gondolta. Az Assalone, a Pertica, és jobb kéz felől az a harmadik csúcs, amelynek a nevére nem emlékszem, a Monte Grappán. Ott váltam felnőtté, gondolta, azt álmodtam minden éjjel, hogy képtelen vagyok leszállítani őket a teherautóról, erre ébredtem verejtékben úszva. Persze, minek is szálltak volna le. De hát ez már ilyen mesterség.

– Tudod – mondta a lánynak –, a mi hadseregünkben gyakorlatilag nincs tábornok, aki valaha maga is harcolt volna. Ez különös, de odafent nem is szívelik azokat, akik harcoltak.

– Hát a tábornokok szoktak harcolni?

– Persze. Még hadnagy vagy százados korukban. Később ez már ostobaság, legfeljebb visszavonuláskor nem.

– Te sokat harcoltál? Tudom, hogy sokat. Mesélj róla.

– Épp eleget, hogy a nagy gondolkodók hülyének minősítsenek.

– Mesélj.

– Kölyökkoromban Erwin Rommel ellen, félúton Cortina és a Grappa közt; ott voltunk beásva. Ő akkor százados volt, én meg alhadnagy, századosi beosztásban.

– Ismerted?

– Nem. Csak a háború után találkoztunk. Kellemes ember volt, kedveltem. Együtt sieltünk.

– Sok német volt, akit kedveltél?

– Nagyon sok. Legjobban Ernst Udetet.

– De hát nekik nem volt igazuk.

– Persze hogy nem. De kinek volt?

– Én sose kedveltem őket, és sose voltam olyan elnéző irántuk, mint te; nekem megölték az apámat, fölgyújtották a Brenta-parti villánkat, és egyszer láttam egy német tisztet, amint a Piazza San Marcón vadáspuskával lövöldözött a galambokra.

– Megértelek – mondta az ezredes. – De arra kérlek, lányom, te is próbáld megérteni az én magatartásomat. Ha az ember annyit ölt, mint mi, megengedheti magának, hogy jóindulatú legyen.

– Te hány embert öltél meg?

– Százhuszonkettőt biztosan. Az esetlegeseket nem számítom.

– Nem volt lelkiismeret-furdalásod?

– Soha.

– Nem is álmodsz vele?

– Nyomasztó álmaim nincsenek. De általában furcsák. Mindig harctéri álmok, közvetlen ütközet után. Tudod, mi a terep véletlenjeiből élünk. És a terep él tovább az ember álmodó agyában is.

– Rólam sosem álmodsz?

– Próbálok. De nem megy.

– Az arckép talán segít.

– Remélem – mondta az ezredes. – Majd juttasd eszembe, hogy visszaadjam a köveket.

– Kérlek, ne légy kegyetlen.

– Nekem az én apró becsületszükségeim éppolyan . fontosak, mint a mi nagy és mindent elsöprő szerelmünk. Vagy mind a kettő, vagy egyik sem.

– De néha engedhetsz is.

– Engedtem is – mondta az ezredes. – Még itt vannak a zsebemben.

A *Gran Maestro* jött a sülttel, a scaloppiné-val és a salátákkal. Egy lenyalt hajú boy hozta, aki semmiben nem hitt; de törte magát, hogy jó pincér legyen. Rendtag volt. A *Gran Maestro* ügyesen szolgált föl, illő tisztelettel mind az étel, mind azok iránt, akik megeszik.

– Parancsoljanak – kínálta őket.

– Bontsd föl azt az üveg valpolicellait – mondta a hitetlen spánieltekintetű boynak.

– Mit tud arról az alakról? – kérdezte az ezredes, ragyás honfitársára célozva; az csámcsogva falatozott, miközben a társaságában levő idősebb hölgy kertvárosi eleganciával fogyasztotta vacsoráját.

– Én mit mondhatnék róla? Ön mondjon nekem valamit.

– Ma láttam először – mondta az ezredes. – Ha eszik, nehéz elviselni.

– Hozzám leereszkedett. Olaszul beszél, pocsekul, de makacsul. Ami benne van a bédekkerben, oda elmegy, de sem a borhoz, sem az ételhez nem ért. A nő kedves. Azt hiszem, a nagynénje. De semmi komolyat nem tudok róla.

– Úgy nézem, egész jól megvolnánk nélküle.

– Azt hiszem, meg. Ha minden kötél szakad.

– Szólt rólunk valamit?

– Megkérdezte, önök kik. A Contessa nevét ismerte, a bédekkerben már több palotával is találkozott, amely a családé volt. Elkápráztatta a neve, Madame, és azért is mondtam, hogy elkápráztassam.

– Gondolja, hogy minket is beleír a könyvébe?

– Biztosra veszem. Mindent beleír a könyvébe.

– Könyvbe is kíváncozunk – mondta az ezredes. Nem bánnád, Lányom?

– Ugyan – mondta a lány. – De jobb szeretném, ha Dante írná.

– Dante nincs kéznél – mondta az ezredes.

– Beszelnél nekem valamit a háborúról? – kérdezte a lány. – Bármit, amit nekem is szabad tudnom.

– Szívesen. Amit csak akarsz.

– Eisenhower tábornok milyen ember volt?

– Puritán metodista. De valószínűleg ez se fõdi teljesen a valóságot. Az bonyolultabb ennél, mert még sok más befolyás érvényesült nála. Ragyogó politikus. Politikus tábornok. Ebben nagyon tehetséges.

– És a többi vezető?

– Engedd meg, hogy név szerint ne említsem õket. Eleget emlegetik magukat név szerint az emlékirataikban. A legtöbbjük rendkívül megnyerõ fickó, afféle rotariánus, ha ugyan hallottál a Rotary Clubról. A klubtagok zománcjelvényt viselnek, a keresztnevükkel, s ha valaki a klubtársát a vezetéknevén szólítja, bírságot fizet. A bõrüket sose vitték vásárra. Soha.

– Jó nem is akadt köztük?

– De. Sok. Például Bradley, az iskolamester, és még sok más. Például Villám Joe. Az jó volt. Nagyon jó.

– Ő ki volt?

– A Hetedik Hadtest parancsnoka, mikor ott szolgáltam. Józan. Gyors. Pontos. Most vezérkari fõnök.

– És a nagy hadvezérek, akikről annyit hallottunk, mint Montgomery meg Patton?

– Még a nevüket is felejtse el, Lányom. Monty nem moccant, míg tizenötszörös túlereje nem volt, és akkor is csak lassan.

– Én mindig azt hittem, hogy nagy hadvezér.

– Nem volt az – mondta az ezredes. – És a legrosszabb, hogy ezt tudta is. Egyszer láttam bemenni egy szállodába, átöltözött, levetette a tisztességes egyenruháját, és fölvette a népbolondító jelmezt, hogy este, ha kimegy, hadd lelkesedjék a jónép.

– Utálsz?

– Nem. Egyszerűen csak angol tábornok. Mindazzal együtt, amit a szó jelent. De te ne használd ezt a kifejezést.

– De hisz megverte Rommelt.

– Meg. És arra nem gondolsz, hogy előbb már más megpuhította? És ki ne győzne tizenötszörös túlerővel? Mikor mi verekedtünk itt, kölyökkorunkban, a *Gran Maestro* meg én, egy teljes esztendeig mindig győztünk, minden ütközetet megnyertünk, három-négyszeres túlerővel. Három egész rohadt csatát is. Hát ezért nevetünk mi joggal, és nem kell ünnepléses pofát vágnunk. Egy év alatt több mint száznegyvenezer halottunk volt. Hát ezért lehetünk mi vidámak, és nem kell fölfújni magunkat.

– Szomorú tudomány ez; ha ugyan tudomány mondta a lány. – Ha tiszteletben tartom is, de gyűlölöm a háborús emlékműveket.

– Én se szeretem. És a sok cécót sem, ahogy épülnek. Erre gondoltál-e már?

– Nem. De nem bánám, ha ezt is ismerném.

– Jobb, ha nem – mondta az ezredes. – Edd meg a húst, mert kihül, és bocsáss meg, hogy a mesterségemről beszéltem.

– Gyűlölöm is, de szeretem is.

– Azt hiszem, így vagyok vele én is – mondta az ezredes. – De vajon min töri a fejét az én ragyás honfitársam három asztallal arrább?

– A következő könyvén, vagy azon, hogy mi áll a bédekkerben.

– Mit gondolsz, vacsora után ne menjünk ki gondolázni a szélbe?

– Nagyszerű ötlet.

– És mit gondolsz, szóljunk a ragyásnak, hogy elmegyünk? Azt hiszem, ugyanilyen ragyás a szíve, a lelke, a kíváncsisága is.

– Nem szólunk neki semmit – mondta a lány. – Ha valami közölnivalónk van, azt a *Gran Maestro* is közvetítheti.

A lány jóízűen elrágódott a marhahúson, majd megkérdezte : – Szerinted igaz az, hogy az ember ötvenéves kora után maga formálja az arcát?

– Remélem, nem. Mert én nem írnám alá az enyémet.

– Te – mondta a lány. – Épp te.

– Jó a hús? – kérdezte az ezredes.

– Pompás. És a te scaloppiné-dt

– Nagyon puha, és a mártás egy csöppet sem édes. A saláta ízlik?

– A kelvirág majd elolvad az ember szájában; mint a zeller.

– Kérjünk zellert. Bár nem hiszem, hogy lenne, akkor a *Gran Maestro* hozott volna.

– Hát nem nagy öröm az evés? Képzeld, ha mindig együtt ehetnénk.

– Én már javasoltam.

– Erről ne beszéljünk.

– Helyes – mondta az ezredes. – Én is eldöntöttem valamit. Faképnél hagyom a hadsereget, itt fogok élni a városban, nagyon egyszerűen, a nyugdíjamból.

– Nagyszerű! És hogy áll rajtad a civil ruha?

– Hisz láttad.

– Tudom, drágám. Csak tréfáltam. Te is szoktál, és nem is valami finoman.

– Jól áll. Már persze, ha van itt egy szabó, aki érti a dolgát.

– Itt nincs, de Rómában van. Menjünk el együtt, és csináltassunk ruhát neked?

– Igen. És majd nem lakunk benn a városban, hanem kinn Viterbóban, és csak próbálni járunk be, meg vacsorázni, este. Aztán éjszakára haza.

– És majd megnézzük a filmsztárokat, és megtárgyaljuk őket, és meg is ihatunk velük egy-egy pohárral, nem?

– Ezrével fogjuk látni őket.

– És majd megnézzük a második vagy harmadik esküvőjüket, amire áldását adja a pápa.

– Ha neked ínyedre van az ilyen.

– Nekem nincs – mondta a lány. – Többek közt ezért nem mehetek hozzád.

– Értem – mondta az ezredes. – Köszönöm.

– De szeretni foglak, akármit jelent az, és te is, meg én is nagyon jól tudjuk, hogy mit jelent; szeretni, amíg csak egy is él kettőnk közül, sőt még azon túl is.

– Nem hiszem, hogy az ember nagyon tudna szeretni, azután, hogy meghalt.

Nekilátott az articsókájának, levelenként ette, a levelek vastagabbik végét belemártogatta a mélytányér sauce vinaigrette-be.

– Azt nem tudom, hogy te tudsz-e – mondta a lány –, de én mindenesetre megpróbálom. Hát nem jobb érzés, hogy szeret valaki?

– De – mondta az ezredes. – Úgy érzem magam, mintha ki tettek volna egy csupasz hegyre,

a talaj sziklás ahhoz, hogy beáshatnám magam, összefüggő szikla, sehol egy kiszögellés vagy huppanó, aztán már nem is vagyok meztelen, hanem páncél véd. Páncél, és szemben nincsenek nyolcvannyolcasok.

– Ezt meg kéne mondanod annak a holdkráteres képű íróbarátodnak, hadd írja meg ma éjjel.

– Inkább Danténak mondanám meg, ha itt volna kéznél – mondta az ezredes, és egyszerre fölborzolódt, mint a tenger, ha föltámad a szél. – Megmondanám neki, hogy milyen az, ha az ember ilyen körülmények közt páncélos járműben találja magát, vagy páncélosjárműbe száll.

E pillanatban Alvarito báró lépett be az étterembe, őket kereste, s vadászember lévén, nyomban észre is vette.

Odajött az asztalukhoz, kezet csókolt Renátának, és üdvözölte: – Ciao, Renáta. – Majdnemhogy magas volt, alakja, városi ruhában, kitűnő, és a legfélénkebb férfi, akit az ezredes ismert. Féltékenysége nem tudatlanságból, nem félszedségből, nem is testi hibából fakadt. A természete volt félénk, mint némelyik állaté, például a bongóé, ami a dzsungelben soha nem kerül az ember szeme elé, úgy kell kutyával fölhajtani.

– Ezredesem – mondta. Elmosolyodott, ahogy csak az igazán félénk ember tud mosolyogni.

Ez nem a magabiztos ember fesztelen mosolya, nem is a hallatlanul kemény és gonosz emberek gyors, villanó mosolya volt. Semmi köze a könnyűvérű nők vagy politikusok kimért, céltudatos mosolyához. Különös, ritka mosoly, amely mély, sötét, kútnál is mélyebb, bányamély aknában támadt, őbenne.

– Csak egy pillanatig maradhatok. Azt jöttem megmondani neked, hogy egész jónak ígérkezik a vadászat. Erősen húznak a kacsák észak felől. Sok köztük a nagy. Amilyet te szeretsz – mosolyodon el újra.

– Ül már le, Alvarito.

– Köszönöm, nem – mondta Alvarito báró. – Akkor, ha neked is megfelel, találkozunk a garázsnál két óra harminckor. Kocsid van?

– Van.

– Nagyon jó. Ha idejében indulunk, még lesz időnk az este megnézni a húzást.

– Nagyszerű – mondta az ezredes.

– Hát akkor ciao, Renáta. Isten veled ezredesem. Viszlát fél háromkor.

– Gyerekkorunk óta ismerjük egymást – mondta a lány. – Vagy három évvel idősebb nálam. De ő már örege születt.

– Tudom. Ismerem. Jó barátom.

– Mit gondolsz, a honfitársad őt is kikereste a bédekkerből?

– Nem hinném – mondta az ezredes. – *Gran Maestro* – kérdezte –, jeles honfitársam megkereste a bárót a bédekkerben?

– Ugyan, ezredes úr. Láttam, vacsora közben elő se vette a bédekkerét.

– Na ezt föl kéne írunk valahová – mondta az ezredes. – Ide hallgasson. Én azt hiszem, a valpolicellai jobb, ha újabb. Ez nem grand vin, és ha évekig áll palackban, csak megsöprösödik. Igazam van?

– Igaza van, ezredes úr.

– Akkor most mit csináljunk?

– Ezredes úr tudja, hogy egy előkelő szállodában a bornak drágának kell lennie. A Ritzben nem kap Pinard-t. Én azt javasolom, vegyünk néhány flaskát a jóból. Ön azt mondhatja, hogy

contessa Renáta birtokáról jött, és ajándékba kapta. Majd én lefejtetem önnek, így aztán lesz jó borunk is, meg sok pénzt meg is takarítunk. Ha kívánja, én majd megmagyarázom az igazgatónak. Nagyon derék ember.

– Magyarázza meg – mondta az ezredes. – Az se a címkét issza, nem olyan ember az.

– Akkor megállapodtunk. De addig is nyugodtan ihatja ezt. Mint látja, nagyon jó.

– Az – mondta az ezredes. – De nem Chambertin.

– Mit is ittunk mi annak idején?

– Ami volt – mondta az ezredes. – De most már a tökéleteset keresem. Vagy ha nem is az abszolút tökéleteset, de azt, ami a pénztárcámhoz mérten az.

– Én is – mondta a *Gran Maestro*. – De ez hiú remény. És mit parancsolnak a végén?

– Sajtot – mondta az ezredes. – Mit kérsz, Lányom?

A lány, mióta Alvaritóval találkozott, kissé elcsendesedett és magába húzódott. Valami történt a lelkében, s az kitűnő lélek volt. Pillanatnyilag épp valahol másutt járt.

– Sajtot – mondta. – Legyen szíves.

– Milyen sajtot?

– Hozza ide mindet, aztán majd megnézzük – mondta az ezredes.

A *Gran Maestro* elment, s az ezredes megkérdezte:

– Mi baj, Lányom?

– Semmi. Semmi, de semmi. Soha semmi.

– Rázd le magadról. Ez luxus. Erre nincs időnk.

– Nincs. Igazad van. Szenteljük az időnkét a sajtnak.

– Nyeljem le, mint kacsa a nokedlit?

– Nem – mondta a lány, mert bár a mondást nem értette, azt, hogy mit jelent, igen, hiszen most ő volt kettőjük közül gondterhelt. – Dugd a jobb kezed a zsebedbe.

– Jó – mondta az ezredes. – Bedugom.

Zsebre dugta a jobb kezét, megtapogatta, ami benne volt, először az ujjá hegyével, aztán az ujjai közé, majd a tenyerébe vette; a szétlőtt tenyerébe.

– Bocsáss meg – mondta a lány. – És most kezdjünk megint örülni. Szenteljük magunkat vidáman a sajtnak.

– Pompás – mondta az ezredes. – Kíváncsi vagyok, milyen sajtjuk van?

– Mesélj nekem a legutóbbi háborúról – kérte a lány. – Aztán meg elmegyünk gondolázni a hideg szélben.

– Nem volt valami érdekes – mondta az ezredes. Persze a mi számunkra az ilyesmi mindig érdekes. De még engem is összesen ha három vagy négy szakasza érdekelt úgy igazán.

– Miért?

– Mert megvert ellenséggel harcoltunk, amelynek az összeköttetési vonalai már megszakadtak. Papíron sok hadosztályt semmisítettünk meg, de ezek jobbára árnyékhadosztályok voltak. Nem igaziak. Mielőtt még fölállították volna, már megsemmisítette őket a taktikai légierőnk. Tulajdonképpen csak Normandiában volt nehéz dolgunk, a terep miatt, meg mikor áttörtük a frontot Georgie Patton páncélosainak, s utána tartottuk a rés két oldalát.

– Hogyan kell áttörni a frontot, hogy átjussanak rajta a páncélosok? Mondd el, jó?

– Először azért verekszik az ember, hogy elfoglaljon egy várost, ahol a főútvonalak összefutnak. Mondjuk St. Lô-t. Aztán meg kell nyitni az utakat, és ehhez újabb falvakat, városokat kell elfoglalni. Az ellenségnek megvan a fő védelmi vonala, de nem tudja előrehozni a hadosztályait az ellentámadáshoz, mert a vadászbombázók már útközben szétverik őket. De nem untat? Mert engem fenemőd.

– Egy csöppet sem. Ezt még soha ilyen érthetően nem mondta el nekem senki.

– Köszönöm – mondta az ezredes. – De biztos, hogy többet is akarsz tudni ebből a szomorú tudományból?

– Kérlek – mondta a lány. – Szeretlek, tudod, és ezt is szeretném megosztani veled.

– Ezt a mesterséget senki meg nem osztja mással mondta az ezredes. – Csak azt tudom elmondani, hogy a verkli hogy működik. És közbeszúrhatok egy-egy anekdotát, hogy színesebbé vagy hihetőbbé tegyem.

– Akkor szúrd közbe.

– Párizs bevétele igazán semmisség volt – mondta az ezredes. – Csak nagy érzés. Nem hadművelet. Megöltünk egy rakás irodistát, akit a németek, mint mindig, utóvédként hátrahagytak, hogy fedezze a visszavonulásukat. Gondolom, számítottak rá, hogy a jövőben már nem kell nekik olyan istentelenül sok irodista, és otthagyták őket, hadd legyenek egyszer végre katonák.

– Hát nem volt nagy dolog?

– Ez a Leclerc olyan harmad-negyedrendű pali volt, mikor meghalt, meg is ittam áldomásul egy palack 1942-es Perrier-Jouet Brut-t, és az emberei nagy pufogatást csaptak, hogy a dolog fontosnak látsszék, és mert volt mit elpufogatniuk, hisz tőlünk kapták. Pedig nem volt az.

– Részt vettél benne?

– Részt – mondta az ezredes. – Azt hiszem, nyugodt lélekkel mondhatom, hogy részt.

– És nincsenek róla csodálatos emlékeid? Végül is Párizs az Párizs, és nem mindenki foglalta el.

– A franciák maguk már négy napja elfoglalták. De a SHAEF-nek, vagyis a Szövetséges Expedíciós Haderők Főparancsnokságának, ahol az a sok katonaruhába bújtatott politikus lebzselt, aki a szegénybélyeget valami lángoló izé képében viselte a vállán, míg mi négylevelű lóherét hordtunk, megkülönböztetésül, és mert az szerencsét hoz, megvolt a nagy terve a város bekerítésére, így hát nekünk nem volt szabad egyszerűen elfoglalnunk. Meg arra is várnunk kellett, hátha odaér még Bernard Law Montgomery tábornok, azazhogy tábornagy, aki még a falaise-i rést is képtelen volt bezárni, de ő kényelmetlennek találta az előnyomulást, és így nem ért oda idejében.

– Biztos hiányzott nektek – mondta a lány.

– Ó, nagyon – mondta az ezredes. – Végtelenül.

– Hát nem volt benne semmi egyszerű, nem volt igazi öröm?

– Dehogynem – mondta az ezredes. – Harcoltunk Bas Meudonnál, aztán a Porté de Saint-Cloud-nál, csupa olyan utcán, amit ismertem és szerettem, halottunk nem volt, és megpróbáltunk olyan kevés kárt okozni, amilyen keveset csak lehet. Az Étoile-on fogságba ejtettem Elsa Maxwell inasát. Ez roppant bonyolult hadművelet volt. Följelentették, hogy japán orvlövész. Ilyen még nem volt. Állítólag több párizsit megölt. Fölküldtünk hát három embert a háztetőre, ahol meghúzta magát, s kiderült, hogy egy indokínai gyerek.

– Kezdem már érteni egy kicsit. Ez szívfájdító.

– Szívfájdító. De hát az én mesterségemhez úgyse kell szív.

– És mondd, ugyanígy ment ez a Nagy Kapitányok idején is?

– Még sokkal rosszabbul, az biztos.

– De azt a sebet a kezeden, azt dicsőséggel szerezted.

– Igen. De milyen dicsőséggel. Egy segg-csupasz sziklahegyen.

– Hadd simogassam meg.

– De a közepe táján vigyázz. Ott vált ketté, és nem forrt össze rendesen.

– Neked írnod kéne – mondta a lány. – De komolyan. Hadd tudja meg mindezt más is.

– Ugyan – tiltakozott az ezredes. – Nincs hozzá tehetségem, és nagyon is sokat tudok. Aki hazudik, az erről majdnem mind meggyőzőbben ír, mint aki ott volt.

– De hisz más katonák írtak.

– Igen. Szász Móric. Nagy Frigyes. Mr. Szun Ce.

– És a mi korunk katonái.

– Könnyen használod ezt a mienk szót. Bár magam is kedvelem.

– Talán bizony nem írt sok mai katona?

– De, sok. És te olvastál egyet is a könyveik közül?

– Nem. Én többnyire klasszikusokat olvasok, meg a képeslapokat, mert izgatnak a botrányok. És a leveleidet.

– Azokat égesd el – mondta az ezredes. – Nem érnek semmit.

– Richárd. Ne légy durva.

– Nem akartam. Hát mit meséljek, hogy ne untassalak?

– Arról mesélj, mikor tábornok voltál.

– Ó, az... – mondta, és intett a *Gran Maestro*-nák, hogy hozzon pezsgőt. Roederer Brut-jük volt, 42-es évjárat, és azt nagyon szerette.

– Ha az ember tábornok, akkor lakókocsiban lakik, a törzskari főnöke is lakókocsiban lakik, és az embernek van bourbon-whiskyje, mikor másnak nincs. Harcálláspontján parancsnokságok működnek, a P-k. Elmondhatnám neked, hogy mik ezek a P-k, de untatna. Beszélhetnék neked a P1, P2, P3, P4 és P5-ről. Odaát, a krautoknak hat volt. De ez is untatna. Másrészt viszont az embernek van egy plasztik bevonatú térképe, s ezen a térképen színes ceruzával föl van tüntetve a három ezrede meg azok három-három zászlóalja. És rajta vannak a határvonalak, hogy ha a zászlóaljak át találják lépni egymás határvonalát, össze ne verekedjenek. Minden zászlóalj öt századból áll. Minden századnak jónak kéne lennie, de van, amelyik jó, és van, amelyik nem. Azonkívül van az embernek hadosztályüzérsége, egy harckocsizó zászlóalja, meg mindenféle kiegészítő alakulata. És koordináták között él.

Elhallgatott, a *Gran Maestro* kitöltötte a Roederer Brut 42-t.

– A Hadtest-fordította le hidegen a Cuerpo d'Armatá-t – megmondja, hogy az embernek mit kell elvégeznie, de hogy hogyan, azt már az embernek magának kell eldöntenie. Parancsokat diktál, vagy, és ez a gyakoribb, telefonon oszt parancsokat. Kikészít embereket, akiket becsül, olyasmit végeztet velük, amiről tudja, hogy képtelenség, de parancs. És kénytelen mindig keményen törni a fejét, késő éjszakáig fönn van, és hajnalban kel.

– És ezt mind nem akarod megírni? Az én kedvemért sem?

– Nem – mondta az ezredes. – Azok az érzékeny, félnótás gyerkőcök írnak könyveket, akikben elevenen él még valami egnapos vagy akár három- vagy négnapos ütközet emléke. Ezek jó könyvek, csak annak szürkék, aki maga is ott volt. Mások meg azért írnak, hogy gyors hasznót húzzanak a háborúból, amelyben nem is harcoltak. Meg az is ír, aki lélekszakadva rohan hátra, hogy

elmondja a híreket. A hírei persze nem valami pontosak. De viszi, sietve. Meg a hivatásos írók, akiknek a mesterségük tiltja, hogy verekedjenek. Úgy írnak a csatákról, mintha ott lettek volna, pedig az egész nem is értik. Csak azt nem tudom, ez a bűnök melyik osztályába tartozik... A selyemsima tengerészkapitány, aki egy vitorlás csónakot el nem tudna kormányozni, szintén megírja a Nagy Összkép bizalmas részleteit. Előbb-utóbb mindenki megírja a maga könyvét. Akad köztük jó is. De én nem írok, Lányom.

Intett a *Gran Maestro*-nak, hogy töltse meg a poharakat.

– *Gran Maestro* – mondta. – Szeret maga verekedni?

– Nem.

– De verekedtünk?

– Igen. Sokat is.

– Hogy szolgál az egészsége?

– Pompásan, a gyomorfekélytől és némi kis szívelégtelenségtől eltekintve.

– Hogy? – mondta az ezredes, és torkába ugrott a szíve, majd megfojtotta. – Hisz eddig csak a gyomorfekélyét említette.

– Nos, akkor hát ezt is tudja – mondta a *Gran Maestro*. Nem fejezte be a mondatot, csak elmosolyodott, legszebb és legtisztább mosolyával, mely úgy ragyogott föl, mint a kelő nap.

– Hányszor?

A *Gran Maestro* két ujját tartotta föl, mint ahogy az jelzi a tétet, akinek van hitele, s aki elég, ha biccent, ha fogadni akar.

– Akkor én vezetek – mondta az ezredes. – De hagyjuk az akasztófahumort. Kérdezze meg Donna Renátát, kér-e még ebből a ragyogó italból.

– Nem is szóltál róla, hogy újabb is volt – mondta a lány. – Pedig nekem el kell mondanod.

– Azóta, hogy utoljára együtt voltunk, nem volt.

– Azt hiszed, ezzel jót teszel velem? Ha azt, majd veled megyek, egyszerűen veled maradok, és majd gondoskodom rólad.

– Csak egy izom – mondta az ezredes. – Igaz, a legfontosabb izom. Úgy jár, mint egy önműködő, vízhatlan Rolex-óra. A baj az, hogy ha elromlik, az ember nem küldheti el a Rolex-szervízbe. S ha megáll, az ember nem tudja többé, hány az óra. Meghalt.

– Kérlek, ne beszélj róla.

– Te kértél – mondta az ezredes.

– És a ragyás, az a karikatúraképű? Annak semmi baja?

– Hát persze, hogy nincs – mondta az ezredes. – Ha középszerű író, akkor örökké élni fog.

– Te nem vagy író. Ezt honnét tudod?

– Nem vagyok – mondta az ezredes. – Istennek hála. De elolvastam néhány könyvet. Ha az ember nőtlen, bőven futja az idejéből. Ha annyira talán nem is, mint egy kereskedelmi tengerésznek. De mindenesetre bőven. Meg tudom különböztetni az egyik írot a másiktól, és elhiheted nekem, hogy a középszerű író sokáig él. Tulajdonképpen korpótlékot kéne fizetni nekik.

– Mesélj valami jó esetet, és erről ne beszéljünk többet, erről az én igazi keservemről.

– Ha akarod, akár százat is. És mind igaz lesz.

– Csak egyet. Aztán megisszuk a maradék borunkat, és elmegyünk gondolázni.

– Mit gondolsz, nem fogsz fázni?

– Á, dehogy.

– Nem is tudom, mit meséljek – mondta az ezredes. Ami a háborúról szól, az csak annak érdekes, aki maga is ott volt. Kivéve a hazugok meséit.

– Arról szeretnék hallani, hogy hogyan foglaltátok el Párizst.

– Miért? Mert azt mondtam, hogy olyan vagy, mint Marie Antoinette a kordén, a vérpad felé menet?

– Nem. Ezt bóknak vettem, és tudom, hogy profilban egy kicsit hasonlítok rá. De én még sose ültem kordén, és szeretnék Párizsról hallani. Ha te szeretnél valakit, és az lenne a te mintaképed, te is tudni szeretnéd, hogy hol járt, és mit csinált.

– Akkor fordítsd szépen oldalt a fejedet – mondta az ezredes-, és majd mesélek neked. *Gran Maestro*, ebben a nyomorult palackban már nincs több?

– Nincs – mondta a *Gran Maestro*.

– Akkor hozzon másikat.

– Már be is hűttem.

– Helyes. Akkor hozza. Szóval, Lányom, mi Clamart-nál váltunk el Leclerc tábornok hadoszlopától. Ők elfordultak Montrouge és a Porté d'Orléans felé, mi meg egyenesen továbbmentünk Bas Meudonnak, hogy elfoglaljuk a Porté de Saint-Cloud hídját. De nem untatlak, nem vagyok túlságosan szakszerű?

– Nem.

– Persze jobb volna, ha lenne egy térképünk.

– Folytasd.

– A hidat elfoglaltuk, hídfőállást létesítettünk a folyó túlszaján, és a hidat védő németeket élve vagy holtan beleszórtuk a Szajnába. – Elhallgatott. – Persze az csak afféle tessék-lássék védelem volt. Föl kellett volna a hidat robbantaniuk. Szóval ezeket a németeket mi mind beleszórtuk a Szajnába. Majdnem mind irodisták voltak, azt hiszem.

– Folytasd.

– Másnap reggel tájékoztattak, hogy a németek itt-ott megerősítettek egy-egy pontot, tüzérseget telepítettek a Mont Valérianra, meg hogy harckocsik csatangolnak az utcán. Ennek egy része igaz is volt. És arra is fölkertek, hogy ne nyomuljunk előre túl gyorsan, mert Leclerc tábornoknak kell elfoglalnia a várost. A kérésnek eleget tettem, és olyan lassan nyomultam előre, amilyen lassan csak tudtam.

– Azt hogy lehet?

– Úgy, hogy az ember két óra hosszat halogatja a támadást, és mindenkivel koccint, aki csak pezsgővel kínálja, hazafiakkal, kollaboránsokkal, buzgó civilekkel.

– És szerinted ez nem volt csudálatos, nem volt nagyszerű, ahogy a könyvekben áll?

– Persze, hogy nem. Ott volt viszont maga a város. Mindenki úszott a boldogságban. Vén generálisok kakaskodtak naftalinszagú egyenruhában. És mi is boldogok voltunk, hogy nem kellett harcolnunk.

– Egyáltalán nem kellett harcolnotok?

– Csak három helyen. De akkor se komolyan.

– Hát lehet, hogy egy ilyen városért csak ennyit kellett harcolnotok?

– Lányom, Rambouille-től addig, amíg a városba betettük a lábunkat, tizenkétszer keveredtünk tűzharcba. De ezek közül kettőt ha érdemes harcnak nevezni. Amit Tousus le Noble-nál

és amit Le Bucnél vívtunk. A többi csak afféle kötelező köret volt. Ezen a két helyen kívül tulajdonképpen nem is kellett harcolnom.

– Mondd, úgy igazán, milyen harcolni?

– Mondd, úgy igazán, szeretsz te engem?

– Szeretlek – mondta a lány. – Ha tetszik, közzé is teheted a Gazetiinó-ban. Szeretem a kemény, szikár testedet, meg azt a fura szemedet, bár mindig megrémülök, ha gonoszul nézel. Szeretem a kezed is, meg a többi sebhelyet rajtad.

– Akkor megpróbálok valami igazán jót mondani neked – mondta az ezredes. – Először is közlöm, hogy szeretlek. Pont.

– Miért nem vásárolsz valami szép üvegholmit? kérdezte váratlanul a lány. – Akkor kimehetnénk együtt Muranóba.

– Az üveghez nem értek.

– Én majd megtanítalak. Olyan jó lenne.

– Nomád életet élünk mi ahhoz, hogy szép üvegholmink legyen.

– És ha nyugdíjba mégy, és itt élsz?

– Akkor majd veszünk.

– Bár már most lenne az az akkor.

– Én se bánám, csak hogy holnap kacsázni megyek, a ma este meg ma este.

– Én is elmehetek kacsázni?

– Csak ha Alvarito meghív.

– Meg tudom hívatni magam.

– Kötve hiszem.

– Nem szép, hogy nem hiszel a lányod szavában, mikor már elég nagy ahhoz, hogy ne füllentsen.

– Jól van, Lányom. Visszavontam.

– Köszönöm. Akkor mégse megyek, hogy ne legyek láb alatt. Itt maradok Velencében, elmegyek Anyuval, a nagynénémmel meg a nagyanyám hűgával templomba, és utána meglátogatom a szegényeimet. Egyetlen gyerek vagyok, sok a kötelezettségem.

– Mindig is kíváncsi voltam, mivel töltöd az idődet.

– Ezzel. Azonkívül a lánnyal megmosatom a fejemet, manikűröztetek és pedikűröztetek.

– Azt nemigen, mert a vadászat vasárnap lesz.

– Akkor ezt majd hétfőn csináltatom. Vasárnap meg végigolvasom az összes képeslapot, még a legbotránysabbat is.

– Talán lesz bennük kép Miss Bergmanról. Még mindig szeretnél olyan lenni, mint ő?

– Már nem – mondta a lány. – Most olyan szeretnék lenni, mint én magam, csak sokkal-sokkal különb, és azt szeretném, hogy szeress. – Meg aztán – tette hozzá váratlanul és leplezetlenül – hozzád is szeretnék hasonlítani. Ma este lehetek egy picit olyan, mint te?

– Hát persze – mondta az ezredes. – Hisz végül is miféle városban lennének?

– Velencében – mondta a lány. – Szerintem a legderekabb városban.

– Tökéletesen egyetértünk. És köszönöm, hogy nem kérsz tőlem több háborús történetet.

– Ó, egyszer majd muszáj lesz mesélned nekem.

– Muszáj? – kérdezte az ezredes, és olyan félreérthetetlenül villant meg fura szemében a kegyetlen elszántság, mint mikor harcocsilöveg csőszájfékes torka fordul az emberre. – Azt mondtad, Lányom, hogy muszáj?

– Azt. De nem úgy értettem. Vagy ha rosszat mondtam, ne haragudj. Csak arra gondoltam, hogy egyszer majd leszel szíves igaz történeteket mesélni a háborúról. És megmagyarázni, amit nem értek.

– Ha tetszik, mondd csak, Lányom, nyugodtan, hogy muszáj. Egye fene.

Elmosolyodott, és a szeme nyájas volt, mint máskor, vagyis hogy nem volt valami nyájas, és ő ezt tudta is magáról. De hát ezen már nem segíthetett, legfeljebb ha tőle telhetőleg megpróbált nyájas lenni ehhez az ő utolsó, igaz és egyetlen szerelméhez.

– Semmi baj, Lányom. Hidd el. Csakhogy én tudom, mi az a parancs, és valamikor régen, a te korodban, magam is nagyon szerettem parancsolni.

– De én nem akarok neked parancsolni – mondta a lány. Szemét elfutotta a könny, bárhogy igyekezett, hogy ne sírjon. – Én szolgálni szeretnék neked.

– Tudom. De parancsolni is szeretnél. Nincs abban semmi rossz. Minden magunkfajta azt szeretne.

– Köszönöm a magunkfajtat.

– Nem esett nehezemre – mondta az ezredes. – Lányom – tette hozzá.

Asztalukhoz odalépett a portás. – Bocsánat, ezredes úr – mondta –, egy ember keresi, azt hiszem, a Contessáék egyik cselédje, egy nagy csomag van nála, azt mondja, az ezredes úrnak hozza. A raktárba tétessem, vagy fölvitessem a szobájába?

– A szobámba – mondta az ezredes.

– Kérlek – mondta a lány. – Nem nézhetnénk meg itt? Ugye itt nem kell törődnünk senkivel?

– Csomagoltassa ki, és hozassa be ide.

– Igenis, ezredes uram.

– Később majd fölvihetik a szobámba, de nagyon vigyázzanak rá, és csomagoltassa is be jól, mert holnap délben elszállítják.

– Igenis, ezredes uram.

– Szeretnéd már látni? – kérdezte a lány.

– Nagyon – mondta az ezredes. – *Gran Maestro* abból a Roedererből kérek még, és egy széket is legyen szíves idetenni, úgy, hogy ha egy arcképet állítunk rá, innét lássuk. Mert mi műbarátok vagyunk, tudja.

– Behűtött Roedererünk, sajnos, nincs több-mondta a *Gran Maestro*. – De amennyiben Perrier-Jouet is...

– Hozza – mondta az ezredes, majd hozzátette –, kérem.

– Már megint úgy beszélek, mint Georgie Patton mondta a lánynak. – Pedig mire jó az. És ő különben is már meghalt.

– Szegény.

– Az. Szegény volt világéletében. Bár pénze az volt dögivel, meg harcocsija is.

– Te nem szereted a harcocsit?

– Nem. És főként aki benne ül. Erőszakos lesz tőle az ember, és az az első lépés a gyávaság

felé; az igazi gyávaságra gondolok. És a dolgot kicsit talán a klausztofóbia is bonyolítja.

Ránézett a lányra, elmosolyodott, és bánta kissé, hogy oda vitte, ahol már nem ér le a lába; akár egy kezdő úszót a sekély, biztonságos partról a mély vízbe; igyekezett hát megnyugtatni.

– Bocsáss meg, Lányom. Amit mondok, az nagyrészt igazságtalan. De igazabb, mint amit a tábournokok emlékirataiban olvasol. Ha megkapta valaki az első vagy az utána következő tábournoki csillagot, akkor már olyan nehéz az igazsághoz hozzájutnia, mint őseinknek volt a Szent Grálhoz.

– De hisz te tábournok voltál.

– Hát nem valami fene sokáig – mondta az ezredes. A századosok – mondta –, ők ismerik manapság a pontos igazságot, s jobbára ők azok, akik meg is tudják mondani. Ha nem tudják, az ember visszaminősíti őket.

– Ha nem mondanék igazat, engem is visszaminősítenél?

– Attól függ, hogy miben nem.

– Én semmi olyat nem akarok mondani, ami nem igaz. Nem akarom, hogy visszaminősíts. Az szörnyen hangzik.

– Szörnyű is – mondta az ezredes. – Az ember hátraküldi őket, hogy elintézzék velük, és tizenegy példányban közli, hogy erre miért volt szükség, és mind a tizenegy másolatot személyesen kell aláírnia.

– Te sok embert minősítettél vissza?

– Rengeteget.

A portás jött be a terembe, a képet hozta roppant kereténél fogva; úgy mozgott, mint egy hajó, ha túl sok vitorlát bont.

– Fogjon két széket – mondta az ezredes a pincérnek –, és tegye oda. De vigyázzon, nehogy a vászon hozzáérjen. És tartsa, hogy le ne csússzon.

Aztán a lányhoz szólt. – A keretet majd ki kell cserélnünk.

– Tudom – mondta a lány. – Nem én választottam. Vidd magaddal keret nélkül, és majd a jövő héten keresünk neki valami szép keretet. De most a képet nézd. Ne a keretet. Hogy mit mond, vagy mit nem mond el rólam.

Szép arckép volt; nem hideg, nem sznob, nem modoros, nem modern, így szeretné lefestve látni a szerelmét az ember, ha Tintoretto még kéznél lenne, ha meg nem, hát beérné Velazquezzel is. Bár egyikük sem így festett. Egyszerűen csak pompás arckép volt; úgy megfestve, ahogy ma szokták.

A portás meg a pincér tartotta; ők oldalról sandítottak rá. A *Gran Maestro* teljesen el volt ragadtatva. Az amerikai, két asztallal arrébb, újságíró szemmel méregette, s töprengett, vajon ki festhette? A többi vendég csak a vászon hátát látta.

– Csoda szép – mondta az ezredes. – De ezt nem adhatod nekem.

– Már neked is adtam – mondta a lány. – De az biztos, hogy a hajam sose volt ilyen hosszú.

– Gondolom, mégiscsak lehetett.

– Ha akarod, megpróbálhatom megnöveszteni.

– Próbáld meg – mondta az ezredes. – Te gyönyörű, te. Nagyon szeretlek. Téged is, meg a képedet is.

– Mondd meg a pincéreknek is, ha tetszik. Meglásd, nem lesznek meglepve.

– Vigyék fel a vásznat a szobámba – mondta az ezredes a portásnak. – Köszönöm, hogy behozták. Ha az ára elfogadható, megveszem.

– Az ára elfogadható – mondta a lány. – Mit gondolsz, ne fordítsuk arrébb a székeket meg a képet, ne tartsunk a honfitársadnak külön kiállítást? A *Gran Maestro* majd megmondhatja neki a festő címét, és akkor fölkeresheti a műtermében.

– Gyönyörű arckép – mondta a *Gran Maestro*. – De most már ideje fölvenni. Az ember sose hagyja, hogy a Roederer vagy a Perrier-Jouet beszéljen helyette.

– Vigye föl a szobába, kérem.

– Ezt úgy mondta, hogy a kérem előtt nem tartott szünetet.

– Köszönöm – mondta az ezredes. – Meghatott ez az arckép, és nem vagyok teljesen ura a szavamnak.

– Hadd ne legyen ma egyikünk sem.

– Helyeslem – mondta az ezredes. – A *Gran Maestro* igazán ura a szavának. Mindig is az volt.

– Nem – mondta a lány. – Szerintem nemcsak azért mondta, mert ura a szavának, hanem mert rosszmájú is. Tudod, ebben a városban mi így vagy úgy, de mind rosszmájúak vagyunk. Én azt hiszem, azt nem akarta, hogy az az ember akár egyetlen újságíró pillantást is vessen a boldogságra.

– Akármi is az.

– Én tőled tanultam ezt a kifejezést, és most te tanulod tőlem.

– Ez már így van – mondta az ezredes. – Amit megnyersz Chicagóban, elveszíted Bostonban.

– Ezt egyáltalán nem értem.

– Nehéz is megmagyarázni – mondta az ezredes. Majd: -Nem. Nem is olyan nehéz. Végül is az a mesterségem, hogy tisztázzam a dolgokat. A fenébe az ilyen szöveggel, hogy nem lehet megmagyarázni. Olyan ez, mint a profi futball, a calcio. Amit nyertél Milánóban, elveszíted Torinóban.

– Nem érdekel a futball.

– Engem sem – mondta az ezredes. – És különösen nem a Hadsereg és a Haditengerészet mérkőzése, meg mikor a pléhgalléros fejek rögbi-szakkifejezéseket használnak, hogy legalább maguk megértsék, miről beszélnek.

– Azt hiszem, ma este majd jól érezzük magunkat. Még ha így van, akkor is.

– Ezt az új palackot elvigyük magunkkal?

– El – mondta a lány. – És két nagy poharat is hozzá. Majd szólok a *Gran Maestro*-nak. Akkor hát öltözzünk és menjünk.

– Jó. Még beveszem az orvosságom, aláírom a számlát, és már mehetünk is.

– Bárcsak nekem kéne bevennem, és nem neked.

– Hál' isten nekem kell – mondta az ezredes. – Előkerítsük a mi gondolánkat, vagy találomra hívassunk egyet?

– Legyünk könnyelműek, hívassunk találomra. Mit veszíthetünk?

– Semmit, azt hiszem. Valószínűleg semmit.

13

A szálloda oldalajtaján mentek ki az imbarcadero-va, és kinn megcsapta őket a szél. A szálloda lámpáinak fénye megcsillant a gondola feketéjén, és zöldre festette a vizet. Szép, mint egy

jó ló, vagy mint egy versenycsónak, gondolta az ezredes. Hogy lehet az, hogy a szemem még soha nem akadt meg egy gondolán? Miféle kéz vagy miféle szem szerkesztette ezt a fekete szimmetriát?

– Merre menjünk – kérdezte a lány.

Ahogy ott állt a fekete gondola mellett a parton, a szálloda ajtajának és ablakának fényében, haját hátrafújta a szél, és olyan volt, mint egy hajó orrszobra. Sőt, mint maga a hajó, gondolta az ezredes.

– Hajtsunk csak át a Parkon – mondta az ezredes. Vagy át a Bois-n, lehúzott kocsifedéllel. Vagy vigyen ki minket Armenonville-be.

– Párizsba megyünk?

– Persze – mondta az ezredes. – Mondd meg neki, hogy oda vihet, ahova neki a legkönnyebb, de egy óra múlva hozzon vissza. Csak nem fogom kikergetni ebbe a szélbe?

– Nagy a víz, hogy így fúj a szél – mondta a lány. Van, ahova a mi helyeink közül el se mehetnénk, mert nem férünk át a hidak alatt. Megmondhatom neki, hogy merre menjen?

– Mondjad, Lányom.

– Azt a jegesvödröt tegye be a csónakba – mondta az ezredes a pincérnek, aki kikísérte őket.

– A *Gran Maestro* szólt, hogy ha már beszálltak, mondjam meg: a pezsgő az ő ajándéka.

– Köszönje meg a nevünkben illendően, de azt üzenem, ilyesmit nem szabad csinálnia.

– Okosabb, ha most az elején egy kicsit kimegy a szélbe – mondta a lány. – Aztán már tudom, hogy merre menjen.

– Ezt szintén a *Gran Maestro* küldi – mondta a pincér.

Összehajtott régi, amerikai kincstári pokróc volt. Renáta a gondolieré-vel beszélt, haját elkapdosta a szél. A gondoliere vastag kék matrózszyvetert viselt, és maga is hajadonfőtt volt.

– Köszönje meg a nevünkben – mondta az ezredes. Egy bankjegyet csúsztatott a pincér kezébe. A pincér visszaadta. – Ön már aláírta a csekket, uram. Sem ön, sem én, sem a *Gran Maestro* nem éheznek.

– És a moglie meg a bambinok?²⁵

– Nekem nincs. Az önök közepes bombázói szétverték a trevisói házamat.

– Bocsásson meg.

– Nem kell bocsánatot kérnie – mondta a pincér. Ön is gyalogos volt, akárcsak én.

– Engedje meg, hogy mégis bocsánatot kérjek.

– Ugyan – mondta a pincér. – Attól talán másként lesz? Érezze jól magát, ezredes úr, és érezze jól magát ön is, Contessa.

Beszálltak a gondolába, s mint mindig, megint erőt vett rajtuk a varázs: a hirtelen mélyebbre merülő könnyű hajótest, a meghitt sötétség, az első, majd mikor a gondoliere evezni kezdett, és a csónakot kissé oldalt billentette, hogy könnyebben ura legyen, a második elhelyezkedés varázsa.

– Nos – mondta a lány –, most itthon vagyunk, és szeretlek. Csókolj meg, de tiszta szívedből.

A lány hátrahajtott fejt, az ezredes szoroson magához ölelte, és csókolta-csókolta, míg a csókból már nem maradt más, csak a kétségbeesés.

– Szeretlek.

25 És a felesége meg a gyerekek?

– Bármit is jelentsen az – vágott közbe a lány.

– Szeretlek, és tudom, hogy az mit jelent. A kép gyönyörű. De arra nincs szó, hogy te milyen vagy.

– Féktelen – mondta a lány. – Vagy könnyelmű és kócos?

– Nem.

– Ez az utóbbi volt az első szó, amit a nevelőnőmtől megtanultam. Annyit jelent, hogy nem fésülködsz eleget. Ha este nem húzod végig legalább százszor a hajadon, az már hanyagság.

– Majd én is beletúrok, és attól még kócosabb lesz.

– A sebesült kezeddél?

– Azzal.

– Akkor rosszul ülünk. Cseréljünk helyet.

– Értettem. Ez értelmes parancs, egyszerű és könnyen érthető.

Jó mulatság volt helyet cserélniük, úgy, hogy a gondola egyensúlyát meg ne bolygassák, és mégis megint jól elhelyezkedjenek.

– Tessék – mondta a lány. – De a másik karoddal szorosan ölelj.

– Tudod, hogy mit kívánsz?

– Hát persze. Vagy ez nem illendő? Ezt a szót is a nevelőnőmtől tanultam..

– De illendő – mondta az ezredes. – Nagyszerű így. Húzd fel jól a takarót, és kóstold meg a szelet.

– A havasokról jön.

– Onnét. És még azokon is túlról, valahonnan messziről.

Az ezredes hallotta a hullámok csobbanását, érezte az éles szelet és a pokróc ismerős durvaságát, majd érezte a lány hideg-melegét, kiemelkedő mellét, s bal keze könnyedén leszállt rá. Ezután a kacska keze végigszántott a lány haján egyszer, kétszer, háromszor, aztán megcsókolta őt, és ez a csók több volt, mint kétségbeesés.

– Kérlek – mondta a lány, szinte a pokróc alól. – Engedd meg, hogy most én csókoljalak.

– Nem – mondta. – Én csókollak.

A szél nagyon hideg volt, az arcukat korbácsolta, de a pokróc alatt nem volt szél, sem semmi más; csak az ő roncs keze, amely a szigetet kereste a nagy folyóban, a meredek partok közt.

– Most jó – mondta a lány.

Ezután megcsókolta, és megint kereste a szigetet, meglelte és elveszítette, aztán meglelte végleg. Jóban-rosszban, gondolta, és örökre.

– Drágám – mondta. – Drága szerelmem. Kérlek.

– Nem. Csak ölelj nagyon szorosan, és tartsd a magaslátot is.

Az ezredes nem szólt semmit, mert épp segédkezett, vagy jelen volt az egyetlen misztériumnál, amelyben a férfiember alkalmanként megmutakozó bátorságán kívül, hitt még.

– Kérlek, most ne nyomulj előre – mondta a lány. Aztán nagyon.

Az ezredes, a hideg szélben a pokróc alatt tudta, hogy semmi mása nem marad, mint amit a férfi tesz a nőért, kivéve talán amit szülőhazájáért és választott hazájáért tesz, még ha ezt a fejére olvassák is, folytatta hát az előnyomulást.

- Kérlek, drágám – mondta a lány. – Gondolom, ezt nem bírnam ki.
- Ne gondolj semmit. Egyáltalán, semmire se gondolj.
- Nem gondolok.
- Ne gondolkozz.
- Jaj, kérlek, ne beszélj.
- Így jó?
- Te tudod.
- Biztosan.
- Jaj, kérlek, ne beszélj. Kérlek.

Igen, gondolta. Kérlek, és megint csak kérlek.

Nem szólt semmit, és nem is tett, s mikor a nagy madár messzire elszállt a gondola csukott ablakán át, elveszett, elment, egyikük sem szólt semmit. Ép karján könnyedén nyugodott a lány feje, másik karjával meg a magaslatot tartotta.

– Kérlek, tedd ahova kell – mondta a lány. – A kezedet.

– Akarod?

– Nem. Csak ölelj szorosán, és próbálj meg igazán szeretni.

– Igazán szeretlek – mondta, és a gondola befordult bal felé, élesen, a szél most a jobb arcát érte, öreg szeme meg elkapta a szomszéd palazzo körvonalát. Megjegyezte: – Most te vagy szél alatt, Lányom.

– Még korai. Te nem tudod, hogy mit érez egy nő?

– Nem. Csak amit te elmondasz nekem.

– Köszönöm ezt a te-t. De igazán nem tudod?

– Nem. Sejdítem, hogy meg se kérdeztem soha.

– Akkor most próbáld megsejdíteni – mondta a lány. – És, kérlek, várj, amíg át nem mentünk a második híd alatt is.

– Igyál meg ebből egy pohárral – mondta az ezredes, és egy pontosan kiszámított mozdulattal odanyúlt a jegesvödörhöz, és a pezsgőspalackból, amit a *Gran Maestro* fölbontott már, kihúzta az eredeti helyett belerakott közönséges dugót.

– Ez majd jót tesz neked, Lányom. Ez jó mindnyájunk minden bajára, bújára és bizonytalanságára.

– Ezek közül egyikben sem szenvedek – mondta a lány, nyelvtanilag hibátlanul, ahogy a nevelőnőjétől tanulta. – Csak nő vagyok, vagyis hogy lány, vagy ilyesvalami, aki most olyasvalamit tesz, amit nem volna szabad. Akkor csináld megint, kérlek, most, hogy én vagyok a szél alatt.

– Most hol a sziget, és milyen folyóban?

– Te vagy a fölfedező. Én csak ismeretlen ország vagyok.

– Hát azért nem olyan nagyon ismeretlen – mondta az ezredes.

– Kérlek, ne légy durva – mondta a lány. – És kérlek, szelíden támadj, és ugyanúgy támadj, mint az előbb.

– Ez nem támadás – mondta az ezredes. – Ez valami más.

– Mindegy, hogy micsoda, mindegy, hogy micsoda, de addig, amíg én vagyok szél alatt.

– Igenis – mondta az ezredes. – Szóval most; ha úgy kívánod, vagyis ha jó vagy, és eltűröd.

– Igen, kérek.

Úgy beszél, mint egy szelíd macska, bár a macskák, szegények, nem tudnak beszélni, gondolta az ezredes. De aztán abbahagyta a gondolkozást, és jó ideig nem gondolt semmit.

A gondola most egy mellékcsatornán haladt. Mikor a Canale Grandéről befordult, a szél úgy megdöntötte, hogy a gondoliere kénytelen volt az egyensúly kedvéért az egész testsúlyát áthelyezni, és az ezredesnek is, meg a lánynak is helyet kellett változtatnia a pokróc alatt, és a pokróc alá vadul bevágott a szél.

Jó ideig nem szóltak semmit, és az ezredes észrevette, hogy a gondola épp csak hogy elfért a legutóbbi híd alatt.

– Hogy érzed magad, Lányom?

– Csodásán.

– Szeretsz?

– Ugyan, ne kérdezz csacsiságokat.

– Nagy a víz, alig fértünk át a legutóbbi híd alatt.

– Azt hiszem, tudom, hol járunk. Itt születtem.

– Tévedtem én el már odahaza is – mondta az ezredes. – Az még nem minden, hogy az ember itt született.

– De sok – mondta a lány. – Tudod jól. Kérek, szoríts magadhoz nagyon, hogy egy kicsit te legyek, te meg én.

– Éppenséggel megpróbálhatjuk – mondta az ezredes.

– Hát én talán nem lehetek te?

– Iszonyú nehéz. Persze megpróbálhatjuk.

– Most te vagyok – mondta a lány. – Épp most foglalom el Párizst.

– Jézusisten, Lányom – mondta az ezredes. – Hogy terád még mi gond vár. Most például azt akarják, hogy a huszonnyolcadik hadosztály díszmenetben vonuljon fel Párizsban.

– Én nem bánom.

– De én igen.

– Miért, az nem jó hadosztály?

– De az. És jók voltak a parancsnokai is. De nemzetőrök, és mindig kihúzták a gyufát. Úgy is hívták őket: a Nyakigbenne Hadosztálynak. Mehettek panaszra az úristenhez.

– Az egészség nem értem.

– Nem is érdemes megmagyarázni – mondta az ezredes.

– De majd elmondod, ugye, hogy hogy is volt az igazán Párizsban? Én úgy szeretem Párizst, és ha arra gondolok, hogy te foglaltad el, úgy érzem magam, mintha Ney marsallal gondoláznék.

– Nem jó bolt – mondta az ezredes. – Legalábbis azután nem, hogy abból a nagy orosz városból visszafelé jövet végigverekedte az utóvédharcokat. Tíz, tizenkét, tizenöt csatát vívott egy nap. Talán még többet is. Azután már azt se tudta, hogy fiú-e vagy lány. A világért be ne ülj vele egy gondolába.

– Pedig mindig a hőseim közé tartozott.

– Egén. Nekem is. Quatre Bras-ig. Vagy lehet, hogy nem is Quatre Bras volt. Kezd már az

agyam berozsdállni. Mondjuk csak úgy, ahogy szokták: Waterlooig.

– Ott rosszul harcolt?

– Csapnivalóan – mondta az ezredes. – Ne is beszéljünk róla. Sok volt neki az utóvédharc Moszkvából hazafelé jövet.

– De hisz azt mondták, a bátrak bátra volt.

– Abból nem él meg az ember. Persze bátornak is kell lennie, mindig, meg az okosak okosának. Meg még rengeteg mindennek.

– Akkor mesélj most Párizsról, kérlek. Hisz tudod, most már nem szabad többet szerelmeskednünk.

– Nem is tudtam. Ki mondta?

– Én mondom, mert szeretlek.

– Helyes. Te mondtad, és te szeretsz. Akkor úgy lesz. Egye fene.

– Gondolod, hogy lehetne még egyszer, és nem ártana meg neked?

– Hogy ártana? – mondta az ezredes. – A fenébe is, mikor ártott nekem valami?

14

– Kérlek, ne légy rossz – mondta a lány, és magukra húzta a pokrócot. – És kérlek, igyál meg velem egy pohár pezsgőt. Hisz tudod jól, hogy árt neked.

– Igaz – mondta az ezredes. – Felejtsük el.

– Rendben van – mondta a lány. – Ezt a szót, vagyis hogy ezt a két szót tőled tanultam. Elfelejtjük.

– Miért szereted te ezt a kezét? – kérdezte az ezredes, és odatette, ahol lennie kellett.

– Kérlek, ne tégy úgy, mintha buta lennél, és ne gondoljunk semmire, semmire, de semmire.

– Ha egyszer buta vagyok – mondta az ezredes. – De nem gondolok semmire, és még arra sem, és holnap még a semmi kisöccsére sem.

– Kérlek, légy jó és kedves.

– Jó leszek. És most elárulok neked egy hadititkot. Szigorúan Bizalmas, vagy ahogy az angol hadseregben mondják, Szigorúan Titkos. Szeretlek.

– Ez aranyos volt – mondta a lány. – És aranyosan mondtad.

– Aranyos vagyok – mondta az ezredes, és kinézett az előttük levő hídra, és látta, hogy elférnek alatta. – Ez az, amit mindenki először vesz észre rajtam.

– Mindig rossz szót használok – mondta a lány. – De azért szeretsz, ugye? Bár én volnék az, aki szerethetnélek.

– Hisz szeretsz.

– Igen, szeretlek – mondta a lány. – Tiszta szívemből. – Sodorta őket a szél, mindketten fáradtak voltak.

– Gondolod, hogy...

– Nem gondolom – mondta a lány.

– Hát akkor próbáld meg, és gondold.

– Majd.

– Igyál egy pohárral.

– Miért ne? Hisz nagyon jó.

Nagyon jó volt. A vödörben volt még jég, és a pezsgő hideg volt és tiszta.

– Ott maradhatok nálad a Grittiben?

– Nem.

– Miért nem?

– Mert nem volna helyes. Mások miatt. Nem miattam. Engem egyen meg a fene.

– Akkor azt hiszem, haza kéne mennem.

– Haza – mondta az ezredes. – A feltevés logikus.

– Hogy lehet valami szomorút ilyen szörnyen mondani? Hát nem tudunk legalább tettetni egyet-mást?

– Nem. Hazaviszlek, alszol egy nagyot, jóízűt, holnap meg találkozunk, ott és akkor, amikor akarod.

– Fölvívhatlak a Grittiben?

– Persze. Én mindig fönn vagyok. Fölvívnál, ha fölébredtél?

– Föl. De miért vagy te mindig olyan korán fönn?

– A mesterségemből következik.

– Bár ne ez volna a mesterséged, és ne halnál meg.

– Én is azt szeretném – mondta az ezredes. – De nemsokára úgyis fölhagyok a mesterségemmel.

– Igen – mondta a lány álmosan és ráérősen. – És akkor elmegyünk Rómába, és ruhát varratunk neked.

– És boldogan élünk, míg meg nem haltunk.

– Kérlek, ne – mondta a lány. – Nagyon, nagyon kérek, ne. Tudod jól, elhatároztam, hogy nem sírok.

– Márpedig most sírsz – mondta az ezredes. – Mi az ördögnek engedsz az elhatározásodból?

– Vigyél haza, kérek.

– Én is azt akartam.

– De előbb még egyszer légy kedves.

– Az leszek – mondta az ezredes.

Miután kifizették, vagyis hogy az ezredes kifizette a gondolieré-t, aki semmit sem tudott, és mégis mindent tudott, becsületes volt, józan, tisztelettudó és megbízható, bementek a Piazzettára, majd át a nagy, hideg, széljárta téren, mely kemény volt és vén a lábuk alatt. Kemény léptekkel, szorosan összeölelkezve jártak bánatukban és boldogságukban.

– Itt lövöldözött az a német a galambokra – mondta a lány.

– Valószínűleg megöltük – mondta az ezredes. Vagy a testvérét. De lehet, hogy fölkötöttük. Sose fogom megtudni. Nem vagyok elhárító.

– És itt is szeretsz? Ezekon a vízmosta, vén és hideg köveken?

– Igen. Legszívesebben leterítenék egy hálóságot, és bebizonyítanám.

– Az még annál is nagyobb barbárság lenne, mint galambokra lövöldözni.

– Hisz barbár vagyok – mondta az ezredes.

– Nem mindig.

– Köszönöm a nem-mindiget.

– Itt befordulunk.

– Azt hiszem, tudom. Mondd, mikor bontják már le ezt az istenverte mozipalotát, hogy egy tisztes katedrális építsenek a helyébe? Ezt szeretné Jackson, továbbszolgáló gkv. is

– Majd ha megint hazahozza valaki Szent Márkot egy hajórakomány disznóhús alatt Alexandriából.

– Az torcellói gyerek volt.

– Te is torcellói gyerek vagy.

– Igen. És Basso Piave-i meg grappai gyerek, innét Peticából. És pasubiói gyerek is, ha történetesen tudod, hogy az mit jelent. Ott élni is rosszabb volt, mint másutt verekedni. A szakaszomban gennyet hozott valaki egy gyufásdobozban Schiából, és elosztották egymás közt. Azért osztották el, hogy elkerüljenek onnét, mert ott elviselhetetlen volt.

– De te maradtál.

– Hallod – mondta az ezredes. – Mindig, minden társaságban én maradok utolsónak. Én vagyok az undok vendég.

– Muszáj már mennünk?

– Ha jól tudom, úgy határozta.

– Úgy. De mikor azt mondtad, hogy te vagy az undok vendég, megrendült az elhatározásom.

– Hát szilárdítsd meg.

– Én, ha mondok valamit, meg tudom tartani.

– Tudom. Bármilyen fenéséget. De, Lányom, az néha nem elég. Azt a hülye is tudja. Néha gyorsan kell változtatnod rajta.

– Ha akarod, változtatok rajta.

– Nem. Ez szerintem ésszerű elhatározás volt.

– De olyan szörnyű soká lesz még reggel, nem?

– Az attól függ, hogy szerencséd van-e, vagy sem.

– Én jól alszom.

– Még szép – mondta az ezredes. – Ha a te korodban nem tud aludni az ember, vigyék, és kössék föl inkább.

– Kérlek...

– Bocsánat – mondta. – Úgy értem, lőjék agyon.

– Már majdnem otthon vagyunk, s ha nincs ellenedre, lehetnél egy kicsit kedves is.

– Olyan kedves vagyok, hogy attól már okádni kell. Legyen csak kedves más.

Ott jártak már a palota előtt, aztán megérkeztek; a kapu volt az. Mit volt mit tenni, meg kellett húzni a csengőzsinórt, vagy elő kellett venni a kapukulcsot. Most valahol utat tévesztettem, gondolta az ezredes, pedig másutt még sose tévesztettem utat.

– Csókolj meg, és kívánj jó éjszakát.

Az ezredes megcsókolta, és szerette, úgy, hogy az már-már elviselhetetlen.

A lány kulccsal nyitott ajtót, a kulcs a táskájában volt. Aztán bement, és az ezredes magára maradt, a kopott kövezettel, a széllel, mely makacsul csak északról fújt, és a lámpa felől hulló árnyékokkal. Elindult hazafelé.

Csak a turisták és szerelmesek fogadnak gondolát, gondolta. Kivéve, ha olyan helyen kell a csatornán átkelni, ahol nincs híd. Épp elmehetnék Harryhoz is, vagy valami más ilyen istenverte helyre. De azt hiszem, mégis hazamegyek.

15

Itt igazán otthon volt, ha ugyan egy hotelszobát szabad otthonnak nevezni. Pizsamája ki volt rakva az ágyra. Az olvasólámpa mellett egy üveg valpolicellai, az ágy mellett egy üveg ásványvíz, jegesvödörben, s mellette pohár, ezüsttálcan. Az arcképet kivették a keretéből, és odaállították két székre, úgy, hogy az ágyból is lássa.

Az ágyon, a három vánkosa mellett, ott feküdt a New York Herald Tribune párizsi kiadása. Három vánkoson aludt, s ezt Arnaldo tudta. Ott volt az olvasólámpa mellett a másik üveg orvossága is, amit nem a zsebében hordott. Az armoire két belső ajtaját, a tükröket, kinyitották; így oldalról is láthatta a képet. Papucsja oda volt készítve az ágy elé.

Szabad a gazda, mondta az ezredes önmagának, mert nem volt ott senki más, csak az arckép.

Kinyitotta a valpolicellait, amiből korábban már kihúzták a dugót, aztán gondosan, pontosan és figyelmesen visszadugták, és töltött magának egy pohárral, a pohárba, mely sokkal szebb volt, mint amilyet a törésre számító szállodák használni szoktak.

– Egészségedre, Lányom – mondta. – Te gyönyörű, te bájos. Tudod-e, hogy többek közt mindig milyen jószagú vagy? Jószagú még a szélben, a pokróc alatt, vagy az esti búcsúcsók közben is. Mint senki más, és még csak illatszert se használsz.

Az arcképről a lány nézett rá, de hallgatott.

– Mi a fene – mondta az ezredes. – Csak nem fogok egy képpel beszélgetni.

Mit gondolsz, mi volt ma este a hiba? – gondolta.

Azt hiszem, én követtem el a hibát. Nos, holnap majd megpróbálok egész nap jó lenni; mindjárt hajnalban kezdem.

– Lányom – mondta, s most hozzá beszélt, nem a képhez. – Szeretném, ha tudnád, hogy szeretlek, és szeretnék finom és jó lenni. És kérlek, hogy most már maradj mindig velem.

De a kép maradt ugyanaz.

Az ezredes kivette a smaragdokat a zsebéből, megnézte, átcsúsztatta a kacska kezéből az ép kezébe, és érezte, hogy hűvösek és mégis melegek, mert megőrzik a meleget, és mert minden jó kőnek megvan a maga melege.

Be kellett volna tennem egy borítékba, gondolta, és el kellett volna zárnom. De az a... biztonság mennyivel ér többet, mint ha magamnál hordom? Hamarosan úgyszólván vissza kell adnom neked, Lányom.

Jó multság volt, gondolta. Alig érnek többet negyedmilliónál. Négyszáz évi fizetésem. De ennek még utána kell számolnom.

A köveket betette a pizsamája zsebébe, s föléljük egy zsebkendőt tömött. Aztán begombolta a zsebet. Az első értelmes dolog, amit az ember életében megtanul, gondolta, hogy minden zseben legyen gomb és lehajtó. Azt hiszem, ezt én nagyon is korán megtanultam.

Kellemes volt ott éreznie a köveket. Kemények voltak és melegek szikár, kemény, öreg és

meleg mellkasán ; fölfigyelt rá, hogy mennyire fúj a szél, ránézett a képre, töltött még egy pohár valpolicellait, aztán nekifogott elolvasni a párizsi kiadású New York Herald Tribune-t.

Be kéne vennem az orvosságot, gondolta. De egye meg a fene az orvosságot.

De mégiscsak bevette, aztán tovább olvasta a New York Herald Tribune-t. Red Smitht olvasta; őt nagyon kedvelte.

16

Az ezredes hajnal előtt fölébredt, és ellenőrizte, nem alszik-e vele senki.

A szél még erősen fúj, odament hát a nyitott ablakhoz, és ellenőrizte az időjárást is. Keleten, a Canale Grandé túlsó oldalán még semmit sem világosodott, de szeme azért kivette, milyen viharos a víz. Fene nagy lesz ma a dagály, gondolta. Valószínűleg előnti a teret. Az mindig jó mulatság. Csak a galamboknak nem.

Bement a fürdőszobába, magával vitte a Herald Tribune-t, Red Smitht, meg egy pohár valpolicellait. A fenébe is, örülni fogok, ha a *Gran Maestro* szerez néhány flaskával, gondolta. Mert ez itt már undokul megtört.

Leült, kezében az újsággal, és az aznapi teendőire gondolt. A lány majd hívni fogja. Persze, lehet, hogy későn hívja, hisz bizonyára későig alszik. A fiatalok sokat alusznak, gondolta, és aki szép, az kétszer annyit. Korán nem hív, az biztos, és a boltok kilenckor nyitnak, vagy valamivel később.

A fenébe is, gondolta, itt vannak ezek a rohadt kövek. Hát hogy tehet az ember ilyesmit?

Tudod jól, mondta magában, miközben az apróhirdetéseket olvasta az újság hátlapján. Te is eleget kockáztattál már. Az nem bolondság, nem beteges dolog. Ő is csak kockáztatni akart. S még jó, hogy engem választott, gondolta.

Ez az egyetlen jó benne, hogy én én vagyok, gondolta. A fenébe is, én aztán én. Akár tetszik, akár nem. És hogy esnék most a latrinán ülnöd, mint ebben a kurva életben majdnem minden reggel, de most a smaragdokkal a zsebedben?

Ezt nem címezte senkinek, talán csak az utókornak.

Hány reggel ültél egy sorban a többiekkel? Ez a legrosszabb. Ez, és a borotválkozás. Vagy ha kimégy, mert szeretnél végre egyedül maradni, és gondolkodni, vagy talán még gondolkodni se, kiszúrsz egy jó helyet, ahova nem tudnak odalőni, és már találsz ott egy-két puskást, vagy épp alszik ott valaki.

A katonaságnál annyi magánya nincs az embernek, mint egy nyilvánosházban. Még sose jártam nyilvánosházban, de el tudom képzelni, hogy azt is ugyanúgy vezetik. Ha megtanulnám, magam is el tudnék vezetni egyet, gondolta.

Aztán valamennyi fejes vendégből nagykövetet csinálnék, a tehetetlenebbjéből meg hadtestparancsnokot, vagy katonai körzetet bíznék rá békeidőben. Ne légy ilyen keserű, gyerek, mondta magának. Ahhoz még korán van, még nem teljesítetted a mai kötelességed.

És a feleségükkel mit kezdenél? – tette föl a kérdést önmagának. Vagy új kalapot vennék nekik, vagy agyonlövetném őket, mondta. Egyre megy.

Megnézte magát a tükörben, a félig nyitott ajtón. A kép kissé oldalvást mutatta. Félprofil-felvétel, mondta magában, és szürke, alulexponált. Gyerek, lerobbant vén csibész vagy, ez az igazság.

Most pedig meg kell borotválkoznod, s miközben borotválkozol, nézned kell ezt a pofát. Aztán haját is kell vágatnod. Az könnyű, itt a városban. Te gyalogos ezredes vagy, gyerek. Nem mászkálhatsz úgy, mint Jeanne d'Arc vagy George Armstrong Custer (címzetes) generális. Az a

snájdig lovastiszt. Képzelem, milyen mulatságos lehet úgy élni, hogy az embernek szerető felesége van, s az agya helyén fűrészpör. De bizonyára nemigen volt ínyére a mesterség, mikor a többiekkel együtt ott veszett a hegyen a Little Big Horn fölött; körös-körül, a porban, apró indián lovak, a zsályát szétaposták a másik nép lovainak patái, s az élete hátralevő részére már nem maradt más, csak a jó öreg fekete puskaporszag, és az emberei, akik egymást és önmagukat lötték agyon, féltükben, hogy mit művelnek velük az indián asszonyok.

A holttestét kimondhatatlanul megcsonkították, ahogy ezt annak idején ugyanez az újság megírta. És ott, azon a hegyen tudta meg, hogy elkövette az igazi hibát, egyszer s mindenkorra, helyrehozhatatlanul. Szegény lovastiszt, gondolta. Ezért jó gyalogosnak lenni. Az nem álmodik, legfeljebb lidércnyomásos.

Jó, mondta magában, akkor ezzel végeztünk is, hamarosan kivilágosodik, és akkor látom a képet. Vesszek meg, ha visszaadom. Ezt megtartom magamnak.

A mindent, mondta, vajon milyen lehet álmában? Hiszen tudom, hogy milyen, mondta magában. Csoda szép. Úgy alszik, mintha nem is aludnék. Mintha csak pihenne. Bár remélem, hogy alszik, gondolta. Remélem, hogy kipihen magát. Istenem, hogy mennyire szeretem, és remélem, soha nem ártok neki.

17

Amint világosodni kezdett, az ezredes nyomban megpillantotta az arcképet. Valószínűleg ugyanolyan hamar megpillantotta, mint ahogy egy tárgyat, ha az látható már, bárki civilizált ember, aki fölöslegesnek vélt iratokat szakmányban kénytelen olvasni és aláírni, megpillantana. Igen, mondta magában, van szemem, és még elég érzékeny, és valamikor még nagyravágyó is volt. Odavezettem rongy népemet, ahol jól bepácolták őket: három se maradt életben az én százötvenemből, azok is csak azért, hogy a város kapujában kolduljanak életük végéig.²⁶

Ezt Shakespeare írta, mondta az arcképnek. A győztes és egyelőre veretlen bajnok.

Valaki épp elkaphatja, egy kurta menetben. De én már mégiscsak inkább őt tisztelem. Olvastad a Lear király-t, Lányom? Mr. Gene Tunney olvasta, pedig ő világbajnok volt. Sőt, én is olvastam. Bármilyen hihetetlen, Mr. Shakespeare-t a katonák is szívelik.

Mit tudsz felhozni a mentségedre azon kívül, hogy hátravetted a fejedet? – kérdezte az arcképet. – Kérsz még Shakespeare-t?

Nem is kell mentséget keresned. Te csak pihenj, ezzel ne is törődj. Nincs értelme. Fenemód nincs értelme, se annak, hogy te, se annak, hogy én mentséget keressek. De ki mondhatná neked, hogy menj, és kösd föl magad, ahogy azt mi mondtuk annak idején?

Senki, mondta magának és az arcképnek. Mert én aztán nem.

Lenyúlt az ép kezével, és észlelte, hogy a szobapincér még egy üveg valpolicellait tett ugyanoda, ahol az első volt.

Ha szeretsz egy országot, gondolta az ezredes, nyugodtan valid be. Valid csak be, gyerek.

Én hármat szerettem, és mindhármát elvesztettem. Le a kalappal. Kettőt visszavettünk.

És visszavesszük a harmadikat is, te hájas seggű Franco tábornok, a vadászszékén, orvosi tanácsra, és szelídített kacsák, és körös-körül mór lovasok, míg vadászik.

Igen, mondta halkán a lánynak, aki láthatólag őt nézte ebben a legkorábbi és legszebb fényben.

Visszavesszük, és mindet fölkötik, a lábánál fogva, a benzinkút mellett. Megkaptad a

26 Shakespeare: IV Henrik. I. rész. V. 3. Vas István fordítása.

figyelmeztetést, tette hozzá.

– Te kép – mondta –, mi az istennek nem bújhatsz ide mellém az ágyba, és vagy tizennyolc kemény kő háztömbnyire innét? Vagy még többre. Nem vagyok én már olyan legény, mint voltam. Valamikor.

– Te kép – mondta a lánynak és a képnek, a két lánynak egyszerre; de nem volt ott semmi lány, csak a kép, ahogy megfestették.

– Te kép, csak szegd föl így azt a fene álladat, legalább hamarabb szakad meg a szívem.

Ez aztán gyönyörű ajándék, gondolta az ezredes.

– Végre tudsz te hajtani egy hadmozdulatot? – kérdezte a képet. – Jól és gyorsan?

A kép nem szólt semmit, és az ezredes válaszolt helyette. De mennyire, hogy végre. Életedben nem volt olyan jó napod, hogy túl ne tudott volna járni az eszeden, és ahol te szép csöndben megkaphád a... ő állná ott a sarat, és verekedne.

– Te kép – mondta. – Fiam, lányom, igaz szerelmem, vagy akármi; tudod, hogy ez mit jelent, te kép?

A kép, akár az előbb, most se válaszolt. De az ezredes, aki most megint tábornok volt, kora hajnalban, a nap egyetlen időpontjában, amelyet jól ismert, egy palack valpolicellai társaságában, olyan teljes biztonsággal tudta, mintha most olvasta volna a harmadik Wassermann-leletét, hogy a képnek nincs... és szégyellte magát, hogy a képpel ilyen durván beszélt.

– Vesszek meg, én leszek ma a legjobb gyerek, akivel életedben találkoztl. És ezt megmondhatod a fölöttesednek.

A kép, ahogy szokta, hallgatott.

Egy lovastisztel biztos szóba állna, gondolta a tábornok, mert most két csillagja volt, ott rozogott a vállán, és fehéren csillogott a dzsipje elején, a fakóvörös rendfokozattáblán. Soha nem használt parancsnoki kocsit, még csak homokzsákkal védett fél-páncélost sem.

– Menj a fenébe, te kép – mondta. – Vagy fordulj panasszal mindnyájunk univerzális, összelekezesi tábori papjához. Te még bizonyára eszel ezen valamit.

– Menj a fenébe te – mondta a kép szavak nélkül. Te alantas tiszt, te.

– Igenis – mondta az ezredes, mert most megint ezredes volt, föladata korábbi rangját.

– Szeretlek, te kép, nagyon szeretlek. De velem ne gorombáskodj. Nagyon szeretlek, mert gyönyörű vagy. De a lányt jobban szeretem, milliószor jobban, hallod?

Semmi jele, hogy hallotta volna, így hát az ezredes ráunt a vitára.

– Kép, te állóharcra rendezkedtél be – mondta. Akár van kereted, akár nincs. Én meg a mozgóharcot kedvelem.

A kép néma volt, néma, mióta a portás a pincér segítségével és közreműködésével behozta a terembe, és megmutatta az ezredesnek meg a lánynak.

Az ezredes ránézett, és most, hogy már jó vagy majdnem jó volt a világítás, megállapította, hogy a kép ellenállhatatlan.

Azt is látta, hogy igaz szerelme képmása, azt mondta hát: – Bocsáss meg ezért a sok ostoba szájjártatásért. Szeretném^ ha soha többé nem lennék durva. Talán alhatnánk még egy kicsit mindketten, és aztán, talán, fölhív az úrnőd telefonon. Talán csak fölhív, gondolta.

nyomban, hogy a résben megjelent.

Épp csak hogy nem a portás kezéből kapta ki. Nem szívelte ezt a portást: egyszer, abban a hiszemben, hogy hosszabb időre elment hazulról, de váratlanul vissza kellett jönnie, és azon kapta rajta, hogy a táskájában turkál. Azért jött vissza, hogy elvigye az orvosságos üvegét, mert otffelejtette, és a portás addigra már a táskája java részét átkutatta.

– Gondolom, itt a szállodában nem szokás azt mondani, hogy föl a kezekkel – mondta az ezredes. – De maga nem válik a városa díszére.

Elhallgatott, és hallgatott a fasisztaképű, csíkos mellényes férfi is, és az ezredes azt mondta: – Gyerünk, fiam, kutassa át, ami még hátravan. Nem hordok hadititkokat a pipereholmim közt.

Ettől kezdve elég hűvös volt kettőjük viszonya, és az ezredes azzal szórakozott, hogy megpróbálta reggelenként kikapni a lapot a csíkos mellényű férfiú kezéből; nesztelenül, amint meghallotta vagy észrevette, hogy moccan az újság az ajtó alatt.

– Jól van, ma te nyertél, te senkiházi – mondta a legékesebb velencei tájszólásban, amire így kora reggel képes volt. – Kösd föl magad.

De az ilyenek nem kötik föl magukat, gondolta. Továbbra is muszáj bedugdosniuk az újságot mások ajtaja alatt, akik még csak nem is gyűlölik őket. Bár lehet, hogy ez nem is volt fasiszta.

Képtelen vagyok gyűlölni a fasisztákat, gondolta. Még a krautokat sem, mert sajnós, katona vagyok.

– Ide hallgass, te kép – mondta. – Azért, mert öljük őket, muszáj nekem gyűlölni a krautokat? Muszáj mint katonát és embert gyűlölnöm őket? Ezt nagyon is könnyű megoldásnak érzem.

Jól van, te kép. Felejtsd el. Felejtsd el. Nem vagy elég öreg ahhoz, hogy ezt megértenéd. Két évvel fiatalabb vagy, mint a lány, akit ábrázolsz, ő meg fiatalabb és öregebb is, mint a pokol; pedig az ugyancsak régi hely.

– Ide hallgass, te kép – mondta, és amint kimondta, már tudta, hogy amíg él, most már mindig lesz kihez szólnia, ha hajnalban fölébred.

– Ahogy mondtam, te kép. Pokolba a pokollal is. Öreg az hozzád. Ez is olyasmi, amiről az ember nem beszélhet, bármilyen igaz. Rengeteg minden van, amiről soha nem beszélhetek veled, és ez talán jót is tesz nekem. Ideje már, hogy valami jót tegyen. Mit gondolsz, mi tenne jót nekem, te kép?

– Mi baj, te kép? – kérdezte. – Megéheztél? Mert én igen.

Csöngetett a pincérnek, aki majd behozza a reggelit.

Tudta, bár annyira kivilágosodott, hogy a szélverte Canale Grandén minden egyes ólomszürke, súlyos-tömör hullámot látott már, és a megduzzadt vizet is látta odaát, az ablakával szemközt, a palazzo kikötőlépcsőjén, tudta, hogy órák hosszat várhat még a telefonra. A fiatalok jól alusznak, gondolta. Megérdemlik.

– Mondja, miért kell megöregednünk? – kérdezte az üvegszemű pincért, aki behozta az étlapot.

– Nem tudom, ezredes úr. Gondolom, ez természetes folyamat.

– Igen. Én is azt hiszem. Tükörtojást. Teát és pirított kenyeret.

– Valami amerikai nem kíván?

– Hogy a fene megenne mindent, ami amerikai, engem kivéve. A *Gran Maestro* már fönn van?

– Szerzett önnek valpolicellait, nagy, kétliteres, szalmafonatú flaskákban. Egy kancsóval hoztam is.

– Ez az – mondta az ezredes. – Istenemre, szívesen rábíznék akár egy ezredet is.

– Nem hiszem, hogy nagyon vágyna rá.

– Nem – mondta az ezredes. – Ami azt illeti, magam se nagyon.

19

Az ezredes annak az öklözőnek a ráérős nyugalomával reggelizett, akinek rútul ellátták a baját, hallja a négyet, és tudja, hogy öt másodpercre még elengedheti magát.

– Te kép – mondta. – Neked is lazítanod kéne. Ez az egy, ami nehéz lesz neked. Ezt hívják a festészet statikus elemének. Tudod, te kép, hogy szinte nincs kép, vagy inkább festmény, amiben mozgás volna? Akad néhány. De nem sok.

– Bár itt volna az úrnőd, akkor lenne itt mozgás. Hogy lehet az, hogy a magadfajta és a hozzá hasonló lányok olyan sokat tudnak, olyan feneette fiatalok, és olyan szépek?

– Mifelénk egy lány, ha igazán szép, texasi, s még jó, ha annyit tud, hogy melyik hónapban járunk. Bár számolni mind tud.

– Számolni azt megtanítyák őket, és arra is, hogy ne vessék szét a lábukat, és csavarják be a hajukat. Te kép, a bűneidért vezeklésül, ha vannak bűneid, néha olyan lánnyal kéne egy ágyban hálnod, aki éjszakára kicsavarja a haját, hogy másnap szép legyen. Nem az éjszaka. Éjszaka sose akarnak szépek lenni. Csak másnap, mikor újra kezdődik a verseny.

– Ez a lány, ez a Renáta, aki te vagy, úgy alszik, hogy semmit sem csinál a hajával. Úgy alszik, hogy a haja szétterül a párnán, és számára mindössze tündöklő, fekete, selymes bosszúság, eszébe se jutna fésülni, ha a nevelőnöje meg nem tanítja rá.

– Láttam az utcán, ment a gyönyörű, hosszú lépteivel, és a szél azt tett a hajával, amit akart, és valódi volt a melle a szvetter alatt, aztán láttam a texasi éjszakákat, a fölcsavart hajakat; szorosan, fémszerkentyűk rabságában.

– Nekem föl ne csavard a hajad, szerelmem – mondta a képnek –, inkább fizetek neked szép kerek, kemény és nehéz ezüstdollárokkal és még más egyébbel.

Nem szabad durvának lennem.

Aztán azt mondta az arcképnek, mert gondolatban már futni hagyta a lányt: – Te olyan istenverte szép vagy, hogy az már disznóság. És olyan fiatal vagy, hogy a végén még börtönbe juttatod az embert. Renáta két évvel idősebb. Te még tizenhét se vagy.

És miért ne lehetne az enyém, miért ne szerethetném, becézhetném, és lehetnék hozzá finom és jó, és lehetne öt fiúnk, aki elmegy a világ öt sarkába, akárhol van is az! Nem tudom. Azzal a lappal ütünk, amink van. Nem osztanál újra, osztó?

Nem. Az embernek csak egyszer osztanak, aztán fölveszi a lapot, és azzal játszik. Hát én aztán játszottam vele, ha ütéshez jutottam, mondta az arcképnek, de azt nem hatotta meg.

– Te kép – mondta. – Ha nem akarsz illetlen lenni, jobban tennéd, ha most félrenéznél. Mert én most letusolok, megborotválkozom, amire neked soha nem lesz szükséged, aztán fölveszem az egyenruhám, és kimegyek a városba, sétálni, akármilyen korán van.

Fölkelt hát, a rossz lábát kímélve, mert az mindig fájt. A rossz kezével leoltotta az olvasólámpát. Már elég világos volt, s már egy órája pazarolta a villanyt.

Ezt szegyeiké, mint ahogy szegyeiké minden hibáját. Elment az arckép mellett, csak egy futó pillantást vetett rá, és megnézte magát a tükörben. Ledobta a pizsamája nadrágját is, kabátját is, és

bíráló, igazságos szemmel végignézte magát.

– Te rozzant vén csibész – mondta a tükörképének. Az arckép a múlté volt. A tükör volt a valóság, és a mai nap.

A hasad lapos, mondta némán. A mellkasoddal sincs semmi baj, csak benn azzal a hibás izommal. Vagyunk ahogy vagyunk, jól-rosszul, vagy valahogy, vagy valahogy éppen komiszul.

Te félszáz éves vagy, te csibész, te. Most menj be, tusolj, vakard le tisztességgel a képedet, húzz katonaruhát. A mai nap is nap lesz.

20

Az ezredes megállt a hallban a pultnál, de a nappali portás még nem volt ott, csak az éjjeli portás.

– Be tudna tenni valamit a páncélszekrénybe a számomra?

– Sajnos nem, ezredes úr. Nincs, aki a páncélszekrényt kinyitná, míg az igazgatóhelyettes vagy a nappali portás be nem jön. De ha kívánja, nagyon szívesen megőrzöm.

– Köszönöm. Ne fáradjon – mondta, és rágombolta zubbonya bal felső zsebét az önmagának megcímezett szállodai borítékra, amelybe a smaragdokat tette.

– Itt mostanában nem történik semmi komoly bűncselekmény – mondta az éjjeli portás. Hosszú volt az éjszaka, és most örült, hogy szót válthat valakivel. – De tulajdonképpen soha nem is történt, ezredes úr. örökké csak a vita meg a politika.

– És mit tart a politikáról? – kérdezte az ezredes, mert ő is magányos volt.

– Körülbelül azt, ami logikusan várható.

– Értem. És a maguk dolga hogy alakul?

– Szerintem elég jól. Talán olyan jól nem, mint a múlt évben. De még mindig elég jól. Vereséget szenvedtünk, és most egy darabig várunk kell.

– És tesz valamit az ügyért?

– Nem sokat. Én inkább a szívemmel, mint az eszemmel politizálok. Az eszemmel is hiszek benne, de politikailag nem vagyok elég fejlett.

– Mire az lesz, a szíve vész el.

– Nem biztos. Önöknél politizálnak a hadseregben?

– Rengeteget – mondta az ezredes. – De nem úgy, mint maga hiszi.

– Akkor talán ne is beszéljünk róla. Nem akartam tolamakodni.

– Én tettem föl a kérdést; vagyis hogy az eredeti kérdést. És csak beszélgetünk. Ez nem kihallgatás.

– Nem is tartottam annak, önnek nincs inkvizítorarca, ezredes úr, és a Rendről is tudok, bár nem vagyok a tagja.

– Alkalmas anyagnak látszik. Majd megbeszélem a *Gran Maestró*-val.

– Földiek vagyunk; csak én a város más negyedében laktam.

– Derék város.

– Ezredes úr, én annyira nem vagyok fejlett politikailag, hogy hitem szerint minden becsületes ember becsületes.

– Ó, ezt majd kiheveri – biztosította az ezredes. – Ne aggódjék, fiam. A maguk pártja fiatal

párt. Az csak természetes, hogy téved néha.

– Nagyon kérem, ne beszéljen így.

– Csak durva reggeli tréfa volt.

– Megmondaná, ezredes úr, hogy igazában hogy vélekedik Titóról?

– Így is, meg úgy is. De Tito a szomszédom. És én megtanultam, hogy okosabb, ha az ember nem pletykái a szomszédjáról.

– Csak tanulni szerettem volna.

– Tanuljon a maga kárán. Hát nem tudja, hogy az ember ilyen kérdésre nem ad választ?

– Azt reméltem, ad.

– Nem ad – mondta az ezredes. – Az én helyzetemben nem. Mindössze annyit mondhatok, hogy Mr. Titónak is bőven megvan a maga gondja.

– Hát most legalább ennyit tudok – mondta az éjjeli portás, aki valójában még kölyök volt csak.

– Remélem – mondta az ezredes. – De higgye el, ez az értesülés nem ér egy fabatkát sem. No, isten vele, sétálnom kell egyet, mert az jót tesz a májajamnak, vagy mi.

– Jó napot, ezredes úr. Fa brutto tempo.²⁷

– Bruttissimo²⁸ – mondta az ezredes, majd meghúzta a derékszíját, átcsatolta a vállszíját, jól lehúzta a köpenye ujját, és kilépett a szélbe.

21

Az ezredes a tízcentesimós gondolán kelt át a csatornán, a szokott koszos papírpénzzel fizetett, és beállt a korai kelésre kárhoztatottak szomorú seregébe.

Visszanézett a Grittire, megnézte a szobája ablakát: még nyitva volt. Nem ígérkezett és nem fenyegetett eső; csak ugyanaz az éles, vad, hideg szél a havasokból. Látszott, hogy a gondolában mindenki fázik, és az ezredes arra gondolt, bárcsak kiadhatnék kinek-kinek egy-egy szél-hatlan köpenyt. Mert Isten a tudója, és valamennyi tiszt, aki csak viselt ilyen, hogy vízhatlannak nem vízhatlan, s vajon ki vágta zsebre ezért a pénzt?

Az igazi burberry nem ázik át. De gondolom, valami okos csibésznek most Grotonba vagy Canterburybe jár a fia, ahova a nagy hadiszállítók járatják a gyerekeiket, abból, hogy átáznak a köpenyeink.

És mi van azzal a tisztársammal, aki felezett vele? Csak tudnám, kik a földi erők Benny Meyersei? Mert valószínűleg nem csak egy van. Valószínű, hogy sok is, gondolta. De úgy látszik, te még alszol, hogy ezt csak úgy kerekén kimondod. Bár a széltől védenek. Az esőköpenyek. Egy frászt esőköpenyek.

A gondola beállt a két cölöp közé a csatorna túlsó partján, és az ezredes figyelte a fekete ruhás embereket, amint kimásznak a feketére festett vízi járműből. Vajon jármű ez? – gondolta. Vagy csak az a jármű, aminek kereke van, és gurul?

Elbambultál, gondolta. Ma reggel. De akkor nem, mikor az ég zengett, láttam én azt.

Behatolt a város túlsó felébe, abba, amely az Adriával volt határos, és amelyet legjobban kedvelt. Egy nagyon keskeny utcán hatolt be, és eltökélt szándéka volt, hogy nem kíséri

27 Pocsék idő van.

28 Nagyon pocsék.

figyelemmel, hány, többé-kevésbé észak-déli utcát keresztez, és nem számlálja a hidakat sem, mégis megpróbál tájékozódni, és úgy kilyukadni a piacra, hogy útközben el ne akadjon egyetlen zsákutcában sem.

Ez is játék volt, mint ahogy némelyek dupla kirakóst vagy más pasziánszot játszanak. De ennek megvolt az az előnye, hogy az ember haladt is, miközben játszott, és elnézegette séta közben a házakat, a szép kis városrészleteket, a boltokat és trattoriá-kat, és Velence városának régi palotáit. Aki szerelmes Velencébe, annak ez ragyogó játék.

Afféle solitaire ambulante²⁹, s amit nyer rajta, az szemének és szívének öröme. Ha odaér a piacra, a városnak ebben a felében, és útközben nem akad el, akkor kijött a lapja. De nem szabad a dolgot túlságosan megkönnyíteni, semmiképpen sem szabad számolnia.

A város másik felében mást játszott: ott a Rialtóra próbált a Grittiből kiindulva a Fondamente Nuovén át eljutni úgy, hogy közben el ne tévedjen.

Ha már ott volt, az ember fölkapaszkodhatott a hídra, átmehetett rajta, és túloldalt leereszkedhetett a piacra. A piacot kedvelte legjobban. Akárhol járt, a piacra vezetett az első útja.

Egyszerre megütötte a fülét, hogy két fiatalember a háta mögül megjegyzéseket tesz rá. A hangjukról állapította meg, hogy fiatalok, nem nézett hátra, csak távolról fülelt rájuk, arra várt, hogy a legközelebbi sarkon majd befordul, és megnézi őket.

Dolgozni mennek, döntötte el. Lehet, hogy volt fasiszták, de az is lehet, hogy nem, egyszerűen csak ilyen a modoruk. Bár ennek már ugyancsak személyes éle van. Nemcsak az amerikaiak, hanem ellenem irányul, az ősz hajam, bicegő járásom, a tábori csizmám ellen. (Ezek, az ilyesfajta, megvetik a tábori csizma kényelmét. A kövezeten vidáman kopogó, tükörfényes fekete csizmát kedvelik.)

Az egyenruhám az, amit olyan éktelennek találnak. S hogy mi jut eszembe ilyen kora reggel lófrálni. És semmi kétségük, hogy nehéz már nekem a szerelem.

Az ezredes a következő utcasarkon hirtelen befordult balra, fölmérte, hogy mivel kell megbirkóznia, mennyi a pontos távolság, és mikor a két fiatalember odaért a sarokra, amelyet a Frari apszisa képezett, az ezredes nem volt seholy. Benn állt az ősőreg templom apszisa mögött a holttérben, a hangjukról állapította meg, hogy jönnek, s mikor odaértek, kilépett, mindkét keze az esőkabátja zsebében, feléjük fordult, s feléjük fordította az esőkabátot és zsebre vágott két kezét.

Megtorpantak, ő a szemükbe nézett, és elmosolyodott öreg és agyonkoptatott halálfejmosolyával. Aztán lenézett a lábukra, mert az ember szeme az ilyeneknek mindig a lábán akad meg, olyan szűk cipőt viselnek, ha lehúzzák, látni, hogy keresztben áll a lábuk hüvelykujja. Az ezredes kiköpött a kövezetre, és nem szólt semmit.

A kettő az volt, aminek először gyanította, gyűlölködve néztek rá, s azzal a másvalamivel a tekintetükben. És már iszkoltak is, mint a gázlőmadarak, hosszú gémléptekkel, sőt, gondolta az ezredes, még a pólingra is hasonlítanak kissé, és gyűlölködve néztek hátra, alig várták, hogy biztos távolságból odakiálthassák neki az utolsó szót.

Kár, hogy nem tízen voltak egy ellen, gondolta az ezredes. Akkor talán fölvevették volna a harcot. De hát ezt nem vehetem rossz néven tőlük, hisz megvert emberek.

A modoruk azonban, ha tekintetbe veszem az életkoromat és a rendfokozatomat, nem volt valami jó. Az se valami okos föltevés, hogy nincs olyan ötvenéves ezredes, aki a nyelvüket értené. És az se, hogy egy öreg baka ilyenkor kora reggel nem veszi fel a harcot sima kétszeres túlerővel.

Utálnék itt a városban verekedni, ahol úgy szeretem az embereket. Inkább elkerülöm. De hogy lehet az, hogy ezek a neveletlen kölkek nem látták, miféle állatba botlottak? Hogy nem tudták,

mitől lesz ilyen az ember járása? S hogy nem vették észre a harcos ember többi jelét, amely éppúgy elárulja, mint a halászt a kötél nyoma a tenyerén.

Igaz, csak a hátam látták, meg a fenekemet, a lábam szárát, a csizmámat. Az ember mégis azt hinné, a mozgásom csak mondott nekik valamit. Vagy nem mond többé? És mikor a szemük közé nézhettem, és amit akkor gondoltam. Vigyék, kössék fel ezt a kettőt. Azt hiszem, ezt megértették. Világosan megértették.

Végül is mit ér az ember élete? Nálunk, a hadseregben, tízezer dollár a dögpénz, ha a biztosítást befizették. A fenébe is, ennek meg mi köze az egészhez? Ja igen, épp erre gondoltam, mikor ez a két csibész felbukkant: vajon mennyi pénzt is takarítottam meg a kormányomnak, az én időmben, mikor az ilyen Benny Meyers-félék élték a világukat.

Igen, mondta, és akkora Château-nál, fejenként tízezerrel számolva, mennyit loptál ki a zsebükből? Ezt, azt hiszem, rajtam kívül senki se tudta pontosan. És most már nincs is értelme, hogy megmondjam. A parancsnokló tábornok szívesen írja az ilyesmit a Hadiszerecsse számlájára. A katonák tudják, hogy ilyesmi mindig előfordul. Parancsot kapsz, végrehajtod, nagy a hentesszámla, és hős vagy.

Uramisten, én mindig ellene voltam a túlzott hentesszámlának, gondolta. De az ember parancsot kap, és kénytelen végrehajtani. Az ilyesmi rontja el az ember álmát. De mi a fenének vele aludni? Sose volt értelme. De akkor is bekúszik néha a hálósákba. Bekúszik, és veled marad.

Fel a fejjel, gyerek. Arra gondolj, hogy mi pénz volt nálad, most, hogy ebbe belevágtál. Ha veszítesz, még megkopaszthattak volna. Pusztá kézzel már nemigen tudsz bunyózni, fegyvered meg nem volt.

Ne lógasd hát az orrod, gyerek, vagy öregem, vagy ezredes úr, sőt, fenéken billentett generális. Hisz észre se vetted, és már majdnem ott jársz a piacon.

Hisz épp az a baj, hogy észre se vettem, tette hozzá.

22

Bolondja volt a piacnak. Java része tömve volt, több mellékutcába is belezsúfolódott, s annyira szorosan volt minden, hogy ha akarta, ha nem, minduntalan nekiment valakinek, s ha megállt nézelődni, vásárolni vagy elbámult valamin, Hot de résistance-ot³⁰ képzett a vásárlók rohanó reggeli áradatában.

Az ezredes szívesen elnézegette a jókora, fölrakott sajt-hegyeket és a pompás kolbászokat. Odahaza azt hiszik, a mortadella is kolbász, gondolta.

Aztán megszólított egy kofát a standon: – Azt a kolbászt ott szeretném megkóstolni, adjon egy falatot. Csak egy szeletkét.

A kofa barátságos helykén levágott egy vékony, papírvékony szeletet, s mikor az ezredes megkóstolta, gyengén füstös, borsos ízt érzett, a hegyekben makkon tartott disznó húsának jellegzetes zamatát.

– Egy negyed kilót, legyen szíves.

A báró a vadászatn spártai villásreggelivel szolgált, és ezt az ezredes méltányolta is, mert tudta, hogy vadászat közben senkinek nem szabad sokat ennie. De mégis úgy érezte, hogy a villásreggelit jó lesz megfejeznie egy kis kolbásszal, amit a csákyással és a zsákmánygyűjtővel is megoszthat. Sőt, egy darabkát Bobbynak is vethet, a kutyának, hisz az annyiszor ázik bőrig, dideregve, de lelkesen.

– Jobb kolbásza nincs? – kérdezte a kofát. – Amit nem rak ki, csak a jó és állandó vevőinek tartogat?

– Ez a legjobb. Van másféle is, sok, tetszik tudni. De ez a legjobb.

– Akkor adjon vagy tíz dekát valami olyanból is, ami jó zsíros és nem nagyon fűszeres.

– Adok – mondta az asszony. – Egy kicsit friss még, de olyan, amelyet keresni tetszik.

Ezt Bobbynak szánta.

Olaszországban, ahol nincs nagyobb bűn, mint ha az ember hülyének látszik, és ahol annyian éheznek, az ember nem mondhatja meg, hogy a kolbászt kutyának veszi. A legdrágább kolbászt is odaadhatja a kutyának olyasvalaki szeme láttára, aki maga is keményen dolgozik a betevő falatjáért, és tudja, mit áll ki a kutya a hideg vízben. De ha nem hülye, nem hadimilliomos vagy spekuláns, ne mondja, hogy kutyának veszi, vagy hogy mire szánja.

Az ezredes fizetett, fogta a kis csomagot, és folytatta az útját a piacon át, beszívta a pörkölt kávé illatát, elnézegette a zsíros féldisznókat a hentesüzletekben, mintha holland festők képeiben gyönyörködne, akiknek a nevére nem emlékszik, s akik aprólékos tökélyvel festettek meg mindent, amit lő vagy eszik az ember.

Semmi úgy nem hasonlít egy jó múzeumra, például a Pradóra vagy a mai Accademiára, mint a piac, gondolta az ezredes.

Átment a halpiacra.

A piacon, a síkos kövezeten vagy kosarakban, kötélfogantyús ládáknál mindenütt nagy szürke és zöld rákok; vörösbe játszó színük már előrevetítette forró vízben lelt haláluk árnyékát. Mindet csellel ejtették fogságba, gondolta az ezredes, az ollójukat meg kipöckölték.

És voltak ott kis nyelvhalak is, és néhány albacore és bonito. Ez utóbbiak, gondolta az ezredes, olyanok, mint egy-egy kormánylapáttal fölszerelt ágyúgolyó, halálukban is tiszteletet keltenek, s hatalmas szemük, mint a mélytengeri halaké.

Soha fogságba nem esnek, ha nem olyan falánkak. Szegény kis nyelvhal a sekély vízben él, hogy az embert táplálja. De ezek a csavargó ágyúgolyók a kék vízben élnek, s a tengereket, óceánokat járják.

Látod, most nem vagy elbambulva, gondolta. Nézzük csak, mi van itt még?

Angolna is volt, angolna voltában megrendült bizalmú sok-sok eleven angolna. És finom garnélarák; ezeket vívótörszerű acélnyársra húzzák, így készül a scampi brochetto. És opálos szürke, nagyobb tengeri rák is, amely szintén a sorára vár a forró vízben és a halhatatlanságban, hogy kihüvelyezett teteme könnyedén lebegjen apálykor a Canale Grandé vizén.

A fürge tengeri rák, gondolta az ezredes, a vén japán tengernagyok bajszánál is hosszabb csápjával, idejön meghalni értünk. Ó, keresztényi rák, gondolta, visszavonulás mestere, akinek e könnyű ostorok képében oly csodás hírszerzése van, hát nem tanítottak meg téged a hálók és a fény veszedelmére?

Ez egyszer csődöt mondott a hírszerzésed, gondolta.

Most a sok kis héjas jószágot nézte, a beretvaéles kagylókat, amelyeket csak nyersen szabad enni, amíg az embernek hat még a tífuszoltása, meg a többi apró csemegét.

Odament, megállt, s megkérdezett egy árust, a kagylókat honnét hozták? Jó helyről, ahol nem szennyes a víz, és az ezredes megkérte, nyisson föl neki hatot. Kiitta a levét, s a görbe késsel, amit az ember a kezébe adott, közvetlenül a héja mentén kivágta a kagylót. Az ember kezébe adta a kést, mert tapasztalatból tudta, hogy az ezredes mélyebben vág, mint ahogy őt tanították.

Az ezredes kifizette a kagyló árát, ezt a szánalmas kis összeget, mely bizonyára sokkal több volt, mint az a szánalmas kis összeg, amit a halász kapott érte, majd eszébe jutott, még meg kell

néznem az édesvízi és csatornahalakat, aztán visszamegyek a szállodába.

23

Az ezredes megérkezett a Gritti Palace Szálló halijába. A két gondolieré-t kifizette, és itt benn, a szállodában, már nem fújt a szél.

Mert két evezős kellett, hogy a Canale Grandén a piactól idáig fölhozzák a gondolát. Mindkettő keményen dolgozott, s ő meg is fizette, amit a munkájuk ért, még többet is valamivel.

– Nem hívott senki? – kérdezte a szolgálatban levő portást.

Ez a portás könnyed, gyors mozgású, éles vonású, értelmes és udvarias ember volt, de soha nem alázatos. Kék egyenruhája hajtókáján kérkedés nélkül viselte a hivatalátjelző két keresztbe tett kulcsot. Ő a portás. Ez majdnem annyi, mint ma a századosi rang, gondolta az ezredes. Tiszt, de nem úriember. Körülbelül annyi, mint régen a főtörzsőrmester; csakhogy neki itt csupa pléhgallérossal akad dolga.

– A Contessa kétszer telefonált – mondta a portás angolul. Vagy akárhogy is hívják, azon a nyelven, amit ma mindannyian beszélünk. Mondjuk úgy, hogy angolul. Vagyis amit abból meghagytak. Meg kell engedni nekik, hogy megtartsák a nyelv nevét. Cripps valószínűleg ezt is rövidesen jegyre osztja.

– Kérem, azonnal hívja vissza – mondta a portásnak.

A portás tárcsázott.

– Onnét a fülkéből beszélhet, ezredes úr – mondta a portás. – Megvan a vonal.

– Ez hamar ment.

– Onnét a fülkéből – mondta a portás.

A fülkében az ezredes fölvette a kagylót, és gépiesen bementa a nevét: – Itt Cantwell ezredes.

– Már kétszer hívtalak, Richárd – mondta a lány. Azt mondták, házon kívül vagy. Hol voltál?

– A piacon. Hogy vagy, gyönyörűm?

– Ilyen korán senki se hallja, mit beszélek. Én vagyok a te gyönyörűd. Bárki legyen is az.

– Te vagy az. Jól aludtál?

– Mintha sötétben síeltem volna. A síelés nem volt igazi, a sötétség igen.

– Ez már így szokott lenni. Mitől ébredtél fel ilyen korán? Holtra rémítetted a portást.

– Ha nem illetlenség, megkérdezném, mikor találkozunk és hol?

– Amikor neked tetszik, és ahol neked tetszik.

– Hát a kövek megvannak-e még, és Arckép kisasszony segített-e valamit?

– Mindkét kérdésre igen a válasz. A kövek itt vannak, legombolva a bal felső zsebemben. Arckép kisasszonnyal tegnap este és ma kora reggel nagyot beszélgettünk, s ettől minden könnyebb lett.

– Már jobban szereted, mint engem?

– Még nem ment el az eszem. Bár lehet, hogy ez csak hencegés. De Arckép kisasszony gyönyörű.

– Tehát hol találkozunk?

– Reggelizzünk a Flóriánban, a téren jobb kéz felől. A teret biztos elöntötte a víz, s az olyan

mulatságos látvány.

– Ha akarod, húsz perc múlva ott lehetek.

– Akarom – mondta az ezredes, és letette a kagylót. Mikor a telefonfülkéből kilépett, egyszerre elfogta a rosszullét; úgy érezte, mintha az ördög egy vastüdő vagy vasszűz formára épült vaskalitrkába zárta volna; hamuszürkén odament hát a portás pultjához, és olaszul megkérte: – Domenico, Ico, legyen olyan jó, hozzon egy pohár vizet.

A portás elment, s ő pihenésképpen nekitámaszkodott a pultnak. Éberén pihent, nem voltak illúziói. Mikor a portás visszajött a pohár vízzel, négy tablettát vett be az orvosságból, amiből egyébként kettőt szokott, és folytatta éber héja-pihenőjét.

– Domenico – mondta.

– Parancsoljon.

– Van itt egy boríték, be kéne tenni a széfbe. Vagy magam jövök érte személyesen, vagy írok, vagy az viszi el, akit az előbb fölhívott. Adjam írásban?

– Nem. Szükségtelen.

– És ha magával történék valami, fiam? Maga sem halhatatlan.

– Hát nem – mondta a portás. – De följegyzem, és rajtam kívül itt van még az igazgató és az igazgatóhelyettes is.

– Mindkettő derék ember – hagyta helyben az ezredes.

– Nem ülne le inkább, ezredes úr?

– Nem. Ki más ül le szállodahallban, mint klimaxos férfiak és nők? Maga talán le szokott ülni?

– Nem.

– Tudok én pihenni állva is, vagy egy istenverte fának vetve a hátam. A honfitársaim leülnek, lefeküsznek, vagy éppenséggel elnyúlnak. De adjon csak nekik néhány energiapasztillát, nyomban felhagynak a nyafogással. – Fecsegett, hogy hamar visszanyerje a biztonságát.

– És tényleg van energiapasztillájuk?

– Hát persze. Valami olyasmi van benne, ami nem engedi őket begerjedni. Olyan ez, mint az atombomba, csak ellenkező előjellel.

– Hihetetlen.

– Nincs az a hadititok, amit két tábornok felesége valaha is elmesélt egymásnak, és mi ne lennénk a birtokában. Az energiapasztilla az semmi. Legközelebb egész Velence kolbászmérgezését kap, húszezer méter magasságból. Nincs abban semmi – magyarázta az ezredes. – Én lépfenét tőlük, ők kolbászmérgezését tőlem.

– De hát ez szörnyű lesz.

– Még annál is szörnyűbb – biztosította az ezredes. És ez még csak nem is hadititok. Az egészet közzétették. S közben, hajói állította be a rádióját, mindvégig hallgathatja Margaretet, amint a Csillagos lobogó-t énekli. Ez azt hiszem, megoldható. Nem mondhatnám, hogy valami nagy hangja van. Nem épp az a hang, amit manapságjónak tartunk. De hisz ma úgyis minden trükk. A rádió szinte egymaga is képes énekelni. És a Csillagos lobogó holtbiztos beválik, szinte az utolsó pillanatig.

– Gondolja, hogy valamit le fognak dobni ránk?

– Nem. Soha.

Az ezredes, aki most négycsillagos tábornok volt, ádázul és kínlódva, mert mindenáron

vissza kellett nyernie a biztonságát, amit csak pillanatnyilag adott meg neki a fölszívódó orvosság, elköszönt: – Ciao, Domenico –, és kiment a Grittiből.

Úgy számolta, tizenkét és fél perc alatt ér oda, ahova igaz szerelme valószínűleg csak kissé késve érkezik. Vigyázva tette meg az utat, csak annyira sietett, amennyire kellett. De ott voltak a hidak.

24

Igaz szerelme a pontos időben, ahogy mondta, ott ült az asztalnál. Szép volt, mint mindig, az elöntött térről áradó kemény reggeli fényben, és azt mondta: – Igazán, Richard. Jól vagy? De igazán.

– Persze – mondta az ezredes. – Te csuda szép.

– A piacon mindent végigjártál, ami a mienk?

– Csak ezt-azt. Ahol vadkacsát árulnak, ott nem voltam.

– Köszönöm.

– Ugyan – mondta ez ezredes. – Oda sose megyek, csak veled.

– Mit gondolsz, ne menjek el mégis a vadászatra?

– Ne. Semmiképpen ne. Ha Alvarito azt akarta volna, hogy ott légy, meghívott volna.

– Talán épp azért nem hívott meg, mert azt akarta.

– Ez igaz – mondta ez ezredes, és két másodpercig eltöprengett rajta. – Mit kérsz reggelire?

– Itt rossz a reggeli, és a teret se szeretem, ha el van öntve. Olyan szomorú, és a galamboknak nincs hova leszállniuk. Csak a végén mulatságos, mikor már kint játszanak a gyerekek. Mondd, mi lenne, ha a Grittiben reggeliznénk?

– Ott szeretnél?

– Ott.

– Jó. Akkor reggelizzünk ott. Bár én már ettem.

– Igazán?

– Kávét meg tojást, és torkig vagyok. Szörnyen éhes vagy?

– Szörnyen – mondta a lány, az igazságnak megfelelően.

– Hát akkor majd alaposan ellátjuk a reggeli baját mondta ez ezredes. – Majd azt kívánod, bár híred se hallottad volna soha reggelinek.

Mentek, szorosan egymásba karolva, fújta őket hátulról a szél, a lány haja lobogott, mint a zászló, és megkérdezte: – Mondd, még mindig szeretsz, Velence hideg, kemény, reggeli fényében is? Mert hideg és kemény, ugye?

– Szeretlek, és hideg és kemény.

– Én egész éjszaka szerettelek, miközben síltem a sötétben.

– Azt hogy csináltad?

– Siklottam lefelé, mint máskor, csak sötét volt, és a hó is sötét volt, és nem világos. Az ember sötétben ugyanúgy síel: fegyelmezetten és jól.

– És egész éjjel síeltél? Jó néhány lesiklás lehetett.

– Nem. Később már mélyen és jól aludtam, és vidáman ébredtem. Velem voltál, és te is aludtál, mint a tej.

- Nem voltam veled, és nem aludtam.
 - De most velem vagy – mondta, és szorosán magához vonta.
 - És már majdnem meg is érkeztünk.
 - Igen.
 - Mondtam már neked, illendő módon, hogy szeretlek?
 - Mondtad. De azért mondd még.
 - Szeretlek – mondta. – Ezt tekintsd frontális támadásnak és hivatalos közlésnek.
 - Amíg igaz, annak tekintem, aminek akarsz.
 - Ez a helyes álláspont – mondta ez ezredes. – Jó, bátor és szép kislány vagy. És ha fölérünk a hídra, fordítsd oldalt a fejed, hadd fújja a hajad rézsút a szél.
- Ez a rézsút engedmény volt, mert helyesen ferde szögben-t kellett volna mondania.
- Mi sem könnyebb – mondta a lány. – így megfelel?
- Nézte, és látta a profilját, és megcsodálta kora reggeli színét, és a mellét a fekete szvetter alatt, és szemét a szélben, és azt mondta: – Meg.
- Örvendek – mondta a lány.

25

A *Gran Maestro* a Grittiben a Canale Grandéra néző ablakhoz ültette őket. Más nem volt az étteremben.

A *Gran Maestro* aznap reggel jól érezte magát, és jókedve volt. Egyik napról a másikra hurcolta magával a gyomorfekélyét és a rossz szívét is. Ha épp nem fájtak, neki se fájt semmi.

– Ragyás honfitársa ágyban reggelizik a szállodájában, azt mondja a kollégám – közölte bizalmasan az ezredessel. – S lesz talán néhány belgánk. „A belgák a legderekabbak” – idézte. – És van két pescecané-nk, tudja, honnét. De ki vannak dögölve, és azt hiszem, a szobájukban falnak, mint a disznók.

– Pompás helyzetjelentés – mondta az ezredes. A mi gondunk, *Gran Maestro*, hogy én már ettem, a szobámban, mint a ragyás, és mint a pescecané-k fognak. De ez a hölgy...

– Ez az ifjú hölgy – vágott a szavába széles mosollyal a *Gran Maestro*. Nagyon jól érezte magát, mert ez a nap vadonatúj nap volt.

– Ez a nagyon ifjú hölgy a reggelik reggelijére vágyik.

– Értem – mondta a *Gran Maestro*, és szíve bukfencet vetett, mint a delfin a tengerben. Ez gyönyörű mozdulat, a világon csak kevesen értik, és tudják utánacsinálni.

– Mit ennél, Lányom? – kérdezte az ezredes, és a lány kora reggeli, retusálatlan fekete szépségét nézte.

– Mindent.

– Mégis, nincs valami ötleted?

– Kávét helyett teát, és ami potyadékot a *Gran Maestro* épp talál.

– Az nem potyadék lesz, Lányom – mondta a *Gran Maestro*.

– Lányomnak csak én hívom.

– Szívből jött – mondta a *Gran Maestro*. – Készíthetünk, vagyis hogy podomos fabricar, mondjuk egy rögnon-t roston, champignon-nal, amit ismerősök szedtek. Vagy természetek nyirkos

pince mélyén. Vagy hozhatok egy omelette-t szarvasgombával, amelyet külön e célra tenyésztett disznók túrtak ki a földből. Vagy süthetünk valódi kanadai angolszalonnát, lehet, hogy valóban Kanadából.

– Akárhol is az a Kanada – mondta a lány vidáman és józanul.

– Akárhol is az a Kanada – mondta ez ezredes komolyan. – És én fenemód jól tudom, hogy hol.

– De azt hiszem, elég a tréfából, és hozhatnám inkább a reggelit.

– Ha ez nem illetlenség, én is azt hiszem.

– És nekem egy kancsó valpolicellait.

– Más semmit?

– Egy adagot abból az állítólagos kanadai angolszalonnából – mondta az ezredes.

Ránézett a lányra, mert már kettesben voltak, és megkérdezte: – Hogy vagy, egyetlenem?

– Farkaséhesen. De köszönöm, hogy ilyen sokáig jó voltál.

– Könnyű volt – mondta az ezredes olaszul.

26

Ott ültek az asztalnál, és figyelték a kora reggeli viharos fényt a csatornán. Most, hogy a nap kisütött, a szürke sárgásszürkére váltott, és a hullámok a kifelé húzó árral szembe görögtek.

– Anyu azt mondja, képtelen hosszú ideig itt élni, mert itt nincsenek fák – mondta a lány. – Azért megy ki vidékre.

– Ezért megy ki vidékre mindenki – mondta az ezredes. – De ültethetünk néhány fát, ha sikerül olyan házat találunk, amelyiknek elég nagy a kertje.

– Én a lombard nyárt és a platánt szeretem legjobban, de még mindig nem ismerem a fákat.

– Én is azokat, meg a ciprust és a gesztenyét, A szelídgesztenyét és a vadgesztenyét. De míg nem jártál Amerikában, nem láttál fát se, Lányom. Várj, amíg a fehérfenyőt vagy a bölényfenyőt megismered.

– Majd elmegyünk kirándulni, messzire, és akkor látunk azt is, és megállunk minden filling station-nél és comfort station-nél, vagy hogy is hívják?

– Motelnak meg kempingnek – mondta az ezredes. Annál a másikonál is megállunk, de nem éjszakára.

– Úgy szeretném, ha beállnánk egy ilyen comfort station-be, leszúrnánk a pénzt, és kiszólnánk a kocsiból, hogy „teli a tankot, Mac, és nézze meg az olajat is”, ahogy az amerikai könyvekben meg filmekben szokták.

– Az a filling station, a benzinkút.

– És a comfort station, az mi?

– Hát tudod, ahova az ember azért megy, hogy a dolgát...

– Ó – mondta a lány, és elpirult. – Ne haragudj... de igazán úgy szeretnék megtanulni amerikaiul. Bár azt hiszem, akkor is fogok még szörnyű dolgokat mondani, mint ahogy te is néha olaszul.

– Könnyű nyelv. Minél messzebb megy nyugatra, annál egyszerűbb és könnyebb.

A *Gran Maestro* meghozta a reggelit, és az illata, bár az ezüstfedőknek hála, nem terjedt szét az étteremben, megcsapta az orrukát; a sült szalonna, a vese illata, s mellette a pirított szarvasgomba

fakófekete szaga.

– Ez gyönyörű – mondta a lány. – Nagyon szépen köszönöm, *Gran Maestro*. Beszéljek amerikaiul? – kérdezte az ezredest. Könnyedén, gyorsan, mintha vívótőrrel döfne, kinyújtotta a kezét a *Gran Maestro* felé. – Tegye csak le, pajtás. Klassz ez a kaja – mondta.

– Köszönöm, Contessa – mondta a *Gran Maestro*.

– Vagy inkább zabálnivalót kellett volna mondanom? – kérdezte a lány az ezredest.

– Mindegy.

– Mikor te gyerek voltál, így beszéltek ott nyugaton? Mit mondott az ember, ha hozták a reggelit?

– A szakácsnő szolgálta fel, vagyis hogy kínálta a reggelit. Olyankor azt mondta: „Gyertek büdösök, tömjétek a fejeteket, különben kidobom.”

– Ezt meg kell tanulnom, hogy tudjam, ha kimegyünk vidékre. Néha nálunk vacsorázik az angol nagykövet és az az unalmas felesége. Majd megtanítom az inast, hogy úgy jelentse, ha találva van: „Gyertek, büdösök, tömjétek a fejeteket, különben kidobom.”

– Nem fogja kellőképpen méltányolni – mondta az ezredest. – De kísérletnek mindenesetre érdekes lesz.

– Taníts meg valamire, amit a ragyásnak mondhatok amerikaiul, ha bejön. Majd a fülébe súgom, mintha randevúra hívnám, ahogy azt régen szokták.

– Az attól függ, hogy milyen kedvében van. Ha látod, hogy nagyon lóg az orra, súgd a fülébe, hogy: „Hé, Mac. Húzd ki magad, hallod?”

– Gyönyörű – mondta a lány, és utánamondta Ida Lupino hangján. – A *Gran Maestro*-nak is mondhatom?

– Persze. Miért ne? *Gran Maestro*!

A *Gran Maestro* odajött, és figyelmesen meghajolt.

– Hé, Mac! Húzd ki magad, hallod? – reccsent rá a lány.

– Már ki is húztam – mondta a *Gran Maestro*. – Köszönet a találó fogalmazásért.

– Ha meg az jön be, várd meg, amíg befejezi az evést, és akkor súgd a fülébe: „Töröld meg a szád, Jack, szedd magad, és mozgás!”

– Majd megjegyzem, és otthon gyakorolni fogom.

– És mit csinálunk reggeli után?

– Menjünk fel hozzád, és nézzük meg a képet, hadd lássuk, ér-e valamit; úgy értem, jó-e így nappal is?

– Jó – mondta az ezredest.

27

Fent már kitakarították a szobáját, s ez az ezredest, mert számított rá, hogy rendetlenséget talál, kellemesen lepte meg.

– Állj oda mellé – mondta. Aztán észbe kapott, és hozzátette: – Kérlek.

A lány odaállt, s ő megnézte a képet, ugyanonnan, ahonnan tegnap este.

– Persze, össze se lehet hasonlítani – mondta. – Nem az élethűségre gondolok. Az pompás.

– Gondoltad, hogy lehet? – kérdezte a lány, s ahogy fekete szvetterében ott állt a kép mellett,

hátravetette a fejét.

– Dehogysis. De tegnap éjjel és ma hajnalban úgy beszélgettem az arcképpel, mintha te lettél volna.

– Ez nagyon szép tőled, és azt bizonyítja, hogy a képnek valami haszna is van.

Most az ágyon feküdtek, és a lány megkérdezte:

– Te sose csukod be az ablakot?

– Soha. Te igen?

– Csak ha esik.

– Látod, hogy hasonlítunk?

– Nem tudom. Még sose volt alkalmam kitapasztalni.

– Még sose volt rendes alkalmunk rá. De ennyi is elég, hogy tudjam.

– És ha tudod, mire mégy vele?

– Nem tudom. De többre, mintha nem tudnám, azt hiszem.

– Igaz. Mindig törekednünk kell valamire. Csakhogy én nem hiszek a szerény célokban. Bár az ember néha kénytelen olyat tűzni maga elé.

– Neked mi a nagy bánatod?

– A mások parancsai – mondta. – És neked?

– Te.

– Nem akarok bánat lenni. Eleget voltam én már bánatos számár. De más bánata még sose voltam.

– Hát most vagy. Az enyém.

– Rendben van – mondta az ezredes. – Majd tudomásul vesszük.

– Kedves vagy, hogy tudomásul veszed. Ma reggel nagyon kedves vagy. Én meg úgy szégyellem, hogy így vagyunk. Kérlek, most ölelj magadhoz nagyon, és ne is mondd, és ne is gondoldj rá, hogy másként is lehetne.

– Lányom, ez az a ritka dolog, amit tudtam, hogy kell csinálni.

– Te annyi, de annyi mindent tudsz. Ne is mondj ilyet.

– Hogyne – mondta az ezredes. – Tudom, hogyan kell harcolva előrenyomulni, és hogyan kell harcolva visszavonulni, de mi mást még?

– A képekhez is értesz, a könyvekhez is, meg az élethez is.

– Nem nehéz. A képet nézd elfogulatlanul, a könyvet olvasd nyílt szívvel, mint a tied, az életedet meg éljed, ez az egész.

– Kérlek, ne vedd le a zubbonyodat.

– Rendben van.

– Te mindent megteszel, ha azt mondom, hogy kérlek?

– Neked anélkül is.

– Hát nem mindig.

– Nem – adott igazat neki az ezredes. – A kérlek szép szó.

– Kérlek, kérlek, kérlek.

- Per piacere. Szívesen. Bár mindig olaszul beszélénk.
- Sötétben lehet. De van, amit jobb angolul mondani.
- „Szeretlek, utolsó, igaz és egyetlen szerelmem” idézte a lány. – „Midőn az orgona utolszor virult házunk előtt a kertben.”³¹ És: „A bölcső végtelen rengéséből.”³² „Gyertek, és tömjétek a fejeteket, büdösök, különben kidobom.” Ezt nem is lehetne más nyelven, ugye, Richárd?
- Nem.
- Akkor csókolj meg újra, kérlek.
- A kérékre nincs szükség.
- A végén valószínűleg énám se lenne szükség, akár a kérékre. Abban, hogy meghalsz, csak egy a jó: nem fogsz elhagyni.
- Ez egy csöppet durva volt – mondta az ezredes. Ügyelj egy csöppet arra a gyönyörű szádra.
- Ha te durva vagy, én is durva vagyok – mondta a lány. – Nem is szeretnéd, ha nagyon más lennék, ugye?
- Úgy szeretlek, ahogy vagy, és ne is légy semennyire másmilyen, és igazán, végleg és örökké szeretlek.
- Néha szépeket mondasz, és nagyon érthetően. Mondd, szabad megkérdezni, hogy mi volt köztetek a feleségeddel?
- Nagyravágyó nő volt, és én sokat voltam távol.
- Ezt úgy érted, hogy ő nagyravágyásból hagyott ott, te meg csak a kötelességedet teljesítetted, azért nem voltál odahaza?
- Úgy – mondta az ezredes, és emlékezett, tőle telhetőleg keserűség nélkül. – Nagyravágyóbb volt, mint Napóleon, de a tehetségéből legfeljebb egy búcsúbeszédre futotta ballagáskor.
- Akármilyen is az – mondta a lány. – De ne beszéljünk róla. Sajnálom, hogy megkérdeztelek. Most biztosan szomorú, hogy nem vagy vele.
- Nem. Önhitt ahhoz, hogy szomorú legyen; hozzám is azért jött feleségül, hogy bejusson a katonai körökbe, és jobb kapcsolatokat szerezzen a mestersége, vagyis hogy a hivatása érdekében. Újságíró volt.
- De hisz azok szörnyűek – mondta a lány.
- Igazad van.
- De hát hogy vehettél el egy újságírónőt, aki továbbra is az maradt?
- Hibáztam, nem is egyszer, ezt már mondtam.
- Akkor beszéljünk valami kellemesebbéről.
- Beszéljünk.
- De hát ez szörnyű. Hogy tehetél ilyet?
- Nem tudom. Elmondhatnám neked részletesen, de inkább mellőzzük.
- Inkább mellőzzük. Nem is álmodtam, hogy ez ilyen szörnyű. Ugye máskor ilyet nem csinálsz?

31 Walt Whitman verse, Keszthelyi Zoltán fordítása.

32 Walt Whitman verse, Weöres Sándor fordítása.

- Ezt megígérem, édes.
 - Ugye nem szoktál írni neki?
 - Persze hogy nem.
 - És ugye nem beszélsz neki rólunk, mert még megírja?
 - Nem. Egyszer mondtam el neki valamit, és azt is megírta. De az más országban volt, és különben is, az a nőszemély már meghalt.
 - Tényleg meghalt?
 - Holtabb, mint Phoebus, a föníciai. De ő még nem tud róla.
 - Mit csinálnál, ha velem lennél a Piazzán, és megpillantanád?
 - Keresztülnéznék rajta, hogy megmutassam, mennyire meghalt.
 - Köszönöm – mondta a lány. – Tudod, egy tapasztalatlan fiatal lány szörnyű nehezen birkózik meg egy másik nővel, vagy egy másik nő emlékével.
 - Nincs másik nő – mondta az ezredes, és a szeme gonosz volt. Emlékezett. – És másik nő emléke sincs.
 - Köszönöm – mondta a lány. – Ha rád nézek, elhiszem, hogy igaz. De kérek, rám sose nézz vagy sose gondolj így.
 - Kerítsük kézre, és kössük föl az első fára?- kérdezte helyeslést várva az ezredes.
 - Ne. Felejtsük el.
 - El van felejtve – mondta az ezredes. És bármilyen különös, el is volt. Különös, mert az asszony egy pillanatra megjelent a szobában, és majdnemhogy pánikba ejtette. És ez az egészben a legkülönösebb, gondolta az ezredes. Mert ő aztán tudta, mi a pánik.
- Az asszony eltűnt, egyszer s mindenkorra; kiégette magából; kiűzte, mint az ördögöt, visszaminősítésének tizenegy példányban kiállított iratával, és a válást kimondó, három példányban kiállított hivatalos és hiteles végzéssel egyetemben.
- El van felejtve – mondta az ezredes. És ez szíinigaz volt.
 - Úgy örülök – mondta a lány. – Nem is tudom, hogy engedhették be ide a szállodába.
 - Mi ugyancsak hasonlítunk egymásra – mondta az ezredes. – De azért ilyen fenémód ne vigyük túlzásba a dolgot.
 - Csak kösd föl, ha tetszik, hiszen miatta nem esküdhetünk meg.
 - El van felejtve – mondta az ezredes. – Lehet, hogy egyszer a tükörben jól megnézi, aztán fölköti magát.
 - Most már nincs itt velünk a szobában, ne kívánjunk neki semmi rosszat. De azért mint vérbeli velencei, mégiscsak azt szeretném, ha meghalt volna.
 - Én is – mondta az ezredes. – Most pedig, minthogy még nem halt meg, felejtsük el végleg.
 - Egyszer s mindenkorra – mondta a lány. – Remélem, így kell helyesen mondani. Vagy spanyolul: par a sempre.
 - Par a sempre, és amit akarsz még – mondta az ezredes.

súlyosan nyugodott az ezredes ép karján. Nem is súly, gondolta, könnyebb, mint bármi más. A lány nyugton feküdt, szerelmesen, s ki tudja, mi módon, hibátlan volt köztük a kapcsolat. Megcsókolta a lány száját, szelíden és éhesen, és egyszerre, épp mikor a kapcsolat tökéletes volt, mintha zörejt zavarta volna meg a vételt.

– Richárd – mondta a lány. – Úgy sajnálok valamit.

– Sose sajnáld – mondta az ezredes. – Veszteségről sose beszélj, Lányom.

– Mondd még egyszer.

– Lányom.

– Akkor most mesélj valami vidámat, hogy legyen mire gondolnom a héten, és mesélj valamit a háborúról is, hogy tanuljak.

– A háborút hagyjuk.

– Ne. Tanulnom kell.

– Nekem is – mondta az ezredes. – De nem hadmozdulatokat. Tudod, nálunk a hadseregben egyszer egy tábornoknak sikerült ravaszul megszereznie egy hadgyakorlat tervét. Meghiúsította az ellenséges erők valamennyi mozdulatát, és olyan ragyogóan szerepelt, hogy előléptették, megelőzött sok értékeőbb embert. És egyszer ezért kalapáltak el minket. Ezért, és a rengeteg hétvégi eltávozásért.

– Most mi is hétvégi eltávozáson vagyunk.

– Tudom – mondta az ezredes. – Hétig még tudok számolni.

– Olyan keserű vagy mindig.

– Nem. Csak épp megértem fél évszázadot, és tudom, mi hogy megy.

– Beszélj nekem még Párizsról, mert szeretnék a héten rád meg Párizsra gondolni.

– Lányom, miért nem hagyod már békén Párizst?

– Mert Párizsban már jártam, és mert megint el akarok menni oda, és mert érdekel. Az a világon a legszebb város, majdnem olyan szép, mint ez, és az igazat szeretném tudni róla, hogy magammal vigyem.

– Menjünk együtt, és majd ott elmondom.

– Köszönöm. De most is mesélj róla, csak egy hétrevalót.

– Leclerc egy előkelő senki volt. Nagyon bátor, nagyon pimasz, és hallatlanul nagyravágyó. Meghalt, mint már említettem.

– Igen. Mondtad.

– Azt mondják, halottakról vagy jót, vagy semmit

De szerintem ideje megmondani róluk az igazat. Sose mondtam halotról rosszat, amit meg ne mondtam volna neki szemtől szembe – és hozzátette –, kereken.

– Ne beszéljünk róla. Magamban már visszaminősítettem.

– Akkor mit szeretnél hallani: valami romantikusát?

– Igen, kérlek. A képeslapok elrontották az ízlésemet. De ha nem leszel itt, majd egész héten Dantét olvasok. És misét hallgatok minden reggel. Az elég lesz.

– És menj el ebéd előtt Harryhoz is.

– Majd elmegyek – mondta a lány. – Akkor kérlek, mesélj valami romantikusát.

– Mit gondolsz, nem volna jobb, ha aludnánk?

– Már hogy alhatnánk, mikor úgylis alig van időnk. Itt vagyok ni – mondta, és a fejét befészkelte az ezredes álla alá, míg az kényszerűségből hátra nem szegte a fejét.

– No jó. Akkor mesélek.

– Először hadd fogjam meg a kezed. Majd akkor is fogom, ha Dantét olvasok, meg más csinállok.

– Dante förtelmes fickó volt. Még Leclerc-nél is önhittebb.

– Tudom. De amit írt, az nem förtelmes.

– Nem. Leclerc is értett a verekedéshez. Pompásan.

– Akkor most mondjad.

Most az ezredes mellkasán nyugodott a feje, és az ezredes megkérdezte: – Miért nem akartad, hogy levessem a zubbonyomat?

– Szeretem, ha érzem rajta a gombokat. Baj?

– Nem leszek ám valami vidám – mondta az ezredes. – A családotból hányan harcoltak?

– Mindenki – mondta a lány. – Mindig. És kereskedők is voltak, és több közülük a város dózséja, mint tudod.

– És mind harcoltak?

– Mind – mondta a lány. – Tudtommal mind.

– Helyes – mondta az ezredes. – Akkor akármi istenverését elmondok neked, amit csak kívánsz.

– Csak romantikus legyen. Olyan gonosz is lehet, vagy még gonoszabb, mint a képeslapokban.

– Domenica dél Corriere? Tribuna Illustrata?

– Annál is gonoszabb, ha tudsz.

– Akkor csókolj meg előbb.

Megcsókolta, gyöngéden és vadul és kétségbeesetten, és az ezredes képtelen volt harcra gondolni, vagy bármi romantikus vagy különös eseményre. Csak a lány járt az eszébe, s hogy mámorában mit érzett, s milyen közel jár ilyenkor az élet a halálhoz. S vajon mi a fene a mámor, mi a rendfokozata és az azonossági száma? És milyen a lány fekete szvetterének tapintása? És hogy ki alkotta mindezt a simaságot, a gyönyört és ezt a gyermeki büszkeséget, önfeláldozást és bölcsességet? Igen, a mámor az, amiben részed lehetett volna, de amiben elmerültél, az az álommal rokon.

A halál, gondolta, egy nagy rakás... Apró szilánk hozza, még azt is alig látni, hol hatolt be. És néha gáládul közelít. A forralatlan vízből; egy fölhúzatlan moszkító-csizmából; vagy érkezhetsz azzal a nagy, fehérén izzó, fültépő dörejjel, ami a magunkfajta életéhez tartozik. Vagy jöhet azzal a halk szisszenéssel is, amely az automata fegyverek kopogását megelőzi. Jöhet a kézigránát füstölgő ívén vagy a becsapódó akna éles reccsenésével.

Láttam, hogyan jön, hogy oldja ki magát a bombakamrából, s hullik alá furcsa ívben. Egy jármű fémesen gyűrődő roppanásában jön, vagy egyszerűen abban, hogy a kocsi nem húz a síkos úton.

A legtöbb emberhez ágyban közelít, mint a szerelem ellenpárja. Én vele éltem majd egész életemben, és osztottam másnak, ez volt a mesterségem. De mit mondhatok ennek a lánynak most, ezen a hideg, szeles reggelen, a Gritti Palace Hotelban?

– És mondd, Lányom, mi érdekel? – kérdezte.

- Minden.
- Rendben van – mondta az ezredes. – Halljad.

29

A kellemesen kemény, frissen vetett ágyon feküdtek, lábuk egymáson, a lány feje az ezredes mellkasán, haja meg szétterült kemény, öreg nyakán; az ezredes mesélt neki.

– Partraszálláskor nem ütköztünk erős ellenállásba. A szomszéd partszakaszon volt az igazi ellenállás. Nekünk azokkal kellett megteremtenünk a kapcsolatot, akiket ejtőernyőn dobtak le, el kellett foglalnunk és biztosítanunk kellett néhány falut, aztán elfoglaltuk Cherbourg-t. Ez nehéz volt, és nagyon gyorsan kellett végeznünk vele, és egy Villám Joe nevű tábornoktól kaptuk a parancsokat, akiről te még sose hallottál. Jó tábornok.

– Mondd tovább, kérlek. Villám Joe-ról már meséltél.

– Cherbourg után már mindenünk megvolt. Nem is szereztem magamnak mást, csak egy tengernagyi tájoló, mert akkoriban volt egy kis vitorlásom a Chesapeake-öbölben. De megszereztük a Wehrmacht valamennyi Martell-konyakját, és egyik-másik ember összegyűjtött hatmillió német nyomású francia frankot is. Ez egész tavalyig érvényes volt, akkoriban ötven frank ért egy dollárt, és sok ember vett traktort rajta az egy árva öszvérje helyett, amiye addig volt, ha megtalálta a módját, hogyan küldje haza.

A tájolón kívül soha nem szereztem magamnak semmit, mert úgy véltem, bajt hoz az emberre, ha a háborúban szükségtelenül lop. De a konyakot megittam, s mikor időm volt rá, megpróbáltam kiszámolni a tájoló különféle korrekcióit. A tájoló volt az egyetlen barátom, és a telefon volt az életem. Több vonalat fektettünk, mint amennyi lotyót Texasban.

– Kérlek, mesélj tovább, és lehetőleg ne légy durva. Én nem tudom, mint jelent ez a szó, de nem is akarom tudni.

– Texas nagy állam – mondta az ezredes. – Azért hivatkoztam hasonlatként Texasra, és Texas nőlakóira. Wyomingra nem hivatkozhattam, mert a fenébe is, ott nincsenek többen harmincezernél, na, mondjuk, ötvenezerrel, és mi rengeteg vonalat fektettünk, tekertünk le, tekertünk föl, és tekertünk le megint.

– Mondd tovább.

– Most pedig rátérünk az áttörésre – mondta az ezredes. – De szólj, kérlek, ha untat.

– Nem.

– Szóval megcsináltuk azt a mocsok áttörést mondta az ezredes, és arca szembefordult a lány arcával ; most nem magyarázott; most gyónt.

– Első nap átjött a java részük, leszórták a karácsonyfadísz, hogy megzavarják vele a másik fél radarészlelését, aztán lefűjták. Mi készen álltunk, de lefűjták. Bizonyára okkal. Mint egy disznó tudod, micsodáját, úgy szeretek minden ilyen nagyfejűt.

– Mondd tovább, és ne légy rossz.

– A körülmények nem voltak kedvezők – mondta az ezredes. – Második nap hát nekikészültünk megint, akárcsak brit testvéreink, akik egy vizes fürdőköpenyből képtelenek kiverekedni magukat, fönt meg benépesült az ádáz, kék ég.

– Mikor az elsőt megláttuk, még föl se szállt mind arról az Anglia nevű zöld füves repülőgép-anyahajóról, amelynek rétjein laktak... Fényesen csillogtak, szépek voltak, mert lekapták róluk már az inváziós festést, bár lehet, hogy még nem. Erre vonatkozólag pontatlanok az emlékeim... Akárhogy is, Lányom, olyan hosszú sorban jöttek, hogy ha elnéztél keletre, nem láttad a végét. Mint egy vonat. Magasan az égen, szebbet még sose láttam. Mondtam is a törzskari

főnökhelyettesnek, hogy ezt akár Walhalla-expressznek is elnevezhetnénk. Nem unod még?

– Nem. Szinte látom a Walhalla-expresszt.

– Kétezer yardnyira voltunk az áttörés helyétől. Tudod, mennyi az, kétezer yard, a háborúban, Lányom, ha az ember támad?

– Nem. Honnét tudnám?

– Aztán a Walhalla-expressz első hulláma színes füstbombákat szórt le, és hazament. Pontosan szórták, a füst láthatóan megmutatta, hogy hol a cél, a krautok állása. Jó állásaik voltak, s lehet, hogy nem is tudtuk volna kimozdítani őket, ha nincs az a roppant romantikus valami, amit átéltünk.

...Aztán, Lányom, a Walhalla-expressz második hulláma, ami csak van, azt mind leszórta a krautokra, ahol éltek, és azon fáradoztak, hogy minket föltartóztassanak. Olyan volt, mintha kitört volna a föld, a foglyainkat rázta a hideg, mint akinek váltóláza van. Pedig belevaló gyerekek voltak, a Hatodik Ejtőernyős Hadosztályból, de csak reszkettek, s képtelenek voltak uralkodni magukon, hiába próbálták.

...Most látta az ember, mi az a jó légi előkészítés. Pontosan az, amire mindig is rászorultunk volna. Csak rettegjék az igazságot és az erőt, csak reszkessenek tőle.

...Szóval, Lányom, hogy ne untassalak, a szél keletről fúj, és a füstöt visszafújta mifelénk. A nehézbombázók a füstvonalon dobták le a bombáikat, és a füstvonal most fölöttünk volt. Ily módon ugyanúgy megszórtak minket is, mint ahogy az előbb a krautokat. Először a nehézbombázók, és aki aznap ott volt, annak már nincs mit félnie a pokoltól. Aztán, hogy az áttörést úgy istenigazából megkönnyítsék, s hogy mindkét oldalon minél kevesebben maradjanak, jöttek a közepesek, és megszórták, aki még megmaradt. Aztán megcsináltuk az áttörést, amint a csuda szép, fenséges, Franciaországnak ettől a csücskétől egész Anglia túlsó végéig nyúló Walhalla-expressz hazament.

Ha az embernek van lelkiismerete, gondolta az ezredes, el kell gondolkoznia néha a légierőn.

– Adj egy pohár valpolicellait – mondta az ezredes, majd észbe kapott, és hozzátette: – Kérlek.

– Bocsáss meg – mondta.

– Nyugodj meg, arany kicsi kutyám, kérlek. Te kértél, hogy meséljek.

– Nem vagyok a te arany kicsi kutyád. Az valaki más lehetett.

– Helyesbíték. Te az én utolsó, igaz és egyetlen szerelmem vagy. Így jó? De te kértél, hogy meséljek.

– Kérlek, mesélj még – mondta a lány. – Szívesen lennék a te arany kicsi kutyád, ha tudnám, hogy azt hogy kell. De én csak egy idevalósi lány vagyok, aki szeret téged.

– Majd eszerint járunk el – mondta az ezredes. – És szeretlek. Valószínűleg a Fülöp-szigeteken szedtem föl ezt a kifejezést.

– Valószínűleg – mondta a lány. – De inkább lennék egyszerűen a te kislányod.

– Az vagy – mondta az ezredes. – Az összes szerelékekkel, s a tetején zászlóval fölszerelve.

– Kérlek, ne légy durva – mondta a lány. – És kérlek, szeress igazán, és amennyire képes vagy rá, mondd el az igazat, de úgy, hogy az semmiképpen ne fájjon neked.

– Az igazat mondom – mondta az ezredes. – Az igazat, amennyire csak képes vagyok rá, és akinek fáj, hadd fájjon. Ha érdekel a téma, jobb, ha tőlem hallod, mintha valami kemény fedelű könyvben olvasod.

– Kérlek, ne légy durva. Csak mondd az igazat, ölelj nagyon, és mondd az igazat, míg meg

nem szabadulsz tőle, ha lehet.

– Nincs miért szabadulnom tőle – mondta az ezredes. – Csak azt nem kedvelem, ha a nehézbombázókat taktikai célra alkalmazzák. Semmi kifogásom ellenük, ha arra alkalmazzák őket, amire kell, még ha meg is ölnek. De a légi támogatást inkább olyan embertől kapjam, mint Pete Quesada. Az majd kirugdossa őket.

– Kérlek...

– Ha valaha ki akarsz a helyéből rugdosni egy olyan rozzant frátert, mint én, ő majd megadja hozzá a légi támogatást.

– Nem vagy rozzant, akármit is jelent az, és különben is, szeretlek.

– Akkor adj, kérlek, két tablettát abból az üvegből ott, és tölts egy pohár valpolicellait, mert az előbb nem voltál hajlandó, és akkor mesélek még.

– Nem muszáj. Nem muszáj mesélned; most már tudom, hogy az nem tesz jót neked. Különösen nem arról a Walhalla-expresszes napról. Nem vagyok inkvizítor; vagy hogy mondják a női inkvizítort. Feküdjünk csak csöndben, és nézzünk ki az ablakon, figyeljük, mi történik a Canale Grandén.

– Talán jobb is lenne. Ki a fenét érdekel egyáltalán a háború?

– Talán téged meg engem – mondta a lány, és megsimogatta az ezredes fejét. – Itt ez a két izé a négyszögletes üvegből. És itt a pohár lefejtett vino. Majd küldök neked jobbat a birtokunkról. És most aludjunk egy picit, jó? És kérlek, hogy légy jó kisfiú, csak feküdjünk így együtt, és szeressük egymást. Kérlek, tedd ide a kezed.

– Az ép vagy a rossz kezemet?

– A rosszat – mondta a lány. – Amelyiket szeretem, és amelyikre egész héten gondolnom kell. Nem tarthatom magamnál, mint te a köveket.

– Benn vannak a széfben – mondta az ezredes. A neveden.

– Most aludj, és ne beszélj semmi lényegesről, és semmi szomorúról.

– A fenébe a szomorúsággal – mondta az ezredes behunyt szemmel, és a feje könnyedén nyugodott a fekete szvetteren, mely most a hazája volt. A fenébe is, az embernek csak szüksége van hazára, gondolta. És az enyém itt van.

– Mondd, miért nem vagy te Elnök? – kérdezte a lány. – Te olyan jó Elnök lennél.

– Én? Elnök? Hisz alig múltam tizenhat éves, már nemzetőr voltam Montanában. És soha életemben nem viseltem csokornyakkendőt, és nem vagyok, nem is voltam soha leégett rőfös. Nincs meg a képesítesem rá, hogy Elnök legyek. Még az ellenzék vezetője sem lehetek, bár nem kell telefonkönyvre ülnöm, ha lefényképeztetem magam. És nem vagyok puskaport sose szagolt tábornok. A fenébe is, még csak nem is jártam soha a SHAEF közelében. Még csak tekintélyes államférfi sem lehetek. Nem vagyok elég vén hozzá. Ma a szemét kormányoz. Az kormányoz, amit a pohárban, a poshadt sör alján találsz, a csikk, amit a kurvák belenyomtak. És a helyiséget még ki se söpörték, és egy kocazongorista veri a zongorát.

– Ezt nem értem, mert nem értek eléggé amerikaiul. De szörnyen hangzik. És akkor se haragudj. Majd haragszom helyetted én, jó?

– Tudod, mi az, hogy leégett rőfös?

– Nem.

– Semmi szégyellnivaló. Odahaza, nálunk, sok van belőlük. Minden városban legalább egy. Nem, Lányom, én csak katona vagyok, harcoló katona, s annál a világon nincs kevesebb becsülete senkinek. Az csak Arlingtonra pályázik, ha ugyan hazaszállítják a tetemét. A család mindenestre kérheti.

– Arlington szép?

– Nem tudom – mondta az ezredes. – Még sose voltam ott eltemetve.

– Hol szeretnéd, ha eltemetnének?

– Fenn a havasokban – döntötte el gyorsan az ezredes. – Bárhol, a havasokban, ahol megvertük őket.

– Gondolom, azt szeretnéd, ha a Grappán lennél eltemetve.

– Valamelyik golyószántotta lejtő holterében, ahol nyáron marhák legelnek fölöttem.

– Tartanak ott marhát?

– Persze. Ahol nyáron jó fű nő, ott mindig tartanak marhát, és a lányok odafönn, ahol olyan erősek a házak és a lányok, hogy télen is kiállják a havat, szóval a lányok ősszel a rókáknak állítanak csapdát, azután, hogy a marhát már lehajtották. A jószágot télen nyárson szárított szénán tartják.

– És Arlingont, a Pere Lachaise-t vagy a mi temetőnket itt nem szereted?

– Ezt a ti nyomorúságos csontkamrátokat?

– Tudom, ez a legméltatlanabb hely az egész városban. De én majd gondoskodom, hogy odajuss, ahova jutni akarsz, és ha akarod, én is veled megyek.

– Nem akarom. Az olyan hely, ahova az ember egyedül megy. Mint a mosdóba.

– Kérlek, ne légy durva.

– Tudod, boldog lennék, ha velem jönnél. De ez rút önzés és ocsmány kívánság lenne.

Elhallgatott, gondolkodott, őszintén, de lehangoltan, majd azt mondta: – Nem. Menj te csak férjhez, legyen öt fiad, s mind az ötöt nevezd Richardnak.

– Oroszlánszívűnek – mondta a lány, és a szeme se rezdült, tudomásul vette a helyzetet, s mert nem játszhatott mással, mint amije volt, és pontosan számolt, lerakta a lapját.

– Tetűszívűnek – mondta az ezredes. – Igazságtalan és megkeseredett kritikusnak, aki mindenkiről csak rosszat mond.

– Kérlek, ne beszélj ilyen durván – mondta a lány. És ne feledd, hogy magadról mondtad mindig a legrosszabbat. De ölelj nagyon magadhoz, ahogy csak bírsz, és ne gondoljunk semmire.

Az ezredes magához ölelte, ahogy csak bírta, és megpróbált nem gondolni semmire.

30

Az ezredes és a lány csöndben feküdt az ágyon, és az ezredes megpróbált semmire sem gondolni; mint ahogy annyiszor és annyifelé nem gondolt már semmire. De most nem használt. Ez többé már nem megy, ahhoz késő.

Nem voltak Othello és Desdemona, istennek hála, bár a város ugyanaz, és a lány kétségtelenül szebb, mint Shakespeare hősnője, és az ezredes is harcolt annyit, vagy többet is, mint a szószátyár mór.

Kitűnő katonák, gondolta. Ezek az istenverte mórok. De hányat öltünk meg közülük az én időmben? Azt hiszem, több mint egy nemzedéknyit, ha az utolsó marokkói hadjáratot is beleszámítom, Abd el-Krim ellen. És mindegyiküket külön-külön kellett megölni. Senki sem ölte őket tömegesen, mint ahogy a krautokat öltük, miután fölfedezték a nemzeti Einheit-et³³.

– Lányom – mondta. – Hát igazán azt szeretnéd, hogy meséljek neked, és igazán érdekel, ha nem mondom durván?

– Nincs, amit úgy szeretnék, mint ha mesélsz. Mert akkor lesz mit megosztanom veled.

– Hát ahhoz ugyancsak kevés, hogy megosszuk mondta az ezredes. – Legyen az egész a tied, Lányom.

Ez úgyis csak az összkép. A hadjáratok részleteit nem értenéd, és rajtad kívül is csak kevesen. Rommel talán. De Franciaországban rövid pórázon tartották, a közlekedési vonalait meg mi vertük szét. A két taktikai légierő: a mienk meg az angol. Látod, vele szívesen megbeszelnék egyet-mást. Vele, meg Ernst Udettel.

– Azt meséld, amit szívesen mesélsz, és idd meg ezt a pohár valpolicellait. S ha nem esik jól a szó, hagyd abba. Vagy ne is mondj semmit.

– Kezdetben afféle pót-ezredes voltam – magyarázta az ezredes. – A hadtestparancsnoknak vannak ilyen lógós ezredesei, hogy legyen kivel pótolnia az elesetteket, vagy ha leváltanak valakit. Szinte senki sem esett el; de sokakat váltottak le. És aki csak ért valamit, azt mind előléptették. Mikor a dolog kezdett már, mint az erdőtűz, elharapódzni, elég gyorsan.

– Folytasd, kérlek. Orvosságot adjak?

– Hogy a fene megenné az orvosságot – mondta az ezredes. – És a fene enné meg a SHAEF-et is.

– Már megmagyaráztad, hogy miért – mondta a lány.

– A fenébe is, nem bánám, ha katona lennél, amilyen logikus jó fejed és ragyogó memóriád van.

– Én meg szívesen lennék katona, ha alattad szolgálhatnék.

– Csak sose szolgálj te alattam – mondta az ezredes. Dörzsölt vagyok, de nincs szerencsém. Napóleon megkövetelte a tábornokaitól, hogy szerencsájuk legyen, és igaza is volt.

– Azért egy kis szerencsénk csak van.

– Igen – mondta az ezredes. – Jó szerencsénk vagy balszerencsénk.

– De hát ez az egész csak szerencse.

– Az – mondta az ezredes. – De a szerencséből háborúban nem élsz meg. Az csak egyvalami, amire szükséged van. Aki a szerencsére bízta a sorsát, az mind dicsőséggel elpusztult, akár csak Napóleon lovassága.

– Miért gyűlölöd úgy a lovasságot? Ahány rendes fiút ismertem, az majdnem mind a három jó lovasezredben vagy a haditengerészetnél szolgált.

– Nem gyűlölök én semmit, Lányom – mondta az ezredes, és beleivott a könnyű, száraz borba, mely hívogató volt, mint a testvéred háza, ha te meg a testvéred jóban vagytok. – Csak ez a véleményem, s ez alapos megfontolás, a lovasság lehetőségeinek fölmérése árán alakult ki.

– Hát igazán nincs a lovasságnak haszna?

– Egy vasat nem ér – mondta az ezredes. Aztán eszébe jutott, hogy nyájasnak kell lennie, és hozzátette: Manapság, persze.

– Ahány nap, annyi kiábrándulás.

– Nem. Ahány nap, annyi szép és új ábránd. De ami az ábrándjaidban hamis, azt úgy vágd ki, mintha beretvéval vágnád.

– De kérlek, engem sose vágj ki.

– Te kivághatatlan vagy.

– Akkor csókolj meg, és szoríts magadhoz, aztán kinézünk mind a ketten a Canale Grandéra, mert ott most csuda szép a fény, aztán meg mesélsz még, jó?

Kinéztek a Canale Grandéra, ahol valóban csuda szép volt a fény, és az ezredes folytatta: – Kaptam egy ezredet, mert a hadtestparancsnok leváltott egy gyereket, akit én már tizenhét éves kora óta ismertem. Persze már rég nem volt gyerek. Neki sok volt ez az ezred, én meg pontosan olyan ezredhez jutottam, amilyenre világéletemben vágytam, egészen addig, míg el nem vesztettem. – Majd hozzátette: – Parancsra, persze. Hogy veszít el az ember egy ezredet?

– Tesz egy megkerülő mozdulatot, fölébe kerekedik annak, aki szemben van, és már semmi más dolga nincs, mint hogy átküldjön valakit zászlóval, beszéljék meg a dolgot, s ha igazad volt, jöjjenek elő. A profik nagyon értelmesek, és ezek a krautok mind profik voltak, nem fanatikusok. És akkor fölhív valaki a Hadtesttől, hogy parancsot kaptak a Hadseregcsoporttól vagy éppen a SHAEF-től: olvasták a város nevét az újságban, a tudósító talán épp Spából küldte a jelentését, és most az a parancs, hogy rohammal kell a várost bevenni. Fontos, mert a város benne volt az újságban. És akkor be kell vened.

...Egy századot tehát otthagysz holtan a vízmosás mentén. Egy századot teljesen elveszítesz, és hármat tönkretesz. A harckocsikat úgy pöckölik ki, ahogy előremennek, márpedig azok tudnak menni hátrafelé is.

...Kilőnek egyet, kettőt, hármat, négyet, ötöt.

...A bent ülő öt ember közül általában kiszáll három, és fut, mint a csatár félpályán, ha kergetik, és a te csapatod a Minnesota, a másik meg a wisconsini Beloit... De nem untatlak?

– Nem. A helyi utalásokat ugyan nem értem. Majd ha akarod, megmagyarázod. De most kérlek, folytasd.

– Bejutsz a városba, és valami jólfészült senki repülőket küld a fejedre. A légitámadást talán már korábban rendelték el, és csak az nem jutott eszükbe, hogy lefűjják. Mindenkiről tegyük fel a legjobbat. Okosabb, ha nem személyeskedem, és ezt egy civil ügysem értené. Még te sem.

...Ez a légitámadás már nem sokat árt, Lányom.

Mert lehet, hogy amúgy sem tudtad volna tartani a várost, olyan kevés embered maradt, és most azokat is a romok alól áshatod ki. Vagy akár ott is hagyhatod őket. Erre nézve kétféle elgondolás létezik. És akkor parancsot kapsz, hogy vedd be a várost rohammal. A parancsot megismétlik.

...A parancsot zordul megerősíti valami egyenruhás politikus, aki életében nem ölt, legfeljebb a szájával, telefonon vagy papiroson, és őt se találták el soha. Ha tetszik, úgy képzeld őt magad elé, mint a mi jövő Elnökünket. Vagy képzeld, aminek akarod. De őt is, az embereit is, ezt az egész nagyvállalatot olyan messzire képzeld hátra, ahol rövid úton már csak postagalambbal lehet elérni. Ha ugyan a postagalambot is le nem lövik légvédelmi ágyúval, mert az van nekik bőven, úgy körülbiztosították a drága személyüket. Már persze, ha légvédelmi ágyúval eltalálják.

...Szóval másodszor is támadsz. S majd elmondom, az hogy megy.

Az ezredes fölnézett a mennyezeten játszó fényre. Az részben a csatorna vizéről verődött vissza. Különös, szüntelen mozgásban volt, szakadatlanul változott, ahogy a pisztrángos patak sodra változik, de marad ugyanaz, és mégis változik, ahogy a nap odébbmegy.

Aztán ránézett az ő gyönyörűségére, különös, sötét, felnőtt gyermekarcára, amelytől megszakad a szíve, s amelyet 13:35-kor (ez biztos) feltétlenül itt kell hagynia, és azt mondta: – Ne beszéljünk a háborúról, Lányom.

– Beszéljünk – mondta a lány. – Kérlek. Hisz akkor az enyém lenne egész héten.

– Kis idő. Az idő ítélet értelmében.

– Te nem tudod, milyen hosszú egy hét, ha az ember tizenkilenc éves.

– Én azt is megtanultam, Lányom, hogy egy óra milyen hosszú. Megpróbáltam nem is egyszer – mondta az ezredes. – És arról is tudnék mesélni neked, hogy néha két és fél perc milyen hosszú.

– Kérlek, mesélj.

– Nos, kétnapi szabadságon voltam Párizsban a Schnee-Eiffelen vívott csata meg e közt, s hála egy-két jó barátomnak, jelen lehettem egy megbeszélésfélén, amin csak meghívottak és megbízható emberek vehettek részt, és ahol Walter Bedell Smith tábornok megmagyarázta, hogy milyen könnyű egy hadművelet lesz az, ami később a Hürtgen-erdei ütközet nevet kapta. Pedig nem is a Hürtgen-erdőben vívták, hanem csak egy csücskében. A Stadtswald volt az, pontosan ott, ahol Aachen eleste után, mikor már nyitva állt az út Németországba, a német hadvezetés harcolni akart. Remélem, nem untatlak?

– Sohase untatsz. És semmi sem untat, amit a háborúról hallok, csak a hazugság.

– Fura egy lány vagy.

– Az – mondta a lány. – Ezt már régóta tudom.

– És igazán szeretnél harcolni?

– Nem tudom, hogy képes volnék-e rá. De ha megtanítanál, megpróbálnám.

– Soha nem foglak megtanítani. Én csak mesélek neked.

– Bukott királyokról borús meséket.³⁴

– Nem. Bakák haláláról. Úristen, hogy utálok ezt a szót, és azt is, ahogy használják. A bakák képregényt olvasnak. És mind jött valahonnét. Javarészt vonakodva. Nem mind. A Stars and Stripes-i azonban mind olvassa, és neked tenned kell róla, hogy az egység belekerüljön, különben nem vagy jó parancsnok. Én voltam a legrosszabb. Igazán szerettem volna megszeretni a tudósítókat, és ezen a megbeszélésen volt köztük néhány derék ember. Nem akarom néven nevezni őket, mert még kifelejtenek valakit, és az nem volna igazságos. Voltak jó tudósítók, akikre nem is emlékszem. Persze voltak lógósok is, meg szélhámosok, akik szentül állították, hogy megsebesültek, ha egy darab döglött vas megkarcolta őket, emberek, akik megkapták a Bíbor Szívet egy dzsipbalesetért, bennfentesek, gyávák, hazugok, tolvajok és telefonbetyárok. De néhányan azért maradtak távol az eligazításról, mert elestek. Voltak halottaik is. Sokan. De azok, mint mondtam, nem voltak jelen. És voltak nők is, csuda egyenruhákban.

– És hogy tudtál ilyet elvenni?

– Tévedésből, mint már megmagyaráztam.

– Mondd tovább, mesélj.

– Több térkép volt a falon, mint amennyit a Mi Urunk a legjobb napján át tud tekinteni – folytatta az ezredes. – Volt ott Nagy Áttekintő, meg Közepes Áttekintő, meg Óriás Áttekintő. És mindenki úgy tett, mintha értené, mint azok a mutogatós fiúk a mutogatáshoz használt elcseszett dákóikkal.

– Ne használj durva szavakat. Bár nem tudom, mit jelent az az elcseszett dákó.

– Ügyetlenül megrövidített, megkurtított dákot mondta az ezredes. – Ami eredeti céljára már használhatatlan. Régi szó. Valószínűleg szanszkrit eredetű.

– Kérlek, folytasd.

– Minek? Mire jó az, ha a számmal örökítem meg a szégyent?

– Ha akarsz, leírom. Én pontosan le tudom írni, amit hallok vagy gondolok. Persze azért

34 Shakespeare: II. Richárd. III. 2. Somlyó György fordítása.

hibázni is szoktam.

– Szerencsés lány vagy, ha híven le tudod írni, amit hallasz vagy gondolsz. De ebből soha, egy szót le ne írn.

Majd folytatta: – A terem zsúfolva volt tudósítókkal, mind a tetszése szerinti egyenruhában. Akadt köztük néhány cinikus, és néhány hallatlanul buzgó.

– Volt ott egy csapat pisztoly-mócsing, azok terelgették a népet, és mutogattak. Mi pisztoly-mócsingnak hívtuk azokat a puskaport sose szagolt és egyenruhába vagy inkább maskarába bújtatott katonákat, akik begerjedtek, ha pisztolytáska érte a combjukat. Mert a pisztoly, Lányom, nem a régi, hanem a valódi, többször tévesztett célt a csatában, mint a világon bármi más fegyver. Ne is fogadj el senkitől pisztolyt, hacsak nem akarsz fejbe verni valakit a Harry-bárban.

– Még soha nem akartam megütni senkit; talán csak Andreát.

– Ha meg akarod ütni vele, a csővel üssed, ne az agyával. Az aggyal szörnyű lassú, nem találsz el rendesen, s ha eltalálsz is, csupa vér lesz a kezed. Meg Andrea a barátom is, úgyhogy kérlek, ne üsd meg. És nem is hiszem, hogy olyan könnyű volna megütni.

– Nem. Magam se hiszem. Kérlek, mesélj még arról a gyűlésről vagy összejövetelről. Azt hiszem, most már én is fölismernék egy pisztoly-mócsingot. Bár szeretnék még néhányat alaposabban megnézni magamnak.

– Nos, a pisztoly-mócsingok, mócsing voltuk fontosságának teljes tudatában várták a Nagy Hadvezér érkezését, akinek az eligazítást kellett tartania.

...A tudósítók susterogtak, vagy izgatottan várakoztak, az értelmesebbje mogorva volt, vagy tétlenül vidám. Mindenki tábori széken ült, akár egy szabadtéri ájtatosságon. Bocsáss meg, hogy ilyen vidéki hasonlatot használok, de hát mi vidéki nép vagyunk.

...Bejött a Tábornok. Ő nem pisztoly-mócsing, hanem nagy üzletember; ragyogó politikus, igazi vezető. A Hadsereg pillanatnyilag a legnagyobb bolt a világon. Fölvett egy olyan elcseszett dákot, és tökéletes magabiztossággal, a balsejtelem árnyéka nélkül megmagyarázta, hogy milyen támadást tervez, miért, s hogy milyen könnyű lesz sikert elérnie. Probléma nincs.

– Folytasd – mondta a lány. – És engedd meg, kérlek, hogy megtöltsen a poharadat, te meg közben vess egy pillantást a fényre fönn a mennyezeten.

– Tölts, megnézem a fényt, aztán folytatom.

– Ez a nagyvonalú üzletember, s ezt nem tiszteletlenségből mondom, sőt: csodálattal a talentumai és a talentuma iránt, azt is kijelentette, hogy mindenünk meglesz, amire csak szükségünk van. Nem fog hiányozni semmi. A SHAEF nevű szervezet akkoriban épp egy Versailles nevű városkában székel Párizs szomszédságában. Mi Aachentől keletre fogunk támadni, körülbelül háromszáznyolcvan kilométerre a SHAEF székhelyétől.

...Egy hadsereg hatalmasra nőhet; de attól még egy kicsit fölzárkózhatsz hozzá.. Végül aztán egészen Rheimsigelőrementek, kétszáznegyven kilométernyire az arcvonaltól.

...Én megértem, hogy egy nagyvállalat igazgatójának távol kell tartania magát a munkásnéptől. Megértem azt is, hogy a hadsereg nagy, és hogy sokféle probléma akad. Megértem, s ezt igazán nem nehéz, hogy milyen gond az utánpótlás. De soha a történelemben ennyire hátulról még nem parancsnokolt senki.

– Mesélj nekem a városról is.

– Majd mesélek – mondta az ezredes. – De nem akarok neked fájdalmat okozni.

– Nekem te sose okozol fájdalmat. Mi régi város vagyunk, és mindig voltak harcosaink. Jobban tiszteljük őket, mint bárki mást, és remélem, hogy meg is értjük egy kicsit. De azt is tudjuk, hogy nehéz emberek. És mint emberek, általában untatják a nőket.

- Untatlak téged?
- Mégis, mit gondolsz? – kérdezte a lány.
- Én magamat unom, Lányom.
- Nem hiszem, hogy unnád, Richárd ; életedben nem tettél semmit, ami untat. Ne hazudj nekem, drágám, mikor úgylis alig van időnk.
- Nem fogok.
- Hát nem tudod, hogy azért kell mesélned, hogy a keserűségtől szabadulj?
- Csak annyit tudok, hogy neked mesélek.
- Hát nem tudod, hogy azt szeretném, ha részed lenne a boldog halál kegyelmében? Ó, egészen megzavarodtam. Ne engedd, hogy túlságosan megzavarodjam.
- Nem engedem, Lányom.
- Akkor mesélj még, kérlek, és légy olyan keserű, ahogy a kedved tartja.

31

– Ide hallgass, Lányom – mondta az ezredes. – Mostantól kezdve szó se essék több dicsőségről és a fejesekről, még a kansasiakról sem, ahol a fejések nagyobbra nőnek, mint az indián narancs az út mentén. Ez ehetetlen gyümölcsöt terem, igazi kansasit. Soha más, mint kansasi, meg se kóstolta; talán csak mi, akik harcoltunk. Mert mi mindennap ettük. Az indián narancsot – tette hozzá. – Csakhogy mi K adagnak hívtuk. Nem is volt rossz. A C adag, az igen. A „tíz az egyben” meg egyenesen jó volt.

...Szóval hogy harcoltunk. Ez így unalmasán hangzik, de sokat elárul. A dolog így megy, ha történetesen érdekel valakit, márpedig azt erősen kétlem.

...így: 13.00 Vörös P3: Fehér időben elindult. Vörös vár, hogy hátul fölvegye Fehérrel a kapcsolatot. 13.05 (azaz, ha emlékszel még rá, Lányom, délután egy óra öt perc): Kék P3 – remélem, tudod, mi az a P3? – azt mondja: – Tudassa, hánykor indul? – Vörös közli, hogy vár, míg meg nem tudja teremteni a kapcsolatot hátul Fehérrel.

– Látod, milyen könnyű? – mondta az ezredes a lánynak. – Bárki megtanulja, még reggeli előtt.

– Nem lehetünk mind harcoló gyalogosok – mondta a lány halkán. – Jobban tiszteltem őket, mint bárki mást, náluk már csak a jó repülőket jobban.

– A jó pilóta jó dolog, és meg is érdemli a tiszteletet – mondta az ezredes.

Fölnézett a fényre a mennyezeten, és most, hogy zászlóaljai és egyik-másik embere elvesztésére gondolt, erőt vett rajta a kétségbeesés. Soha-soha nem remélheti már, hogy ilyen ezrede legyen. Nem ő teremtette meg. Örökölte. De egy ideig ez volt az ő nagy öröme. Most minden második embere halott, a többi majdnem mind megsebesült. Ki a hasán, ki a fején, a lábán, a kezén, a nyakán, a hátán, a szerencsések a fenekükön, a szerencsétlenek a mellkasukon vagy másutt. A szétlőtt fák olyan helyen sebesítették meg őket, ahol nyílt területen soha nem sebesültek volna. És ahány sebesültje volt, az mind élete végéig viseli a sebtét.

– Jó ezred volt – mondta. – Az ember még azt is mondhatná, hogy szép ezred, míg szét nem verték mások parancsa miatt.

– De miért kellett engedelmeskedned, ha tudtad, hogy a parancs helytelen?

– A katona ugrik, mint az eb – magyarázta az ezredes. – De mindig reménykedik, hogy jó gazdára akad.

– És neked miféle gazdáid voltak?

– Eddig csak két jó gazdám. Miután bizonyos parancsnoki szintet elértem, sok kellemes ember, de jó gazdám csak kettő.

– Ezért nem vagy már tábornok? Úgy szeretném, ha még mindig tábornok lennél.

– Magam is – mondta az ezredes. – De most talán már nem is annyira.

– Ha megkérlek, az én kedvemért, megpróbálsz aludni?

– Meg – mondta az ezredes.

– Tudod, azt hiszem, ha alszol egyet, megszabadulsz tőle; amint elalszol, rögtön.

– Igen. Köszönöm – mondta az ezredes.

Igazán semmiség, uraim. Csak a parancsot teljesítsék, annyi az egész.

32

– Jó nagyot aludtál – mondta a lány szeretettel és gyöngéden. – Most mit csináljak, mit szeretnél?

– Semmit – mondta az ezredes. – Köszönöm.

Aztán megint megkeseredett a szája íze, és azt mondta: – Lányom, én a villamoszékben, fölhasított nadrágszárral és lekopasztott fejjel is aludnék, mint a tej. Akkor és annyit alszom, amennyit a szükség megkíván.

– Erre én sose voltam képes – mondta a lány, álmosan. – Én akkor alszom, ha álmos vagyok.

– Gyönyörű vagy – mondta az ezredes. – És olyan jól alszol, mint senki más.

– Ezzel nincs mit dicsekednem – mondta a lány, nagyon álmosan. – Ez nálam magától megy.

– Akkor csak aludj, kérlek.

– Mesélj nekem nagyon halkán és nagyon gyöngéden, és a rossz kezedet add ide az én kezembe.

– Hogy a fene enné meg a rossz kezemet – mondta az ezredes. – Azóta, hogy rossz.

– De most rossz – mondta a lány. – Rosszabb, mint hinnéd. Kérlek, mesélj az ütközetről, de ne légy nagyon goromba.

– Könnyű feladat – mondta az ezredes. – Az időpontot mellőzöm. Az idő borús, a koordináta: 986342. A helyzet? Az ellenséget tűzérési és aknatűzzel puhítjuk. P3 közli, hogy P6 szeretné Vöröset 17:00-ra támadásra előkészíteni. P6 azt szeretné, hogy te is készülj fel, és fokozd a tűzérési előkészítést. Fehér jelenti, hogy jól áll. P6 tájékoztat, hogy az A század megkerülő mozdulatot tett, és fölzárkózott B-hez.

...B századnak ellenséges akció útját szegi. Saját kezdeményezésére helyben marad. P6 nem működik valami jól. Ez magánvélemény. Erősebb tűztámogatást kér, de ha egyszer nincs több tűzérésünk.

...De miért érdekel téged az ütközet? Igazán nem tudom, mire jó ez. Vagyis hogy tudom. Hisz kit érdekel az igazi csata? Ez pedig az, Lányom, csak telefonon, és később majd beleszövöm a hangokat is, a szagokat, s ha akarod, még azt is, hogy kit öltek meg, mikor, és hol?

– Én csak azt akarom, amit szívesen mondasz.

– Akkor majd elmondom, hogy hogy volt – mondta az ezredes –, pedig Walter Bedell Smith tábornok mind a mai napig nem tudja. Bár könnyen meglehet, hogy nincs igazam, mint már annyiszor máskor.

– Úgy örülök, hogy nem kell megismerkednünk velük, sem a selyemsima emberrel – mondta a lány.

– A pokolnak ebben a bugyrában nem kell megismerkednünk velük – biztosította az ezredes.
– És majd odaállítok egy különítményt a pokol kapujába, örségbe, hogy be ne engedjék az ilyen alakokat.

– Úgy beszélsz, mint Dante – mondta a lány álmosan.

– Én vagy ők Mr. Dante – mondta az ezredes. – Pillanatnyilag.

És egy ideig az is volt, és meg is tervezte valamennyi bugyrot. Ugyanolyan igazságtalanok voltak, mint Dante bugyrai, csak hogy ezeket ő tervezte.

33

– A részleteket majd mellőzöm, hisz te, teljes joggal, álmos vagy, és annak is kell lenned – mondta az ezredes. Újra a fény fura játékát nézte a mennyezeten. Aztán ránézett a lányra; szebb volt, mint bárki más, akit életében látott.

Látta őket jönni, és látta őket menni, gyorsabban mentek, mint akármi repülő jószág. Gyorsabban jutottak el a szépségtől a mélységig, mint bármi más állat, gondolta az ezredes. De azt hiszem, ez a lány tartja majd a menetütemet és az útirányt is. A feketék maradnak legtávolabbi szépek, gondolta, és a lány csontos arcát nézte. Jó a vérvonala, gondolta, ez a végsőkig bírja a menetet. A mi városi szépségeink java része kocsmából jön, és még a nagyapja vezetéknévét se ismeri, hacsak, véletlenül, nem Schultz volt. Vagy Schlitz, gondolta.

Ez helytelen hozzáállás, mondta magában; hisz ezekből az érzésekből semmit sem kívánt közölni a lánnyal, s annak különben sem lettek volna ínyére, s most mélyen aludt, mint a macska, összegömbölyödve.

– Aludj jól, drága szépségem, legfeljebb hiába mondom.

A lány aludt, de még mindig fogta az ő rossz kezét, amit ő annyira megvetett; érezte rajta a lélegzetvétélet; a fiatalok lélegeznek így, akiket könnyen elnyom az álom.

Az ezredes mindent elmondott neki, csak éppen hangtalanul.

Szóval azután, hogy szerencsém volt végighallgatni Walter Bedell Smith tábornok magyarázatát e könnyű támadásról, sor is került rá. Ott volt a Nagy Vörös Egyes Hadosztály, amely hitt a hírességében. És ott volt a Kilencedik, amely jobb volt, mint a mienk. És ott voltunk mi, akik mindig megtettük, amit mondtak nekünk.

Nem volt időnk képregényekre, nem volt időnk gyakorlatilag semmire, mert a hajnal már mindig mozgásban talált. Ez nehéz dolog, ilyenkor az ember hagyja a Nagy Összképet, és semmi más, csak hadosztály.

Négylevelű lóherét viseltünk, ami az égvilágon semmit sem jelentett, csak nekünk, mert mi szerettük. És valahányszor látom, ma is mindig megmoccan bennem valami. Volt, aki repkénynek nézte. Repkénynek álcázott négylevelű lóhere volt.

A parancs úgy szólt, hogy a Nagy Vörös Egyessel, az Egyesült Államok Hadseregének Első Gyalogoshadosztályával együtt támadjunk, s ezt soha nem engedték elfelejtenünk, sem ők, sem a Hadosztály dalos kedvű sajtótisztje. Pedig kedves fickó volt. És ez volt a dolga.

De az ember már torkig volt ezzel a szeméttel, hacsak nem szerette az ízét és bűzét. Én sose szerettem. Bár kölyökkoromban boldogan tapostam mezítláb a ganéban. Ez a szemét dallam azonban untatott. Nagyon hamar ráuntam, de még ezer yardról is elhatolt a fülemig.

Támadtunk tehát, hárman egy vonalban, pontosan ott, ahol a németek szerették volna. Walter Bedell Smith tábornokról több szó ne essék. Nem ő volt a rossz szellem. Ő csak ígérgetett,

és megmagyarázta, hogy minden milyen könnyen megy majd. Demokráciában, azt hiszem, nincsenek is rossz szellemek. Egyszerűen csak fene nagyot tévedett. Pont, tette hozzá gondolatban.

A hadosztályjelvényeket egész az utóvédig mindenütt eltávolították, nehogy a Kraut megtudja, hogy épp mi támadunk, akiket olyan jól ismer. Hárman egy vonalban támadtunk, tartalékról nem is gondoskodtunk. Meg se próbálom megmagyarázni, hogy ez mit jelent, Lányom. És ez a hely, ahol harcolnunk kellett, s amelyre olyan jól ráláttam, Passchendaele volt, ahol még a fák is robbantak. Ezzel sokat mondok. De soknak is tartom.

Szegény nyomorult huszonnyolcasok a jobbszárnyunkon egy időre leragadtak, s így meglehetősen pontos értesülésünk volt, hogy az erdőben milyen körülményekre számíthatunk. Ezeket, azt hiszem, igen tartózkodóan, kedvezőtlennek minősíthetném.

Aztán parancsot kaptunk, hogy indítsunk el egy ezredet, mielőtt a nagy támadás megindul. Ez annyit jelentett, hogy az ellenség egy foglyot legalább ejt, és akkor máris hülyeség volt leszedni a hadosztályjelvényeket. És már készen várja a lóheréseket, azok meg öszvér módjára jámborul baktatnak bele a pokolba, mint százöt napja már. A számok a civileknek persze semmit sem mondanak. Sem azoknak az alakoknak a SHAEF-nél, akiket véletlenül se láttunk ott az erdőben. Az ezred meg véletlenül, és az ilyen események a SHAEF szintjén mindig véletlenek, megsemmisült. Senki az ég adta világon nem tehetett róla, különösen az nem, aki parancsnokolt fölötte. Az olyan ember volt, hogy boldogan töltötte a fele időmet vele a pokolban, és erre még meg is van a lehetőség.

Mert az fura dolog lenne, ha a pokol helyett, amire mindig számítottunk, valami olyan krautkocsmába jutnánk, mint a Walhalla, és nem tudnánk megférti az otlevőkkel. Bár az is lehet, hogy jutna nekünk egy közös sarokasztal Rommellel és Udettel, s úgy meglennénk együtt, mint valami téli sportszállóban. Bár az is valószínűleg pokol lenne, és én már a pokolban sem hiszek.

Nos, az ezredet újjászervezték, ahogy azt minálunk, a mi személyi utánpótlási rendszerünk szerint szokták. Ezt nem magyarázom meg, ha akarod, elolvashatod egy könyvben, amit olyasvalaki írt, aki a hadkiegészítőnél szolgált. A lényege, a kvintesszenciája, hogy ott maradsz, ahol vagy, míg súlyosan meg nem sebesülsz, el nem esel, meg nem bolondulsz, vagy katonai szolgálatra alkalmatlannak nem minősítenek. Gondolom, ez logikus, és a szállítási nehézségeket is figyelembe véve van olyan jó, mint bármilyen más utánpótlási rendszer, így azonban a kiirtatlan alakokból mindig megmarad egy mag, ezek tudják, mire megy a játék, és ezeknek az alakoknak egy csöppet se volt ínyére az erdő. A véleményüket egy mondatban összefoglalhatom:

– Ne bassz ki velem, Jack!

S minthogy magam is ilyen kiirtatlan alak voltam már vagy huszonnyolc éve, meg tudtam érteni a véleményüket. De katonák voltak, és a legtöbbjüket ott ölték meg az erdőben, meg mikor elfoglaltuk azt a három, ártatlannak ígérkező falut, ami valójában mind egyegy erőd volt. Hogy a mesterségem hülye szakkifejezésével éljek: lehet, hogy hiányos volt a földérítésünk, de az is lehet, hogy nem.

– Szörnyen sajnálom azt az ezredet – mondta a lány. Fölébredt, s ezt még félálmban mondta.

– Igen – mondta az ezredes. – Magam is. Igyunk rá egyet. Aztán aludj tovább, Lányom. A háborúnak vége, már nem is emlékszik rá senki.

Nagyon kérlek, ne hidd, Lányom, hogy önhitt vagyok, mondta kimondatlanul/Igaz szerelme megint elaludt. Másként aludt, mint az a diplomás nő, a felesége. Még gondolni se szeretett rá, hogy a diplomás nő hogy aludt, mégis gondolt rá néha. De igyekezett elfelejteni. Nem aludt szépen, gondolta. Nem úgy, mint ez a lány itt, aki úgy alszik, elevenen, mintha ébren volna; csak éppen alszik. Aludj jól, kérlek.

Ki a fene vagy te, hogy a diplomás nőket kritizálsz? – gondolta. – Mit végeztél te, és mit értél el vele? Semmit.

Szerettem volna tábornok lenni az Egyesült Államok hadseregében, és lettem is. De nem váltam be, és most megszóllok mindenkit, akinek sikere volt.

De a töredelme nem tartott soká, és magában leszögezte: – Csak a seggnyalókat, a megfizethetőket, és azt a sok senkiházit, akárhonnet, aki sose verekedett, de parancsolni azt tudott.

Gettysburgnél legalább elesett néhány akadémiát végzett tiszt is. Az a mészárlások mészárlása volt, hisz mindkét fél jócskán nekiveselkedett.

De ne légy keserű. Lám, megölték McNair tábornokot is, tévedésből, mikor átjött a Walhalla-expressz. Elég a keserűségből. Igenis, estek el akadémiát végzett tisztek, ezt statisztikák bizonyítják.

De hogyan gondolnék vissza rá, ha nem keserűen?

Hát akkor légy keserű, ha tetszik. És mondd el a lánynak, hangtalanul, most nem is okozol fájdalmat vele, hisz oly kedvesen szunyál. Magában „szunyált” mondott, mert gondolatban gyakran eltért az irodalmi nyelvtől.

34

Legyen könnyű az álmod, igaz szerelmem, s ha fölébredsz, majd tréfásan elveszem a kedved, hogy megpróbáld a háború triste métier-ének³⁵ részleteit is megtanulni, és inkább elmegyünk megvenni azt az ébenfából faragott, finom vonású, drágakő-turbános kis négert vagy mórt. Aztán majd föltűzöd a ruhádra, és elmegyünk, megiszunk valamit Harrynál, s majd megnézzük, fölkelt-e már egy is a barátaink közül.

Aztán megebédelünk Harrynál, vagy visszajövünk ide, és én összecsomagolok. Aztán elbúcsúzunk, és beszálok a motoscafó-ba Jacksonnal, váltok néhány tréfás szót *Gran Maestro*-val, elköszönök a Rend többi tagjától is, és tíz az egyhez, vagy, ahogy most érzem magam, harminc a kettőhöz, hogy soha többé nem látom egyiküket sem.

A fenébe is, mondta, senkinek, és semmiképpen nem hangosan, éreztem én így már magam máskor is, csata előtt, és ősszel majdnem mindig, és ahányszor csak Párizsból eljöttem, mindig. Hihetőleg semmi jelentősége.

És ki ad rá valamit is, rajtam, a *Gran Maestro*-n és a lányon kívül; már úgy értem, parancsnoki szinten.

Én, mégpedig fenemód sokat. Pedig eddig már megtanulhattam, vagy megszokhattam volna, hogy ingyen szart se adjak; mi is a kurva definíciója? Olyan nő, aki nem... stb.

No, ne gondolkozz ezen, gyerek vagy hadnagy úr, százados úr, őrnagy úr, ezredes úr, tábornok úr. Most az egyszer még megjátsszuk, aztán egye meg a fene, meg azt az ocsmány pofáját is, amit az öreg Hieronymus Bosch olyan híven megfestett. De most hüvelybe dughatod a kaszádat, halál bátyám, ha ugyan a kaszának van hüvelye. Vagy, tette hozzá, mert eszébe jutott Hürtgen, fogd csak jól, és ki ne add a kezedből.

Passchendaele volt, és még a fák is robbantak, mondta a senkinek, azaz a mennyezet csudafényeinek. Aztán ránézett a lányra, megnézte, elég mélyen alszik-e, hogy még a gondolatai se okozzanak fájdalmat neki.

Aztán ránézett az arcképre, és azt gondolta: két helyzetben is az enyém, fekve és kissé oldalt, meg szentől szembe. Szerencsés egy csibész vagyok, igazán nem szabad semmin szomorkodnom.

35 Szomorú mesterségének

Az első nap elvesztettük a három zászlóaljparancsnokot. Az egyik már az első húsz percben elesett, a másik kettőt később érte találat. Ez így csak újságíróknak való adat. De jó zászlóaljparancsnok nem terem minden bokorban, és karácsonyfáról se lehet leakasztani, pedig ez az erdő csupa karácsonyfa volt. Hogy a századparancsnokainkat hányszor vesztettük el, újra meg újra, azt nem is tudom. De utána nézhetek.

Századparancsnok se készül vagy terem olyan bőven, mint a krumpli. Kaptunk ugyan némi utánpótlást, de emlékszem, akkor az járt az eszemben, hogy egyszerűbb és célszerűbb lenne, ha mindjárt ott helyben agyonlőnék őket, ahol a teherautóról leszállnak, akkor legalább nem kéne azzal vesződnünk, hogy ahol elestek, onnét visszahozzuk és eltemessük őket. Mert ahhoz, hogy visszahozzuk őket, ember kell, meg benzin, meg ember, aki temet. Akkor meg ezek is harcolhatnának, és maguk is eleshetnének.

Esett a hó, vagy valami más, eső vagy köd, egész idő alatt. Az utak némelyik szakaszon tizennégy akna mélységben el voltak aknásítva, s ahogy a kocsik egy újabb huzalnyival mélyebbre ásták magukat a sárba, úgy pusztultak, szakadatlanul, persze a rajtuk ülő emberekkel együtt.

A pokoli aknatűzön és azon felül, hogy valamennyi erdővágatot géppuskák és automata fegyverek tüze alatt tartották, úgy dolgozták ki a védelmet, és úgy irányították, hogy akármennyire igyekezett az ember túljárni az eszközön, mindig beleütközött. S ráadásul nehéztüzérséggel és legalább egy sínen gördülő nehézlöveggel is lőtték az embert.

Nagyon nehéz volt itt életben maradni, még ha az ember mást nem is csinált, mint hogy ott volt. És mi mindennap, egész idő alatt, támadtunk.

Ne is gondoljunk rá. Egye meg a fene. De azért van két dolog, amire gondolni akarok, csak hogy megszabaduljak tőlük. Az egyik az a csupasz hegy, amin az embernek át kellett jutnia, hogy bejusson Grosshauba.

Közvetlenül az előtt, hogy ezt a szakaszt, amelyet a nyolcvannyolcasok tartottak tűz alatt, az embernek meg kellett volna tennie, volt egy kis holttér, ahol csak a tábori tarackok föltartóztató tüzére vagy jobb felől aknatűzre kellett számítania. Mikor megtisztítottuk, megtudtuk, hogy itt jó megfigyelőhelyeik voltak, s innét irányították az aknavetőket tüzet.

Ez viszonylag biztonságos hely volt, nem hazudok, sem én, sem más. Aki ott volt a Hürtgen-erdőben, azt úgyse lehet bolonddá tenni; ha az ember hazudik, azon nyomban észreveszi, amint a száját kinyitja, akár ezredes, akár nem.

Találkoztunk itt egy teherautóval, lassított, és a vezető, szürke volt a képe, mint mindenkinek, kiszólt: – Ezredes úr, följebb egy halott baka fekszik az út közepén, s ahány kocsi arra megy, annak mindnek át kell mennie rajta. Tartok tőle, hogy ez rossz benyomást tesz a csapatokra.

– Majd lehozzuk az útról.

És lehoztuk az útról.

Még emlékszem, milyen érzés volt fölemelnem, milyen lapos volt, és milyen furcsa a lapossága.

Aztán még valami, amire emlékszem. Mielőtt végleg elfoglaltuk volna a falut, iszonyúan megpakoltuk foszforbombával. Itt láttam először, hogy német kutya sült német katonát eszik. Később egy macskát is láttam, mikor lakmározott rajta. Éhes macska volt, külsőre igen szelíd. Hát hitted volna, Lányom, hogy egy derék német macska megegyék egy derék német katonát? Vagy hogy egy derék német kutya egy derék német katonára foszforon sült fenekén lakomázzék?

És hány ilyen tudnék én még elmesélni neked. Rengeteget, de minek? Akár ezret is, de az sem akadályozná meg a háborút. Az emberek azt mondanák, most nem a krautokkal verekszünk, és különben is, az a macska nem engem evett, és nem is Gordont, a bátyámat, hisz ő a csendes-óceáni hadszíntéren járt. Lehet, hogy Gordont a tarisznyarakok ették meg. De az is lehet, hogy egyszerűen

csak szétfolyt.

Hürtgenben keményre fagytak; és olyan hideg volt, hogy fagyottan is vörös maradt az arcuk. Különös. Nyáron szürkék és sárgák, mint a viaszbábu. De ha igazi tél van, vörös az arcuk.

Vérbeli katona senkinek el nem mondja, milyenek a halottai, magyarázta az arcképnek. Ezzel a témával végeztem is. És mi van a századdal, amely ottmaradt a vízmosásnál? Mi van velük, te profi katona?

Meghaltak, mondta. És én fölköthetem magam, és kalimpálhatok.

Na, ki iszik meg velem egy pohár valpolicellait? Mit gondolsz, te lány, mikor ébresszem föl a párodát? El kell mennünk az ékszerészhez. És alig várom már, hogy tréfáljak és vidám dolgokról meséljek.

Rendben van, te vászon-lány, mondta az ezredes, de nem mondta ki hangosan, hagyjuk az egészséget, és tizenegy perc múlva fölébresztem az élő lányt, és kimegyünk a városba jókedvünk lesz, téged meg itthagynak, hadd csomagoljanak be.

Igazán nem akartam gorombáskodni. Csak egy kicsit vastag tréfa volt. És soha többé nem szeretnék gorombáskodni veled, mert mostantól kezdve veled akarok élni. Remélem, fogok, tette hozzá, és megivott egy pohár bort.

36

Éles, hideg, derűs nap volt, ők kinn álltak az ékszerész kirakata előtt, és a két kis ébenfából faragott, drágakövekkel díszített négerfejű torzót nézték. Az egyik olyan, mint a másik, gondolta az ezredes.

– Neked melyik tetszik jobban, Lányom?

– Talán a jobb oldali. Annak mintha finomabb volna az arca, nem?

– Finom mindkettőé. Bár ha még a régi időkben élnénk, inkább azt szeretném, ha a szolgád lenne.

– Jó. Akkor elvisszük. Gyerünk be, és nézzük meg. De majd én kérdelem meg az árát.

– Én megyek be.

– Nem. Hadd kérdezzem csak én meg az árát. Nekem kevesebbet számítanak. Végül is te gazdag amerikai vagy.

– Ettoi, Rimbaud?

– Szörnyű muris Verlaine válnék belőled – mondta a lány. – Legyünk más híres emberek.

– Parancsoljon, felség, megvesszük azt az istenverte ékszert.

– Hallod-e, XVI. Lajosnak se lennél valami jó.

– Veled másznék föl a kordéba, és még mindig tudnék köpni.

– Most felejtsünk el minden kordét, és mindenki bánatát, vegyük meg ezt a kis izét, aztán menjünk el Ciprianihoz, és legyünk híres emberek.

Benn a boltban megnézték a két fejet, a lány megkérdezte, mibe kerülnek, aztán szapora szóváltás következett, és az ár jóval lejjebb szállt. De még így is több maradt, mint amennyi pénz volt az ezredesnél.

– Elmegyek Ciprianihoz, majd tőle kérek.

– Nem mégy – mondta a lány. Aztán a segédnek: Tegyétek be egy dobozba, küldjék el Ciprianihoz, és mondják meg neki, hogy az ezredes úr üzeni: fizesse ki, és tegye el neki.

– Kérem – mondta a segéd. – Ahogy parancsolja. Kimentek az utcára, a napra, a lankadatlan szélbe.

– Erről jut eszembe – mondta az ezredes. – A smaragdjaid ott vannak a széfben, a Grittiben, a neveden.

– A te smaragdjaid.

– Nem – mondta az ezredes, nem gorombán, de úgy, hogy a lány értsen a szóból. – Van, amit az ember nem tehet meg. Ezt te is tudod. Például nem jöhetsz hozzám feleségül, és én ezt megértem, bár csöppet sem helyeslem.

– Jól van – mondta a lány. – Értem. De nem tarthatnál meg legalább egyet, talizmánnak?

– Nem. Nem tarthatok. Ahhoz túlságosan értékes.

– De hisz az arckép is értékes.

– Az más.

– Igazad van – engedett a lány. – Gondolom, igazad. Azt hiszem, kezdem már érteni.

– Ha szegény volnék, fiatal, és jó lovas, egy hátslovat elfogadhatnék tőled. Egy autót már nem.

– Most már teljesen értem. Akkor most hova menjünk, de rögtön, hogy megcsókolhass?

– Ide, a sikátorba, ha az ottlakók közül senkit se ismersz.

– Bánom is én, hogy ki lakik ott. Érezni akarom, hogy magadhoz szorítasz és megcsókolasz.

Befordultak egy mellékutcába, és elindultak a vakvége felé.

– Ó, Richárd – mondta a lány. – Ó, drágám.

– Szeretlek.

– Kérlek, szeress.

– Szeretlek.

A szél fölkapta és a nyakába fújta a haját, és az ezredes még egyszer megcsókolta, s közben az arcán ott érezte a lány selymes haját.

Aztán a lány kitépte magát a kezéből, váratlanul, nyersen, ránézett, és azt mondta: – Azt hiszem, ideje volna már elindulnunk Harryhoz.

– Én is azt hiszem. No, játszunk történelmi személyt?

– Játsszunk – mondta a lány. – Játsszuk azt, hogy te vagy te, én meg én.

– Hát játszunk – mondta az ezredes.

37

Harrynál nem volt senki, csak néhány reggeli ivó, és két férfi, aki a bárban hátul üzletelt.

Voltak napszakok, mikor a bár megtelt ismerősökkel; rendszeres időközönként zúdultak be, mint a dagály Mont St. Midiéinél. Csakhogy a dagály, a hold állásától függően, mindennap változik, gondolta az ezredes, a bár forgalma viszont változatlan, mint a greenwichi délkör, vagy a párizsi méteretalon, vagy az a jó vélemény, amit a francia katonák önmagukról táplálnak.

– Nem ismersz senkit ezek közül a reggeli ivók közül? – kérdezte a lányt.

– Nem. Én nem vagyok reggeli ivó, így hát nem is találkozhattam velük.

– Majd kisöpri őket az ár, ha megjön.

– Nem. Maradnak, ahogy jöttek, önszántukból.'

– Nem zavar, hogy ilyen rosszkor jöttünk?

– Mit gondolsz, azért, mert régi családból származom, sznob vagyok? Épp mi nem vagyunk sznobok. Akit te senkiházinak hívsz, az a sznob, meg az újjgazdagok. Láttál te már életedben ennyi újjgazdagot?

– Láttam – mondta az ezredes. – Kansas Cityben, mikor annak idején odajártam Fort Rileyből pólózni a klubba.

– És ott is olyan rossz volt, mint itt?

– Nem, egész kellemes. Én szerettem, és Kansas Citynek az a része gyönyörű.

– Igazán? Bárcsak egyszer elmehetnénk oda. Ott is vannak kempingek? Olyanok, ahol megszánhatunk?

– Persze. De mi majd a Muehlebach Hotelban szállunk meg. Ott vannak a világon a legnagyobb ágyak, és majd úgy teszünk, mintha olajmágnások lennénk.

– És hol hagyjuk a Cadillacet?

– Most épp Cadillac?

– Igen. Hacsak nem akarsz egy nagy Buick Roadmastert, Dynaflow-meghajtásút. Majd végigjárom vele egész Európát. A legutóbbi Vogue-ban láttam, amit te küldtél.

– Valószínűleg csak egy kocsink lesz – mondta az ezredes. – Akármilyet választasz, azt majd beállítjuk a Muehlebach garázsába.

– Az a Muehlebach amolyan luxushely?

– Csudálatos hely. Bele fogsz szeretni. S ha kimegyünk a városból, majd északnak, St. Joe felé megyünk, és a Roubidoux bárjában megiszunk egy pohárral, talán kettővel is, aztán átmegyünk a folyón, és nyugat felé folytatjuk az utunkat. Te tudsz vezetni, majd váltjuk a műszakot.

– Az mit jelent?

– Hogy majd föl váltva vezetünk.

– De most én vezetek.

– Majd kihagyjuk az unalmas szakaszokat, és elmegyünk a Chimney Rockhoz, aztán tovább Scott's Bluffig és Toppingtonba, azután már láthatsz is valamit.

– Autótérképem meg útmutatóm van, meg annak az embernek a könyve is megvan, aki megmondja, hol érdemes étkezni, és megvan az Amerikai Autóklub kemping- és hoteltájékoztatója is.

– Már annyira kitervelted?

– Mindig ezt tervezgetem esténként, a térképen, amit tőled kaptam. És milyen rendszám táblánk lesz?

– Missouri. A kocsit majd Kansas Cityben vesszük. Először Kansas Citybe repülünk, hát nem emlékszel? Vagy mehetünk valami igazán jó vonattal is.

– Azt hittem, Albuquerque-be repülünk.

– Az már régen volt.

– És majd kora délután megállunk a legjobb motelnál, amelyet az Amerikai Autóklub útmutatója ajánl, és én majd elkészítem neked, ami italt kívánsz, és közben te újságot olvasol, meg a Life-ot, Time-ot, Newsweek-et, én meg majd a friss Vogue-ot és a Harper's Bazaar-t.

– Jó. De ide is visszajövünk.

– Hát persze. A kocsinkkal. Egy olasz óceánjárón; azon, amelyik akkoriban majd a legjobb lesz. És Genovából egyenesen idehajtunk.

– Éjszakára ne is álljunk meg sehol?

– Minek? Hisz haza akarunk érni a házukba.

– És hol lesz a házuk?

– Azt ráérünk még eldönteni. Hisz itt a városban mindig olyan rengeteg a kiadó ház. Vagy kint szeretnél érni vidéken?

– Igen – mondta az ezredes. – Miért ne?

– Akkor majd fát látunk, ha fölbredünk. És útközben milyen fákat látunk?

– Javarészt fenyőt, meg a vizek partján amerikai nyárt. És rezgő nyárt. Csak várj, majd meglátod, milyen a rezgő nyár, ha ősszel megsárgul.

– Várok. És Wyomingban hol állapotunk meg?

– Először elmegyünk Sheridanbe, ott majd eldöntjük.

– Sheridan szép?

– Csoda szép. És majd kocsival elmegyünk oda, ahol a Szekérvár-csatát vívták, és majd mesélek róla. Aztán Billings felé menet fölme gyünk oda is, ahol megölték azt az ostoba George Armstrong Custert, és majd megnézed az emlékművet, ahol valamennyien elestek, és majd megmagyarázom a csata menetét.

– Az csodás lesz. Sheridan melyikhez hasonlít jobban: Mantovához, Veronához vagy Vicenzához?

– Egyikhez sem. Fenn van a hegyoldalban, mint Schio.

– Akkor olyan, mint Cortina?

– Csöppet sem. Cortina magasan fön n, egy völgyben épült, Sheridan meg a hegyoldalban. A Big Hornshegységnek nincsenek előhegyei. Közvetlenül a síkságból emelkedik ki. Az ember látja onnét a Cloud's Peaket is.

– És bírja majd a kocsink az emelkedőt?

– Arra mérget vehetsz. De azért jobb, ha mégsem olyat veszünk, amelyiknek hidraulikus a sebváltója.

– Én megvagyok anélkül – mondta a lány. Keményen tartotta magát, hogy sírva ne fakadjon.

– Mint ahogy megvagyok más nélkül is.

– Mit iszol? – kérdezte az ezredes. – Még nem is rendeltünk.

– Azt hiszem, semmit.

– Két nagyon száraz Martinit – mondta az ezredes a bárpincérnek. – És egy pohár hideg vizet.

Zsebébe nyúlt, lecsavarta az orvosságosüveg tetejét, s kirázott két jókora tablettát a bal tenyerébe. Aztán a tablettát kézben tartva a bal kezével visszacsavarta a kupakot. Nem valami nagy teljesítmény olyan embertől, akinek kacsk a jobb keze.

– Mondtam, hogy nem kérek semmit.

– Tudom, Lányom. De szerintem szükséged van rá. Akár itt is hagyhatjuk a pulton. Vagy megihatom én. Kérlek – mondta. – Igazán nem volt szándékomban gorombáskodni.

– Még nem is kérdeztük, megjött-e a kis néger, aki majd a gondomat viseli.

– Nem. Mert addig nem akartam megkérdezni, míg be nem jön Cipriani, és ki nem

üzenhetem neki.

– Muszáj mindent ilyen görcsösen csinálni?

– Én már csak ilyen vagyok – mondta az ezredes. Bocsáss meg, Lányom.

– Mondd háromszor: Lányom.

– Hija figlia, Lányom.

– Nem is tudom – mondta a lány. – Azt hiszem, menjünk innét. Szeretem, ha látnak minket, de most én nem kívánok látni senkit.

– A kis néger doboza ott van a kassza tetején.

– Tudom. Már rég észrevettem.

Jött a bárpincér, a két pohár Martinivel, olyan hideg volt, hogy a poharat befutotta a dér, és hozta a pohár vizet is.

– Adja ide azt a kis csomagot, amit a nevemre hoztak; ott van a kassza tetején – mondta az ezredes. – És mondja meg Ciprianinak, hogy elküldöm érte a csekket.

Majd újabb elhatározásra jutott.

– Megiszod a Martinidet, Lányom?

– Meg. Ha nem haragszol, hogy most megint mást gondoltam.

Ittak, nagyon-nagyon könnyedén összeérintették a poharukat, olyan könnyedén, hogy azt szinte észre se lehetett venni.

– Igazad volt – mondta a lány, mikor megérezte az ital melegét, s egy pillanatra elszállt a szomorúsága.

– Neked is igazad volt – mondta az ezredes, tenyerén a két tablettával.

Ha vízzel venném be, gondolta, elrontaná a szám ízét. Így hát a Martinivel nyelte le, mikor a lány egy pillanatra elfordította a fejét, hogy szemügyre vegyen egy reggeli ivót, amint épp kilép az ajtón.

– Hát akkor menjünk, Lányom?

– Igen. Menjünk.

– Pincér – mondta az ezredes. – Mivel tartozom? És ne felejtse el megmondani Ciprianinak, hogy küldöm a csekket ezért a kis izéért.

38

A Grittiben ebédeltek, és a lány kicsomagolta a kis ébenfa négert, és föltűzte a bal vállára. Volt vagy fél arasznyi, s igazán szép volt, annak a szemében, aki szereti az ilyesmit. Ha meg nem szereted, hülye vagy, gondolta az ezredes.

De még gondolni se gondoljunk gorombát, mondta magában. Most nagyon jónak kell lenned, míg egymásnak istenhozzátot nem mondtok. Micsoda szó, gondolta, istenhozzád.

Mint egy Bálint-napi üdvözlőlap.

Istenhöz, és bonne chance, és hasta la vista. Mi csak annyit mondtunk mindig, hogy merde, aztán utánunk az özönvíz. Ég veled, gondolta, ez szép két szó. Ég veled, gondolta, hosszú időre, vidd magaddal, akárhova mégy. Az összes szerelékekkel, gondolta.

– Lányom – mondta. – Mikor mondtam utoljára, hogy szeretlek?

– Mióta asztalhoz ültünk, még nem.

– Akkor most mondom.

Mikor a szállodába megérkeztek, a lány türelmesen megfésülködött, és kiment a női mosdóba. Ki nem állhatta az ilyen helyiségeket.

Kirajzolta a száját, tudta, az ezredes úgy kívánja, s miközben hibátlanra formálta, azt gondolta magában: – Ne gondolj semmire. Ne gondolkozz. És mindenekelőtt ne légy szomorú, hogy elmegy.

– Szép vagy.

– Köszönöm. Szerettem volna is szép lenni a kedvedért, ha tudok, és amennyire tudok.

– Gyönyörű nyelv az olasz.

– Az. Mr. Dante is annak tartotta.

– *Gran Maestro* – mondta az ezredes. – Kerül-e valami enivaló ebben a *Wirtschaft*-ba? A *Gran Maestro*, ha nem nézte is, látta őket, szerette, és nem volt benne semmi irigység.

– Húst vagy halat parancsolnak?

– Ma szombat van – mondta az ezredes. – A hal ma nem kötelező. Akkor én halat kérek.

– Nyelvhalunk van – mondta a *Gran Maestro*. – És ön, Contessa?

– Amit maga gondol. Jobban ért hozzá, mint én, és én mindent szeretek.

– Határozz, Lányom.

– Inkább arra hagyom, aki jobban ért hozzá. Olyan étvágyam van, mint egy internátusi bennlakónak.

– Akkor majd meglepem valamivel – mondta a hosszú képű, meleg tekintetű és táskás szeme fölött busa és ősz szemöldökű *Gran Maestro*, akinek mindig vidám volt a képe, afféle öreg katona módján, mert életben maradt, és ezt méltányolta is.

– Mi újság a Rend körül? – kérdezte az ezredes.

– Csak annyi, hogy Rendünk Feje bajba keveredett. Elkonfiskálták minden vagyonát. Vagy legalábbis lefoglalták.

– Remélem, azért nem olyan nagy a baj.

– Bízunk Rendünk Fejében. Nagyobb vihart is megúszott ő már.

– Rendünk Fejének egészségére – mondta az ezredes.

Fölemelte a lefejtett új és igazi valpolicellaival teli poharát. – Igyál az egészségére, Lányom.

– Annak a disznónak az egészségére nem iszom mondta a lány. – És különben is, nem vagyok tagja a Rendnek.

– Most már az – mondta a *Gran Maestro*. – Por merito di guerra³⁶.

– Akkor hát igyunk rá – mondta a lány. – Igazán rend tag vagyok?

– Igen – mondta a *Gran Maestro*. – A kutyabőrt még nem kapta meg, de így is kinevezem Tiszteletbeli Legeslegfőbb Titkárnak. Ezredes úr majd föltárja ön előtt a Rend titkait. Kérem, ezredes úr, tárja föl.

– Föltárom – mondta az ezredes. – De nincs közelben semmiféle ragyás népség?

– Nincs. Távol van, hölgyével, Miss Baedekerrel.

– Rendben van – mondta az ezredes. – Akkor föltárom. Egyetlen nagy titkunk van, de azt ismerned kell. Javítson ki, *Gran Maestro*, ha tévesen mondanám.

– Ám halljuk a titkot – mondta a *Gran Maestro*.

– Föltárom a titkot – mondta az ezredes. – Figyelj rám, Lányom, íme: a Legszentebb Titok. Hallgasd áhítattal. „A szerelem szerelem, a mulatság mulatság. De mindig csönd van, ha meghal az aranyhal.”

– Ím, föltáratott – mondta a *Gran Maestro*.

– Büszke vagyok, és boldog, hogy a Rend tagja lettem – mondta a lány. – De ez, bizonyos értelemben, meglehetősen durva rend, nem?

– Az – mondta az ezredes. – Most pedig, *Gran Maestro*, mit is eszünk tulajdonképpen? Minden titok nélkül.

– Rák enchilladá-i velencei módon elkészítve, de hidegen. Páncéljában felszolgálva. Elöljáróban. Utána ezredes úr nyelvhalat, a Contessa pedig vegyes sültet. És hozzá?

– Amijük van – mondta az ezredes.

A *Gran Maestro* elment, az ezredes ránézett a lányra, majd az ablakon át ki a Canale Grandéra, és a bár végében, amelyet ügyes kezek épp étteremmé alakítottak át, megpillantotta a még mindig ottlevő varázsos foltokat és változó fényeket, és azt mondta: – Lányom, mondtam már neked, hogy szeretlek?

– Már rég nem. De most én szeretlek téged.

– Mondd, mi lesz azokkal, akik szeretik egymást?

– Azt hiszem, az övék, amijük van, akármilyen legyen az, és szerencsésebbek, mint bárki más. Aztán egyikük egyszer s mindenkorra megkapja osztályrészéül az ürességet.

– Nem akarok durva lenni – mondta az ezredes. Pedig válaszképpen már épp valami durvát akartam mondani. Kérlek, neked csak ne legyen részed semmi ürességben.

– Majd igyekszem – mondta a lány. – Mióta fölbredtem, szakadatlanul csak igyekszem. Azóta igyekszem, mióta megismertük egymást.

– Akkor igyekezz továbbra is, Lányom – mondta az ezredes.

Majd a *Gran Maestro*-nak, aki leadta a rendelést, és megint fölbukkant, azt mondta: – Egy palack vino seccó-i, a Vesuvio oldalából, a nyelvhalhoz. A valpolicellait majd máshoz isszuk.

– A vegyes sültöz is szabad a Vesuvio oldalán termett borból innom? – kérdezte a lány.

– Hát persze, Renáta – mondta az ezredes. – Neked, Lányom, mindent szabad.

– Ha bort iszom, szeretném ugyanazt inni, amit te.

– A te korodban, a vegyes sültöz, a jó fehér bor a jó – mondta az ezredes.

– Ó, bárcsak ne lenne a világon ilyen korkülönbség.

– Én nagyon élvezem – mondta az ezredes. – Csak épp... – tette hozzá, de nem folytatta. Majd azt mondta: – Legyünk fraîche et rose comme au jour de bataille.³⁷

– Ezt ki mondta?

– Halvány fogalmam sincs. Én a Collége de Maréchaux-n szedtem föl, tanfolyamon. Elég hatásvadász név. De én elvégeztem. A legtöbbet mégis a krautoktól tanultam, mikor harcoltam ellenük, és tanulmányoztam őket. Ők a legjobb katonák. De mindig sokat markolnak.

37 Frissek és rózsásak, mint a csata napján.

– Akkor legyünk frissek és rózsásak, ahogy mondtad, és kérlek, mondd, hogy szeretsz.

– Szeretlek – mondta az ezredes. – Erre építhetsz. Ez a színtiszta igazság.

– Ma szombat – mondta a lány. – Mikor lesz még jövő szombat?

– A jövő szombat vándorünnep, Lányom. Mutass nekem csak egy embert, aki a jövő szombatról valamit is tud.

– Te tudnál, ha akarnál.

– Majd megkérdem a *Gran Maestro*-t, ő talán tud. *Gran Maestro*, mikor lesz a jövő szombat?

– À Pâques ou à la Trinité³⁸ – mondta a *Gran Maestro*.

– Hogy lehet az, hogy semmi szívvidítő illat nem jön a konyha felől?

– Rossz felől fúj a szél.

Igen, gondolta az ezredes. Rossz felől fúj a szél, és milyen szerencsém lett volna, ha ezt a lányt kapom, és nem azt a nőt, akinek fizethetem most a tartásdíjat, és még csak gyereket se szült nekem. Pedig arra szegődött. De ki kritizálhatja, és kinek a tömlőit? Én csak a Goodrichét, a Firestone-ét és a General Motorsét.

Hagyd a fenébe, mondta magában. És szeresd a lányt.

A lány ott volt mellette, vágyott a szeretetére, ha ugyan volt még szeretete, amit adni tudott.

És az megint visszaköltözött bele, mint mindig, ha a szemét a lányra vetette, és megkérdezte: – Hogy vagy, te hollófekete, te szívszaggató lány?

– Pompásan.

– *Gran Maestro* – mondta az ezredes. – Kerítsen már valami illatot, vagy akármit, abból az isten háta mögötti konyhából, még ha rossz felől fúj is a szél.

39

A portás utasítására a kapus telefonált, és most ott volt ugyanaz a motorcsónak, amelyikkel idefelé jöttek.

Jackson továbbszolgáló gkv. ott volt a csónakban a poggyásszal és az arcképpel, amit jól és tartósan becsomagoltak. A szél még keményen fúj.

Az ezredes kifizette a számláját, és kiosztotta a kellő borraalót. A szálloda emberei leadogatták a kofferokat és a képet a csónakba, és megvárták, míg Jackson elrendezkedik. Aztán visszavonultak.

– Nos, Lányom – mondta az ezredes.

– Nem mehetnék el veled a garázsig?

– A garáznál ugyanolyan nehéz lenne.

– Kérlek, engedd meg, hogy veled menjek a garázsig.

– Rendben van – mondta az ezredes. – Ez végül is a te dolgod. Szállj be.

Egyáltalán nem beszéltek, a szél hátulról fúj, a nyomorúságos vén motor sebessége mellett úgy tűnt, mintha nem is fújna a szél.

A kikötőben, miután Jackson kiadogatta a kofferokat egy hordárnak, az arcképről meg maga

38 Szó szerint: Húsvétkor vagy Szentháromság napján – értelme kb. majd ha fagy.

gondoskodott, az ezredes megkérdezte a lányt: – Itt akarsz elbúcsúzni?

– Muszáj?

– Nem.

– Bemehetnék veled a garázs bárjába, míg lehozzák a kocsit?

– Úgy még rosszabb lesz.

– Nem bánom.

– Vitesse föl a cuccot a garázshoz, és kerítsen valakit, aki vigyáz rá, míg a kocsit lehozza – mondta az ezredes Jacksonnak. – Nézzen utána, hogy a puskáim megvannak-e, és a cuccot úgy rakja be, hogy a hátsó ülésen a lehető legtöbb hely maradjon.

– Igen, uram.

– Hát mégis eljöhetek? – kérdezte a lány.

– Nem – mondta az ezredes.

– Miért?

– Tudod jól. Mert nem hívtak.

– Kérlek, ne légy rossz.

– Uramisten, Lányom, ha te tudnád, mennyire igyekszem, hogy ne legyek rossz. Akkor fizessük ki ezt a jóembert, aztán menjünk, és ülünk le oda a padra a fák alá.

Kifizette a csónakost, és megmondta neki, hogy a dzsipmotorról nem feledkezett meg. De azt is megmondta, hogy ne vegye biztosra, bár nagyon valószínű, hogy meg tudja szerezni.

– Használt motor lesz. De ennél a maga kávédarálójánál mindenesetre jobb.

Fölmentek a kopott lépcsőn, átvágtak a kavicsos téren, és leültek a padra a fák alá.

A fák feketék voltak, hajladoztak a szélben, és nem volt rajtuk levél. Abban az évben korán lehullottak a levelek, és már elsöpörte őket a szél.

Egy ember jött oda hozzájuk, képes levelezőlapot kínált, és az ezredes rászólt: – Tűnjön el innét, fiam. Most nincs szükségünk magára.

Aztán a lány elsírta magát, bár nagyon eltökélte, hogy nem fog sírni.

– Ide hallgass, Lányom – mondta az ezredes. – Most mit mondjak neked? Erre a járműre, amin mi utazunk, nem szereltek lökésgátlót.

– Már abbahagytam – mondta a lány. – Nem vagyok hisztérika.

– Nem is mondtam, hogy az vagy. Inkább azt, hogy te vagy a legdrágább és legszebb lány, aki valaha élt a földön. Valaha. Valahol. Bárhol.

– És még ha ez igaz lenne is, mit változtatna a dolgon?

– Most megfógtál – mondta az ezredes. – De igaz. -És most?

– Most fölállunk, megcsókoljuk egymást, és azt mondjuk, hogy isten veled.

– És akkor?

– Azt nem tudom – mondta az ezredes. – Azt hiszem, ez olyan kérdés, amire mindenkinek magának kell megtalálnia a választ.

– Majd megpróbálom megkeresni.

– Amennyire lehet, ne szívd mellre. Lányom.

– Igen – mondta a lány. – A járműben, amelyen nincsen lökésgátló.

- Te kezdettől fogva szinte hívogattad a kordét.
- Nem tudnál egyszer valamit kedvesen csinálni?
- Tartok tőle, hogy nem. De megpróbálom.
- Kérlek, próbáld továbbra is. Más reményünk úgy sincs.
- Majd megpróbálom.

Így hát megölelték egymást, szorosán, és megcsókolták egymást, nagyon és igazán, és az ezredes átvezette a lányt a kavicsos téren, le a kőlépcsőkön.

- Egy jobbat kéne fogadnod. Nem ezt a sorsüldözött vén motorcsónakot.
- Ha nem bánod, én mégis inkább ezzel a sorsüldözött motorral megyek.
- Hogy bánom-e? – kérdezte az ezredes. – Dehogy bánom. Én csak parancsokat adok, és parancsokat hajtok végre. De semmit se bánok. Isten veled, te drága, te gyönyörű.
- Isten veled – mondta a lány.

40

Az ezredes a vízbe süllyesztett tölgyhordóban ült, amit Venetóban leshelyül használnak. A les lehet bármi, csak elrejtse a vadászt a vad elől, amelyet löni szeretne, így jelen esetben a vadkacsa elől.

Jó útjuk volt a fiúkkal, miután a garázsban összetalálkoztak, és jó estéje, és nyílt tűzön készült pompás vacsorája. Három vadász ült a hátsó ülésen, a vadászat színhelyére menet. Aki nem hazudott, némi tódítást még az is megengedett magának, a hazugok meg soha nem voltak teljesebb virágukban.

A hazug, teljes virágában, gondolta az ezredes, szép, mint egy virágzó cseresznyefa vagy almafa. És ugyan ki venné el a kedvét a hazugságtól, hacsak nem koordinátákat közöl?

Az ezredes világéletében gyűjtötte a hazugokat, ahogyan más bélyeget gyűjt. Nem osztályozta őket, legfeljebb csak pillanatnyilag, és nem is becsülte igazán. Csak élvezte, fenntartás nélkül, mikor épp hallgatta a hazugságaikat, már persze, ha semmi közük nem volt a szolgálathoz. Előző este bőven akadt jó hazugság, miután a grappa kézről kézre járt, és az ezredes élvezte is.

A szobát befüstölte a nyitott faszéntűzhely; nem, gondolta az ezredes, hasábfu volt. De akár ez, akár az, a hazug akkor hazudik legjobban, ha van körülötte egy kis füst, vagy ha a nap lement már.

Kétszer maga is közel járt hozzá, hogy hazudjon, de megfékezte magát, és csak tódított. Legalábbis remélem, gondolta.

Most meg itt ez a befagyott lagúna, hogy mindent elrontson. De nem rontott el mindent.

Hirtelen nyársfarkú récepár tűnt föl a semmiből, és siklott le meredeken, ahogy repülőgép sohasem, és az ezredes a fülével követte a tollas röppályát, meglendült, és megölte a gácsért. Az ott feküdt a jégen, olyan keményen csapódott rá, ahogy csak kacsa tud, s még le sem ért, az ezredes már leszedte a párját, miközben nyújtott nyakkal, sebesen, fölfelé szállt.

Odahullott az is a gácsér mellé.

Ez ám a gyilkosság, gondolta az ezredes. De mi nem az manapság? De löni, azt még tudsz, gyerek.

Gyerek, még mit nem, gondolta. Rozzant vén csibész. De ni csak, megint jönnek.

Ezek a csörgőrécék voltak, kis gomolyban közeledtek, mely összeállt, aztán elnyúlt a semmibe. Aztán megint összeállt, és az áruló kacsa a jégről fölszólt hozzájuk.

Hadd forduljanak még egyet, mondta magában az ezredes. Húzd be a fejed, és még a szemed se moccanjon. Idejönnek.

Oda is jöttek, jó közel, az áruló szóra.

Szárnyuk egyszerre leszállásra igazodott, mintha kieresztették volna a szárnyféket. Majd észrevették, hogy az jég alattuk, és fölcsaptak meredeken.

A puskás, aki most nem volt ezredes, sem semmi más, csak egy puskás ember, fölállt a hordóban, és rájuk duplázott. Majdnem olyan keményen csapódtak a jégre, mint a nagy kacsák.

Kettő elég egy családból, mondta az ezredes. Vagy törzs volt?

Az ezredes lövést hallott a háta mögül, ahol, tudta, nincs több les, és hátrafordult, hogy a befagyott lagúna fölött átnézzen a náddal szegett partra.

Az volt az, gondolta.

Egy csapat alacsonyan húzó vadkacsa villant föl az égre, meredeken, mintha a farka hajtaná.

Látta, az egyik lehullik, aztán még egy lövést hallott.

A mogorva csónakos lőtt a kacsákra, amelyek az ezredes felé közeledtek.

Hogyan, hát hogy tehet ilyet? – gondolta az ezredes.

A csónakosnál volt egy sörétes puska, hogy lelőhesse a sérült kacsákat, ha olyan helyre hullanának, ahonnan a kutya nem tudja kihozni. De hogy rálőjön az ezredes leshelyéhez közeledő kacsákra, az vadászszemmel olyan bűn volt, hogy nagyobb ember ellen el sem követhet.

A csónakos messze volt, hogy a kiáltást meghallotta volna. Az ezredes tehát kétszer rálőtt.

Messze van, a sörét nem ér el odáig, gondolta az ezredes, de legalább tudni fogja, hogy tudom, mit követett el. De mi az istennek csinálja ezt az egészet? Egy ilyen remekül irányított vadászaton? Ez a legjobban szervezett és legjobban irányított vadászat, amin életemben részt vettem, és úgy is élvezem, mint életemben még soha. Vajon mi ütött ebbe a rohadt csibészbe?

Tudta, a harag mennyire árt neki. Vett két tablettát, és lenyelte egy slukk Gordon-ginnel a kulacsából, minthogy ivóvíze nem volt.

Tudta, hogy a gin is árt neki, és arra gondolt, minden árt, csak a pihenés és a könnyű testmozgás nem. Jól van, pihenj csak, és végezz könnyű testmozgást, gyerek. És mit gondolsz, ez könnyű testmozgás?

Te, gyönyörű, mondta magában. Bár itt lenne most, mellettem, ebben a kétszemélyes hordóban, csak érezném, hogy összeér a vállunk. Megfordulnék, és látnálak, és megpróbálnék úgy leszedni egy magasan szálló kacsát, csak hogy föl vágjak neked, hogy az ide essen a hordóba, de téged ne üssön meg. Egy ilyet próbálnék leszedni, mint ez itt, mondta, mikor meghallotta a szárnyuhogást a levegőben. Fölállt, megfordult, észrevette a nyújtott nyakú, gyönyörű, magányos gácsért, amint szapora szárnycsapásokkal a tenger felé tartott. Élesen és tisztán rajzolódott ki az égre a hegyek háttere előtt. Amennyire lehetett, hátrahajolt, célzott, követte, és elhúzta a ravaszt.

A gácsér a jégre csapódott, közvetlenül a les tövében, és hulltában betörte a jeget. Itt törték fel a jeget, hogy a csalit kihajigálják, és azóta vékonyán újra befagyott a víz. A hívogató tojó ránézett a heverő gácsérra, és a lábát váltogatta.

– Hisz nem is láttad soha – mondta az ezredes a tojónak. – Még azt se hiszem, hogy a jöttét láttad volna. Bár lehet, hogy igen. De szólni nem szóltál.

A gácsér fejével csapódott a jégre, és feje most a jég alatt volt. De az ezredes látta a mellén és a szárnyán a gyönyörű téli tollat.

Szeretnék neki egy mellényt adni, ami úgy készült a vadkacsa egész tollzatából, ahogy a mexikóiak díszítették az isteneiket, gondolta. De ezek a kacsák, azt hiszem, piacra kerülnek, és

különben se tudja senki, hogyan kell lehúzni és kikészíteni a kacsza bőrét. Pedig szép lenne, gondolta, hátul vadgácsér tollal, elől meg, az ágas-bogas mintán, két függőleges böjtiréce csíkkal. Egyik csík az egyik, másik a másik mellén húzódna lefelé. Fene szép egy mellény lenne. Azt tudom, hogy neki tetszenék.

Bár húznának még, gondolta az ezredes. Pár ostoba kacsza talán még befelé húz. Föl kell készülnöm rá, hátha jönnek. De egy se jött, s így kénytelen volt gondolkodni.

A többi les felől sem hallott lövést, és a tengerről is csak néha-néha.

Most, hogy kivilágosodott, a madarak már látták a jeget, és többé már nem befelé húztak, hanem ki, a nyílt tengerre, hogy gyülekezzenek, így hát nem jutott lövéshez, és akarva-akaratlanul is elgondolkodott, azt próbálta kideríteni, hogy is indult a dolog. Tudta, hogy nem érdemelte meg, de tudomásul vette, és élt az alkalommal, bár mindig igyekezett megérteni is.

Ott volt annak idején az a két tengerész, mikor egy este a lánnyal sétált. Ráfütyentettek a lányra, és ez, gondolta az ezredes, igazán nem volt valami ártalmas dolog, az egészséget hagynia kellett volna.

De valami mégsem volt rendben. Ezt érezte, mielőtt még tudta volna. Aztán már tudta is biztosan, mert megállt egy utcai lámpa alatt, hogy észrevegyék, mit visel a vállán, s eltisztulhassanak az utca túlfelére.

Mert mindkét vállán egy-egy kiterjesztett szárnyú sast viselt. Ezüstfonállal volt ráhímezve a zubbonyára. Nem volt feltűnő, már régóta viselte. De látni lehetett.

A két tengerész megint fütyentett.

– Állj oda a fal mellé, ha látni akarod – mondta az ezredes a lánynak. – Vagy fordítsd el a fejed, ha tetszik.

– De ezek a fiúk olyan fiatalok és olyan nagyok.

– Nem lesznek soká nagyfiúk – ígérte az ezredes. Odament a fütyögetőkhöz.

– Hol a parti őrzőjüket? – kérdezte.

– Hát azt én honnét tudnám? – kérdezte a nagyobbik fütyögető. – Csak meg akartam stírölni a nőt.

– Maguknak nincs nevük és azonossági számuk?

– Hát azt én honnét tudnám? – mondta az egyik. – És különben sem mondanám meg egy ezredesnek, akinek csirke van a vállán.

Öreg katona, gondolta az ezredes, mielőtt ütött. Tengeri jogász. Minden jogát ismeri.

De a bal ökle lesújtott valahonnan a semmiből, háromszor ütötte meg, épp mikor indult volna.

A másik, az első fütyögetős, részeg létére gyorsan és szorosan fölzárkózott, és az ezredes a könyökével vágta szájon, aztán a lámpa alatt behúzott neki egy szép jobb egyenest. Mikor bevitte, ránézett az első fütyögetőre, és látta, hogy az már kész.

Aztán ennek húzott be egy bal horgot. Aztán a jobb öklével alulról fölfelé gyomorszájon vágta. Aztán behúzott még egy bal horgot, és elindult a lány felé, mert azt már nem kívánta hallani, mikor a tengerész feje koppan a kövezeten.

Megállt az elsónél, látta, hogy békésen alszik, arcon fekve, és a szájából csurog a vér. De a vér színe még rendes, állapította meg az ezredes.

– Van ez így néha az én pályámon – mondta a lánynak. – Akármi is az. De ez a kettő fura fickó volt.

– Hogy érzed magad? – kérdezte a lány.

– Jól. Láttad?

– Láttam.

– Reggel fájni fog a kezem – jegyezte meg szórakozottan. – De azt hiszem, mehetnénk innét. Szép lassan.

– Kérlek, menj lassan.

– Nem arra gondoltam. Arra gondoltam, hogy ne hanyatt-homlok meneküljünk.

– Majd olyan lassan megyünk, amilyen lassan sétálni csak lehet.

Így hát sétáltak.

– Nincs kedved egy kísérlethez?

– Dehogynincs.

– Akkor úgy sétáljunk, hogy hátulról még a lábunk szára is veszélyesnek lássék.

– Majd megpróbálom. De nem hiszem, hogy sikerülne.

– Jó, akkor egyszerűen csak sétáljunk.

– Téged nem ütöttek meg?

– Kaptam egy jó nagyot a fülem mögé. A másodiktól, mikor beleavatkozott.

– Ilyen egy igazi verekedés?

– Ha az embernek szerencséje van.

– És ha nincs?

– Akkor a térde is megroggyan. Előrebukik vagy hátra.

– Még most is szeretsz? Azután, hogy verekedtél?

– Ha lehetne, sokkal jobban szeretnék, mint azelőtt.

– Nem lehet? Ez szép lenne. Én jobban szeretlek, mióta ezt végignéztem. Elég lassan megyek?

– Úgy mégy, mint szarvas a rengetegben, vagy mint néha a farkas, vagy mint egy nagy öreg prérikutya, mikor épp nincs sietős dolga.

– Nem hiszem, hogy különösebben szeretnék nagy öreg prérikutya lenni.

– Várj csak, amíg látsz egyet – mondta az ezredes. Majd szeretnél. Te úgy jársz, mint minden nagy ragadozó, ha halkán lép. Pedig nem is vagy ragadozó.

– Ezt írásban adhatom.

– Menj egy kicsit előre, hogy lássalak. Úgy jársz, mint egy futóbajnok, mielőtt bajnok lett volna. Ha ló lennél, akkor is megvennélek, ha havi húsz százalék kamatra kéne kölcsönkérnem rád a pénzt.

– Nem muszáj megvenned.

– Azt tudom. De most nem erről beszélünk. A járásodról beszélünk.

– Mondd csak – mondta a lány. – Most mi lesz ezzel a két emberrel? Többek közt ez az, amit nem tudok a verekedésről. Nem kellett volna ott maradnom, és a gondjukat viselnem?

– Soha – mondta az ezredes. – Ezt jól jegyezd meg: soha. Remélem, mindkettő jó kis agyrázkódást kap. Felőlem ott rohadhatnak. Magukra vessenek. Itt szó sincs polgári felelősségről. Mind a hármunknak megvolt a biztosítása. Ha megengeded, mondanék neked valamit a verekedésről, Renáta.

– Kérlek, mondd.

– Ha verekszel, győznöd kell. Csak ez számít. A többi smafu, ahogy az én öreg barátom, dr. Rommel mondta.

– Te igazán kedvelted Rommelt?

– Nagyon.

– De hisz az ellenséged volt

– Néha jobban szeretem az ellenségeimet, mint a barátaimat. És tudod, a Haditengerészet minden verekedésben felül marad. Én ezt egy Pentagon nevű házban tanultam meg, mikor még szabad volt oda a főkapun belépni. Ha akarsz, visszaballaghatunk, vagy éppenséggel mehetünk gyorsan is, és őket is megkérdezhetjük.

– Hogy őszinte legyek, Richárd, ma estére már elég verekedést láttam.

– Igaz, ami igaz, én is – mondta az ezredes. De ezt olaszul mondta s így kezdte \-Anch 'io. Akkor menjünk most el Harryhoz, aztán majd hazakísérlek.

– Nincs semmi baja a rossz kezeknek?

– Nincs – magyarázta az ezredes. – Csak egyszer ütöttem kupán vele. Később azzal csak a testét ütöttem.

– Megtapogathatom?

– Ha nagyon vigyázol.

– Hisz szörnyen meg van dagadva.

– De nem tört benne semmi, és az ilyesmi mindig lelohad.

– Szeretsz?

– Szeretlek. Tied a teljes szívem és a két mérsékelten dagadt öklöm is.

41

Szóval így volt, és lehet, hogy épp az a nap, vagy lehet, hogy egy másik, okozta a csodát. Az ember sose tudja, gondolta. De nagy csoda volt, és ő tudatosan sose járult hozzá. Igaz, te csibész, gondolta, hogy ellene se szegültél.

Hidegebb volt, mint valaha, a föltört jég újra összefagyott, és a hívogató réce már föl se nézett. A biztonsága kedvéért fölhagyott az árulással.

Te dög, gondolta az ezredes. Bár ez igazságtalanság. Ez a mesterséged. De miért van az, hogy a tojó jobban hív, mint a gácsér? Pedig tudnod kéne, gondolta. És ez még csak nem is igaz. Akkor mi a fene igaz? Hisz tulajdonképpen a gácsér hív jobban.

Most ne gondold rá. Ne gondoldj Renátára, nem tesz jót neked, gyerek. Sőt, lehet, hogy árt is. Meg aztán el is búcsúztál tőle. Micsoda búcsú volt az. Mintha a kordénál búcsúztatok volna. És még föl is akart mászni melléd arra az istenverte kordéra. Mintha a kordé igazi lett volna. Goromba egy mesterség, gondolta. Szeretni és menni. Ezt megsínyli az ember.

És ki jogosított föl rá, hogy megismerj egy ilyen lányt?

Senki, felelt rá. De Andrea bemutatott neki.

S hogyan szerethetett az a lány ilyen szánalmas csibészt, mint te?

Nem tudom, mondta az igazsághoz híven. Igazán nem tudom.

Nem tudta, többek közt, hogy a lány épp azért szerette, mert soha, egyetlen reggel szánalmas nem volt, ha a szemét kinyitotta: akár támadott, akár nem. Megismerte a kínszenvedést és a bánatot.

De reggel sose volt szájalmas.

Sem a bánat, sem a kínszenvedés nem tette azzá, és a lány, bár fiatal volt, tudta, ki kicsoda.

Most otthon van, és alszik, gondolta az ezredes. Ott is kell lennie, és nem ilyen istenverte kacsalesen, ahol ránk fagy a csali.

Fenemőd nem bánám, ha itt lenne, ha ez dupla les lenne, és figyelne, nem húz-e csak egy sor is nyugat felől. És szép lenne, ha elég meleg lenne. Talán tudnék szerezni valakitől egy olyan igazi piheujjast, amelyet senki se ad el, ha egyszer van neki. Azt a fajtát, amit egyszer tévedésből a repülőknak osztottak.

Megnézhetném, hogyan steppelik, és az itteni kacsatollból csináltathatnék egyet, gondolta. Kerítenék egy jó szabót, hogy elkészítse, kétsorosra, jobboldalt zseb nélkül, és zergebőr vadászfoltot tétetnék rá, hogy a puska agya soha ki ne koptassa.

Csináltatok egyet, mondta magában. Csináltatok, vagy lehúzó egy paliról, és átalakítatom neki. És szeretnék szerezni neki egy jó Purdey 12-est, ami nem olyan fene könnyű, és egy pár Bosst, háromcsövűt. Jó puskái legyenek, amilyen jó ő. Talán egy pár Purdey, gondolta.

Aztán halk szárnysuhogást hallott, szapora szárnycsapásokat, és föltekintett. De nagyon is magasan voltak. Csak a szeme moccant. De olyan magasan voltak, hogy látták a hordót, és benne őt, és a befagyott csalikat, és a búskomor tojót, amely szintén látta őket, és hív álnokságában hangosan hápogott. A récék, nyársfarkú récék, folytatták tenger felé tartó útjukat.

Sose adtam neki semmit, mint ahogy szememre is vetette. Csak azt a kis mórfejet. Annak meg semmi jelentősége. Ő választotta, én csak megvettem. Az ember nem így ad ajándékot.

Amit én adni szerettem volna neki, az a biztonság, márpedig az nem létezik többé; minden szerelmemet, az meg nem ér semmit; minden világi javamat, ami gyakorlatilag nincs: két jó vadászpuska, a katonaruháim, a vitézségi érmeim és a kitüntetésem a fölterjesztésekkel, és néhány könyv. Meg az ezredesi nyugdíj.

Fölruházlak téged minden világi javaimmal, gondolta.

Én a szerelmét kaptam tőle, néhány drágakövet, de azt visszaadtam, meg az arcképét. Nos, a képet is visszaadhatom. És a győzelmi emlékgyűrűmet is odaadhatnám neki, csak tudnám, hol vesztettem el.

Nem hiszem, hogy szüksége volna a gyémántokkal díszített Kiváló Szolgálatért Érdemkeresztre, sem a két ezüstcsillagra, sem a többi műtűrkére, sem a saját hazája érdemrendjeire. Ez beteg ötlet.

Inkább mégiscsak a szerelmem adom neki. De hogy a fenébe juttassam el hozzá? És hogy tartják frissen? Nem csomagolhatják szárazjég közé.

Talán lehet. Majd utána kell nézmem. És hogy szerezzem meg az öregnek azt a halálra ítélt dzsipmotort?

Találd ki, gondolta. Az a mesterséged, hogy kitalálj valamit. Találj ki valamit, miközben lőnek rád, tette hozzá.

Bár ennek a csibésznek, aki eldurantotta a kacsavadászatot, igazi puskája volt, és nekem is igazi puskám lenne. Hamarosan megtudnánk, melyik az kettőnk közül, aki ki tud találni valamit. Még egy ilyen tetves hordóban, a mocsárban is, ahol az embernek nincs mozgási tere. Neki kéne idejönnie hozzám, hogy elbánjon velem.

Ebből elég, mondta magában, gondolj a lányra. Nem akarsz te többé megölni senkit, soha.

És ugyan ki veszi ezt be? – kérdezte önmagától. Te, mint jó keresztény? Bár becsülettel megpróbálhatnád. Úgy bizonyára jobban kedvelne. De jobban-e? Nem tudom, állapította meg őszintén. Úgy éljek, nem tudom.

Lehet, hogy a vége felé még keresztény válik belőlem. Igen, mondta, még a végén az leszel. De ki merné ezt lefogadni?

– Te lefogadnád? – kérdezte a hívogató kacsától. Az épp az eget nézte a háta mögött, s rákezdett halk, hápogós beszédére.

De azok magasan érkeztek, és még csak egy kört sem írtak le. Csak lepillantottak, és mentek tovább, a nyílt tenger felé.

Ott gyülekeznek, gondolta az ezredes. És bizonyára a közelükbe próbál most férkőzni valami sajkás vadász. Szél alól ugyancsak közel férhet hozzájuk, és biztosan meg is próbál odalopakodni. És ha rájuk lő, néhány talán erre menekül vissza. De ha így fagy, azt hiszem, okosabb volna húznom innét a csíkot, mint hogy itt maradjak, mint a hülye.

Eleget öltem már, és lőttem olyan jól, sőt talán jobban is, mint ahogy telik tőlem. Jobban ám, gondolta. Itt senki se lő jobban, mint te, csak Alvarito, de az kölyök, és gyorsabb a keze. Mégis kevesebb kacsát lőttél, mint sok rossz és maradhatós puskás.

Igen, tudom. Tudom, és azt is, hogy miért, de nem indulunk többé a számok után, és eldobjuk a könyvet is, eszedbe jutott?

Eszébe jutott, hogy a háború vak véletlen hogyan hozta össze egy pillanatra az Ardenneken a legjobb barátjával, harcban, az ellenség üldözése közben.

Kora ősz volt, magasfennsík, az utak, csapások, a cserfák és fenyők közt, homokosak. Az ellenséges harckocsik és félláncfalpas vontatók nyoma világosan kirajzolódott a nyirkos homokon.

Előző nap esett, de most kitisztult, megjavultak a látási viszonyok, az ember messze ellátott a hepehupás fennsíki tájon, melyet ő is, barátja is távcsövön vizslatott, mintha vadászaton lenne.

Az ezredes, aki, akkor tábornok volt, és helyettes hadosztályparancsnok, ismerte valamennyi láncfalpas jármű nyomát, amelyet üldözött. Azt is tudta, az ellenséges járművek mikor fogynak ki a lőszerkészletükből, s hogy a maradékból hozzávetőleg hány lövésre telik. Azt is kiszámította, hogy hol lesznek kénytelenek fölvenni a harcot, mielőtt elérték volna a Siegfried-vonalat. Tudta, hogy nem akarnak harcolni sem itt, sem ott, hanem futnának az útjuk célja felé.

– Dicső rangunkhoz képest ugyancsak előrejöttünk, George – mondta legjobb barátjának.

– Előbbre, mint az ég, tábornok úr.

– Így van ez rendjén – mondta az ezredes. – Most pedig dobjuk el a könyvet. Ez a hajsza vére megy.

– Jobban már nem is érthetnénk egyet, tábornok úr. Minthogy a könyvet én írtam – mondta a legjobb barátja. – De tegyük fel, hogy hátrahagytak ott valamit?

Rámutatott a védekezés logikus helyére.

– Nem hagytak azok hátra semmit – mondta az ezredes. – Még annyi lőszerük sincs, hogy a tűzharcot fölvehetnék.

– Mindenkinek igaza van, míg be nem bizonyosodott, hogy téved – mondta a legjobb barátja, és hozzátette: – Tábornok úr.

– Igazam van – mondta az ezredes. Igaza is volt, bár pontos értesüléseit nem éppen a genfi egyezmény szellemében szerezte, amelynek állítólag át kéne hatnia a hadműveleteket.

– Hát akkor hajszoljuk meg őket úgy istenigazából mondta a legjobb barátja.

– Nincs, ami utunkat állná, és garantálom, hogy sem itt, sem ott nem fognak megállítani. És ezt nem a krautoktól tudom. Az eszem mondja.

Még egyszer végignézett a tájon, hallotta a fák közt a szelet, érezte az avar szagát a csizmája alól, egy újabb pillantást vetett a nyirkos homokba sajtolt láncfalpnyomokra, és ezzel vége a

történetnek.

Vajon neki tetszenék-e?-kérdzte némán. Nem. Nagyon is rólam szól. Valaki mást volna jó keríteni, aki mégis elmondja neki, és jól lefest engem. George nem mondhatja el. Ő az egyetlen ember, aki elmondhatta volna, és ő már nem mondhatja. A fenébe is, nem.

Akkor több mint kilencvenöt százaléknyra igazam volt, és ez még olyan egyszerű esetben is, mint a háború, fenemód jobb, mint az átlag. De az az ötszázaléknyi tévedés is épp elég lehet.

De erről én sose fogok beszélni neked, Lányom. Erről a színfalak mögül, a szívemből kihallatszó zörejről. Ebből az én tetves nyúl szívemből. Mert ez a csibész szív nem bírta az iramot.

De talán még bírja, gondolta, egy korty ginnel bevett két tablettát, és elnézett a szürke jég fölött.

Most meg idehívom ezt a mogorva frátert, szedjen föl, és vigyen el a pokolba, a tanyára, vadászakba, vagy mi az istennek hívják. A vadászatnak vége.

42

Az ezredes fölállt a vízbe süllyesztett hordóban, úgy hívta a csónakost: földuplázott az üres égre, integetett neki.

A ladik lassan közeledett, mindvégig ropogott alatta a jég, a csónakos útközben fölszedte a csalikat, aztán fogta a hívogató tojót, és berakta a zsákba, a jégen csúszkáló kutyával meg összeszedte a lőtt kacsákat. Haragja láthatólag elpárolgott, s valami derűs megelegedés lépett a helyébe.

– Nagyon keveset lőtt – mondta az ezredesnek.

– Hála a szíves segítségének.

Mindössze ennyit mondott, és a csónakos gondosan, mellükkel fölfelé, berakta a récéket a csónak orrába, aztán az ezredes rendre kiadogatta a két puskát meg a lőszeresládára erősített vadászszéket a ladikba.

Beszállt a ladikba, a csónakos megvizsgálta a leshelyet, és leakasztotta azt a zsebes, kötényszerű valamit, ami a hordó belsejében függött, és a lőszer elhelyezésére szolgált. Aztán ő is beszállt a ladikba, és megkezdtek lassú, fáradságos útjukat a jégen át a csatorna nyílt, barna vize felé. Az ezredes éppen olyan keményen dolgozott a csáklyául használt evezővel, mint idefelé jövet. Most azonban a csillogó napsütésben, észak felől a hóborította hegyekkel, a csatorna partját jelző nád vonala mentén teljes összhangban dolgoztak.

Aztán egy utolsót roppant alattuk a jég, és kiértek a csatornára; a csónak egyszerre könnyen siklott, az ezredes átadta a nehéz evezőt a csónakosnak, és leült. Megizzadt.

A kutya, amely addig az ezredes lábánál didergett, átugrott a ladik palánkján, és kiúszott a csatornapartra. Kirázta a vizet csapzott fehér bundájából, bevágott a barna bozót és a nád közé. Az ezredes nyomon követte a bozót mozgását, amint hazafelé tartott. A kolbászt végül mégsem kapta meg.

Az ezredes érezte, hogy izzad, s bár tudta, hogy tábori zubbonya megvédi a széltől, kivett két tablettát az üvegből, és ivott rá egy korty gint a kulacsából.

A kulacs lapos volt, ezüstből készült, és bőr borította. A kopott és foltos bőrhuzat alatt az egyik oldalán belé volt vésve, hogy: Richárdnak szeretettel Renáta. Senki más nem látta ezt a feliratot, csak a lány, az ezredes, és az az ember, aki belevészte. És nem ugyanott vészték bele, ahol Renáta a kulacsot vette. Ez még a kezdet kezdetén volt, gondolta az ezredes. Most ugyan ki bálná?

A kulacs lecsavarható kupakjára csak annyi volt rávésve, hogy R. C.-nek R.

Az ezredes odakínálta a kulacsot a csónakosnak, az ránézett, és megkérdezte: – Mi van

benne?

– Angol grappa.

– Megkóstolom.

Jól meghúzta, ahogy a parasztok szokták.

– Köszönöm.

– Jól sikerült a vadászata?

– Négyet lőttem. És a kutya három szárnyazott kacsát talált, amit más szedett le.

– És az enyémre miért lőtt rá?

– Elnézést, hogy rálőttem. Dühömben lőttem.

Azt magam is megtettem néha, gondolta az ezredes, és nem kérdezte meg, miért volt dühös.

– Kár, hogy nem volt jobb a húzás.

– Van az így néha – mondta az ezredes.

A kutya útját figyelte a hosszú szálú fűben, a bozót közt. Egyszerre észrevette, hogy megáll; mozdulatlanra dermed. Aztán ugrik. Nagyot szökken, előre és le.

– Sebesült récét talált – mondta a csónakosnak.

– Bobby! – kiáltott a csónakos. – Ide! Ide! Megmozdult a nád, kibukkant a kutya, szájában egy gácsérral. A szürke-fehér nyak és a zöld fej tekergeti föl-alá, mint a kígyó. Reménytelen mozdulat volt. A csónakos élesen a part felé fordult.

– Majd elveszem tőle – mondta az ezredes. – Bobby! Kivette a kacsát a kutya óvatos szájából, s ahogy fogta, érezte, hogy ép, egészséges, ver a szíve, és látta, hogy szép, hogy a szeme megadó és reménytelen.

Gyöngéden nézett rá, nyugtatta, ahogy egy lovat nyugtatott volna.

– Csak a szárnyát lőtték el – mondta. – Megtarthatnánk hívogatónak, vagy tavasszal akár szabadon is ereszthetnénk. Tessék, fogja, és rakja be a zsákba a tojó mellé.

A csónakos óvatosan elvette, és berakta a ladik orrában levő jutazsákba. Az ezredes hallotta, hogy a tojó beszél hozzá. Vagy az is lehet, hogy tiltakozik, gondolta. A jutazsákon át nem értette a kacsaszót.

– Húzza meg becsülettel – mondta a csónakosnak. Átkozott hideg van ma.

A csónakos elvette a kulacsot, és még egy jó nagyot húzott rajta.

– Köszönöm – mondta. – Nagyon, nagyon jó a maguk grappá-ja.

43

A parton, a hosszú, alacsony kőház előtt, sorokban voltak kirakva a földre a kacsák.

Csoportokban heverték, egyben sem ugyanannyi. Némelyik szakasznyi volt, századnyi egy sem, az enyém meg, gondolta az ezredes, egy rajt is alig ad ki.

A magas szárú csizmát, kurta vadászzekét viselő fő vadőr kinn állt a parton, hátrabillentette öreg filckalapját, és kételkedve nézte, hány kacska fekszik a parthoz simuló ladik orrában.

– Befagyott körülöttünk a víz – mondta az ezredes.

– Sejtettem – mondta a fő vadőr. – Elnézést kérünk. Azt hittük, az lesz a legjobb les.

– Ki lőtt legtöbbet?

– A barone negyvenkettőt. Ott a víznek egy kis áramlása volt, és később fagyott be, mint másutt. Ezredes úr nyilván nem hallotta a lövéseket, mert a hangot elvitte a szél.

– A többiek hol vannak?

– Mind elmentek, csak a barone nem. Önt várja. A sofőrje bent alszik a házban.

– Gondoltam – mondta az ezredes.

– Rakja ki rendesen – mondta a fő vadőr a csónakosnak, aki maga is vadőr volt. – Be akarom vezetni a vadásznaplóba.

– A zsákban is van egy zöld fejű gácsér, annak csak a szárnyát lőtték meg.

– Jó, majd gondját viselem.

– Bemegyek, és megkeresem a bárót. Még látjuk egymást.

– Tessék csak megmelegedni – mondta a fő vadőr. Keserves nap volt ma, ezredes úr.

Az ezredes elindult a ház ajtaja felé.

– Még látjuk egymást – mondta a csónakosnak.

– Igenis, ezredes úr – mondta a csónakos.

Alvarito, a barone, a szoba közepén, a nyílt tűz mellett állt. Félénken mosolyogva, halkán azt mondta: Sajnálom, hogy nem volt jobb vadászatod.

– Teljesen befagyunk. De így is nagyon élveztem.

– Nagyon átfáztál?

– Nem különösebben.

– Ehetnének valamit.

– Köszönöm, nem vagyok éhes. Te már ettél?

– Igen. A többiek már elmentek, odaadtam nekik a kocsimat. El tudnál vinni Latisanáig, vagy valamivel tovább? Onnét már találok valami járművet.

– Hát persze.

– Gyalázat, hogy épp most kellett fagynia. Pedig olyan jónak ígérkezett.

– Odakint rengeteg kacska lehetett.

– Igen. De most, hogy az élelmüket jég borítja, már nem maradnak. Ma este már úton lesznek dél felé.

– Mind elmegy?

– Mind, csak az idevalósiak nem. Azok maradnak, míg csak nyílt vizet találnak.

– Elnézést, hogy ilyen keveset lőttem.

– Én kérem a te elnézésedet, hogy ilyen kevés kacsáért ilyen nagy utat téttem veled.

– Vadászni mindig szeretek – mondta az ezredes. És szeretem Velencét.

Alvarito báró félrefordította a fejét, és kinyújtotta a két kezét a tűz fölé. – Igen – mondta. – Mi mind szeretjük Velencét. De mindnyájunk közül talán te a legjobban.

Az ezredesnek nem akaródzott erről csevegni, csak annyit mondott: – Szeretem Velencét, tudod.

– Igen, tudom – mondta a báró. Elnézett a semmibe. Aztán azt mondta: – Föl kell keltenünk a sofőrödet.

– Evett már?

– Evett, aztán aludt egyet, aztán megint evett, és megint aludt. Meg olvasgatott is, valami képeskönyvet, amit ő hozott magával.

– Képregényt – mondta az ezredes.

– Szeretném megtanulni, hogy kell az olyat olvasni mondta a báró. Mosolygott sötét, restelkedő mosolyával. – Tudnál nekem Triesztben néhányat keríteni?

– Amennyit akarsz – mondta az ezredes. – A Supermantól a fantasztikusig. Helyettem is olvass el néhányat. Ide hallgass, Alvarito, mi ütött abba a vadórbe, aki a ladikomon csáklyázott? Csak úgy sütött belőle a gyűlölet, mindjárt kezdetben. És még egy jó darabig.

– Azt az öreg tábori zubbonyod tette, így hat rá a szövetségeseink egyenruhája. Tudod, őt egy kicsit túlságosan is fölszabadították.

– Mondjad.

– Mikor a marokkóiak itt átvonultak, megerőszakolták a feleségét meg a lányát.

– Azt hiszem, erre innom kell – mondta az ezredes.

– Ott a grappa az asztalon.

44

A bárót egy villánál tették le, a házhoz vezető kavicsos autóút nagy kapuja előtt. A villának szerencséje volt, hat mérföldnél távolabb esett minden katonai célponttól, s így nem bombázták le.

Az ezredes elbúcsúzott tőle, s Alvarito meghívta, jöjjön le vadászni bármelyik vagy akár mindegyik hét végén.

– Igazán nem jössz be?

– Nem. Vissza kell mennem Triesztbe. Renátának megmondanád, hogy szeretettel köszöntöm?

– Meg. Ez a csomag itt a hátsó ülésen az ő képe?

– Az.

– Majd elmondom neki, hogy ragyogóan lőttél, s hogy a képnek nem esett semmi baja.

– És hogy szeretem.

– És hogy szereted.

– Ciao, Alvarito, és még egyszer nagyon köszönöm.

– Ciao, ezredes uram. Ha ugyan egy ezredesnek mondhatja az ember, hogy ciao.

– Ne tekints ezredesnek.

– Nagyon nehéz. Isten veled, ezredes uram.

– Ha valami történnék velem, megkérné, hogy az arcképet vegye át a Grittiben?

– Igen, ezredes uram.

– Akkor, azt hiszem, mást nem is kérek.

– Isten veled, ezredes uram.

45

Már kinn jártak az országúton, s kezdett leereszkedni a korai homály.

– Forduljon be balra – mondta az ezredes.

– Az nem a trieszti út, ezredes úr – mondta Jackson.

– A fene, aki a trieszti utat megeszi. Azt mondtam, forduljon be balra. Gondolja, hogy a világon nincs más út Triesztbe, csak az az egy?

– Nem, uram, csak arra szerettem volna felhívni az ezredes úr fi...

– Maga ne hívja fel a figyelmemet semmiféle istenverésre, és amíg más utasítást nem kap, ne szóljon hozzám, csak ha én szólok magához.

– Igenis, uram...

– Bocsásson meg, Jackson. Annyi az egész, hogy tudom, merre járunk, és szeretnék gondolkodni.

– Igenis, uram.

A régi úton jártak, amelyet olyan jól ismert, és az ezredes arra gondolt: igen, négy kacsát elküldtem azoknak, akiknek a Grittiben megígértem. Annyi kacsát nem lőttem, hogy a tolla elég lenne, és a tollakkal a fiú felesége kezdetne valamit. De mind jó nagy és kövér, a konyhára jó lesz. Bobbynak elfelejtettem odaadni a kolbászt.

Arra nem volt időm, hogy Renátának írtam volna néhány sort. De mit is írhattam volna néhány sorban, amit szóban nem mondtunk el?

Belenyúlt a zsebébe, kivett egy blokkot és egy ceruzát. Fölgyújtotta a térképolvasó lámpát, és a kacska kezével, nyomtatott betűkkel leírt egy rövid utasítást.

– Ezt vágja zsebre, Jackson, és ha kell, eszerint járjon el. Ha bekövetkeznek a leírt körülmények, tekintse parancsnak.

– Igenis, uram – mondta Jackson. Fél kezével átvette a kettéhajtott parancsblankettát, és betette zubbonya bal felső zsebébe.

Most pedig föl a fejjel, mondta magában az ezredes. A továbbiakban már csak önmagád miatt aggódhatsz, az pedig fölösleges luxus.

Az Egyesült Államok Hadserege neked már nem sok hasznodat veszi. Ez már egészen világos.

Elbúcsúztál a lánytól, és az elbúcsúzott tőled.

Ez igazán egyszerű.

Jól lősz, és Alvarito elismeri. Ezzel kész.

Akkor meg mi a fenének kell aggódnod, gyerek? Remélem, nem vagy olyan senkiházi, aki aggódik, hogy mi lesz vele, ha egyszer úgyse tud segíteni rajta. Reméljük, hogy nem.

Ekkor érte a találat, mint ahogy tudta, hogy találat fogja érni, azóta, hogy a csalikat kihalászták.

Hármat már kaptam, gondolta, és nekem négyet engedélyeztek. Mindig is szerencsés csibész voltam.

Újabb, csúf, találat érte.

– Jackson – mondta. – Tudja-e, Thomas J. Jackson tábornok mit mondott egy alkalommal? Szerencsétlen halála alkalmával? Kívülről megtanultam. A pontosságáért persze nem állok jól, de állítólag valahogy így hangzott: „A. P. Hill, támadásra fölkészülni.” Aztán néhány lázalmában mondott értelmetlen szó. Aztán azt mondta: „Nem, nem, keljünk csak át a folyón, és pihenjünk meg a fák árnyékában.”

– Ez nagyon érdekes, uram – mondta Jackson. – Ez bizonyára Stonewall Jackson volt, uram.

Az ezredes épp megszólalt, de elhallgatott, mert harmadszor is találat érte, s úgy belehasított

a fájdalom, hogy tudta, ezt nem élheti túl.

– Jackson – mondta. – Álljon ki az út szélére, és kapcsolja be a stoplámpát. Tudja, hogy jut el innét Triesztbe?

– Igenis, uram, van térképem.

– Jó. Akkor én most átülök ennek az istenverte, túlméretezett luxuskocsinak a hatalmas hátsó ülésére.

Ez volt az utolsó, amit az ezredes életében mondott.

De még annak a rendje és módja szerint hátraült, és becsukta az ajtót. Gondosan csukta be, és jól.

Egy idő múltán Jackson elindult az árokkal és fűzekkel szegett úton, bekapcsolt reflektorral; kereste, hol tudna megfordulni. Végül talált egy helyet, és óvatosan megfordult. Mikor már az út jobb oldalán volt, arccal délnek és az útkeresztesnek, ahonnan letérhet a trieszti útra, amelyet jól ismert, elővette a parancsblankettát, és elolvasta: HALÁLOM ESETÉN A KOCSIBAN LEVŐ BECSOMAGOLT ARCKÉP ÉS A KÉT VADÁSZPUSKA VISSZASZÁLLÍTANDÓ A VELENCEI GRITTI SZÁLLÓBA, AHOL JOGOS TULAJDONOSA MAJD JELENTKEZIK ÉRTE. Aláírás: RICHARD CANTWELL, GYGS. EZR. USA.

Majd szolgálati úton elintézik, gondolta Jackson, s bevágta a sebességet.

Európa Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó Osztovits Levente igazgató
Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (888 080/10)
Nyomta az Alföldi Nyomda Felelős vezető Benkő István vezérigazgató
Készült Debrecenben, 1989-ben
A nyomdai rendelés törzsszáma: 628.66-14-2
Felelős szerkesztő Ferencz Győző
A sorozatot Pintér László tervezte A fedélfotó Kaunitz Tamás munkája
Műszaki vezető Miklósi Imre
Készült 12,24 (A/5) ív terjedelemben
ISBN 963 07 4763 4